خستنه سەر نێت:- چالاک
chalakmuhamad@gmail.com

لێکۆڵینەوەیەکی کۆمەڵایەتیو لاپەڕەیەکی سپی

بۆ
لەهەقە کەوتنە تەقە ...؟

رۆوف محمد زهدی

پێشەکی‌یەکەی بەپێنوسی عەلی بۆسکانی‌یە

چاپخانەی. الحوادث.
بەغدا - ١٩٨٥

پێشکەش

بەوانە بێت : کەلەپێنــــاوی راستیدا چــەوتی گەمارۆیان دەدات‌و هەرگیز کۆڵ نادەن‌و بۆ پێشەوە دەچن ٠

پێشەکی

نوسینی : علی بۆسکانی

دەمێك بو لەبارەی (هەقە) كانەوە ، گەلێك شتمان بەگوێ‌دا ئەدرا ... ئەوی ئەمان‌بیست هەر دەنگی‌هەبو ، ڕەنگی‌نەبو ! بۆیە جێ‌ی گومان‌و لێكۆڵینەوەیە ، سەرەڕای ئەمەش سەرچاوەكەی بەخشكەی‌و لەپەناوە ، ئەو بێگانانەبون كەوا لەم خاكەدا ، ڕاستەوخۆ بەرژەوەندیەكیان هەبو .. وە یائەو قسانە درۆودەڵەسەو ، بوختانێكی ڕووت بون ، كەلەگەڵ ئاواتی ڕەسمی ئەو بێگانانەدا یەكیان ئەگرتەوە ، ویەك جەمسەریان هەبو ..، خۆ بەكری گیراوەكانیشیان ، هەر بۆ (ئافەرین) !، وەیا بۆ (لێسەوچلپەی‌دەم !!) یەكو دەیان پێوە ئەنا .. وەك بروسكە درۆكانیان بلاو ئەكردەوە .. ، دیارە درۆو بوختانیش هەرگیز لەگەڵ هیچ پەیڕەوێكی ، نەئەرزی ..، نەئاسمانیا ڕێك ناكەوێت‌و دانویان پێكەوە ناكوڵێت .. !

لەناو خوێشمانا ، ئەوانەی پیشەیان لێ‌دوانە ! وەیان نوسین‌و لێ‌دوانیان كردوە بەپیشەو ، هونەرمەندن تیایا ، زۆر كەم ڕاستەوخۆ ئەچن بەلای

کێشمەیەکی کۆمەڵگەدا ..، بە دەگمەن لێکۆڵینەوەو شیتەڵکردنەوەیەکی (مەیدانیان) دەربارەی هیچ چەندو چونێکی کۆمەلایەتی پێشکەش کردوە ! خۆ ئەگەر لەم بارەیەوە شتێکیشن هەبوبێت ، هەر پشت بەو بێگانانە بەستراوە ، نوسینەکانی ئەمان کراون بەسەرچاوەی لێدوان و باسەکە ، بۆیە تاسوقمان لێی نەشکاوە ، بەجۆرێك کە بڵێین : (ئۆخەی ئەوە ئێمەین بەنینۆکی خۆمان ، سەری خۆمان ئەخورێنین ..!)

ئەگەر نەڵێم هەمیشە ، بەڵکو گەلێك جار ئەو بێگانانە لەپێشکەش کردن و چارەسەرکردنی کێشەکانمانا ، مەلۆتکەیەکی گۆج و تێك شکاویان پێشکەش کردوین ، هەربەم جۆرەش بە خەڵکی تریان ناساندوین ، وەڕاگەیاندوین . !! گەرچی کەمتەرخەمیش لەم ڕووەو ، لەلایەن خۆمانەوە ، بەهانەو بیانوەکەی عەقڵ ئەیگرێ ..!

ئەو بێگانانەی کەلە وڵاتی ترەوە هاتبون ، ولەسەریان نوسیوین و گوایا پێمانەوە خەریك بون و ئێمەیان خۆش ئەوێ ... هتد ! کوردواتەنی : (خۆشەویستیان نەمرێ ، وسکیان بەچێشتی گەرم نەسوتێ ..!!) دەبا منیش بەتەوسەوە بڵێم : (دەمیان بە ئاگری نەوتەکە نەسوتێ . !) ئەگەر هەرچیەکیان لەسەرنوسیبین ، هەر بۆخزمەتی ئەو مەبەسە بوە کەلە پێناویا هاتبونە خزمەتمان..و خزمەت لەئێمەوە ..! ئیتر بەهەر بارێکا قەڵەمیان لەکاغەز دابێت بۆمان ، هەرگیز مەبەسە ، سەرەکیەکەی خۆیانیان لەبیر نەچۆتەوە ..، ئەگەر نەڵێم ئەو مەبەسەیان (هەوینی) هەمو بیرکردنەوەو گشت کردەوەیەکیان بوە .. !

(هەقە)کان بەرەیەکن لەوانەی کە هەندێ لەبێگانەکان ، بێ ویژدانانە لەسەریان نوسیون .. چونکە سەریان بۆ دانەنەوانبون ، وەنەبوبونە بەکرێ گیراویان ، وەیا بەکرێ نەئەگیران ..!! ئەم

ئوسینانەشیان لەکاتێکدا بوە نەك بۆگەشتوپشکنین هاتبون ، بەڵکو قوناغی گەشتوپشکنین تەواو بوبو ، ئنجا ئەیانویست نەخشە بۆبناغەی بەڕێوەبردنێك بکێشن ، کەوا قەڵفان بێت بۆ دەسەڵاتی نەهێنی ئەوساو پاشەڕۆژیان . لەڕێڕەوی حوکومڕانیو حوکوم فەرمایاندا .. ! بۆیە بەرپەرچدانەوەیان بە (وەستایی)و بەشێوەیەکی عیلمی ، ئەرکێکی گرنگو پیرۆزی سەرشانی هەمو ڕۆشنبیرێکی کوردە ، کە ڕێزی ڕۆشنبیریەکەی بگرێت ، وخۆی بەلێپرسراو بزانێت بەرامبەر بەناسینو زانینو زانیاریو ڕۆشنبیری .. هتد ئەڵێم بە (وەستایی) چونکە دڵنیام لەوەی کەئەو بێگانە داگیرکەرانە ، لەکاروباری خۆیاندا ، تەواو ، وەستاو ، شارەزان ... هتد ئیتر بەپێی ئەم شارەزاییەی خۆیان ، کەلەناخی بەرژەوەندیانەوە هەڵئەقوڵێت ، ویستویانە نەخشە بۆ هەمو چالاکیەکی کۆمەڵایەتی ، وبیرکردنەوەیەکان بکێشن ..!

دیارە بەرپەچدانەوەش ، خۆپاراستن و « بەرگری لەخۆ » کردنی تیایە .. کە ئەمەش مافێکی ڕەواو بەجێیە... سەبارەت بەم مافە ـ مافی بەرگری لە خۆکردن ـ مامۆستای پارێزەر (مصطفی عسکری) کەلەشێخانی (هەقە)یە ، بە هاریکاری مامۆستایان (محمدی ملا کریم ، وحمزە عبدالله ، و د . عزالدین مصطفی رسول)...و چەند کەسێکی تر کەخۆی ناوی هێناون ، کتێبێکی بەناوی ! ئاوڕدانەوەیەك لەبزوتنەوەی هەقە)چاپکردو بڵاوکردەوە . کتێبەکەی ئەو ، لەڕاستیدا بەشداریە کەلەمشتوماڵ کردنی کارەساتو ڕووداوێکدا کە بەسەر بەرەی (هەقە)دا هاتبو ، کەوا دەمودوی بێگانە تارماییو پەردەیەکی ڕەشی لای خەڵکی بەسەر ڕەوشتو کردەوەیانا هێنابو ! بەجۆرێك لایەنە ڕوونا كو درەوشاوەکەشی تاریكو لێڵ کردبو ، ئەمە سەرەڕای تەکاندنی تەپوتۆزێك ، کەوا بەدرێژایی ئەم ماوەیەی دوایی ، لەبزوتنەوەکە

پشتبو ٠٠ !

لەڕاستیدا مامۆستا (مصطفی عسکری) ، سەردەقی بۆ نوسەرو ، ڕوشنبیران شکان ٠٠ تا ڕادەیەکیش ، سەرنجی ڕاکێشان بەلای بەسەرهاتی بەرەیەکا ، کەوا لەسەر خاك‌وئاوێك لەگەڵیانا پێکەوە ئەژین‌و سپڵەیە
بەرەیەکا ، کەوا لەسەر خاك‌وئاوێك لەگەڵیانا پێکەوە ئەژین‌و سپڵەیە
ئەگەر نەی‌سەلمێنین بە درێژایی مێژووی ئەم بەرەیە ، خانەوخانەقایان ، ماڵ‌و مەڵبەندیان ساوپەناو (داڵدە)ی لێ‌قەوماو ، و لێ‌قەوماوان بوە لە دەست دەستدرێژی‌و چەرخی چەپگەردو جەوروستەم ٠٠٠!! وەلەڕێبازی پشت‌شکان‌و ناوزڕاندنیشیانا ، بێگانەو نۆکەرەکان و نان‌خۆرەکانیان ، لەم کارە ناهەموارانەدا بەرامبەر بە(هەقە)کان دەستێکی بالآیان هەبوە٠٠!! خۆ قسەنەستەقەکەی لەمەڕپێشینانی خۆیشمان ئەڵێ : (جام وتویەتی ، بشکێم‌و نەزڕێم ٠٠!)چونکە لەڕووی کۆمەڵایەتیەوە دەنگ دانەوە (زڕاندن)لە شکان گورجك بڕترە ٠٠!

بەڵێ : مامۆستا (مصطفی عسکری) ڕچەی‌بەستەڵەکی نوسینی لەسەر (هەقە)کان شکان ٠٠ چەند کەسێکی‌تریش وەکو مامۆستای پارێزەر (جمال بابان) ، ومامۆستا (رشید محمد علی) بە دوایا هاتن٠٠ تا گەیشتە سەرمامۆستا (شیخ رؤوف زوهدی)ئەمیش نەی‌ویست لەکاروان دواکەوێت ٠٠ ، لەگۆشەی لێکۆڵینەوەیەکی کۆمەڵایەتیەوە هاوکاری کرد ، بەشی خۆیی لەمەسەلەکەدا دیاردی کرد ، کەوا ئەنجامەکەی ئەم کتێبەیە ! (بۆ لە هەقە کەوتنە قەقە) ٠٠!؟

گەرچی مامۆستا (شیخ رؤوف زهدی)پرسیارێکەو کردویەتی ، بەڵام لەناوەرۆك توێی وەڵامدا ، ڕوون کردنەوەیەکی ڕاست‌ودروستی لەبارەی کێشەو بەرەی (هەقە) تیا بەدی ئەکرێت‌و ئەدۆزرێتەوە ٠٠

خۆ گوردەواری خۆیشمان وتویانە : (بەپرسیار بەغداش ئەدۆزریتەوە ٠٠) ! جگە لەمەش پرسیار پیشەکیەکی مەنطیقی ڕاستوڕەوانە بەرەو : پەیپێبردنو ناسین ، و زانین ، هەروەها سەرەتایەکە بۆ جوڵاندن ، وبزوتنەوە ، عەرەبیش وتویەتی : (وفی الحركة البركة) ٠٠!

خوێنەری خۆشەویست : ـ سەبارەت بەوەی کە ئازادیبیرکردنەوە بایەخێکی گرنگو تایبەتی هەیە لەلام ، وەڕێزیشی لێئەنێم ٠٠، چونکە بەشبەحاڵیخۆم لەو باوەڕەدام بێئەم (ئازادی)یە مرۆڤ لەئادەمیزادیتی ئەشۆرێت ٠٠! بۆیە نامەوێ پێشتکەوم بیروڕای خۆم لەسەر وردەبابەتەکانی ناوکتیبەکە دەبڕم ، ئەمەیان بەرەوڕووی خۆت ئەکەمەوە ٠٠، خۆت ئەکەم بە سەرپشك ٠٠، ئەوسا منیش وەکو تۆ، وەکو ئەو هەموخوێنەرانە ٠٠، حەز ئەکەم کە مامۆستا (شیخ رؤوف زهدی) سەرکەوتو بوبێت ، لەپێشکەشکردن و دەربڕین و دەرخستنی ڕاستی ، لەکێشەی بەرەیەکدا ،، کەوا بێگانەو نانخۆرو ، و شکەمزەکانیان ٠٠!! بۆ مەبەسی خۆیان وەکو مەتەڵێك ، تا ماوەیەکی دوورو درێژ لە (هیچە) خۆمانیپێوە خەریك کردبو ٠٠ ، خۆیشی پشتێنی لێکردبوەوە ٠٠!

(١)

کتێبەکەی مامۆستا (مصطفی عسکری)م خوێندەوە ، کە بەناوو نیشانی : (ئاوڕدانەوەیەك لە بزوتنەوەی هەقە)یە لەگەڵ پەراوێزەکانیدا کە مامۆستا (محمد ملا کریم)نوسیبوی‌و دووپێشەکیشی کە مامۆستا (حمزة عبدالله)و دوکتۆر (عزالدین مصطفی رسوڵ) نوسیبویان •
لەڕاستیدا ئەم ئاوڕلێدانەوەیەو بەسەرکردنەوەیە ، بۆ ئەم جۆرە بزوتنەوانە ، سەرتایەکی زۆرباشە ، خۆزگە لەبابەت ئەم‌بزوتنەوانەوە ، نەك هەر بەسەرکردنەوەو ئاوڕ لێدانەوە ، بەڵکو بایەخێکی تەواویان پێ ئەدرا ، چونکە ئەم چەشنە ڕووداوانە : هاوارە ، سکاڵایە ودەربڕینی بەرەژانێکی گەلەکەمانە ••!

لەگەلێك شوێنی ئەم‌کوردوستانەماندا ، هاوار ، سکاڵا ، بزوتنەوەو چالاکی لەتاو ستەم‌و دەستدرێژی کڵپەی‌کردوە ••، دەستدرێژو ستەمکاریش خەڵکی هیچ لایەکی‌ترو بێگانە ، وەیا لە میللەتێکی‌تر نەبون ، بەڵکو (ماڵخۆ)بون ، دیارە قوربانی و نێچیرەکانیشیان ، جەماوەرو کەسانی میللەتەکە خۆیان بون ، تەنانەت ئەم ستەمکارە ماڵخۆانە پردو بەردەبازی ستەمکارانی بیگانە بون لەکۆڵەوارو کەساس‌کردنی میللەتەکەیاندا ، پێشینانیشمان وتویانە : (کەروێشکی وڵات بە تانجی

وڵات ڕاو دەکرێت ..!) ئیتر کەکار لەکارترازاوەو میللەتەکەی خۆیانیان بەیدەستو کەساس کردوە ، نۆبە هاتۆتە سەرئەوانیش ، بە(تەڵە)کەوە بون ! ئەوسا بارەیان لێ هەڵساوە ، وەیا گلەیی بەختی خۆیانیان کردوە ، لەم بارەشیاندا داخو زوخاوی خۆیانیان هەربە میللەتەکەیان ڕشتوە ..! بەشایانی سەرداریو پێشەوایەتی خۆیانیان نەزانیوە ، وەیا پێشەوایەتیو لێهاتویی خۆیانیان بەلایەقیمیللەتەکە نەدیوە ..!

زۆرجار ئەم هاواروسکاڵاو بێزاریە شێوازێکی توندو تیژی گرتوە ، ئەمە بە پێی دەلاقەی برینەکەو توندو تیژی ئازاری دەستدرێژیو ستەمەکەی کەوا ئەنجامەکەی کوێرەوەری بوە .. ، وەبۆ لابردنیو چارەسەر کردنی بەکورتی بۆ بەرگری لە خۆکردنو خۆپاراستن دەستدراوەتە چەك ، وەکو ڕاپەرینەکەی دێی (وەڕاز) لەناوچەی شاربازێڕ لەساڵی ١٩٤١/١٩٤٢ ، هەروەها ڕاپەرینی فەلاحەکانی دێهاتی (دۆڵێ) ، و دێی (گاپیلۆن) لەهەمان ناوچەدا لە ساڵی١٩٤٥دا .

لە ساڵی ١٩٤٧ لەدێی (ماوەت) مامۆستا بوم ، لەگەڵ مودیری ناحیەی ماوەتدا خوالێخۆشبو (حمە جمیل رضا)و مامۆستا (ع.ح.ب)دا چوین بۆ دێی (گاپیلۆن) ،لەوێ کەلاوەی خانویەکم دی ، کە هی ئاغا بو کەوا فەلاحەکان لێی هەڵسابون ، دەریان کردبو ، خانوەکەشیان تێكدابو ، لەکابرایەکم پرسی ، لەدوایدا زاینم لە (هەقە)کانە .. پێموت : ئەم خانوەگەورەیە کە بە بێگارو شانو قۆڵی خۆتان دروستکراوە بۆچیڕوخاندتان ؟! خۆتان بە کارتان بهێنایە ، وەیان داواتان لەمیری بکردایە ، کەبیکات بەقوتابخانە ، وەیا تیمارگە (مستوصف)

باشتر نەبو ..! وا دیاربو کاکی (هەقە) قسەکەمی بەدڵ نەبو ، بەلا لووتێکەوە ، وەڵامی دامەوە کە زۆر بەزەقی ڕقی ڕەوای چینایەتی تێدا دیاربو ، ئەوسا لەگفتوگۆدا وشەی مامۆستا بەکارنەدەهێنرا ، ووتی : ئەفەندی : تا ئاغا چاوی لەم کۆشكو تەلارە بوایە ، هەر بەتەمای هاتنەوە دەبو ..، بۆیە ڕوخاندمان تا جارێکی‌تر بەتەمای هاتنەوە نەبێت ..!

ئەوەندەی لەبیرم مابێت لە ساڵانی ۱۹۳۵/۱۹۳٦دا خوالێ خۆشبو (شیخ محمد زهدی) باوکم لەسەرگەڵو مامۆستا بۆ ، خۆیشم لەوێ لەپۆلی سێ‌یەم ، وەیا چوارەمی سەرەتایی قوتابی بوم ..، سەرگەڵو دێیەکی خۆشبو : کەوتۆتە ناو دۆ لێکە وە ، ئاودار ..، لە بەر ئەوەی کە زەوی تەختیان کەم‌بو ، دانەوێڵەی کەم لێ دەکرا . بۆیە بایەخیان دابو ، بە ڕەز ، و داری بەری ، لەناو چەمەکانیشیدا سپیدارو داربی‌یەکی ئێجگار زۆری هەبو ..، دانیشتوانی گورج‌و گۆڵ‌بون ، چونکە ڕەزو باخ هەمیشە پێویستی بە چنگە کرێ‌و فرمان هەیە ، بەپێچەوانەی کشت‌وکاڵی دانەوێڵەوە ، کەوا ئەرکێکی ئەتۆی نی‌یە ، کەمێکیش ئاژەڵ‌و مەڕوماڵاتیان هەبو بە تایبەتی بزنەمەرەز ، و وڵاغی باوی وەکو گوێدرێژو ئیستر ..، چونکە کاروانیان دەکرد ، بەرهەمی ڕەزو باخەکانیان وەکو : مێوژ ، دۆشاو ، باسوق ، سجوق‌و وشکەمیوە . هتد دەیان‌برد بۆ دەوروبەری کەرکوك‌و گەرمیان تا (حەوت‌تەغار) و خوارتریش دەچون ..، ئەم‌بەرهەمانەیان دەگۆڕیەوە بەدەغڵ‌و دان ، هەمیشە کەندوی ناو ماڵیان پڕبو لەگەنمی ناوچەی گەرمیان ، چەند پیشە سازیەکی ، دەست‌کردو سادەشی تێدابو ، وەکو : ئاسنگەری‌و ناڵبەندی‌و دارتاشی‌و جۆڵایی ، و هەلاجی ، هەروەها وەستایەکی هەورامی لێ‌بو کڵاشی پەڕۆی دروست دەکرد ، بێ‌پێناسی پیشەکەی پێ‌یان دەوت : (وەیس)ە ، چەند کەسێکیش بۆپێداویستی ماڵ لەناوماڵەکانیاندا دوکانیان

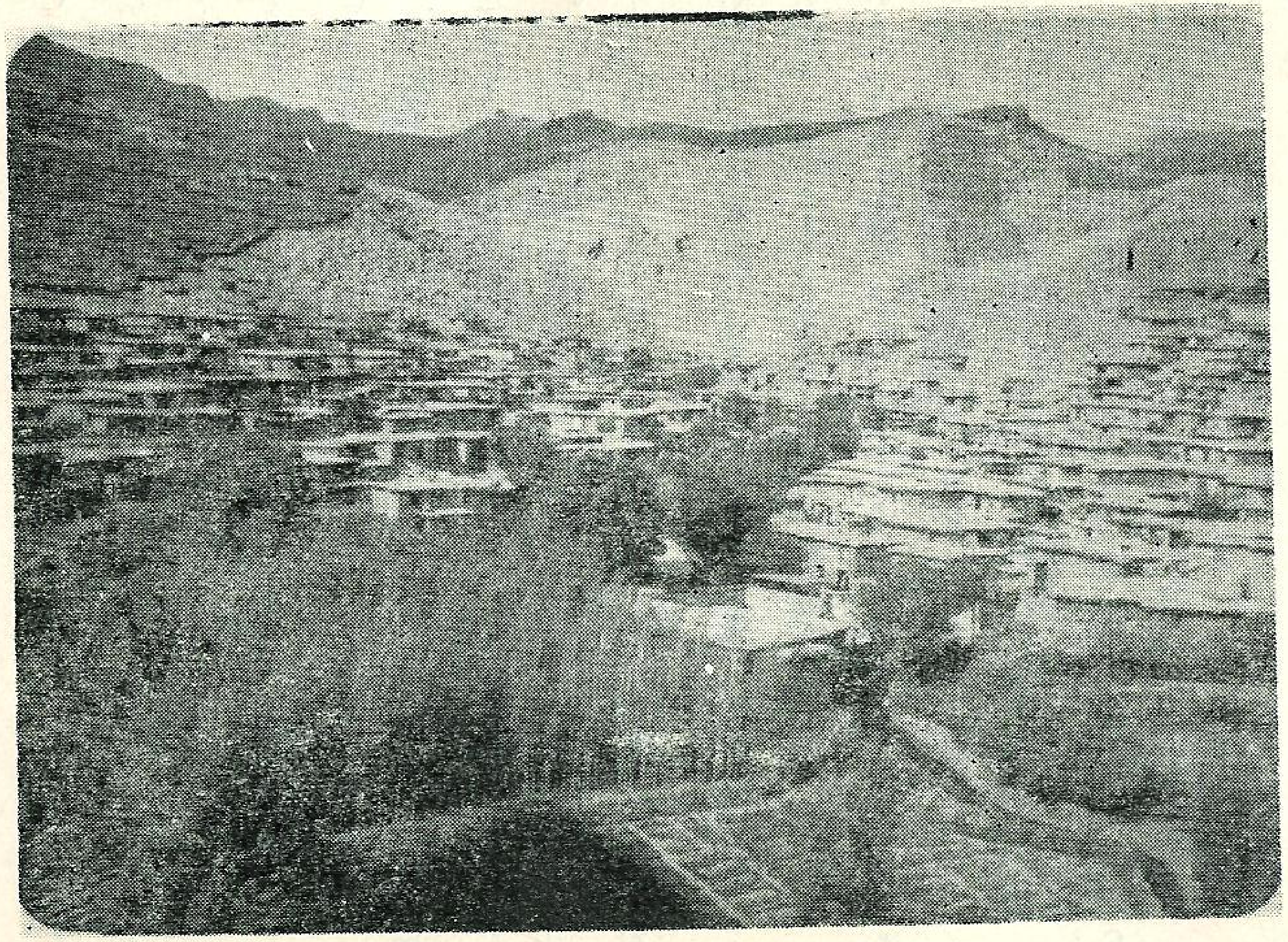

دێ سەرگەڵو

هەبو وەکو : (وەستاسمایلی خەیات ، و حمە امیـنی حاجـی) ، لەدامو دەزگای میریشدا جگەلە قوتابخانە ، مەخفەرێـکی پۆلیسو دایەرەیەکـی (استهلاك)ی تێدابو ٠

خەڵـکی سەرگەڵو : هێمنو لەسەرخوو ڕەنجدەربون ، بەدەگمەن لەناو خۆیاندا شەڕو هەرایان ببوایە ٠٠ جاروبار ، ڕاچڵەکینو هـاواری (هەقە)لە لایەن چەند سۆفیەکەوە ، وەیا قیژەی شیتێـکی ڕاستەقینە کـە (حەمەجوجە)یان پێ دەوت کەوا هەمیشە لەناو شیوەکـانی نـاو دێـدا بەسـەری قۆتـیو پـێی پەتـی دەسـوڕایـەوە ٠٠، وەیـان زەڕینـی گوێدرێژێك ، کــە گوێدرێژەکانی تری خـەبەر دار دەکردەوەو بۆ یەکترین دەسـەندەوە لەگەرەکی (ونسێوبەرڕۆژ)دا ، دەبو بەهـەراو گۆڵمەزی زەڕین ٠٠! لەمە بەولاوە هیچیتر نەبو کە خامۆشی و بێدەنگی ئەم دێ سازگارە بوروژێنێت ٠٠٠

بەچیاو دۆڵەکانییەوە گەلێك دیمەنو شوێنەواری سەیری کرداری داماڵینو داخوران (التعریه والتأکل)هەیە ، لەمانـە شـوێنێك کەپێی دەڵێن (کونتێلە) نزیك ڕێبـازی (قەرەتیکان) بـە زنجیـرە چیاکـەی (دابانەوە) ٠٠ هەروەها ئەشکەوتێـکیش لە دامێنی دێدا هـەیە ، پێی دەڵێن : (ئەشکەوتیتەشوێ تاش) ٠ بەڕاستی ئەشکەوتەکە ، دەرگـاو دیوارەکانی ئەوەندە ڕێكوپێكبو لەئەشـکەوتێك ، نەدەچـو ، کـە لـە ئەنجامی (جیۆلۆجیە)وە دروست بوبێت ، دوور نییە لە کۆندا پەرستگە نەبوبێت ٠

چوینە سەرگەڵو تا پۆلی چوارەمی سەرەتایی هەبو ٠٠ مامۆستایەکی خەڵکی (موصل)مان بۆهات ناوی (انطوان قصیر)بو ، وەکو نازناوەکەی، کورتە باڵا نەبو : لاوێـکی سوروسپیو مووزەردو چاوشین گوایا لـە

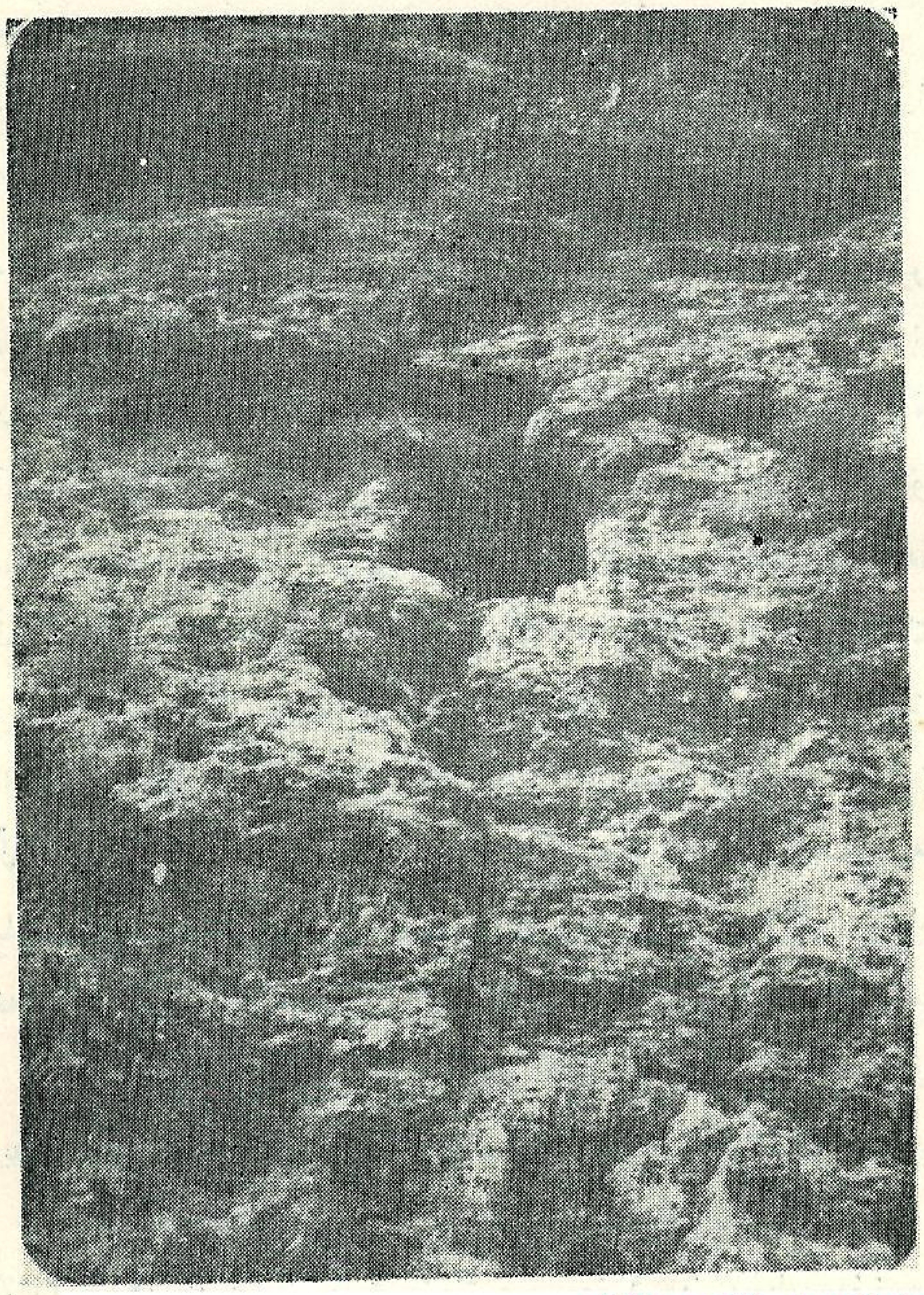

خستنه سەر نێت:- چالاک
chalakmuhamad@gmail.com

ئەشکەوتی ئەشوێتاش

فەرەنسە خوێندبوی ، بۆیە هاتبوە سەرگەڵو تا لەڕەوشتی (هەقە)کان شتێك بزانێت ! هەرکە هات وەکو دەستوری سۆفی ئەم ناوچەیەو کۆنەڕادیکالیەکانی فەرەنسەو ئەندامە دێرینەکانیپارتی (ماپای) جولەکە، تەنکە سمێڵێكو ڕیشێکی تۆپزی قەڵەم کراوی هێشتەوە ٠٠! باوەڕ ناکەم ئەم ڕیشەی بەکەڵکی ئیشەکەی هاتبێت ، چونکە کوردی نەدەزانی ، دیارە بەزمانی (هەقە)کانیشی نەزانیوە ٬٬

لەلاپەڕە (٤٧) پەراوێز (٥٠) بە زمانی کاك (شیخ حسین)ی خانەقاوەیە دەڵێت : (هەقە)کان حەزیان لە خوێندن نەکردوە ، بەڵام لەڕاستیدا گەلێك لە کوڕە شێخانی سەربە (هەقە) لەگەڵ خۆمدا قوتابی بون وەکو (شیخ عبدالرحمن)ی کوڕی شیخ عبدالکریم)ی شەدەڵەو خوا لێخۆشبو (شیخ مصطفی)ی کوڕی مامەڕەزا) ، ژمارەی قوتابیانی ئەوسای سەرگەڵو دەگەیشتە (٣٠تا٤٠)قوتابی کەئەمە ژمارەیەکی زۆر باشە لەچاو ڕێڕەوی ئەوسای خوێندن‌دا ٠ وا بزانم یەکەمجار بوە لە مێژووی پەیوەندایەتیو چالاکی نێو قوتابیاندا لەپارێزگای سولەیمانی ، کە قوتابیانی سەرگەڵو گەشتێکی قوتابیانەیان ساز کردبو ، هەندێکیان بەپێو هەندێکیان بەسواری وڵاغ بەدیدەنیو سەردان هاتن بۆلای قوتابیانی قوتابخانەی سورداش ، ئەمە لە کاتیکدا بوە کە خوالێخۆشبو مامۆستا (سعید صدقی کابان) مامۆستا بولە سەرگەڵو ، هەروەها باوکم وەکو مامۆستایەك هیچ کێشەیەکی ئەوتۆی نەبوە لەبابەت نەهاتنی قوتابیەوە (غیاب الطلاب) ، کە ئاساییو ڕەمەکی توشی مامۆستا دێت چ لە شارو چ لەلادێدا ، کە ئەمە گێجو ترمۆمێتری حەزکردن وەیا حەزنەکردن لەخوێندنە ٠ لە بیرمە گەلێك‌جار خوالێخۆشبو (شیخ عبدالکریم)ی شەدڵە چ بە نوسین ، چ بەدەم تکای لەباوکم دەکرد کە کوڕەکەی ئەو لەقوتابیەکانیتر جیا نەکاتەوە چونکە کوڕی ئەوەو کوڕی شێخە ، وە

وشه ئاسایەکەی کە ڕەمەکی باوکی قوتابی بەرامبەو بەماموستا دەی لێت دوویات دەکردەوەو دەیفەرمو : (گۆشتەکەی بۆ تۆ ..، ئێسقانەکەی بۆ من ..!!)

ئەگەر بە دڵ بەراوردێکی ئەم هەلوێستە بکەین لەلایەن سەرکردەو پیری (هەقە) کانەوە لەساڵی ۱۹۳۵دا لەگەڵ هەلوێستو کردەوەی زوربەی ئاغادێکاندا لەساڵی ۱۹۵۵ واتە دوای بیست ساڵ لەگۆڕانو پێشکەوتندا ، کە خەڵکی دێهاتەکانی ئەمان دەهاتن بە (عریضە) داوای کردنەوەی قوتابخانەیان دەکردو ئەمانیش چۆن بەرهەڵستیان کردون ، ئەوسا بۆمان دەردەکەوێت کە (هەقە) کان لەساڵی ۱۹۳۵دا بە تایبەتی پیرو شێخەکانیان ، چەند دڵفراوانو کراوەتربون بەرامبەر بە خوێندنو قوتابخانە لەچاو ئاغادێکاندا ..

لەساڵی ۱۵۹۵ . خۆ ئەگەر لەناو ئەم ئاغادێیانەدا هەبوبێت بەرهەلستی کردنەوەی قوتابخانەی نەکردبێت لەدێکەیدا ، لەوباوەڕەدام لەبەرئەوە بوە کە کۆلیتەخانویەکی هەبوە بەتەمای بەکرێ دانیبوە ، بەقوتابخانە ، وە یا پێشبەکی پارەی مانگانەی فەڕاشی قوتابخانەکەی بۆخۆی مسۆگەر کردوە ! ئەوی شایانی باسە : گەلێکی تر لەکوڕەشێخانی سەربە (هەقە) لەگەڵ خۆمدا قوتابی بوین وەکو (عبدالقادری کوڕی شیخ عبداللەی عسکر)وە (سید احمدی)برای کەپێمان دەوت (سەیدە) ئەمقوتابییە کزولاوازبو ، وا دیاربو نەخۆشە، بەڵام (عبدالقادری)برای هونەرمەندو زۆر وردبولە وێنەو ئیشی دەستدا ، لەوەرزشیشدا چالاکبو بەتایبەتی لە سێبازو سنگەوبازەکەیدا ، هەروەها (مامەقالە)ی کوڕی (حاجی شیخ عارف)یش قوتابی بو لەگەڵماندا بۆ تەواوکردنی قۆناغی خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی چو بۆ کرکوك .. با زیاتر لەسەری نەڕۆم چونکە مرۆڤ هەرگیز لەگێڕانەوەی یادی منداڵ تێر نا خوات بەتایبەتی کەماڵئاوایی لەتەمەنی لاوی کردبێت ..!

(٢)

ڕاستە (هەقە)کان وەکو خاوەن تەریقەتە کلاسیکیەکان ڕۆمانسی نەبون کە هەر تەنها بەبابەتی (ذکر وفکر)ەوە خەریك •• سا بەشکو زوو پێ‌بگەن‌و بچنە ڕیزی (نیرڤانا Nirvana)وە ئیتر پێویستیان بەتفاقی دنیایی نەمێنێت ••! لەم دوایەیدا سۆفیەکی (هەقە)م دواندو ، لێم‌پرسی : ئێوە خاوەن تەریقەتن کەچی لەبە ئەنجام گەیاندنی داب‌و دەستوری ئاینیدا کەمتەرخەمن‌بۆیە لەگشت‌لایەکەوە پەلامار دەدرێن ••! کابرای (هەقە) گەرچی بێ‌سەوادیش بو بەلام بەلگەو بەهانەکەی ڕاستیەکی تێدابو وتی : (کەسی کاکی وەکو دەیزانیت « دنیا »پێش (قیامەت) کەوتوە لێ‌پرسینەوە لە قیامەتدا لەسەر کردەوەی ئەم دنیایەمانە •• ئەگەر لێرە کردەوەمان خراپ بێت ، ئیتر لەوێ بەتەمای چی‌بین ••!؟ ئینجا لەبابەت (نوێژو ڕۆژوە)وە ، وتی : ئەم دوو پەیڕەوە لە نان بەسەزمان‌ترن هەمو کەسێك پێیان دەوێرێت •• دەتوانێت بیان‌کات ، گەرچی بەڕواڵەت‌و سەرزارەکی وە یا بۆچاو بەست بێت •••! خۆ ئەگەر کەسێك ڕەوشت‌و کردەوە خراپ‌و بە دبێت ، ناشیرینە بەسەرتێ‌کردنی ئەم دوو پەیڕەوەوە خۆی هەڵکێشێت ، کە ئەنجامەکەی دەبێتە سوکایەتیەك دەربارەیان چونکە ڕەوشت نزمێك

دەی‌کات بە کوتەکی دەستی ،ونان‌وپیازی پێوە دەخوات ..!) ـ تەواو ـ لەم بۆچونەدا ئەم (هەقە) لەدەستەوتاقمی (کویکرز Quakers) دەچن ، کە لەبەر دەغەڵی‌و داخی ناپاکــی ئایــن پەروەرەکانیان بەلای هیــچ پەیرەوێکی ئاینیدا (Lituragy) نەدەچون بۆیە (هەقە)کان لـەڕێڕەوی تەسەوفیاندا ڕیالیزمیەکیان (Realism) (واقیعی) ، تێدابو چونکــە دەمیان لەکێشەی کۆمەڵایەتیەوە دەدا ، وەکو (هــەق)و یەکســانی‌و چون‌یەکی‌و ویژدان .. هتد) بەڵام هەر لەچوار چێوەی ئەو فەلسەفەیەدا کە ڕێبازی تەسەوفی لێوە پەیدابوەو هاتۆتە گۆڕێ .. بەڵــێ کێشــەی کۆمەڵایەتی ، بە پێی باری ژیانی کۆمـەڵایەتی ئەوســاو دەق‌گــرتن‌و بەمەینەتی‌و کوێرەوەریەکانی‌یەوە .

بەش‌بەحاڵی خۆم لەوێ گەلێك چیرۆکی سامناك‌و پرستەمم بیستوە وەکو چیرۆك‌و بەسەرهاتەکەی (خاتوخوبی)ئەمە هەرلە ڕاستیدا چیرۆکی ڕووتی نی‌یە کەلە کوڵۆڵی‌و مەینــەتی خەڵـکیەوە تاکە کەسێك دروستی کردبێت وەیا هەڵی بەستبێت ، تا هەستی مرۆڤ ، بەچاك یان یە خراپ پێ بجوڵێنێت ..! ئەم بەسەرهاتە کارەساتێــکی دراماتیکیــە کــە لایەنێـکی مێژووی چۆنێتی ژیان‌و گوزەرانی خەڵـکی ئەو سەردەمەی ناوچــەی (هەقە)کان دەردەخــات‌و جێ‌پەنجــەی ستەمکاری پێوەیــە .. ئــەم ئافرەتە (خاتوخوبی) چەند کوڕێکی ئازاو لاوچاکی دەبێت ، مایەی هیواو ئاواتی دایکیان دەبن ..! ئینجا لایەنە دراماتیکیەکــەی چیرۆکــە کــە دێتە پێشەوە .. ئەم کوڕانە ئەگــەر ڕاست‌و چــەپی خۆیان بناسن دەبنە (ئەوڵای‌ئاڵی)(١) ولاسایی ئەم دەکەنەوەو شەقڵی ستەمکار دەشـکێنن‌و

---

(١) ئەم پیاوە خەڵـکی دێی بەردمشانە ، لە ناوچەی مەرگەدا لە خێڵی شیلانەیە ...، بە ئازایەتی‌و لێ‌هاتویی خۆی مەردانە بەرهەڵستی دەستدرێژی ئاغایانی .. ناوچە کەی خۆیی دەکرد لــە سەردەمی خۆیدا .

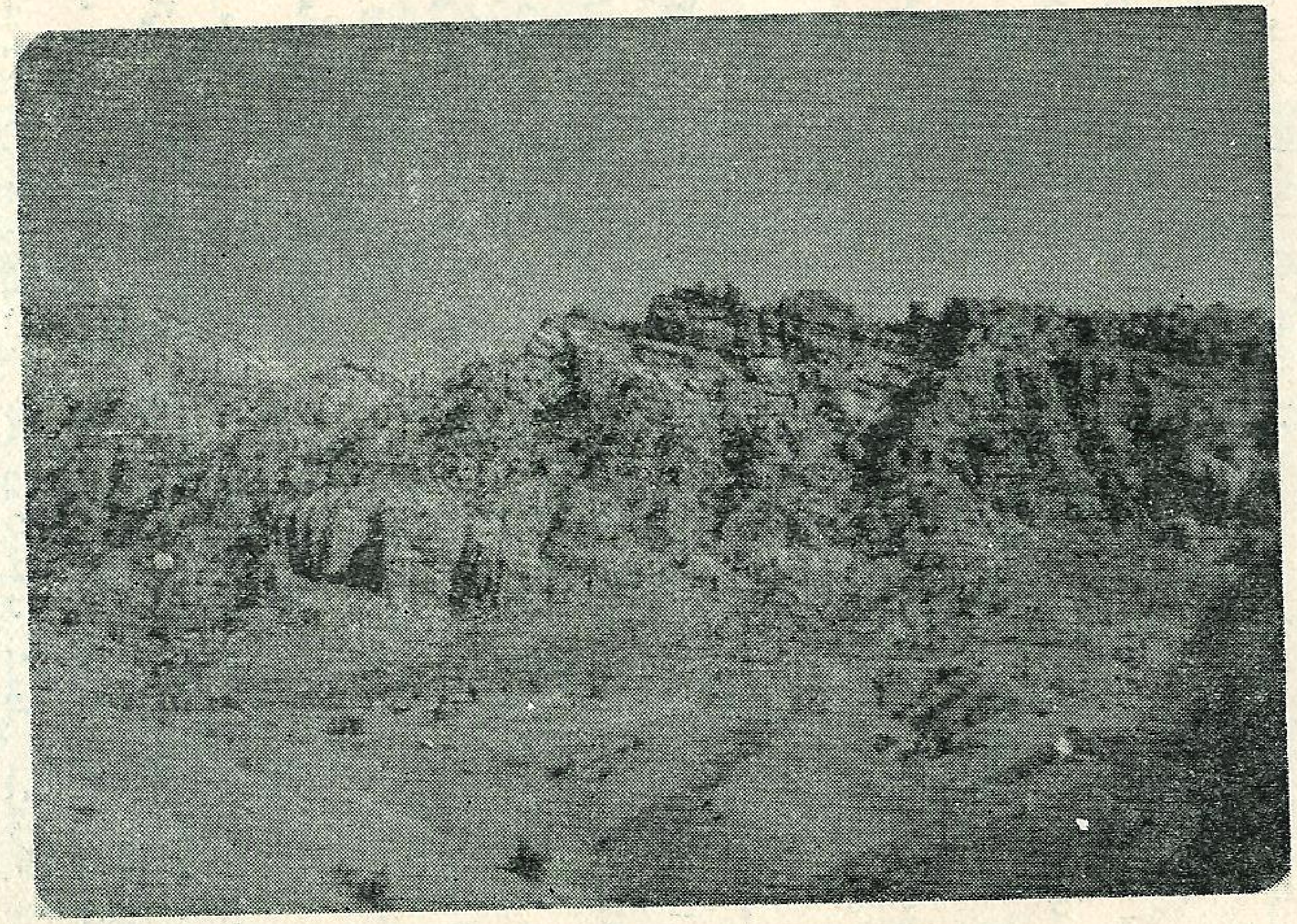

ڕێبازی قەرەنیکان ٠٠ و کونتێلە

لێیان دەبنە مووی لووت••! دەبا خێرا فریا کەون ، زوو لەباڵیان بدەن••،
ئەم ڕۆڵانە زۆر بەنامەردی لەبەرچاوی دایکیان دەکوژرێن •! ئنجا بۆ
ئەوەی (خاتوخوبی) ئەم نەهێنیەیە نەدرکێنێت دێن زمانی لەبندا دەبڕن ،
چەند ڕۆژێك دەمێنێتەوە •• ئیتر کۆچی دوایی دەکات ، وەکو
دەیان گێڕایەوە لاشەکەی فڕێ دەدەنە گۆمێك لەگۆمەکانی ئاشەکانی
بەرگەڵو ، کەوا لەدامێنی سەرگەڵودایە باوەڕناکەم نەهێنیەك پەیوەندی
بەبون ونەبونی مروڤەوە هەبێت ، هەتاهەتایە شارراوە بێت ••! (خاتوخوبی)
بەسەزمان ، وبێزمان ! بوبە نمونەو پەندی پسان کە هەرگیز کەس
نەخەڵەتیو نەوێرێ بەکوڕو کاڵیەوە پۆز لێبدات •• زوڵمو ستەم شتێکی
نەمرە ، ستەمکاریش نازدارە !! نابێ کەس پێی بڵێت پێی خوار داناوە ••
ئاوی زاڵم لە یاسای فیزیا بەدەرە ، سەربەرەو ژووریش دەڕوات !! بۆیە
ستەمکار کوردواتەنی وەکو (حەچەی نەتێ !) هەر دەبێت بەکۆڵ
خەڵکەوە بێت ، مەگەر خۆی خەو بێباتەوە دەستو قاچی شل بێتەوە ،
لە خۆیەوە بکەوێتە خوارەوە ، وەکو لەئەفسانە کوردەواریەکەی
خۆماندا هەیە ••• هتد (هەقە)یەتی لەم مەڵبەندەدا پەیدابو ، بۆیە
سەری لەهەندێ شتی کۆمەڵایەتی دەخورا ••، بۆیە یاخیبونو
سەرپێچیو (شێتی)بو ، بەڵام هەربە ناوی مەسەلە دێرینەکەو لەپەنای
ئەمدا ••

(٣)

سیناریۆو دەرهێنانی لادانی (هەقە)کان لەچی یەوە هاتوە ..!؟ «هەقە»یەتی وەکو بزوتنەوەیەك لەناو قاوغی مەسەلەپێشینەکەدا ، نەك جیاوازوسەربەخۆ لەو ، بەڵکو شتێکی ئەوتۆ نەبو کە شایانی ئەوە بێت، بەو جۆرە تیروشیری لێ‌بسووێت‌و دووچاری ئەو هەمو بوختان‌و درۆو دەلەسەیە ببێت ..، بەڵام سەبارەت بەوەی کەوا ڕێبازەکانی‌تری کەلەگەڵ (هەقە)یەتیدا لەبەرەیەکدان هەمان دەستور مونافیسی‌شیانن دەمێك بۆ پێداویستی ژیان‌و گوزەرانی کۆمەڵایەتی لەمانای (داوەری‌و یەکسانی‌و ڕەواو هەق‌و ویژدان .. هتد) ڕووتی کردبونەوە ، لەتوێژاڵێکی تەنك بەولاوە هیچی تریان پێوە نەمابو ، بەتایبەتی غەمخۆرو (شێخ‌وپیری) ئەو ڕێبازانە ، تەنانەت جەماوەرەکەی سەربەخۆیان - مریدو مەنسوب‌و مەحسوب - بەچاکی کەم‌و کوڕی‌و خەوشی (عیب)دەبینین‌و لێیان کەوتبونە فاك‌وفیك‌و گومانەوە ، گومانێك کە سەرەتای کزیونی باوەڕە - هەرباوەڕێك بێت - وە هەنگاوی یەکەمە بۆ تێکەیشتنی ڕاستی وەیا تێك‌دان‌و شێواندنی ..! گومانێك کەگوایا : ڕاست بێت ئەمانە پەیام هێنەری چاکەو دادو ڕەواو پێشمەرگەی ڕێگای (هەق هەق‌پەروەری)بن بۆیە (هەقە)کان بەهەق هەقەوە گرتبونی ..! خوا

لێ‌خۆشبو «شێخ رضا»ی تاڵەبانی توێژاڵە تەنکەکەی ئەم بەزم‌و ڕەزمانە دادەدڕێت‌و دەفەرموێت :

گەر ئاغان .. و گەرمەلان‌و .. گەر شێخان

هەر فەقیر .. انە ، فەقیر .. انە ، فەقیر .. ان

ئەوی شایانی باسە خوالێ‌خۆشبو (شیخ رضا)ی تاڵەبانی لەبنەماڵەی شێخێکە لە شێخانی یەکێك لەو ڕێبازانە کەوا لەنزیکەوە شارەزای نهێنی پیشەکە بوبو ، نهێنی‌یەك کەوا پەیوەندی بەپێداویستی باری ژیانی‌و گوزەرانی کۆمەڵایەتی ،و بیرو باوە ڕەکانیەوە هەبێت‌و لەمەوە هەڵقوڵابێت ، وەبۆ سودی ئەم هاتیتە ئاراە ، بۆیە لەلایەکی تردا دەفەرموێت :

لازمە بۆ شێخ بەیانیان گورگەخەو ،

تا بڵێن شێخ عابیدەو نانوێت بەشەو ..!

سەرەڕای ئەمە خوالێ‌خۆشبو (شیخ رضای تاڵەبانی) خۆیشی پیاوێکی خاوەن هەست‌و هەست‌ناسك‌و ڕەخنە گرێکی وردبو ، کرمی لەپەنجەی ساغ دەردەهێنا ..! هەروەها خوالێ‌خۆشبوش (ملا محمد)ی جەلی‌زادەی کۆیە - مەلای گەورە - لەڕووی نەتەوایەتیەوە ، کەبارێکی‌تری ژیانی کۆمەڵایەتیە ، پەردە لەم کەین‌و بەینە لا دەدات وەدەفەرموێت :

تا لەکوردستاندا شێخێ بمێنێ

ئومێدی زیندەگانیت پێ‌نەمێنێ ..!

بەڵام ئەمە وا ناگەیەنێت کەلەناو ئەم کۆڕو تاقمەدا ، پیاو چاك

نی یەو بۆ پێداویستی ژیان و گوزەرانی خۆی و دەسەڵاتی لەناو کۆمەڵگەدا هەموشتێك دەنێتە لاوە ! ئەوەتا خوالێخۆشبو (شێخ سراج الدین ی نەقشبەندی) ، (رضا شای پەهلەوی) دێت بە ناوی ئاین پەروەری خۆی و ڕێزلێنانی شێخەوە !! دەیەوێت (شێخ)بکات بە دەست کەلا ، و « موفتی » کردەوە ناهەموارەکانی خۆی ۰۰۰، تکا لەشێخ دەکات کە قایل بێت موچەو مانگانەیەك بۆ خانەقاکەی ئەم ببڕێتەوە،شێخ مەردانە دێتە وە دەست نایەوێت خۆی بدات بەدەستەوە ، و لە گەڵ خۆیدا باوەڕەکەشی خەڵك سوك وڕسوا کات ۰۰! بەو پەڕی ئازایەتیەوە ، وەڵامی (ڕضاشاه) دەداتەوەو دەفەرموێ : (ما آبروی فقر و قناعت نمی بریم کەڕۆزی مقرر است) ۰۰ واتە ئێمە هەژاری و قەناعەت شەرمەزار ناکەین مادام ڕزق و ئازوقە بڕیار درابێت ۰!! هەروەها خوا لێخۆشبو (شێخ عمری ضیاءالدین)یش لە وەڵامی نامەیەکیدا ، کە بۆخوالێخۆشبو (حاجی مەلاعبدالله)ی جەلی زادەی نوسیوە ۰۰ دوای ڕوون کردنەوەو لێکۆڵینەوەیەك لەبارەی چۆنێتی کاروباری ژیان و گوزەران و ئامۆژگاری کردن ، لەکۆتاییدا پرسیار دەکات و دەفەرموێ : (دگر بەدونان برای دونان دویدن چە فایدە ، وا زیار بەاغیار گرویدن چەقاعدە ۰۰)! ـ یادی مەردان ـ بەرگی دووەم دانەری ماموستا (مەلا عبدالکریمی مدرس)لاپەڕە (۲٤۰) ـ واتە : (ئیتر لەپێناوی دووناندا ، دواکەوتنی پیاوخراپ و ناکەس بەچە ، چ کەڵکێکی هەیە وەئالودەو هۆگربونی غەوارەو بێگانەو کردنی بە دۆست و ئاشناچ وێڵ و پەیڕەوێکە !!)ئیتر مەسەلەکە هەرچۆنێك بێت مرۆڤ ناتوانێت ڕێز لەم زاتانە ، نەنێت ، چونکە ڕێزی خۆیانیان پاراستوە ۰۰! بەڵام بە داخەوە ئەم پیاوانە ماوەیان کورتە ، بەنەمانی خۆیان هەمو کاروبارێك دەچێتەوە دۆخێکی ترو ، ژێر ڕکێفی پێداویستی ژیان و گوزەران و کەش وفشی دەسەڵاتی ناو کۆمەڵگە ۰۰ ئنجا وەچەو جێ نشینیش

هەزار هالاوی بە پلاوێك نەداوە ..!

دەسەلات ئەگەر خۆش گوزەرانی خاوەنەکەیی لێ دەرکەین ، کەوا پارووی خاو ناخاتە دەمی ..، گەلێك شتدەگرێتەوەو دەگەیەنێت ..! بەتایبەتی لای ئەوانەی کە دەکەونە بەرقەمچو سنوری دەسەلاتەکەوە ، گرنگەکەیان : داوەری (العدالة)و یەکسانیەیە ، خۆ ئەگەر هاتو دەسەلات فڕی بەسەر ئەم دوانەوە نەما تەنها کەشوفشو خۆبادانەکەی دەمێنێتەوە بەسەر خەڵکەوە ، کە ئەمەش بێزوبێزاری خەڵکە کە دەجولێنێت ! بە تایبەتی ئەگەر دەسەلاتەکە سەرومڕو بێ لێپرسینەوە بێت ، ئەوسا نەك هەر ژیان بەخش دەبێتو ژیانی خەڵکی دەخاتە مەترسیەوەو گوزەرانیان سەغڵەت دەکات بەڵکو خاوەن دەسەلاتیش نازدارو بەدخو دەکاتو لەڕووی کۆمەلایەتیەوە نەگریسو ناشیرین دەبێت ..!

کەوابو دەتوانین بڵێین (هەقە)یەتی دەمەزەرد کردنەوەیەكبۆ بۆ ئەو ڕێبازانەی کە وەکو خۆی لەیەك سەرچاوەی فەلسەفیەوە هاتبون ، دوای ئەوەی کەپێداویستی ژیانو گوزەرانی ناوکۆمەڵگەو بریقوباقی دەسەلات کولی کردبون !! تەنانەت تەوژمیان لەناو (مریدو مەنسوبو مەحسوبە)کانیاندا هاتبوە کزی ...، بۆیە (هەقە)یەتی چەردەیەك لەکێشەی کۆمەلایەتی وەکو (یەکسانی ، هاوبەشی ، داوەری ، ناڕەواو ناهەقوهەقی) تێداد دووپات دەکرایەوە بەلام بەشێوەیەکی ساکار .. لەم ڕووەوە مامۆستایان (حمزة عبدالله)و (محمدی ملا کریم) باش بۆ بابەتی (هەقە)یەتی چوبون ، لەکتێبەکەیمامۆستا (مصطفی عسکری)دا – ئاوردانەوەیەك لە بزوتنەوەی هەقە – .

سەبارەت بەوەی کە مەسەلە ئابوریەکەو (هاوبەشێتی)یەکەیان

ـ گەرچی بەشێوەیەکی ساکاریش بو ـ تاڕادەیەك مسۆگەریەکی ژیانو گوزەرانی بۆ هێنابونەکایەوە ، لەبەر ئەوەی (هەقە)کانیش زوربەی زۆریان ، فەلاحو جوتیارو هەژاری لادێ بون ، هەرچی زەبرو زەنگی چەرخی چەپگەردو ستەمگەرو نەهاتی هەیە لەپێشدا ئەمان دەگرێتەوە ..! بۆیە ژیانە کۆمەڵایەتیەکەی کەبەم هاوبەشێتیو یەکسانیەوە بەندەوە کۆمەڵگەکەیانی لەسەر دروستبوە (Social Stracture) کاریکی وای تێ کردبون ، دڵبەندی بوبون ، چونکەلە کوێرەوەریو مەینەتی ـ تاڕادەیەك ـ دەیپاراستنو خۆیان بەنان خۆری سەرسینیو خوانێك دەزانی بۆیە نێرومێیان دڵیان لەیەکتری پیس نەدەکرد ، مەگەر غەریبو غەوارە بکەوتایە ناویان ، ڕێبازی داوێن پیسیو لادانیپیشان بدانایە ! ئەو لادانو تاوانەی کەوا لەزەمانی (هابیلو قابیل)ەوە بەدزی وبەئاشکرا هەرهەیە ..!!

ئیتر ئەو ژیانە کۆمەڵایەتیەیان کەوا « هاوبەشێتیو تەبایە »کەیان بناغە ئابوریەکەی بو .. ، وە لەئیشو فرمانو بەرهەم هێنانیشدا هەرەوەزیەکی سادەو ساکار دەوری تێدا دەبینی ، وە لەبەکارهێنانو سود لێوەرگرتنی بەرهەمیشدا جۆرێك لەڕەوشتی گشتی بەرەیەك (Grup Behaviour) خۆی تێدا دەنواند .. هتد ، بویە لەچاو کۆمەڵگە فراوانەکەدا تۆزێك ڕەوشتو کردەوەیان جیاوازبو .. ئەم ڕەوشتە گشتیەیان بەرژەوەندی هەمو ئەندامێکیانی بەنێرو مێوە لە مەسەلە کۆمەڵایەتیەکەیاندا تواندبوەوە .. وە لەڕووی سایکۆجیەتی سێکۆلۆجیاشەوە گەلێك کاری تێ کردبون هەڵپەی (impulse) نێر مێیانی، سارد کردبوەوە ، چونکە خۆیان بەئەندامی یەكخێزان دەزانی کەوا (نانو نمەك لەبەیندایە ..)! لەم لایەنەوە ئافرەتە (ڕێدار) یە !هەقە)کە بەهەڵەدا نەچوە ئەگەر و تیێتی : نێرومێی (هەقە) لەژێر لێفەیەکیشدابن

ـ لاپەڕە (٥٤) ئاوڕدانەوەیەك لـە بزوتنەوەی هەقە (مصطفی عسکری)ـ کێوێك لەبەینیاندایە •• ! با کێوەکە چڵە پۆشێك وەیا زیخێك بێت ، ئەمە وا دە گەیەنێت کە مەسەلە کۆمەڵایەتیەکەیان ئەوەندە کاریگەرە لەناویاندا، ئارەزووی نێرومێی سارد کردونەوە •• ئنجالەوانەیە وتـەی ئافرەتـە (ڕێدار)یەکەو دەربڕینی هەستی بەوشێوەیە (کنایة) بوبێت لەپاكو خاوێنی پەیوەندایەتی نێرومێیـان ؛ ئەگینە لـەو باوەڕەدا نیم ئەگـەر کاریگەری (التأثیر) مەسەلە کۆمەڵایەتیەکەیـان نەبێـت ، نـەك هـەر کێوێـکی مەجازی وەك (چڵەپۆش وەیا زیخ) بەڵـکو حـەوت کێـوی ڕاستەقینەش ناتوانێت ڕێـگە لەنێرومـێ بگرێت ، وە یا ئەوپاسـە بـە قۆچەقانی بکرێت ••!! چونکە ئەگەر دزو ماڵخۆ یەك بگـرن گا بـە کڵاوڕۆژنەدا سەر دەخـەن •• ! لەگـەڵ ئەوپـەڕی ڕێزمـدا بۆ خـوا لێخۆشبو (شێخ‌رضای تاڵەبانی) کەوا لـەم بارەیەوە بـە هەڵبەستێـکی دوودێڕی لایەنێـکی زۆر گـرنگ‌و پێشـەکی توانایـەکی فسیۆلۆجی لەمڕووەوە باش ڕوون کردۆتەوە ••! با لە (بێـگانە وەیـا لەخوێشـ) پرسینی تێدا بێت وەیا نەبێت ، وەکو ئەو باسی‌کردوە ، لەواقیعـدا ئـەم کارە زیاتر پەیوەنـدی بە توانـا فسیۆلۆجیەکـەوە هەیـە ! مەسـەلە کۆمەڵایەتیەکەی لەمەڕ (هەقە)کان گەلێك کاری تـێ کردبو ، سـاردو سڕی کردبوەو •• ! ئایا هەر مەسەلە کۆمەڵایەتیەکـە نیـە کەلەنـاو کۆمەڵـگە فراوانەکشدا سنورو پەرژینـی بۆ پەیوەندایەتـی ژن‌ومێردو نێرومێ داناوە ••• !؟ تەنانەت زۆر کەس پڕ کێشی ناکەن کە (ئامۆزا ، وە یاخزمێـکی نزیکی خۆی بخوازێت کە پێـکەوە ژیاون)با شەرعیش حەڵاڵی کردبێت •• !

(٤)

ئیتر ئەو پەیڕەوە کۆمەڵایەتیە بە تینەی کەوا کاری لەمان کردبو ، بەو چەشنە توند پێکەوە بەستبونیەوەو شەیدای بوبون .. ، لەڕێڕەویشیدا دەمودووی ناحەز دەوری تێدا دەبینی ، وە نەبێت تەنها لەناو ئەماندا ڕووی دابێت ، بەڵکو لەسەرەتای گەلێك بزوتنەوەی کۆمەڵایەتیدا ، لەهەنگامو قۆناغێکی دیاردیو تایبەتیدا ، ئەمهۆگریو ئالودەبونە هەرهەیە ..!

ئەوەتا مامۆستای پارێزەر (جمال بابان) لەم ڕووەوەو لەبابەت بزوتنەوەی (هەقە)وە ، کەلە ڕۆژنامەی (العراق)دا ژمارە (٢٣٣٤) ڕۆژی ٩٨٣/١٠/٥ بلاوکراوەتەوە ، دەڵێت : (... تاکو یەکێکیان بەجۆرێك وەڵامی دامەوە کە بڕوام وابو لەکانی دڵیەوە دێتە دەرەوە کە وتی : ئەوەتەی بوم بە (هەقە) پیاوەتیشم نەماوە ..!) ـ تەواو ـ .

گەرچی مامۆستا (جمال بابان ئەم حاڵەتەی (هەقە)کانی داوەتە پاڵ (ذکروفکر) کە گوایا ئەمە ئەو لایەنە فسیۆلۆجی یەی لەبیر بردونەوە... هتد بەڵام بەڕای من (مەسەلە کۆمەڵایەتیە بە تینەکەیان) کاری لەم لایەنە فسیۆلۆجیەشیان کردبو ، ئەم چالاکیەیانی هێنابوە کزی ! ئەگینە ئەم (ذکروفکر)ە لای ڕێبازەکانی تری تەسەوفیش هەر هەیە کەچی ئەو

(ئەرك‌و پێداویستیە فسیۆلۆجیەشیان) بەم چەشنەی (هەقە)کـان لـێ‌ی نەقەوماوەو پەکی نەکەوتوە ٠٠! ئەمە بە نیسبەت پیاوەکانیاوە ، دیارە بـە نیسبەت ئافرەتەکانیشیانەوە (هەمان‌ڕا)دروست‌و بەجێ‌یە ٠٠

دیسانەوە لەبەندی سێ‌یەمی وتارەکەیدا ، کەوا مامۆستای بەڕێز کـە خودی خۆی لە ناوچـەی (هەقە)کانـدا ، بەڕێوەبـەری ناوچـەی چناران‌بوە ، دیارە بە زەبری فەرمانبەرایەتیە کـەی (حکـم الوظیفـة) پەیوندایەتی لەگەڵ خەڵکی ناوچەکەیدا بە تین‌بوە ، ئیتر لە کاروبارێکی وەها گرنگ‌و ناسکدا لەڕووی داب‌و دەستوری کۆمەڵایەتیەوە ، گوایـا قسەی ناحەزانیش شێوەیەکی تێکڕایی‌و هێرشی گرتبو ٠٠، لەم حاڵەتەدا شایەتی بەڕێوەبەرەکە ، جێ‌ی متمانەیەو شارەزاییەکەیشی بایەخێـکی تایبـەکاری هـەیە ، چ بۆ پاکـانە ، چ بۆ تاوانبـار کـردن ، بۆیە لەم کەلێنەوە مامۆستا (جمـال بابان) بـەو پـەڕی ڕەوانبێژیـەوە (الصراحة) تێ‌بینیەکانی خۆی ، بێ‌چەندوچون‌و ئازایانە ، دەربـارەی ڕەوشتی (هەقە)کان دەردەبڕێت‌و تۆمار دەکات کە دەڵێت :

(سێ‌یەم : ڕەوشت ـ لەگەڵ ئەو هەموقسانەدا کە دوای (هەقە)کان خرابون کە گوایا تێـکەڵاو بونێـکی نابەجێ لەناویاندا هەیـەو کەس خاوەن کچ وەیا ژنی خۆی نی‌یە ، من ـ مامۆستا جمال بابان ـ زۆر لـەم چمکەوە سەرنجم ئەدا ، وەك وتم ئێستاش شکاتێك ، یا دەنگ‌دانەوەیەك ، یان ژن‌هەڵـگرتنێك یا شتێـکی ترم نەدی ، بەڵام قسەی ناحەزانیشم زۆر ئەبیستەوە ، ئیتر وەکو ئەڵێن تاکـو شەرعیشـ « ظـاهر » بینـە ٠٠) ـ تەواو ـ

لێرەدا ئەوەی کەوا بۆ چاکەی مامۆستا (جمال بابان)دەبێت تۆمار بکرێت ئەوەیە کەوا ئەم لەم‌باسەدا پشتی بە « ظاهر » بینیەکـەی لەمـەڕ

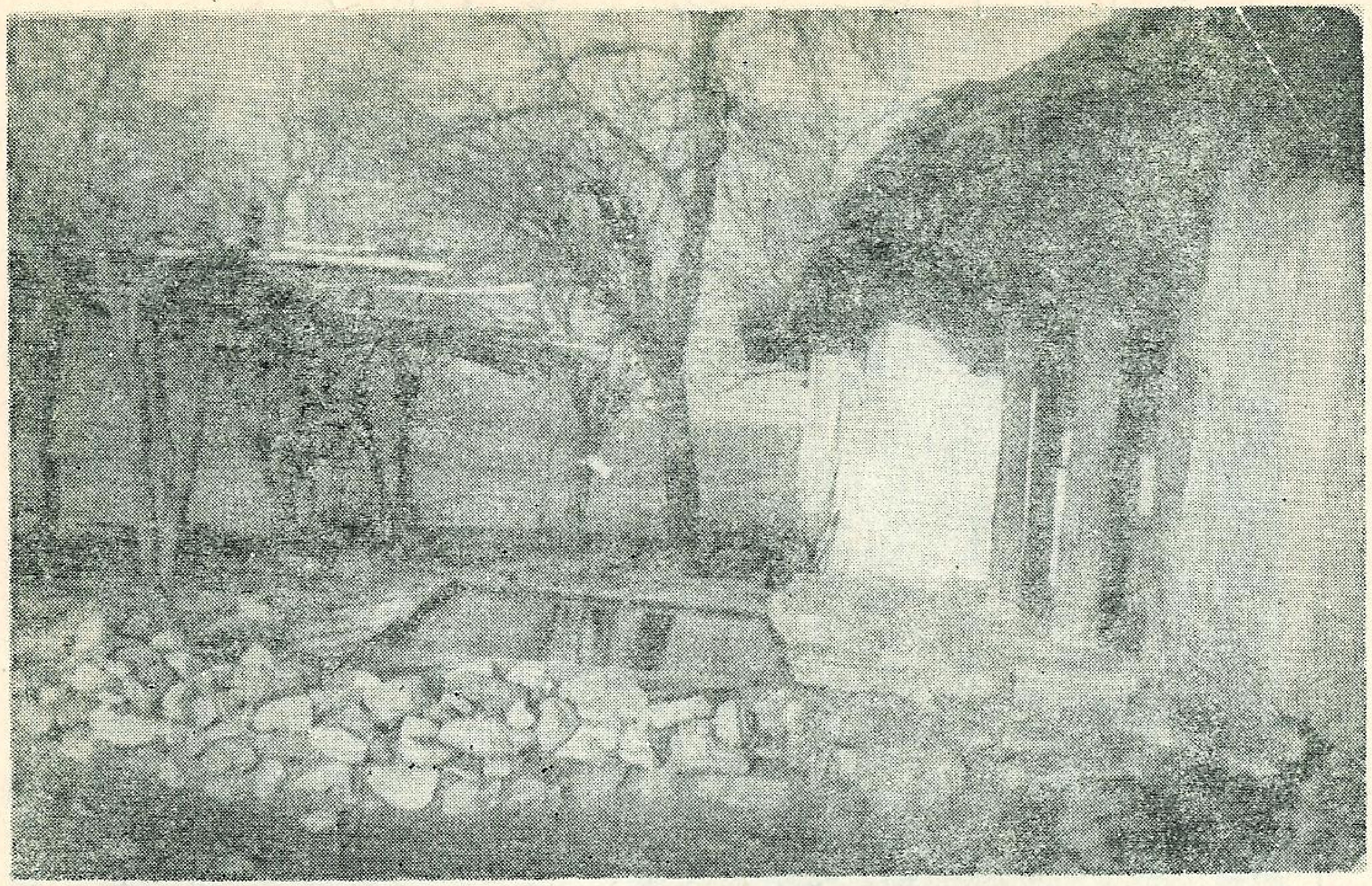

خانەقاکۆنەکەی شەدەڵە

شەرع بەستوە ، و تفەنگی بە تاریکیەوە نەناوە •• بۆیە وا ڕاستو ڕەوان ، بێ پێچ وپەنا بۆ مەسەلەکە چوە ، وە لە پێشکەش کردنی دیمەنێکی ڕاستو واقیعدا سەرکەوتو بوە •• ئەو « ظاهر » بینیەی کە دەبو ، زووتریێش ئەم ، هەر لەسەرەتاوە لەگیرو گرفتی کۆمەڵایەتیدا ، بە تایبەتی لە لایەن بە پەرۆشانی شەرعەوە ، لەپڕۆ پاغەندەی دژ بە (هەقە)کاندا ، لەم ڕووەوە ڕێ بەدیی بێ بکرایە •• ئەو « ظاهر »بینینەی کەوا پەیرەو کردنی (ناسینو زانین) دەبەخشێت ، پەیرەو نەکردنیشی وەیا کەمتەرخەمی تیایدا مایەی (نەزانی)یە ••، ئنجا شوێن کەوتن ، وەیان شوێن پێ هەڵگرتن (بێ زانین)وەیان بە (نەزانین) گوێچکەو چاوو دڵو دەروونیش ، ئەم ئەندامانە هەموی لەئاستی لێ پرسراون ، وە مانای ئەم ئایەتە پیرۆزە دەیان گرێتەوە : (ولا تقف مالیس لك به علم ان السمع والبصر والفؤاد كل أولئك كان عنه مسؤولا ••) ئایەتی (٣٦) سورەی (الأسراء) ، ئەو « ظاهر » بینیە بۆیە شەریعەت بایەخی پێداوە ، تاکو کەس نەبێتە نێچیرێکی بەیدەست کراوو دەست بەسەری (شكو گومان) ، وەیا قوربانیەکی مردارەو بووی درۆو بوختان !!

تاکو کەس بە دەست (حەقیقەتو واقیع) لە لایەك ، لەلایەکی تریشەوە بە دەست بیرو باوەڕەکەی خۆیەوە تێکڕا دانەمێنێتو گیر نەخوات ، کە سەرئەنجام دووچاری تەنگو چەڵەمەیەکی ویژدان (ازمة ضمیر) (Crisis) بێت ، وە یا لەڕووی کۆمەڵایەتیەوە لەو واقیعەی کە هەیە دوا کەوێتو بێتە سەڵتی دوای کاروان ••! ئنجا خۆی بە کەساسو کوڵۆڵ بزانێت ••! سەرەڕای ئەمەش « ظاهر »بینی شێوازێکی ڕاستو دروستی زانیارانەیە •• هەر چەندە دوورکەوتنەوە لە گومانو مەزندە زۆر پێویستە ••، بەڵام تاکو بەشی ڕاستیش لەمەسەلەکەدا بمێنێتەوە ، و وون نەبێت ، هەندێ گومانو مەزندە ـ نەك هەموی ـ بە

گوناەو سەرپێچی دراوەتە قەڵەم ، ئەو گومانو مەزندانەی کە بەلای حەقیقەتو ڕاستیدا ناچێت .! (یا ایها الذین آمنوا اجتنبوا کثیرا من الظن ان بعض الظن اثم،ولا تجسسوا ، ولا یغتت بعضکم بعضا ، أیحب احدکم ان یأکل لحم اخیه میتا ، فکرهتموه ، واتقوا الله ، ان الله تواب رحیم ..) ئایەتی (١٢) سورەی (الحجرات) .

ئیتر پلەی گومانو مەزندە هەرچۆنێك بێت دەوری حەقیقەتو ڕاستی نابێنێتو جێی ناگرێتەوە ، ئەم ئایەتە پیرۆزەی تریش فڕی گومانو مافی مەزندەی بەسەر حەقیقەت وڕاستیەوە تەواو دەرخستوە ، کە دەفەرموێت : (ان الظن لا یغنی من الحق شیئا) ئایەتی ٤٨ سورەی (النجم) .

بەش بەحاڵی خۆم نامەوێت چەندو چون لە کاروبارێکدا بکەم کە ئەوەندەی خاوەنکارو پسپۆڕەکەی شارەزانە بمو کۆڵبم تیایدا ، کورد واتەنی ببمە (مەلا بەزێن) ! دیسانەوە ئەوی دەیڵیم هیچ هونەرێکی تێدانی‌یە ، چونکە کەسانی ساویلکەو ڕەمەکیش پەی پێ دەبەنو شتێکی هەر لێ هەڵدەکرێنن چونکە هەزارو سێ‌صەدساڵ زیاترە لەم وڵاتانەدا پەیڕەوی دەکرێت ..

بەڵگە نەویستە (بدیهی) کەوا (حەرام وحەڵاڵ) لەئیسلامیەتدا ئاشکراو دیارە ، ئیتر ئەوەی لەیەکێك لەم دوانە نەچێت جێی (شكوگومانە) ئەو سادەبێت بە (ظاهر)بینی لێی وردبرێتەوەو لێی بکۆڵرێتەوە ، تا بەسەر (حرام)وە یا (حلال)دا ساغ دەبێتەوە ، لەم ڕووەوە پێغەمبەر (د.خ) دەفەرموێت : (الحلال بین والحرام بین بینهما مشتبهات ..) لە (حدیث الاربعین النووی - للشیخ زکریا - صحیح البخاری - المجلد ١).

ئیتر سەبارەت بە هەرچیەك بێت کـە گومانو مەزندە پەیدادەبێتو دێتە ئاراوە و بۆ ئەوەی کەس نەکەوێتە زەلکاوی شكو گومانەوە ، لـەم ڕووەوە پێغەمبەر (د٠خ) فەرمویەتی : (ان الله یحب البصر الناقد عند ورود الشبهات ، والعقل الكامل عند هجوم الشهوات) ـ احیاء علوم الدین للأمام الغزالی ـ المجلد الرابع ـ لاپەرە (٤٠١) ـ بەڵام وا دیارە کە (حەزو خواستو ئارەزوو ٠٠ هتد) هێرش دێنێتو دێتە کایەوەو هیـوای پـێ شاد بونیان نزیك دەبێتەوە ، ئەو تاسەیە (الاشتیاق)گڕ لەهەستو گیانـی خاوەنەکەی بەر دەدات ، ئەوسا مەسەلەکە سەربەرەو ژێرو دەمەونوخون دەکاتەوە : (العقل الكامل) لێی دەقەومێتو پەکی دەکەوێتو دەبێتە (العقل الخامل !) هەروەها (البصر الناقد)یش کوێر دەبێتو دەبێتـە (البصـر الحاقد) ! دیارە خۆش‌ویستنە کەش ئاوەژوو دەبێتەوە ، والعیاذ بالله ٠٠! خۆ ئەگەر ئێمە مانانیش هەر لەسەر شـیرازەی مانـای فەرمایشەکـەی (پێغەمبەر د٠خ) ، وتمـان : (ان الله لایحب البصـر الحاقد عنـد ورود الشبهات ، ولا العقل الخامل عند هجوم الشهوات) باوەڕ ناکەم هیچ گوناەو سەر پێچی یەکی تێدا بێت ، چونکە لەبابەتەکە ناگۆڕێت ٠٠

لەبزوتنەوە ئاینیەکانیشدا تینو تەوژمـی پەیوەندە کۆمەڵایەتیەکانیان چەکێك بوە بۆ ئیسپات کردنی چاکەی ڕێبازەکەیان ، و بیروباوەڕەکانی ، تەنانەت خۆ بەخت کردن لەپێناویدا شتێکی پیرۆز بوەو پلەو دەرجـەیەکی جیاوازو تایبەتیان داوەتی ! چونکە ئەو بیروباوەڕانە کە ناو خەڵـکەوە ، بوە بە وزەیەك ، بەهێزێـکی مادی کەوا خۆ بە قوربان کردنی کۆمەڵگەکەیانو بیرو باوەڕەکانی ، بەلای ئەندامەکانیەوە شتێـکی باشـ بـوەو دەسـت هەموکەسێك نەکەوتوە ، چونکە لایان وابوەو سەلمـاندوویانە ، کە بێ کۆمەڵگە کەیان ژیانیان تاڵە ، ئیتر بێ ئەم ژیانیان بۆچی یە ٠٠!؟

لەم‌بارەیەوە گەلێك چیرۆكی ڕاستەقینەی لەخۆ بوردن‌و پرشانازی لەم‌لاو لەولا ، بە درێژایی مێژووی ئادەمیزاد ڕووی داوە •• ئەوەتا لەسەرەتای مەسیحێتیدا جۆرێك لە تەسەوف‌و تەركی دنیاكردن (غنوسی (Gonosticism) هاتەكایەوە ، ژن‌نەهێنانی هەندێ لەكاربەدەستە ئاینیەكانیان ، هەروەها شونەكردنی ئەوئافرەتانەیان،كە خۆیان بۆ خزمەتی بیروباوەڕی ئاینەكەیان تەرخان كردوە نیشانەیەكی ئاشكرای ئەم (غنوسی)یەتەو لە خۆبوردنەیە ••! خۆ لە سەرەتای ئیسلامیەتدا لە ڕەوكردنی موسڵمانەكاندا لە (مكە)وە بۆ (مدینە = یثرب) گەلێك چیرۆكی ڕاستەقینەی لە خۆ بوردن‌و مەردایەتی لە ڕووی كۆمەڵایەتیەوە لە پێناوی كۆمەڵگەكەیاندا ڕووی داوە ، چونكە ئەم دڵبەندی‌و شەیدایی ، و سۆزە دەبێتە بڕوا (Principle) و باوەڕ (Dostrine) ئنجا دەبێتە هاندەر وەیا (Mohivation) و هۆیەك بۆمانەوەو سەركەوتنی بزوتنەوە كە ، ئیتر لە خۆ بوردن (Altruism) و خۆبە كوشتدان لە پێناوی بیروباوەڕێكی كۆمەڵایەتیدا ، وە یا لە پێناوی (چین‌و نەتەوە ، و هۆزو خێزان‌و هاوڕێیە)تیشدا ، لە پێناوی شتێكی بەبایەخ ، وەیا پڕو پوچ ، بهێنێت وەیا نەهێنێت •• هتد ئەمانە تێكڕا نمونەیەكی ڕاستە قینەو ئاشكران بۆ ئەو سۆزو شەیدایە •• ! ئیتر ناحەزانیش چۆنیان بۆ لوابێت بۆ بەرژەوەندی خۆیان ، وایان لەقەڵەم داوەو لێك‌داوەتەوە ••!

بێ‌گومان ئەو بەرەڵاییەی كە دەدرایە پاڵ (هەقە)كان لەبابەت تەگەوبەرانیەوە (Promiscuity) لەوەوەیە ، كە ئافرەتی (هەقە)كان سەربەست‌تر بون لە ئافرەتی كۆمەڵگە فراوانەكەی ، كەتیایدا دەژیان ، سنوری كۆمەڵایەتی ئەمان لەهی ئەوان تۆزێك پان‌و بەرین‌تر بو ، هەندێ باج كەلە كۆمەڵگە فراوانەكەدا بەسەر ئافرەتەوە هەبو لە چارەنوس‌و شو كردنیدا ، (هەقە)كان نەیان‌دەسەلماندو دانیان پێدانەدەنا •• هەندێ

لایەنی تریش کەدەبو بەئاشکرا بەرهەڵستی ئەو باجانەیان بکردایە ، با لە بەهێزترین باوەریشدا نەبێت بەڵکو لە لەلاوازترین بڕوادا (أضعف الأيمان) بوایە ، باری هیچ نەبێ نەیان سەلماندایە .. ! کەچی چاویان لێ‌دەپۆشی‌و لێ‌ی بێ‌دەنگ دەبون .. کە بێ‌دەنگی نیشانەی ڕەزامەندیە ، دوور نی‌یە کەبە جۆرێکی‌تر پشکێکی (کۆتا Kotto) خۆیانی تێدا نەبێت ! ئەم باجانەش وەکو (شیربایی Dowrysystem) وسورانە ..! دیارە نەسەلماندنی ئەم دوو نەریتەی لەمەڕ کۆمەڵگە فراوانەکە ، لەلایەن (هەقە)کانەوە ، سەرەڕای ئەوەی کەیاخی بون‌و سەرپێچی‌یە لەو دوو نەریتە ، هەڕەشەیەکیشە لەبەشێك لەو کۆمەڵە بیروباوەڕەی (ئایدیۆلۆجیا) کە کۆمەڵگەکەی سەرومڕ بێ گوش کراوەو بڕوای پێ‌یەتی ..! جگە لەمەش زیانیەکیش دەگەیەنێت بە گیرفانی ئەوانەی کە سودمەندن لەم دوونەریتە کە ڕاستەوخۆ دەرەبەگەکانە ...، لێرەدا باسی سورانە ناکەم ، چونکە ناوی بەخۆیەوەیەتی دوورنی‌یە کە باجێکی کاشی (نقد)مافێکی زاوایەتی نەبوبێت کە بەپارەوە یا بە شتومەك شکاوەتەوە ، بۆ بەرژەوەندی زاوای ڕاستەقینە ..! بەڵام شیربایی ، ئەم دەستورو نەریتە نا قوڵاڵیە کە ئەوسا باوبو ـ گەرچی ئیستایش بە گەلێك شێوازو ناوەوە هەرماوە .. هتد شیربایی بەپێ‌ی مانای و شەکە دەتوانین بڵێین : (نرخی‌شیرە) ئیتر ئەو ژژیمە کۆمەلایەتیەی کە ئەم چەشنە داب‌ودەستورە فەرز دەکات‌و دەچەسپێنێت کە (شیرە خۆری) هەشت ، نۆمانگ لە شیری بەری دایك بە ڕۆڵە (مێ)ینەکەی بفرۆشێتەوەو پارە بکات ! ئاخۆ ئەو کۆمەڵگەیە دەبێت بە چ بەندایەتیەك مەلاشووی هەڵدرابێتەوە ..!؟ وبەچ چاوێك سەیری ئافرەت بکات کەوا (دایك ، و کچ، و خوشك، و پور و، ژنی..) نێرینەکانیانن ، وە ئەوی دەستی فەوتان بۆ ئەم نەریتە درێژ کات ، وەیا نەی سەلمێنێت ، دەبێ چۆن گەمارۆ بدرێت ..!؟ بەڵام (هەقە)کان بەلای ئەم شیر فرۆشیەدا نەچون‌و لایان گلاو بوە ..!

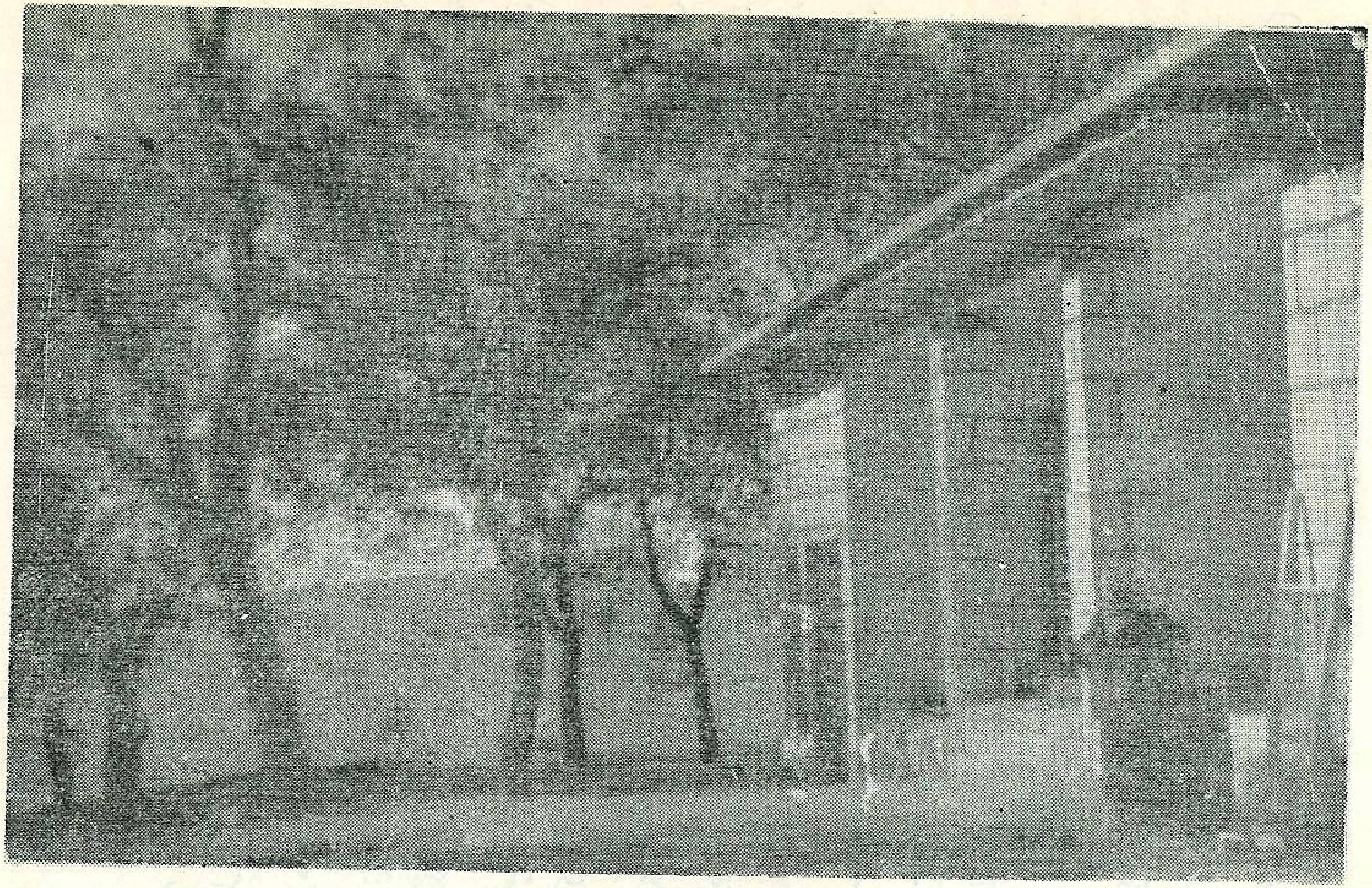

خانەقا تازەکەی شەدەڵە
لە ساڵی ١٩٦٨دا دروستکراوە

لێرەدا جێی ئەوە نی‌یە کەلەسەر کێشەی ئافرەت ئەوەندە بڕۆم بەتایبەتی لەناو کۆمەڵـکەیەکی دواکەوتوی وەکـو هـی خۆمانـدا ، هەروەها مەبەسم ئەوەنی‌یە ، کە یەخەی بایەخەکانی کۆمەڵـگەکەمان بگرمو بەگژیدا بچم •• بەڵـکو دەڵێم دەستکاری‌و شێواندن‌و ئاوەژوو کردنەوەی بایەخەکانی ناو کۆمەڵـگەو ، کردنی بـە خێرو بێـر بـۆ کەمایەتیەکی زۆرکەم ، کە بونەتە ئەسپێی کراس کۆت بەشان‌و ملـی کۆمەڵـگەوەن‌و خوێنی دەمژن‌و بە (های‌لایف)ی لەسەری دەژین ! بێ ئەوەی تنۆکێك ئارەق بکەوێتە ناوچەوانیان •• هتد کەچی زوربەی زۆری کۆمەڵـگەکەش کوێرەوەری بۆ بمێنێتەوە هـەمیشە دوودەست بەناڵەبێت •• و لە مەینەتی ژیان‌و گوزەراندا تەپاو تلی‌بێت‌و بگەوزێت •• ئەمەیان جنێوو یەگـژدا چونـی هەمـو کۆمەڵـگەو بایـەخەکانێتـی ، سوکایەتی‌و نەفرەتێـکیشەلە هەموشتێـکی پیرۆزو موقەدەسی •! بـەڵام ئەوەندە هەیە : هەر یا سایەك‌و پەیڕەوێك کە بۆ ئافرەت دادەنرێت ، کەوا سنورێـکی ڕاستەقینە نەك بەڕواڵەت بۆ کەساسی‌و کولۆلیە مێژوویەکـەی لەمەڕ ئەم دانێت‌و یەکێتی شەخسیەتی (Personal Indentity) ی بچرێ بپاێزێت‌و پچڕپچڕی (مونتاج)نەکات هـەر تەنهـا بەشـێك‌و لایەنێـکی دەرخات‌و بیکات بەبووکەشەو (تەتە !) سفەتەکانی‌تری ئادەمیزادانەیـی تێدا ون‌کات ، وەیا بیکات بەکەل‌و پەلێکی ڕوو بازاڕی ، تا ببێتە نێچیرێکی قەڵەو بۆ ئارەزوویەکی‌تایبەتی‌و هیچی‌تر ••! ئەو یاسایە بۆ ئەو ئادەمیزادە بێت کەلە ڕووی تەشبی‌هەوە ناوەکەشی لەکۆمەڵـگەی ئێمەدا بوە بــە ئاوەڵ‌و مورادیفی ناوی ولاغێـکی باری‌و سواری ••! هەرچـەندە لـەو باوەڕەدام کەبە گوڵێـکیش بەهار نایە ••! بەڵام ئەم جۆرە یاسایە لەڕووی بەربەرەکانی‌و دوژمنایەتـی کردنـی کـۆنەپەرستێتیـەوە ، لەبابـەت پێشکەوتنخوازی‌و پێشکەوتبازیەوە گەلێك گرنگترو ئازایەتی‌ترە لە خۆماڵی

(التأميم) كردنی سامانێـكی نەتەوایەتی چونكە ئەمە تێرێـكی كوشندەیـە كە ئاڕاستەی كوڵۆڵیە دێرینەكە دەكرێت كە ساڵە های ساڵە بەپیرۆزو موقەدەس (Taboo) دراوەتـە قەڵەم ، وەكو گـایەكیشمە كەوا هـەموو بەندایەتیـەكی كۆنو نوێی كۆمەڵایەتیو ئابوریو سیاسی لەمـەڕ كۆمەڵگەی سەرجەم تێدا كۆبۆتەوە ، جگە لەمەش نیوەی كۆمەڵـگەو بـگرە زیاتریشی كـە ئافرەتنو خـزمو خوێشی نێرینەكانیانو گوایا شەرەفو ناموسیانن دێنێتە ریزی ئادەمیزادەوە ..

(٥)

لەبابەت ئافرەتەوە (هەقە)كان هیچ نەریتو پەیڕەوێـکی ئەوتۆیان نەبوە کە تایبەتی بێت بەخۆیانو لە کۆمەڵـگەکەی کە تیایدا دەژین جیایان کـاتـەوە (Deviance) بێ پرسی (مەلا)و بێ ئاگاداری ئەم هیچ پیاوێك نەبوە بە مێردی هیچ ژنێك ، وە هیـچ ئـافرەتێکیشـ نەبـوە بـە ژنـی هیچ پیاوێك تا هەردوولا لەبەر چاوی (مـەلا)و دوو شـایەت خۆیـان (تقلید مذهبی امامی شافعی) نەکردبێت نەبون بە ژنو مێردە ••خۆ ئەگەر حاڵەتێك ڕووی دابێت ، ڕەوشتێـکی گشتی ئاڕاستـه کـراو ، (موجه Conduct) نەبوە لەناویاندا کەوا لە مەرکەزیەتێـکەوە هـاتبێت ••! بەڵـکو بریتی بوە لە پیلانو دەسیسە بۆ ناو زڕاندنو بەدناو کردنیان وەکو لە دواییدا باسی دەکەین ، وەیا کردەوەیەکی ئاسایی (عادتی)بوە هەروەکو چۆن لەناو هەمو کۆمەڵـگەیەکدا بەدزیو بەقاچاغی هەیە ••! لەم ڕووەوە دەتوانم بڵێم سەبارەت بەوەی کە (هەقە)کان سنورو ئاسۆی ڕوانینیان بەرامبەر بە ئافرەت فراوانتر بو لەچاو هینی کۆمەڵـگە پانو بەرینەکەی کەلە ناویدا دەژیان لەبەر ئەمە نێرومێیان،بەلای پەیوانداتی (قاچاغ)دا نەدەچون ، لە کاروباری تایبەتی هەردوولایاندا ••! لـەم ڕووەوە (هەقە)كان زۆر داوێن پاکترن لـەو کۆڕو کۆمەڵە تیرخـۆر و

تێرشۆرەی ، کەلە هیچیان کەم‌نی‌یە ، تەنها بۆ ڕابواردن‌و فیز !! خوو دەدەنە ئەم ڕاووشکارەو شانازی پێوەدەکەن •• ئنجا لەبەر ئەوەی کە لەڕووی (بون‌ودارا)یەوە کۆکن هەرئەم (بون‌ودارا)یە بۆ جیاوازیە کۆمەڵایەتیەکەیان ، سنورو پەرژین دادەنێت ، بەچاك یان بەخراپ چۆن بۆ بەرژەوەندی ئەم جیاوازیە باش بێت‌و بلوێت بەو جۆرە بڕیاری هەستی ئادەمیزادا نەیان‌دەدات‌و دای‌دەڕێژێت ••! کەلە ئەنجامدا ئەم (جیاوازی‌بازیە)یان هەمیشە دەبێتە کۆسپ لەڕێبازی خواستی مرۆڤایەتیانداو خەفەی دەکات بەتایبەتی لە پەیوەندایەتی‌و چارەنوسی نێرومێ‌یاندا ••! ئەمە لەلایەك لەلایەکی تریشەوە ئەم (بون‌ودارایە) تایبەتیە ، دەسەڵات‌و توانایەکی تایبەتیشیان دەداتێ کەبە زەبری ئەم بتوانن بەئاسانی بەخواستی خەفە کراویان شادبن‌و بی‌گەشێننەوە !! ئیتر لەم ڕووەوە ئازادیەکەیان دەگاتە پلەی بەرەڵایی‌و بەلەسەیی ••! بۆیە ئەم (قاچاغ) چێ‌تیە لەناویاندا پەرە دەسێنێت‌و گەشە دەکات ••! تەنانەت کەسانی‌تری کۆمەڵگە کەش ، چاو لەمان دەکەن‌و لاسایی ئەمان دەکەنەوە ، لەمانەوە فێری ئەم پیشەیە دەبن •• هەروەکو چۆن لەبازاڕی بازرگانی‌و ئابوریدا لەپێشەوەن لەبازاڕی ئەم (قاچاغ) چێ‌تیەشدا سەردەق بۆ خەڵکی‌تر دەشکێنن‌و دەبنە پێشەواو ، پێشەنگ و گەورەی ماڵێ ••!!

لەناو (هەقە)کاندا کەم کەس هەبوە دوو ژن وەیا سێ‌ژنی هەبوبێت ، تەنانەت خوالێ‌خۆشبو (شیخ عبدالکریم)ی شەدەڵە ، لەژیانیدا تەنیا ژنێکی هەبوە ، بۆیە ناوی ئەم زاتەم هێنا ، چونکە پیری گەورەیان‌بوە ، کوردواتەنی گەورە ئاو دەڕێژێت پچوك پێی لێ دەخات •• ، واتە لاسایی دەکاتەوە ، کەچی پیری ڕێبازەکانی‌تر کە وەکو (هەقە)یەتی لەیەك سەرچاوەی فەلسەفیەوە پەیدابون ، یەیەك دوو ژنەوە

دانەگوتون ..! بۆ سێیەم‌و چوارەم مرخیان لەکارەکەرو گەنیزەك خۆش کردوە ! ئنجا کە کار لە کارترازاو ! هاتون بەسوکە نیکاحێك ئاوی دەستنوێژیان حەڵاڵ کردوە ، دەڵێم بەسوکە نیکاحێك چونکە بەچاوێکی سوك سەیر کراوە ..! جگە لەمەش بەگەلێك وەسیلەو شێواز ، پاشقول لەمافی (شەرعی‌و قانونی) گیراوە تامافندی کراوە ..!! تەنانەت منداڵەکەی لە ڕووی هەستی مرۆڤایەتی‌و عاتیفەوە ، بایەخێکی ئەوتۆی پێ نەدراوە ..! ئنجا لەڕووی (سیکۆلۆجیا)وە ئەگەر بەقاچاغی‌و بێدەنگ ، هی تریش هەڵکەوتبێت ، هەبوە فووی لە دۆ نەکردوە و بستی بەقەرز نەراوە ..!

ناسیاوێکم خوالێخۆش بێت ، گێڕایەوە وتی : فەڕاشێکیان هەبوە ڕێبواری ڕێبازێك بوە لەو ڕێبازانە ، حەز لەئافرەتێك دەکات نانکەری ماڵی (پیرە)کەی هەردوکیانە ..! لەسەر تەندوور توشی ئافرەتەکە دەبێت ، گڕی تەندوور ، کوڵمی سور کردۆتەوە زیاتر گڕی بەرداوەتە گیانی ئەم ..! کابرا بەرامبەری دەوەستێ‌و قەڵەمی ئەژنۆی دەشکێت ..، ئافرەتەکە پێی دەڵێت : بۆچی بەدیارمەوە چەقیویت ..؟؟ کابرا گرێی دڵی خۆیی بۆ دەکاتەوەو .. هتد ئافرەتەکەش لە وەڵامدا دەڵێت : گەوجە سەرەڕای شێخە بچکۆلەکان ، (شێخی) گەورەش سێ مانگی ڕەبەقە لەگەڵمدا خەریکەو ، بەتەمایە ... هێشتا گفتم نەداوەتێ ..! ئێستا تۆ بەکف‌لەکونێك (کن‌فیکون) دەتەوێ دەست گیرت‌بم‌و بە ئاواتی خۆت بگەیت..!؟لەمەدا مەبەسم تاوانبارکردنی کەس نی‌یە بەڵکو لەڕووی بەراوردو ڕون‌کردنەوە پەروەردەوە دەڵێم ، لەکاتێکدا کە مرۆڤ بەبێ ڕتوش‌و مرك لەخۆنان ، بە خۆی‌و بیروباوەڕەکەیەوە کەوا پێی دەنازێ ولافی لێدەدات ، لەگەڵ پێداویستی ژیان‌و خواست‌و ئارەزویدا بێ چرپەو بێدەنگ !! بەرەوڕوو دەبنەوە ..

ئا لەم بوارەدا درۆو ڕاستی خۆی لە (مەسەلە)کەیدا دەردەکەوێت ۰۰۰،
واتە ئەو مرۆڤە خۆی لەخۆیدا ـ یەعنی بەش بەحاڵی خۆی ـ چەند گۆڕاوە ، تا لەگەڵ مەسەلەکەیدا بگونجێت ، ئەو مەسەلەیەی کە دەوێت خەڵکی تری بۆ بگۆڕێت و بیانهێنێتەریزی ڕێبازەکەی خۆیەوە ۰۰!

لەڕێڕەوی ئەمباسەدا گەلێك پرسیار دێتە پێشەوە ، گرنگەکەیان :
بۆچی ئەم قسەو بوختانانە بۆ (هەقە)کان بەگشتی دەکرا کەچی مریدو مەنسوبو مەحسوبواتە : (ئەندام ، و پاڵێوراو ، و جەماوەری) ! ڕێبازە کلاسیکیەکانی تر (پیاوچاك)بنو لەخەڵکی بنە پەپولەو فریشتە ۰۰!؟
لەکاتێکدا (شێخوپیری)هەقەکانو سەرکردەکانیان بەسەنگو تەلازووی ئاینو ڕەوشتو کردەوە ، ئەگەر لەشێخوپیرو سەرکردەی ڕێبازەکانی تر قورستر نەبوبن ، سوكتر نەبون ۰۰!؟

بێگومان ئەمە دەگەڕێتەوە بۆ ئەو هەمو تەنگوچەڵەمە کۆمەڵایەتیە کە کۆمەڵگەی خستبوە سەغڵەتیەوە ۰۰ (هەقە)کانیش هاتن چارەسەری ئەو تەنگو چەڵەمانەیان ـ گەرچی بە جۆرێکی ساکاریش بێت ۰۰،
(هەمان سەرچاوە ـ ئاوڕدانەوەیەك لەبزوتنەوەی هەقە ـ مصطفى عسكرى)
ئاوێتەی بەرنامەی سۆفیگەریەکەی خۆیانیان کردبو کەوا ڕێبازەکانی تری مونافیسیان کەمو زۆر خۆیان لەقەرەی نەدەداو توخونی نەدەکەوتن ۰۰!
لەبەر ئەمە بو کە پیرو شێخی ئەو ڕێبازانە تینیان بۆ هاتبو ، ترسیان لێ نیشتبو ، کە ئەگەر تەسەوفی ئەم بەرەیە واتە (هەقە) ببێتە هۆیەك ، وەیا نمونەیەك کە سەرومڕ (تەسەوف) بەو ڕێگەیەدا بڕوات ۰۰ مریدو مەنسوبو مەحسوبەکانی ئەمانیش یەعنی (جەماوەرە) کەیان ۰۰ ئەگەر نەڵێم هەمویان بەڵکو زوربەی زۆریان نەداراو هەژارن ، لەتاو باشە لەقەی هەژاری هانایان بۆ ئەمان هێناوە کەلەو کوێرەوەریو ئاتاجیی‌یەی کەوا

تیایدا دەژین‌و دەتلێنەوە فریایان کەون‌و سەبوریەکیان بدەنــەوەو دڵیـان خۆش کەن ••! ئەو جەماوەرەیان بۆ دابین ناکرێت ••، لێیان دەکەونــە پرتەو بۆڵە ! کە ئەنجامەکەی بە داخوازیی‌و داواکاری دەشکێتەوە لەمان‌و لێیان دەبنە برابەش ••! کە ئەم بارەیان بۆ ئەوان دەست نادات •• چونکە خەڵـکەکەی سەربەخۆیانیان ، وەیا جەماوەرەکەیانیان بەتەســەوفێـکی وشکی‌و ڕووتی ڕاهێناوە ، کە دروست نی‌یە شـتی تری تێکـەڵ بکرێت ، بۆیە ، (تەسەوفە)کە ، دەیان سرەوانده سۆفێتی‌و ڕێڕەوی (هەقە)کان ، کەگوایا فڕیان بەئاین‌و (تەسەوفە)وە نی‌یە ! کەچی هەر بەوتەسەوفـەو ڕێڕەوی خوێشیان بەخشکەیی‌و بێ‌دەنگ ژیانێـکی ئاسوودەو جنجیلانەی (دنیا)یان بۆخۆیان مسۆگەر کردبو ••! چونکە دەیان زانی ، کە ئەگەر بای (تەسەوف) لەم کونەوە بێت ، یەعنی گیر گرفتی ئابوریی‌و کۆمەڵایەتی جەماوەرەکەیانی تێـکەڵ بکرێت ئەمانیش دەبێ ببنە برا (هەقە)یەك ، و لەمڕووەوە دەبێ لەدنیای ڕووندا پێشبرکێ یان (المسابقه)لەگەڵدا بکەن ، کەلە پێشدا خۆیان ، دەدۆڕێنن ••!چونکە ئەو ژیان‌و گوزەرانەی کەلـە سایەی ئەم‌پیشەیەوە هەیانە ، کەوا لەتەڕ دەخۆن‌و لەوشـك دەنـوون !! دەکەوێتە مەترسیەوەو نان بڕاو دەبن ، ئەوسا دەبێت بەڕەزامەندی خۆیان دەست بەرداری مەسەلەکەیان بین‌وئاش‌بەتاڵی لێ‌بکەن‌و بڵاوەو پای دۆس بە جەماوەرەکەیان (مریدو مەنسوب‌و مەحسوب) کە ئەمەش مەحاڵـەو کاری‌کردە نی‌یە ، بۆیە لە (هەقە) دەسڵەمینەوە ••!

ئەمــە لەلایەك لەلایەکی تریشـەوە پیروشێخانی (هــەقە) لـەژیانی خۆیاندا هــەر وەکو مریدێــکی خۆیان ژیــاون (لاپــەڕە « ٥١ » پاشــکۆ ٥٦ ئاوڕدانەوەیـەك لەبزوتنــەوەی هەقــە ـ مصطفی عســکری) هیــچ جیاوازیەکی ئەوتۆیان نەبوە کەپەنجەی بۆ ڕاکێشرێت ، کە ئـەم لایەنـە ، بـەلای دەسـت‌وپێوەندو

جەماوەرەوە زۆر گرنگەو بایەخێکی تایبەتی هەیە ، چونکە نیشانەی گیانی تەبایی‌و یەکسانی‌و خۆ جیانەکردنەوەو خۆبەزل نەگرتنە ، دە بۆ بەمریدو مەنسوب‌و مەحسوب (جەماوەرەکەیان) بەجان‌و جگەر دەیان‌پاراستن•• بۆ نمونە : جارێکیان خوالێ خوشبو (شیخ عبدالکریم)ی شەدەڵە دانیشتبو دێشێت‌و دەی کێشێت ، مریدێکی کەئەمە دەزانێت ، دێت هەر سی‌ودوودانەی خۆی هەڵدەکێشێت ! ئەم ڕەوشتە بەئازارە نیشانەیەکی ئاشکرای دڵسۆزی‌و خۆشەویستی‌یە •• دیسانەوە کە خوالێ‌خۆشبو « شیخ عبدالکریم »ی شەدەڵە دەگیرێت ، هەموتێکڕا لەحاڵەتی تەبیعی دەردەچن ، و جلی گونیە لەبەردەکەن‌و شێت‌و وێت دەبن لاپەرە (٢٥) هەروەکو دەربڕینی بێزاریەك بەڵام بەجۆرێکی نارێك •• ئەمەش لەئەنجامی گوێ‌نەدانە هاوارو سکالایان‌و لەداخی هەڵوێستێکی نەگریس‌ونا قۆڵاو (پیلان)کەوا بەرامبەریان کەوتبوە گەڕو لەژێرەوە بۆیان ساز دەکرا ، کەبە گرتنی خوالێ‌خۆشبو (شیخ عبدالکریم)ی شەدەڵە دەستی پێ کرد ••! ئیتر کردەوەکانیان لەو هەنگامەدا لەڕووی سایکۆلۆجیەوە بریتی‌بو لە دیمەنێکی پیش خواردنەوەو ، وەك گرتن ،و تۆران ، و مان‌گرتن‌و یەخەدادڕین‌و خۆخواردنەوە ••• هتدهەروەك کردارێکی بەرپەرچدانەوە (رد الفعل Reaction) بەڵام بەشێوەیەکی (سلبی Negativism) • چاکترین بەڵگە بۆ دڵسۆزی‌و خۆبەخت‌کردنی جەماوەرەکەیان لەپێناوی پیرو شێخەکەیاندا ، دورخستنەوەکەی ، خوالێ‌خۆشبو (مامەڕەزا)یە بۆ عەمارەو بێزاری دەربڕینی (هەقە)کان‌و ڕەوکردنەکەیانە بەپۆل بۆ (یاروەلی) لە کرکوك کە ژمارەیان دەگەیشتە دە وەیا دوانزە هەزارکەس لەقەبزی پایزدا بە (خاوو خێزانە)وە ، بێ ئەوەی گوێ بدەنە سەرماو سامان ••• هتد ئەم بزوتنەوە جەماوەریە ، جەماوەر هاتنە مەیدانەوەوە ، بەڵگەیەکە،

کەوا (شێخ و پیرو مریدو مەنسوب و مەحسوب)کانی (هەقە)لەمەسەلە کۆمەڵایەتیە ئابوریەکەدا پێکەوە کوڵان بون و جۆشیان خواردبو ، لەیەك جیانەدەکرانەوە (لاپەرە «٣٧» کێشەی تەسویەی دێی گەڵنێری و مامەڕەزا ـ هەمان سەرچاوە) .. ئەگینە لەو باوەڕەدا نیم کە پیرو شێخی ڕێبازەکانی تر ، لە لێقەومانیاندا مریدو مەنسوب و مەحسوب و دەستوپێوەندەکانیان ئەوەندە بەهەرۆش بن بۆیان و بەتەنگیانەوەبن ، کە تێکڕا بەیەك دەنگ بەو جۆرە ڕاپەڕن و بەرگریان لێ بکەن و لەپێناویاندا بێنە مەیدانەوە ..! مەگەر لەسەرەمەرگدا دوربەدور ئەگەر (فاتحة)یەکی نارەوانیان پێ ڕەوا ببینن و ئەمان بەخێری خۆیان بۆیان بپاڕێنەوە کە خوا لەگوناهی نەهێنی و ئاشکراو کۆن و نوێیان خۆش بێت ! ئەمیش بە مەرجێك کەمەینەتی و کوێرەوەری بەکۆستێکی دا نەخستبن کە (شێخ)ی هەر لەبیر بردبنەوە ..!

ئیتر ئەوانە تێکڕا هەمویان ئاگو بڕ کەوتنە خۆیان و بوختان کردن بە (هەقە)کان کێچێکیان لێدەکردن بەگایەك و گوێزێك بەگومەزێك ..! لەم هەڵویستە ناشیرینەدا گەلێك کۆڕو کۆمەڵی تر لەکەلەپوری وێژەی سوکایەتی و جنێوی خۆیان دژبە (هەقە)کان باربوویان دەکردن و دەستیان تێکەڵاو کردبو ـ چونکە ئەوانیش لەم گۆڕستانەدا مردوویەکیان هەبو ، بەتایبەتی لەکپ کردن و خەفەکردنی کێشە کۆمەڵایەتیەکان و دیزە بە دەرخۆنەکردنیاندا ـ چونکە ئاوێتە کردنی کێشەی کۆمەڵایەتی ـ ئابوری بەم ڕێبازانە زیان دەگەیەنێت بە بەرژەوەندیان .. بە کورتی حەز دەکەن هەمیشە خەڵکی لەگوێی گادا نوستبێت ..! ئنجا ئەوی دەنکە جۆیەکی ماڵی پادشای خواردبو ، واتە ئەوی لەگۆشەگیری و دورەپەرێزی ئەوڕێبازانە لەکێشەی کۆمەڵایەتی وتەرخان و تاپۆ کردنی لەسەر بەرەیەکی تایبەتی دەمیان چەورو نانیان لێ خواردبو لە (هەقە) کەوتە تەقە ! چونکە

تاقمێك ، بەرەیەك ، هەر چۆنێك بێت دەستگیر دەبێتو كاری تێ دەكرێت، بەڵام خەڵكەكە ، قەڵەباڵغیەكە ، جەماوەرەكە، هەتا هەتایە ، تەفرەدانو فریودانی ئاسان نی‌یە ..!

ئەم كەینو بەینە لەناو كۆڕو كۆمەڵە سیاسیەكانیشدا ڕوو دەدات چونكە بنەرەتی هەمو مەسەلەیەك ، بەهەمو بارێك (جەماوەرەكەیە) كەبۆ چەوساندنەوە دادۆشین مەڕی دۆشەنی ، لە تەنگانەو مەینەتیشدا قۆچی قوربانی ، لە پێناو وڕێڕەوی ئازادیشدا مەردی مەیدانە !! بە كورتی خۆی مێژووەو مێژوویش خۆیەتی ..!

بەم بۆنەیەوە نەهێنی‌یەك ئاشكرا ناكەم كە بڵێم : ئەگەر ناكۆكی‌ناو كۆمەڵگەیەك پەرەی سەندوگەیشتە ڕادەی ترس لە شێواندنو فەوتاندنی ئەو بایەخ (القیم)و باوەڕانەی كەلە كۆمەڵگەكەدا حوكوم فەرمان (الافكار السائدة) . ژمارەی بوختان درۆو جنێو دوو ئەوەندە (مربع)وەیا سێ ئەوەندە (مكعب) بگرە زیاتر ، لە (حجم)و قەبارەی ئەو شتەی كە مەترسیەكەی لێ دەوەشێتەوە زیاد دەكات.. خۆ ئەگەر لەگەڵ سەردەمو زەمان ، لێكی یدەین ، وەیا لێكی‌بدەینەوە ، ژمارەی درۆو سوكایەتی لای بەپەرۆشانی بایەخو باوەڕە حوكوم فەرماكەی ، كە كەوتۆتە مەترسیەوە بەرامبەر بە ناحەزەكانیان ، دەگاتە ژمارەیەكی (فەلەكی) ! تا ئەو بە پەرۆشانە یەك پارچە دەبنە تۆپەڵێك (كتلة)لە وزەی درۆو دەلەسە ، وەیا دەبنە فەیلەسوفو داهێنەر (المخترع) و هونەرمەند ، لەو وێژەی سوكایەتی‌و جنێودا .. ! تەنانەت لەخۆیشیان دەخۆنو لە یەكتری دەكەونە تەقە ، وەك لەشكرێكی پەشۆكاو ، دوژمن زۆری بۆ هێنابێتو لە مەرگانی نزیك كردبێتەوە .. ئەمە ئەگەر بمانەوێت بابەتەكە ، بە زاراوەی ڕەوانی ماتماتیك (الریاضیات) بەراورد كەینو

دەبڕین ••! وڕوون کەینەوە •

بەڵام بەسەنگ‌و تەرازووی کۆمەڵایەتی (الاجتماع)دەڵێین ـ ئەوانی کەلە ئەنجامی ئەم ناکۆکی‌و بەزم‌و ڕەزمەدا ئیشەکانیان لێ تێك‌دەچێت‌و لێیان دەقەومێت‌و مەترسیەکە ئاو قای دەسەڵات‌و بەرژەوەندیان دەبێت لەناو کۆمەڵگەدا ! دێن سەنگ لەخەڵکی دەگۆڕن، تەنانەت دەستە چەورەکەی خۆیان بەسەر هی‌تردا دەسون‌و خۆیان بەوان‌و بە ناحەزانیان پاك دەکەنەوە ••! ئیتر هیچ بە لایانەوە (شەرم‌و خەوش)! نی‌یە کە ڕۆژی صەدجار سەر پێچی لەو بڕیەخانە بکەن ، کە کردویانە بەبنێشتە خۆشەی ژێر دانیان‌و کوتەکی دەستیان ••، ئیتر چۆنیان بۆ بلوێت بە ئارەزووی خۆیان مل لەو : (حرام‌و حلال ، وەیا ممنوع‌و مسموح ، وەیا قانونی وبێ قانونی‌یە)بە کورتی لەو « دەبێ‌و نابێ‌یە » وەردەگێڕن ، بێ ئەوەی هیچ باکیان بێت ••! وەیا مێشێکیان میوان بێت ••!

(٦)

لە بیرمە ئەو سا لە سەرگەڵودا دووسێ کانی تێدابو •• کانیژنان لەوڵاتی ئێمەدا لە هەموڕوویەکەوە شوێنێکی دیاردیو جیاوازی هەیە •• سەرەڕای ئەوەی کەوەکو گۆران دەڵێت : (قیبلەی دڵداری هەرزەکارانە) •• مەڵبەندێکی تایبەتی ئافرەتانە کە بە سەربەستی سکاڵاو گلەیی بەختی خۆیانی تێدادەکەن •• هەواڵ دێ ماڵ بەماڵ تێدا باس دەکرێت •• بە کورتی نیمچە دەزگایەکی سوکەڵەی ڕامیاریە بەشێوەیەکی سادە ، کەوا هەموها مشۆکەرانی و ئەندامانی ئافرەتن ••

دوای نوێژی خەوتنان ، ئافرەتودەستە کچ کۆڕێکی هەڵپەرکێیان ساز دەکرد بە (شێخ) یاندا هەڵدەگوت بە ئاوازێك (ترنیمە Them) کەلەناخی دەرونیانەوە دەهاتە دەرەوە ، دووپاتیان دەکردەوەو دەیانوت : (هیمەی ناکەم هیمەی بەدرۆ)! کەئەمە وادەگەیەنێت کە زۆر دوژمنی درۆ بون ، ئەو نەخۆشیە کۆمەڵایەتی ـ سایکۆلۆجیەی کەلە ئەنجامی هەستکردن بە ناتەواوی (Inferiority-Complex) پەیدا دەبێت ، کە بەلای ، نە خۆشەکەوە ، وەیا « درۆزنەوە » ، وایە کە هەمو خوارو خێچیەکی پێڕاست دەکاتەوەو لەوانەیە بی گەیەنێتە ئاواتەکەی خۆی ••! ولێفەیەکیشە هەمو خەوش و کەم و کوڕی و ناتەواویەك دادەپۆشێت ••!

ئنجا دوای ئەوەی کە ئەم کۆڕە تەواو ماندو دەبون ، دەستیان هەڵدەگرت و چەند کەسێکیان (حاڵ = جەزبە Ecstasy) دەی گرت ، ئەم حاڵەتەش وەنەبێت تەنها لەناو ئەماندا ڕوو بداتو بەسەر ئەماندا هاتبێت ..، بەڵکو لەکۆڕی (ذکر)دا بە تەپڵ و دەف ، کە دوو ئامیری موسیقین ئەم حاڵ لێهاتنو هیستریایە (Hysteria) ڕوو دەدات بەتایبەتی کە کۆڕەکە تەواو گەرم دەبێتو دەگاتە پلەی (ذکری‌هەڕە)..! هەروەها لەناو کۆڕو کۆمەڵی هونەریشدا کە بزوتنەوە (Movement) و هەڵپەرکێ بە ئاوازی موسیقاوە بێت هەمان دەستور جەزبە ، هیستریا ، حاڵو فێ لێهاتن ڕوو دەدات. بە تایبەتی لە هەڵپەرکێی (ڕۆك ئەندۆڵ)دا ، بە ئاوازی مۆسیقای (گاز)ەوە ..! خۆ لە ناو میللەتەکانی ئەفەریقادا ، لەئاهەنگو بەزمی خۆیاندا ئەم حاڵ لێهاتنو جەزبە گرتنە شتێکی تەواو ئاساییو عادەتیە ، هەروەها لە وڵاتەکانی ئەوروپادا لە یانەکانی شەوگاریاندا (Neight-Clubs) کە بەدیمەنێکی پێشکەوتن یان دادەنرێت ..! لە لنگەفرتێی هیستیریاو جەزبە خراپتری تێدا ڕوو دەدات ، بە جۆرێك هەمو کردارێکی فسیۆلۆجیو بایۆلۆجی کە پەیوەندی بەئادەمیزادو ئادەمیزادێتیەوە هەیە تیایدا سوكو ڕسوا دەکرێت ئەمە سەرەڕای کۆڕو کۆمەڵیترو (هیپیەکان) ، کە تێکڕا دیمەنێکن ، لە دیمەنەکانی ڕەنجەڕۆییو نامۆیی ئادەمیزاد لەسایەی ڕژیمێکدا کە بەندایەتی چەوساندنەوە پیرۆز ترین بایەخێتی ..! چونکە لەم حاڵەتانەدا بەشداربوانی ئەم کۆڕانە دەگەنە ئەوپەڕی خۆشی ئنجا دەسەڵاتیان بەسەرخۆیاندا نامێنێت ،.. بینو (لانس) وەر دەگرن ، لەڕست دەردەچن ..! بەڵێ (ئەوپەڕی خۆشی) ئەو خۆشیەی کۆمەڵگەکەیانو جیهانی واقیعیاندا چێشکەی ناکەنو بێبەشن لێی ! ئیتر دێن بەم شێوەیە ، تۆڵەی ئەو (بێبەشی)یە دەکەنەوە ..! بۆ ماوەیەك خۆیان سەرخۆشو دڵخۆش وژێرخۆش دەکەن ..!

خوالیٚ خۆشبو شێخ عبدالکریم ـی شەدەڵە

بزوتنەوەو چالاکی ئافرەت بەشێوەیەکی گشتی بەداخەوە لەوڵاتی ئێمەدا جێی ڕەزامەنی هەندێ کۆڕوکۆمەڵ نی یە ، کەوا لەگەڵ (هەقە)دا لەڕووی فەلسەفیەوە لەبەرە (بابێکن) ! تەنانەت کەلەپورێکی نەتەوایەتیمان کە (ڕەش بەڵەکە) لەتیرو توانجیان بەدەر نەبوە ‎••‎! ئنجا (هەقە) یەتیەك واتە (تەسەوفێك) ڕێگە بەچالاکی ئافرەت بدات • وە یا هەڵوێستێکی کەمتەرخەمی هەبێت بەرامبەری و تاوانباری قەدەغەی نەکات ‎••‎! وەیا سنوری بیروڕایان بەرامبەربە ئافرەت تۆزێك کراوەتربێت لە چاو ئەوبیروڕاو داب و دەستورەی کە کۆمەڵگەکەی سەرجەم پێ ڕاهاتوە وەیا پێ ڕاهێزاوە و پەروەردە کراوە وەکو لەپێشەوە باسکرا ‎••‎ ئیتر ئەو کۆڕو کۆمەڵانە (هەقە)کانیان چۆن بەدڵە ؟! سۆفیتیەکەیان چۆن ناکەن بەزڕ ؟ وخۆیشیان بەمندالی ژنەدۆمەکە ‎••‎!؟ با لەبەرە (بابێکیش) بن ‎••‎هتد چونکە زۆرانبازی لە پێناوی مانەوەدا Struggle For Existence ڕێ و شوێن و داب و دەستورو یاسای خۆی هەیە هەریەکەو هەرلایەك : گفتارو ڕەفتاری خۆیی پێیە ، ڕەواو ناڕەوا ، هەق ، و ناهەقی خۆیی هەیە ‎••‎!! زۆرانیان پێ دەگرێت سەرەشکێنەیان پێ دەکات ‎••‎ بە درۆ ، و بەڕاست لەکۆن و لەنوێ بەهانەی مانەوەیی بۆ دێنێتەوە ، تا ئسپاتیان کات و بیان چەسپێنێت ‎••‎ !!

لەم جۆرە نمونە زۆرە : تەنها بۆ دەرس و پەند باسی دەکەم و هیچی تر ، ئەوانەی کەوا ئاگاداری بزوتنەوەی نیشتمانی بون لەکۆتایی ساڵانی چل داو سەرەتای پەنجادا باش دەزانن کە خوالێ خۆشبو مامۆستا (کامل الجادرجی) نوێنەرێکی بەڕێزی ڕیزێکی نیشتمانی بو ‎••‎ ئەم پیاوە هەر ئەوەندە دەمی سوتا ! باسی دیموکراتیەتی دەکرد لەچوارچێوەی ئەو دۆخ و بارەدا کە هەیە (الوضع القائم Topia) تا خەڵکی خەم و بەژارەی خۆیان بەبا بدەن و نەیەچنە دڵ و پەنا نەبەنە ، بەر سەرکێشی و

یاخی بون له میریش که گوایا نیشتمانی بو ، لـیّ‌ی زویـر نه‌بـن وه یا بیّ‌هیواو ڕه‌نجه‌ڕۆبن لیّ‌ی ، که ئه‌م دیموکراتیه‌ته سودی (میری)تیّدایه‌و سودی ئه‌وانه‌ی که به‌ته‌مای (میریّتین)و به‌رده‌وامی (میریّ)تیه‌که‌یان ..! که‌چی ناحه‌زان‌و و دوژمنانی دیموکراتیه‌ت له لاپه‌ڕه زه‌ردباوه‌کانیاندا ، بـه ئاشـکراو به نه‌هێنی ، ڕوو بـه‌ڕوو وه‌یـا پاشملـه ، هه‌رچی ناشیّ پیّ‌یان کرد ... هتد ، تاکو ڕق‌و کینـه‌ی خۆیانی تـه‌واو پیّ بڕێژن‌و که‌ف‌و کوڵی دڵیان بنیشێننه‌وه ده‌هاتن ناوونات‌ۆره لـه‌و پیـاوه بـه ڕێزه ده‌نا ..، ده‌سـتکاری پێناسـ‌و ناوه‌که‌شیان ده‌کـرد ، پیّ‌یـان ده‌وت : (کاملیۆف جادربۆسکی) ! ئه‌ی (هه‌قه)یه‌تی له‌لایه‌ن ناحه‌زو دوژمنانـی هه‌ندیّ (ماف‌و ڕاستی ، و هه‌قه)وه ده‌بیّ چی پیّ بوترێت ..!؟

تاکو باشتر له‌بنه‌ڕه‌تی مه‌سه‌له کۆمه‌ڵایه‌تیه‌کان تیّ‌بگـه‌بن پێویسـته کاره‌سات‌و ڕووداوه کانی ، سه‌رده‌م‌و زه‌مانمان له‌بیرنه چێت ، گه‌رچی له کتێبه‌که‌ی مامۆستا (مصطفی عسکری) دا سوکه ده‌ست‌نیشـانێك کراوه (لاپه‌ڕه « ٢٣ ») ئه‌و ڕووداوه سیاسی و کۆمه‌ڵایه‌تیانه‌ی که‌له‌مه‌ڵبه‌نـدی باسکراوه‌وه نزیکن ..، که تا ڕاده‌یه‌ك که‌م‌و زۆر ڕاسته‌و خۆیان لابه‌لا ، کارله‌و بزوتنه‌وانه ده‌که‌ن کـه هاوچـه‌رخ‌و هـاوده‌می ئـه‌م ڕووداو و کاره‌ساتانه‌نن ..!

خوا لیّ‌خۆشبو (شیخ عبدالکریم)ی شه‌ده‌ڵه ، له ساڵی (١٩٢٠)دا ده‌ستی به (ارشـاد) کردوه (هه‌مان‌سه‌رچاوه) ، یه‌عنی دوای جه‌نـگی یه‌که‌می جیهانی ، که جیهان خه‌ڵتانی خوێن بوبـو ، وه‌هێشـتا کاره‌ساتـه پڕمه‌ینـه‌تیه‌کانی له‌بیر خه‌ڵـکی نه‌چـوبوه‌وه ...، سـه‌باره‌ت به‌گرانی (Famine) و گرانباری سه‌فه‌ربه رو پاشه له‌قه‌ی جه‌نگه‌که ، گه‌لێك چیرۆکی ، تراجیدی ، به‌سه‌رده‌می خه‌ڵکه‌وه بو ، ئه‌وی دیبوی بۆ نه‌دیوی ده‌گێرایه‌وه ..، ئه‌و کاره‌ساتانه ، ته‌نانه‌ت ده‌رونی کوێریشـیان هێنابـوه

جۆشـ (هەڵبەستەکـەی خوالێخۆشـبو مـلا حمـدون بـەناوی سەفەربەرەوە ..) ، هەر لەم ساڵو سەردەمەداشۆڕشی ساڵی (١٩٢٠)ی عیراقو لەئینگلیز ڕاپەڕین ، پێش ئەم بەسـێ ساڵ بەرپابونی شۆڕشـی ئۆکتۆبەرو ، دامەزراندنی دەسەڵاتی سۆڤێتو دەسەڵاتی هەژارو نەداراو دەنگدانەوەی بە هەمولایەکدا هاتە ئاراوە .. بۆبە نمونەو پێشرەوێك : کە ئەگەر هەژارو چەوساوان یەك بگرنو ڕیزو ڕێبازی خۆیان بزاننو گومڕا نەبن ..!! دەتوانن بڕای بڕ سنورێك بۆ چەرخی چەپگەردو ستەم دابنێنو پرزەی سەرکردایەتیو پێشەوایەتی چینە جیاوازو موفتە خۆرەکان ببڕن لەناو کۆمەڵـگەکەیانـدا ..! و ژیانێـکی ئاسودە بـۆ خـۆیانو نەوەیان مسۆگەر کەن !! ئیتر مقۆمقۆی ئەم دەسەڵاتە وەك ئاگر لەکای کۆن یەعنی لە (ستەمو چەوساندنەوەی دێرین) بەربو بێـت ، کەوتـە ناوەوەو بە هەمولایەکدا تەشەنەی کرد ، کەوا سەرچاوە کەشی ، بەماوەو مەسافە هەر ئەوەندەی ، مەڵبەندی (هەقە)کانو بەسرە لێیانەوە دورە ..! بۆیە شتێـکی سەیر نیـیە کەوا هەر بزوتنەوەیەك کـە پەیوەنـدی بـە کۆمەڵانی خەڵـکەوە هەبێت بەهەر ناوێـکەوە بێت بە درۆ یان بەڕاست دەبێت بەشی ئەو هەژارو نەدارایانەی پێوە بێت ، ئەو هەژارو نەدارایانە کە ئەمڕۆ بونەتە (هەوێن) لەمەیینو بزڕکان واتە لەسـەرکـەوتنو نوشوستی هەمو کردارێـکی کۆمەڵایەتیو سیاسیدا .. بەکورتی ئەمڕۆ بونەتە (گۆی گرەو) ..! بۆیە دەڵێم بە (درۆ) چونکە هینیتریش هەیە ، بە مەبەسی لەخشتەبردنو خەڵەتاندن ، و کردنیان بەپردو بەردەباز دەم لە کاروباری هەژارانەوە دەدات ..، چونکە دەمی کەس بە کەس ناگیرێت ، خۆکوردەواری خۆیشمان و تویانە : (دەمـە چیت لێکەمە ..؟!) کـە ئەنجامەکەشی بۆ ئەو چینە نەدارایە لەدەستیدەستی و تەفرەدان زیاتر ، وەیا جاف واتەنیلە : (خاس دانیشن نانهات) بەولاوە هیچیتر نیـیە ..!

(٧)

ئەو سا لەسەر گـەڵودا جگە لەقوتابخانـەو دایرەی (استهلاك) مەخفەرێـکی پۆلیسیشی تێدابو ، وەکو پێشتر و تم لەبەر ئەوە کە خەڵکی ئەم دێیە هێمن‌و لەسەرخۆ بون هیچ ناکۆکیەکی وهـایان نەبـو ، کـە پێویستیان بە پۆلیس‌و پۆلیسخانە بێت ‎..،‎ لەم لایەنەوە لەوێ پۆلیس هیچ دەورێـکیان نەبو کەلە خزمەتی ئەوان‌و لە خزمـەتی گەلدا بن ! بەڵام وا دیاربو دەورێـکی تریان پێ سپێررابو لە ناویاندا ‎..!‎

لەکانی و روژانەکەیاندا (Excitation) هەندێـیان وەك ئەوان جلی گونیەیان لەبەر دەکردو دەچونە ناویانەوە...،خۆیان وا پیشان دەدا کە گوایا (هیمەت‌و بەرەکەتی شیخ)ئەمانیشی ڕاکێشاوەو کەمەکێش ، وەیا (کەمەندکێش) کردون .. ئنجا بۆ ئەوەی جێی باوەڕو متمانەی ئەوان بن ، لەو بەزم‌و ڕەزمەدا سرەوتیان نەبو ، لە (هەقە)کان بە جۆشـتر بون .. بەزاراوەی سیاسـی لـەوان (چـەپڕەو)تر بون ... هتـد هەندێکی تریان بەرگە ڕەسمیەکانیان دادەکـەندو جلیـان دەگـۆڕی .. سەربان بن‌بانیان لە ئافرەت دەگرت ، چاوبڕکێیان لەگەڵدا دەکردن .. لەپەنای ئەم ئەرکەوە کە دیاربو ڕەسمی‌بو ! چونکە دەبوایـە سـنورو

لێ پرسینەوەیەکی هەبوایە •• بەتایبەتی بەنیسبەت کابرایەکی فەرمانبەری میریەوە کە نابێت کارێکی وا بکات ، خۆی لەکەدارو بەخۆیەوە ناوی وەزیفەکەیشی بزڕێنێت • لەپەنای ئەم ئەرکە ڕەسمیەوە ، وەیا بە بەرگە ڕەسمیەکەیشەوە گەلێك شت کە وتنی ئاسانەو ئیسپات کردنی گرانە ••! وەکو چیرۆکێك کە خۆیان کوڕە ئازاو پاڵەوانەکەی بوبن ، و ئەو ئافرەتە بەسەزمانانەش لەمان قۆزترو لاوچاکتریان دەستنەکەوتبێت و تەنها بە تیری عەشقی ئەمان گرفتار بوبن ••! دە ئەوەندەی تریشیان پێوە دەنا ، بەئاشکرا دەیان گێڕایەوەو باسیان دەکرد •• لەسەرەتاوە بە مەبەسی ناوزڕاندیان • لەدوایدا ئاڕاستەکردنیان بۆ سەرئەو ڕێبازەی کە خۆیان مەبەسیانە وەکو (ڕاسپارد)ەیەك ••! بێ ئەوەی شەرمەزاربن ئەوی کە دەیڵێن ئەمان هاندەرو هاوبەش و لایەنێك بون تیایدا • چونکە هەمو خراپەیەك و تاوانێك بەتاکەکەسێك دەکرێت ، تەنها ئەم تاوانە نەبێت ، بە دووکەس نەبێت - نێرومێ - بە ئەنجام ناگات •• کەچی نێرینە کە وەکو بەرزەکی بانان بۆی دەرچێت و ڕزگاری بێت و سەرەڕای ئەمەش ببێتە مایەی شانازی بۆی •• ! ئنجا هاوکارەکەشی واتە (مێ)ینە کە تاوانبارو سەرزەنشت بکرێت و سوکی و ڕسوایی هەر بۆ ئەم بمێنێتەوە ، نەك هەر بۆ ئەمو بەس بەڵکو ئەو نێرینانەش بگرێتەوە ، کە دوورو نزیك پەیوەندیەکیان بە (مێ)ینەکەوە هەیە ••!

بەم بۆنەیەوە کارەسات و پەندێکم بیرکەوتەوە کە لەجەنگی سەربەخۆیی وڵاتە یەکگرتوەکانی ئەمەریکادا ڕووی‌دا ئەویش ئاهەنگی چاییەکەی بۆستنە (Bustone Tea Party) دێن بۆ شوێنە ونی جلی هیندیە سورەکان لەبەر چەند کەسێك دەکەن ، بەم بەرگەوە دەچنە ناو ئەو کەشتیانەوە کەبارەکانیان چایی (کومپانی‌یەی بازرگانی هیندی

ڕۆژهەڵاتە ••)بارەچاپیەکان بە ئاشکرا لەبەرچاوی خەڵکی فڕێدەدەنە دەریاوە ، تا وای دەرخەن ئەم ئیشمەهیندیە سورەکان کردویانە ••! ئەم جۆرە کردەوانە لەناو کۆڕو کۆمەڵە سیاسیەکانیشدا هەیە بەناوی هێڵی لارەوە (خط مائل) بەمەسی :

أ ـ لادانی بزوتنەوەی ناوبرا لەئامانجە سەرەکیەکانی خۆی بۆ ئەوەی سەرنەکەوتن یارو یاوەری بێتو نوشوستی بمێنێت •

ب ـ تاکو بزوتنەوەکە بکەوێتە دەستی ئەو بەرەو تاقمەی کە هێڵە لارەکەی پێوەیەندە وفرستادەی نەهێنیەتی بەسەر بزوتنەوەکەوە ••!

ح ـ هەستان بەهەندێ کردەوەی ناشیرین لەپەنای ئەمداو بەناوی بزوتنەوەکەوە ، بۆ شکاندنو ناوزڕاندنیان لای خەڵکیو کەسانی ساویلکە ، تا لە بزوتنەوەکە ، دووریان خەنەوە ••

ع ـ دەستنیشانکردنی ئەو کەسانەی کە لە ناو بزوتنەوەکەدا ، چالاکیو دەورێك و جێگەیەکی تایبەتیان هەیە ، بۆ مشور لێخواردنیان لە ئایندەدا ••!

هـ ـ نانەوەی دووبەرەکیو کەرتو پەرتکردنی بزوتنەوەکەو هەڵلوشینی بە شێنەییو بە ئاسانی ••! بە ڕاستی ئیستیعمار گەرانی ئینگلیزو شاگردەکانی لەم کارانەدا زۆر یلیمەتو شارەزان • کوردواتەنی تیایدا بونەتە : (شۆڕێ ، کەڕۆژی حەوتجار خۆی دەگۆڕێ ••!!)

تاکو باشتر دەست بخەینە سەر (سیناریست)و دەرهێنەری ڕاستەقینەی ئەم بەندو باڵۆرەیەی : (لادانی هەقەکان لەئاین) •• هتد سەرەڕای ئەوەش کەکەمو کوڕیو ناتەواوی کۆمەڵایەتیش بەسەروبەرەوە ، لەهەمو لایەکەوەو بەهەمو بارێکدا لە خزمەتو پێناویدا

بوە خوا هەڵناگری (سپناریست)یش وەستایانە دەماری هەنـدێ کۆڕو کۆمەڵی گرتوەو بەکاری هێناونو خستونیـە هەلەکەسـەما بۆ مەبەسـی خۆی ..! دەبا بە ڕاگوزاریش بێت تەماشایەکـی کتێبەکـەی مستر (سی.جی. ئەدمونـدز) بکەیـن کـە بەنـاو ونیشـانی (کـرد ، ترك وعرب)ەوەیە کەوا کورتەباسێـکی (هەقە)کانیشی تێدایە ، گەرچی باسەکەی کورتە .. بەڵام لەوکاتەدا بە نیسبەت (هەقە)کـانو جـێو شوێنی ڕەسمی دانەری کتێبەکەوە ماناو بایەخێـکی گرنگی تایبەتی هەیەو گەلێك شت دەگەیەنێت ، بە کورتی سەرەتای هێرشـو گەمارۆدانـی (هەقە)کان ، لەپێشەوە لەلایەن ئەوەوە ، وە یا ئەوانەوە ..! با تۆزێکیش لەم ڕایەی (ئەدموند) بکۆڵینەوە کەلە کتێبەکەیدا هاتوە .. هتد ، لەلاپەڕە (١٨٧)دا دەڵێت : [گوایا لەمەفرەزەیەکی پۆلیسیەوە بیستوە ، کـە چون بۆ (هەڵەدن) بۆ تەبلیغاتو ڕاگەیاندن ، کەلـەو سەرەوە گەڕاوەنەتـەوە بە (سەرگەڵو)دا (هەقە)کانیان دیوە ، بەگەلە بە نێرو مێوە ، لە حەوزی مزگەوتدا ، سەگیشیان پێبوە مەلەیان کردوە].. تاکو وەهـای دەرخات کە لادانی (هەقە)کان لەموقەدەسـاتو نەریتـی کۆمەڵـگە دووجـار برژاوە ..! بەڵام تامو لەزەتی خـۆی بەوشـایانی زێدە نەفرەت لێیان لەلایەن کۆمەڵانی خەڵکەوە ..! بۆیـە بـەو شـێوەیە ئاو ملیـسـەگیان دەکات ، چونکە بەپێی (حدود)و سنوری ئیسلام ئەویش دەزانێت هـەر کردەوەیەك لەو کردەوانە ، سـەرپێچییەکـی تایبەتیـە ، لـە سنوری (مکروە) دەچێتە دەرەوە ، تێکەڵ بە (حرام) دەبێت ..! ئنجا بۆ ئەوەی ئیشەکە لە (هەقە)کان ڕەقو سەخت‌تر کات ، تا زیاتر کوشندەتر بێت بۆیان ، ئەم هاتوە لە شوێنێـکدا تێکەڵی کـردون کـە لای خەڵـکی ڕێزێـکی تایبەتی هەیە ، بۆ ئەوەی زیاتر دەماری خەڵـکە ساویلکەی پێ بگرێت دژی ئەوان ، هەرچەندە ئەم مەسەلەیە ، باسێـکی ناسکە ، بەڵام

بۆ ڕوونکردنەوە و زوو کۆتایی پێ بێنین ، دروستە ئەگەر موعادەلە ماتماتیکیەکەی ۲م جۆرە دابنێین ، دوای ئەوەی نیشانەی کەرەسەکانی موعادەلەکە بەم پیتانە دیاردی دەکەین : (هـ = هەقە)،(موقەدەسات = ع)، (مەلەکردنەکە بەنێرومێوە بە گەلە = ل)و (حەوزی مزگەوت = م)، و (سەگ = س) ٠٠ ئیتر لای مستر (سی٠جی٠ ئەدموندز)هەقەکان ، وەیا : هـ = + (ل+م+ س) ٠٠، وەیا هـ = ـ (ل ـ م ـ س)ئیتر وەکو دانەری کتێب مستر (س ٠ جی ٠ ئەدموندز)دەڵێت :
٠ هـ = ـ ع ٠٠ !

ئنجا دوای ئەوەی کە نوسینەکەی ئەم بە تەرازووی کارەساتە ڕاستەقینەکان بەراورد و بەرەوڕوو دەکەینەوە، ئەوسا دەردەکەوێت کە وا (کێ) !؟ لە ڕاستیدا داهێنەرو دەرهێنەری (سیناریست)ی بێ ئاینیو لادانی (هەقە)کانە لەڕەوشتو نەریتی کۆمەڵگە پیلانو پەنجەی (کێ)٠٠، چ لایەك لەم بەندو بالۆرەیەو پڕۆپاغەندەیەدا،دەوری سەرەکیو جوڵاندنو هاندانو ئاڕاستە کردنی هەبوە ٠٠! بێ ئەوەی بەلای (شی کردنەوەی) مەلەکردنەکەدا بچینو بیخەینە بەر ، زێوکەوانی پرسیارو وەڵام٠٠چونکە وەکو خۆی دەڵێت پۆلیس ! بۆیان گێڕاوەتەوە٠٠ پۆلیس سەرچاوەی شارەزاییەکەی ئەم بوە لەم بارەیەوە ٠٠! پۆلیس ئەو دامو دەزگایەی کە بەشی ئاشکراو نەهێنییەکەی C. I. D. دەستنێژی خۆیانو ئەمان بناغەیان دانابو ٠! ئەمە وادەگەیەنێت کە (هەقە)کان زووتر خرابونە ژێر چاودێری Control ئەم دامو دەزگایەو پیلانەکانیەوە ٠٠! بەڵام ئەوی گرنگەو بایەخێکی تایبەتی هەیە ، لە ڕوونکردنەوەو دەرخستنی ئەم باسەدا ، تەنانەت مستر (سی ٠جی ٠ ئەدموندز)یش نایشارێتەوەیە : کە یەکەمجار چاوی بەخواڵێخۆشبو (شیخ عبدالکریم)ی شەدەڵە کەوتوە ، لەفەرمایشەکانیدا وەکو ئەم

دەڵێت : (حیکمەتێکی دنیایی) تیدا دیوە ••! (هەمان سەرچاوە ـ کتێبەکەی ئەدموندز ـ کرد ترك و عرب) •• ئنجا سەبارەت بەوەی کە دانەری کتێبەکە نوێنەرێکی بەرزو گرنگی حوکومەتێکی (داگیر کەر) بوە لە وەزارەتی ناوخۆی حوکومەتی وڵاتێکی (داگیر کراوو دەست بەسەردا) و پایە بڵند بوە تیایداو فەرمانبەرێکی بەرزو فەرمان رەو بو •• هتد بۆیە لەهەمو گفتوگۆکانی (شیخ عبدالکریم)ی شەدەلەدا هەر تەنها (حیکمەتە دنیاییە) کانی لەمەڕ ئەم سەرنجی (ئەوی) ڕاکێشاوە ••، یەعنی شتێك بۆ ١ـ پێداویستی فەرمانڕەوایەتیەکەی سودی هەبێت ••، ـ ٢ـ وە یازیانی پێ بگەیەنێت و بۆ پاشەڕۆژی دەسەلاتیان وەزنگی هەبێت ، وە یا ببێتە کۆسپ لە ڕێبازی دەسەڵاتیاندا ئەم دوانەی بەلاوە گرنگ بوەو هیچی تر ••! بەکورتی بە دوربین (تلسکوب)ی ئیش و ئەرکەکەی تەماشای کارەساتە کۆمەڵایەتیەکان دەکات •• تاکو (بۆل بژێریان کات ، کامیان بە کەڵکی ئەو دێت ئافرەینی کات (O. K,) و دەست بدات بەپشتیدا •• ئەوی تر کەبۆ ئەو دەست نادات و سودی بۆی نی یەو کۆسپە ••! نەك هەر پەڕی کات و نەفرەتی لێ بکات بەڵکو خەڵکی تریشی لێ هان دات ، تا گەلەکۆمەکی لێ بکەن و ڕسوای کەن و هەر لەبێشکەکەیدا بێ تاسێنن ••! نەبادا ئەم (حیکمەتەدنیا)ییانە ، گەورەو پێ ڕەوکە ببنو بچنە ناو جەماوەرانی ڕێبازەکەی (شیخ)ەوە ، و تەشەنە بکات و خەڵکی پێوە بنیشێتەوە و پەرە بسێنێت و بی سەلمێنن و بڕوای بکەن ، ئەوسا ببێتە هێزێك چونکە تێکەڵ بەباری ژیانی ڕۆژانەیان دەبێت ، و دەبێتە بەشێك لە ژیان و گوزەرانیان و پەیوەندایەتی لەگەڵ باری ژیانی دنیای ڕوونیاندا پەیدا دەکات ، نەك لەگەڵ باری قەبری تاریك و نوتەك ، کە تورەکەی سەر دەکرێتەوە ••!

خۆ ئەگەر خوالێخۆشبو (شیخ عبدالکریم)ی شەدەڵە ، لەو شێخانە بوایە ، کەدەمی لە کاروباری دنیاییەوە نەدایە ، وەیا دەمی تێوەدانەکەی هەر بەش بەحاڵی خۆی بوایەو بەس ۰۰! وە لای جەماوەرەکەی سەربە (خۆی) نەی‌درکاندایەو ئەمانی پێ خەبەردار نەکردایەوە ، وەکو پێشتر لەگفتوگۆی سوفیەکیەوە شتێکمان بۆ دەرکەوت ۰۰، وەیا کوێرەوەری‌و کوڵۆلی جەماوەرەکەیی بدایەتە پاڵ (بڕواو موقەدەساتە)کەی خۆی ۰۰! بێ چەندوچون بەمەش دەم کوتی بکردنایەو هۆ دنیاییەکەی تێدا بزر کردایە ، کەڕەوشتی (ئەدموندز)و سیاسەتی ئەوانیشی تێدا بزر دەبو ۰۰ وەها پاساوی جەماوەرەکەیی بدایەوەو پەروەردەی بکردنایە ۰۰! وەیا پیرو شێخانی (هەقە) مێملی کفن بونایە و (مرید)و مردویش گۆڕبەگۆڕ ۰۰! بێگومان ئەوسا لای مستر (سی ۰ جی ۰ ئەدموندز) و ئاشناکانی‌و ئەوانەی کە (قسەکەی) ئەمیان کردوە بە ویردی دەمیان بەرامبەر بە (هەقە)کان ۰۰ لەم بارەیاندا خوالێخۆشبو (شیخ عبدالکریم)ی شەدەڵەو شێخانی سەربە (هەقە) دەبونە شێخێکی نورانی ! و (هەقە)کانیش دەبونە فریشتە ۰۰! خۆ ئەگەر بەسوسەیەك سوکە پەیوەندایەتیەکیان لەگەڵ (پیرانی ئیستیعمار)دا هەبوایە ، بێ‌چەندوچون لە بارێکی‌تردا دەبون ۰۰! ئنجا لەم حاڵەتەدا مستر (سی ۰ جی ۰ ئەدموندز)و ئاشناو ڕۆشناو یارو یاوەرانی لە (ماڵخو)کان ئامادە دەبون بەوپەڕی شانازیەوە لەکەل‌و پەل‌و تفاقی دنیایی هەرچی دڵ بیخوازێت بە (دڵخواز)یشەوە ! پێشکەشی بکەن ۰۰ بەڵکو موڵك‌و ماڵی میری‌و دەوڵەت لەلیستەی دەورو تەسلیمدا دەبون ، پێشین (السلف)بۆ پاشینی (الخلف)دەور دەکردنەوە بە ئامۆژگاریەکی دەست‌دروووەوە نەك جەڵەبی ۰۰!! کە سەرئەنجام دەبو بەخێرو بێر بەسەریاندا دەڕژا ۰۰! تەنانەت شارەزایی عیلمی‌و کیمیاگەری‌و

دەرمانسازیەکەی لەمەر خۆیان (فارمۆکۆلۆجی) دەخستە پێناو ، وژێر پێڵاوەکەی (شێخ)ەوە ، وردەیەك لە (مرکباتی فۆسفۆڕ)یان بۆ پێوە دەکرد ، تا شوێن پێ‌کەی لەتاریکیدا بدرەوشێتەوەو نووری لێ بباریێت ! (کارەساتەکەی شیخ سلیمان المرشد لەسوریة لە کۆتایی سالانی چلدا ١٩٤٦ ..!)تا مریدو مەنسوبو مەحسوبەکانی بەجەماوەری بێلایەنیشەوە .. هتد لەئاستی توانا نەهێنیەکانی زیاتر سەرسام‌بن ، بڕواو متمانەی پێ‌بکەن ..، تاهەمیشە کۆڕی پیشەو بازاڕی نازو ئیعجازی !! گەرمتر بێت .. ئنجا (شێخ)خۆیشی دوعا گۆو شوکرانە بژێری (بەخشندەی) ئەو بەهەشتەی سەرزەویە بێت کەلەم دنیایەدا ، لەساو پەنای موقەدەساتەکەیەوە بۆی ڕەخساوەو دەستی کەوتوە ..! ئەگینە هەرگیز خوالێ‌خۆشبو (شێخ عبدالکریم)ی شەدەلە بەو دەردە نەدەچو ، کەچو .. لەبارو زروفێکی نەهێنی‌دا لەتەنگی بانگی شێواندا بەپلارێکی نەهینی یەوە نەدەبو (الاغتیال) ..، بە لولاقی شکاو ، و دڵی شکاوەوە سەر بنێتەوە ..!

ئیتر ئەوی بەلای مستر (سی . جی . ئەدموندز)ەوە زۆر گرنگەو حەزیش دەکات بەخەڵکی‌تریشی بگەیەنێت ، و کۆڕو کۆمەنی‌تریشی پێ بوروژێنێت لە (هەقە)کان ، تابنە یارمەتدەرێکی خۆی‌و نیمچە گەلەکۆمەکیەکیان لێ‌بکەن ، کە سەرئەنجام جم‌وجوڵو کردەوەی خۆی‌و یارو یاوەرانی دژی (هەقە) کان لەغەڵبەغەڵبی ، ئەم گەلەکۆمەکیەو گەڕەلاوژەیەدا وون دەبێت .. دەبۆیە پێشیان دەکەوێت‌و سەرمەشقیان دادەدات تاقسەکەی خۆی بڵێنەوە ..! بۆچی ؟ چونکە قسەکەی ئەم لەگەڵ « دواکەوتویی‌و ناشێتی ئەواندا - واتە خەڵکەکەدا دەگونجێت‌و دەنگ دەداتەوە .. بەمە دەماری‌نەفامی‌و هەرزەیەتیان دەگرێت ... هتد سەرەڕای‌ئەمەش بە تیرێك دوو نیشان دەشکێنێت : (أ - دوژمنە

کلاسیەکەی ڕژێمی وڵاتەکەی خۆی لای خەڵکی سوك دەکات ‥، ئەو دوژمنەی کە هەمیشە مایەی سڵکردنەوە وسەر ئێشەیانە ، بە جۆرێك کە زمانی حاڵیان دەڵێت : زینهار هەرچیەك دەبن ، ببن تەنها ئەو دوابڕاوە مەبن و توخونی نەکەون ‥!! ب ـ بەوانەشەوە کە وا بۆنێکی ئەو دوژمنە ، ئەو دوابڕاوەی لە مەڕ ئەوانی لێ دێت ، لە وڵاتانی تردا ‥) بۆیە بەو جۆرە بۆ بابەتی (هەقە)یەتیەکە چوە ‥ بۆیە بە (هەقە)کان دەڵێت : (جۆرێك لە کومونیستی ماڵ و موڵك و ئافرەتی تێدا بەدی دەکرێت ‥!!)هەمان سەرچاوە ـ کرد ، ترك و عرب دانەری مستر (سی ٠ جی ٠ ئەدموندز) لاپەرە « ١٨٧ »

با درێژەی پێ نەدەین و لەکورتی بیبڕینەوە ، کوردش دەڵێت و (قسە هەزارە و دوانی بەکارە) ‥ ئەوی کەڵکەڵەی کۆمۆنیستی لەکەڵەدا بێت ، واتە بیەوێت گومەڵکە بکات خاوەنی هەموشتێك وماڵ و موڵکیش بە خاوەندایەتی گشتی (ملکیە جماعیة) ئەمە ئافرەت ناگرێتەوە ، چونکە ئافرەت لەڕووی ئابوریەوە نەماڵە و نەموڵك و نەبەرهەم (Production Means) و نەهۆی بەرهەم هێنان Production) مەگەر لە بەرهەم هێناندا ، وەك کرێکارێك وابێت ‥

مستر (سی ٠ جی ٠ ئەدموندز) لێرە ، لەم وڵاتە دەیەوێت بە ئافرەت بە (مێ)ینە بەر هەڵستی لەوەمەترسیە بکات ، کەبخایەنێ و نەخایەنێ هەر ڕوودەکاتە خاوەندایەتی ماڵ و موڵك ! کەچی لە وڵاتی خۆیاندا ، بەر بەرە لاکردن بۆ (نێربازی !) بە پێی یاسای (Legal Sodomy) بە ئازایەتیەك دەژمێرێت بۆ ئازادی فەردی ‥! و بە دەستکەوتێکی گرنگی ئەم ئازادیە دەدرێتە قەڵەم ، ئەو ئازادی‌یەیە کە مافی خاوەندایەتی موڵك و ماڵی پێ دەپارێزرێت لای ئەوان ‥! ئەو دەستکەوتە کە

وێرانکاریەکی ئاشکرایە بۆ هەمو کردارێکی سێکسۆ ـ فسیۆلۆجی لەمەڕ ئادەمیزاد کەوائەنجامی ساماکی لەڕووی سۆسیۆلۆجیا ، ئادەمیزادیتی‌یەوە ، لە تێکدان‌و کاول کردنی مەڵبەندی سروشتی (تخريب البيئة الطبيعية) خراپترە ، چونکە بەپێچەوانەی ڕێبازی بایۆلۆجییەوەیە !! ئیتر ناوهێنانی ئافرەت لەم ڕووەوە دەغەڵیەکی تێدایە •• هەروەها تێوەگلاندنیشی بەم چەشنە ، تەنها مەگەر لای لایەنگرانی ئەو رژێمە کۆمەڵایەتیانەوە دروست بێت • کورد واتەنی کە (نێربێ‌و مێ‌بێ بۆ دۆی‌دەوێ ••!) بە وتەیەکی‌تر ، کە لایان وایە هەموشتێك لەپێناوی سودو قازانج‌و گیرفاندا کارێکی دروست‌و بەجێ‌یە ••!

بەڵام مستر (سی • جی • ئەدموندز) بۆچی بەو جۆرە دەگێڕێتەوەو ترش‌و خوێی پێوە دەکات ••!؟ ئەمەیان گولۆپێکی سەوزە هەڵی دەکات بۆ ئەوانەی کەشێت‌و شەیدای ماڵ‌و موڵکن ، کەبوبون بەخاوەنی ، وەیا بۆ خاوەندایەتیەکەی ـ بە مەرجێك تەنها خوێن لەلوتی خۆیان نەیەت ••! لایان وایە هەموشتێك هەرزانەودەهێنێت بخرێتە پێناوی‌یەوە ! بۆیە خاوەندایەتیان ئەوەندە لەلا گرنگە ، لەهەمو شتێکی‌تر ، زیاتر ، شایانی ڕێزو پەرستن‌یانە ! گولۆپێکی سەوزە هەڵی‌کردوە بۆ ئەوانەی کەوا زێوان‌و پاسەوانی نەریت‌و داب‌و دەستوری کۆمەڵکەن کەپاراستن‌و بەرگری لەو (خاوەندایەتیە) بەچەکی بیرکوژ ! لەگەڵ چاودێری‌و ڕاگرتنی بەپاك‌و خاوێنی ، و ئاگادار بونی •• ئەرکێکی سەرەکیە لەبابەت‌و فەرمانی پاسەوانی‌و زیوانیەکەیاندا ••! تا کەس نەخەڵەتێ‌و نەوێرێت ، بە خراپە باسی ئەو خاوەندێتیە بکات کە لەڕووی کۆمەڵایەتیەوە (خانەدانیشی) ! پێوەیە ، سەرئەنجام پڕکێشی نەکات دەستی فەوتانی بۆ درێژ کات ••! با ئەو خاوەندایەتی‌و خانەدانێتیەش

گەیشتبنە ڕادەیەکـی وەهاکۆمـەڵانی خەڵـکی‌یان هێنابێتـە قاقـوزا ،و کۆمەڵگەشیان پەرێشان‌و دەرمان خوارد کردبێت ••!

بەڵێ ئەمانــە هوشـیار دەکاتـەوە تا بجوڵێـن مەترسیەك ڕووی تێ کردون ••! بۆ ئەمەش وەکو مستر (سی • جی • ئەموندز)دەڵێت : هەندی لەبازرگانە بەڕێزەکانی توتن دەبن بەشایەت ، کە گوایا لای میری شکاتیان لـە (هەقە)کان کردوە لاپەڕە « ۱۸ » هـەمان سەرچاوە ـ کتێبی کرد ، ترك‌وعرب) ئەو بازرگانە بەڕێزانە کە هەمیشە مـایەی نابوتـی‌و کوێرەوەریی بون بۆ « توتنەوان » لەبیست نۆزدەیان لێ قول دەدان ••! دیارە شایەتی ئەم دەبێت کەسانێك بن کەلە کەنەفت‌و کۆڵـەوارکردنـی خەڵـکیدا چەپیان لەم کەمتر نەبێت ••، وەیا وەکو شایەتەکەی مامڕێوی بـن ••!

ئەگینە بۆچی دەبێت کابرایەك لە هەندەرانەوە هاتبێت ، فڕی بەسەر بەسەر هیچ ئاینێـك‌و موقەدەساتێـکی ئاینیەوە نەبێت ، بەتایبەتی میللەتی ئینگلیزیش ، کەبە سروشت‌و ڕەوشت کزی ئاینن ـ گەرچی لـەڕووی مەدەنیەت‌و شارستانێتی‌یەوە پێشەنگن‌و ئێجگار بلیمـەتن ••• کـەچی لێرە ••، لای ئێمە ئەوەندە بەتەنگ موقەدەساتەوە بێت ، بۆی بێتە شیر ! و بێت بە گزیرو مجەور بۆحەوزو ئاوی مزگەوت •• بۆچی (کاسـە لەئاش گەرمترە ••!)وەکو گەڕوسەکان دەڵێن ـ ئاش واتە چێشت ـ

بەم بۆنەیەوە ڕووداوێـکی ڕاستەقینەم بیرکەوتەوە کە لـە دوای جەنگی یەکەمی جیهانی‌و شکاندنی دەوڵەتی (عثمانی)و داگیرکردنـی عیراق لەلایەن ئینگلیزەکانەوە ڕووی‌دا : ـ

ئینگلیزێك دەکرێت بە حاکمی سیاسی‌و فەرمانڕەوا لە (موصل) ، مەسیحیەکانی ئەم ناوچەیە ، زۆرپێ خۆشحاڵ دەبن‌و دەگەشێنەوە ، کەوا

مەسیحیەکو (برایەکی‌دینی) ! وەکو خۆیان فەرمان‌ڕەوایەکی بەرزە لە ناوچەکەیاندا •• وە بەپێویستی دەزانن کە هەندێ لە قەشەکانیان بـــە سەرۆکایەتی یەکێـیان ڕچن بۆ بەخێرهاتن‌و پێشوازی کردنی •• لەکاتی گفت‌و گۆدا سکالا دەکەن ••، بێزاری دەردەبڕن ، کە گوایا خەڵـکـی ناوچەکە سەغڵەتیان کردون‌و ئازاریان دەدەن ، زۆر بەگەرمی تکای لــێ دەکەن کە فریایان کەوێت‌و یارمەتیان بدات ، فەرماڕەوا لێیان دەپرسێت هۆکەی چی‌یە ••!؟ ئەمانیش دەڵێن : لەبەر ئەوەیە ، ئەوان موسوڵمان‌و ئێمەیش (مەسیحی)ن •• ! فەرمان‌ڕەوا ئینگلیزەکـە لەولامـدا پێ‌یـان دەڵێت : (کەوابێ بڕۆن موسوڵمان بن ••!) بەم جۆرە قوڕوقەپیان پێ دەکات •• !

(٨)

بەش بەحاڵی خۆم گومانم هەیە کە دانەری کتێبەکە (کرد ، ترك‌و عرب) ئەوەندە ساویلکە و بەسەزمان‌و خۆش باوەڕ بێت ، وا بەسادەیەتی لەمەسەلەکە ، گەیشتبێت وەکو تاوان‌و لادانێك (Deviation) دەیداتە پاڵ (هەقە)کان وەکو بەو جۆرە وا بەساکاری‌و سەرپێی بۆ بابەتەکـە دەچێت .. ! چونکە وڵاتەکەی خۆی گوایا مەڵبەندێـکی دێرین‌و گرنگی دیموکراتیەتە .. هەرگیز عەقڵ ناگرێت کە ئـەو ناگرێت کـە ئەو لـەم بابەتەوە هیچی نەبستبێت وەیا نەخوێندبێتەوە ، تەنهـا هەر ئەوەندەی لێ بزانێت هەروەکو لەکتێبەکەیداو (بەزەقی دەری خستوەو پەنجەی بـۆ ڕادەکێشێت ! بەتایبەتی ئەو بابەتەی کەوا مستر (سی . جی . ئەدموندز) بەو جۆرە باسی دەکات . دامەزرێنەرەکەی زوربەی ژیان‌و چـالاکی کۆمەڵایەتی‌و سیاسی لەئینگلتەرەدا بوە .. تەنانـەت ئابـوری سیاسـی ئینگلیزی بەشێـکی بەبایەخ‌و گرنگ بوە لەلێکۆڵینەوە وتێ بینیەکانی .. خۆ دانراوەکانی (المؤلفات) لـە خوێندنگەو کۆلێجەکانی بەشی زانیاری مرۆڤایەتی (Human Sciences) دا لەهەمو زانکۆکانی ئینگلتەرەدا دەخوێنرێن ..، تەنانەت ئاو وگلی ئەویەی بەنسیب بوەو لەگۆڕستانێکی بەناوبانگی (لندن)دا نێژراوە !! ئیتر بۆچی والێرە خۆی لەئێمە گێـل

دەکات ..؟! لەمەدا گلەیی لێ ناکرێت چونکە فرستادەی دەوڵەتێکی داگیر کەرە ، پەیامی ئەوی پێیە ..! فەرمانی دەوڵەتەکەی خۆی بەجێ دەگەیەنێت لە وڵاتێکی داگیر کراوودەست بەسەردا ، کەوا سەروژێری خاکی وڵاتەکەی پڕە لەگەنجو سامانی ئابوری ..، ئەمە لەلایەك لەلایەکی تریشەوە ، ئەمەی ئەو نیشانەیەکە ، لە نیشانەکانی بلیمەتی و گونجانو سەرکەوتویی لەبیرکردنەوەی ئیستیعماریانەیدا کە لەم ڕووەوە ، ئەمان حەوت بەردیان داوە بەپشتی هەمو ئیستیعمارگەلانی جیهاندا بە درێژایی مێژووی پڕ مەینەتی ئیستیعمار بۆ بەرەی ئادەمیزاد .. وە لە بەرپاکردنی ئاشوبو ئاژاوەشدا هەوێنی حەوت قازان شیرن ، بۆیە بەلای ئەوەوە : بانێکەو دوو هەوا ..؟!

بەڵام ئەوی شایانی باسەو جێی گلەیی بۆچی هەندێ کوڕو کۆمەڵی هاونیشتمانیو ماڵخو ..! قسەکانی ئەو بڵێنەوە بەهاونیشتمانەکانیان ..!؟ لەکاتێکدا « ئەو » بەحیسابی ئەمانەیش زۆر دوورە لەبیرو باوەڕی ئەو کوڕو کۆمەڵەهاونیشتمانیانەوە ..! ئەگەر مۆری (فاسق)ی بەناوچەوانەوە نەبێت ..، کەچی بێ لێکۆڵینەوەو (فتبینوا) وتەکانی مستر (سی . جی . ئەدموندز) بکوتنەوە بەچاوی (هەقە)کاندا ..! سەرەڕای ئەمەش ئەگەرهاتو بەم هاونیشتمانیانە ، وترا کەسی کاکی بەم لاساییکردنەوەو کردارانەتان بە « خۆڕایی » خزمەت گوزاریەکە بەو ..! لەوانەیە توڕەو بەرزەبلێس بن ..!

دوای ئەوەی کە مستر (سی . جی . ئەدموندز) وەیا (سیناریست) دەرهێنانی بابەتەکەی بەکاکڵو توێکڵەوە زۆر بەووردی بو بەوەستایی لەناو کۆمەڵگە فراوانەکەی کە (هەقە)کانی تێدا دەژین هەڵدەبژێرێتو ئامادە دەکات .. سەرەڕای ئەمەش ، جێو شوێنو مەرکەزی ڕەسمی

فەرمان ڕەوایەتیەکەی زیاتر یارمەتی داوە بۆ بە ئەنجام گەیاندنی مەبەسەکەی بە ئاسانی •• دێت تۆمەتی جۆرە کۆمونیستیەك بە « هەوەسی خۆی » ! گەڵاڵە دەکاتو دەی گرێتە (هەقە)کان •• تاخەڵکی لێ یان بسڵەمێتەوە ، ئەو تۆمەتەی کە جاران لەبرەودا بو ••، ئەمرۆش سەبارەت بەنەگریسیو ناڵەباری بەکارهێنەرانیەوە ! وەکو تۆمەتو تاوان بازاڕی هاتۆتە کزیو تەوژمو تەزووی جارانی نەماوە •• چونکە خەڵکی بە تەجروبەو تاقی کردنەوەی خۆی بۆی دەرکەوتوە کە مەترسی ڕاستەقینە لە لەقبونی بایەخو باوەڕ (القیم والافکار) لەڕاستیدا لەووەوە پەیدا دەبێت کە ئەو بایەخو بیرو باوەڕە لە پلەی یەکەمداو لە سەرەتاوە لەلایەن هەڵگرانو پاسەوانانییەوە دەکرێت بە قوربانی کەمایەتیەکی زۆر کەمی کۆمەڵگەکە •• لە لێکدانەوەو سورکردنەوەیدا دەکرێت بە قوڕگی ئەم کەمایەتیەدا •• کەچی زوربەی زۆری کۆمەڵگەکەش زەقەی چاوی دێت •• سەرەڕای ئەمەش ئەو زوربەیەی پێدەم کوتو سەرکوێر دەکرێت بۆ بایەخو بیرو باوەڕەکە لەقو شلۆق دەبێت ••!

بۆ ڕوون کردنەوەی ئەم لایەنەو پاشقول گرتن لە بیروباوەڕ بۆ سودی تەنها (لایەنێك)! ئەم سەرگورشتەیەتان بۆ دەگێڕمەوە : ـ دایکێك لەگەڵ منداڵێکی چوارپێنج ساڵی خۆیدا شەوێك بە میوانی دەچێتە ماڵی ناسیاوێکی •• لە ڕێگەدا گەلێك ئامۆژگاری منداڵەکەی دەکات ، کە لەوێ چا نەخواتەوە ••، تاکو شەو کە نوست جێگەکەی خۆی تەڕ نەکات ••! چونکە باوەڕێکی وەها هەیە لەبابەت تەڕکردنی جێگەوە لەلایەن منداڵەوە •• کە دەچنە ماڵەکە ، منداڵەکە دەبینێت دایکەکە لەپەستادا ، چای خەستوشیرین دەخواتەوە ! منداڵەکەش خۆی پێ ڕاناگیرێو دەتەقێتەوە ، بە دایکیدەڵێت : ـ تۆ نەك هەرجێگەکەت تەڕ ••، بەڵکوخۆت پیس دەکەیت ••! ئیتر سەبارەت بەم ڕاستیە گورچك

بڕە ، ڕۆژبە ڕۆژ تۆمەتەکەی ئەمیش کزولاواز بوە بەرەو ئاوابون چوە لەڕابەری (قاموس)) زاراوەی ئەوتا وانانـەدا کە دەربـارەی کۆمەڵـگە دەکرێن ..! هەرچەندە لە هەڕەتی نوسینەکەی ئەمو ، لەسەرەتاوە ، هەبو وای دەزانی کـەوا دەست وەشاندن ، لەمجۆرە ناکۆکیە کۆمەلایەتیـەو ، ئەو بیرو باوەڕانەی کەلە ڕێڕەوی پێ گـەیشتن و گەیشتن و گەشەکردنی کۆمەڵگەکەدا پێداویستیژیان و گەشەکردنەکەی دەیهێنێتە ئاراوە ..هتد دەستوەشاندنیان بەشتێکی باش و دەستکەوتێك دادەنا بۆ خۆیان ..! نەیان دەزانی دوای جەزرەبەو دەستوەشاندنەکەیان ، ئەمانیش هەر «باراشێك»! بە ساغ و سەلیمی دەخۆن ..! بۆ ڕوونکردنەوەی ئەم مەسەلەیە ، دەڵێین لە ڕووی بایۆلۆجیاوە : لە ئافرەتێکی سك پڕ (حاملة) دەچن کە دەیەوێت منداڵەکەی لەبار خۆی بەرێت .. بـەلام « لەباربردنەکـە » بە نیسبەت تەندروستی ئافرەتەکەوە بەگشتی ئەنجامەکەی دووبەختی و سامناکە ..!

ئنجا مستر (سی . جی . ئەدموندز) دوای زەوی خۆش کردن بەم قسەو قسەلۆکە بۆ هەنگاوی دووەمی ئیشەکەی دەکەوێتە کار ، دەست دەداتە چەکی گێرەشێوێنی : چەکی(پەرتکەوسەرکەوە = فرق تسد) ئەو چەکەی کە تائێستاش لە ناوئێمەماناندا لـە ولاتـی تازەپێگەیشـتودا (البلاد النامیه) بە داخەوە هێشتا چەکێـکی بڕندەیەوکول نەبوە .! بۆیـە دەست دەداتە ئەو چەکە چونکە مشوری پاشە ڕۆژ دەخـوات ، لـە ڕووی پاراستنی بەرژەوەندی و بەرگری کردن لە خۆیـان .. چونکـە چەکـی تەنگ وچەڵەم وتەنگانەیانە ، چەکی زامتی پیری یە (Oldage Security)

بەلام ئەمڕۆ بە دەست دەستوپلی پیرێـکی کەفتەکارەوەیە «ئیستیعمار»..! ئەمەش لەبەر ئەوەی کە (نەبادا) کەرەسە کـانی تو بابەتـەکەی پووچ بێتەوە ، و توێـکڵی بێ کاکڵ بمێنێتەوە ، بابە تێپەڕبونی زەمان و پەیدا بونی هەندی کارەساتەوە ، چاویان بکرێتەوەو هوشیار بنـەوە ، ئیتر

گوێ ڕایەڵی ئەم نەبن ، وەیا لێی بتەکێنەوەو سەری (ساحێبیان) ! بخۆن ، بە کورتی بگۆڕێن ، و دەست بگۆڕن بە پێی هەورازو نشێوی کارەساتەکان ئاشناکانیشیان دەستبکەن بەگێڕ گۆڕین ..!

ئیتر بۆ مشور خواردن لە (هەقە)کان ، لەپاشە ڕۆژی دورنزیکیاندا هەر لە سەرەتاوە مستر (سی . جی . ئەدموندز) هێلانە دۆزێی بوە بۆ ڕاوکە دانان‌و لە دەمەودانی ئەم‌و ئەو ، لەخزم‌و خوێشانی خوالێخۆشبو (شیخ عبدالکریم)ی شەدەڵە ، و لە شێخانی (هەقە) وەکو لەدواییدا باسی دەکەین .. بۆ هەڵگرتنی ئەرکی ئەو چەکە بڕندەیە ـ چەکی پەرتەکەوسەرکەوە ـ کەلە، هەموکات‌و شوێنێکدا چەکی بەکاریان بوە بۆ ڕۆژی (نەبادا) بە رامبەر بە کۆمەڵانی خەڵك‌و (هەقە)کان‌و هی‌تر تر کە مستر (سی.جی.ئەدموندز)و ئاغاکانی بەپێی سرەوڕیزی فەرمان ڕوایەتیەکەیان گومانیان لێ دەکردن کەوا ڕەنگە لەگەڵیاندا نەبن ..، وەیا ناحەزوکۆسپێك بن لە ڕێڕەوەیاندا ... وەیا دەگونجێت ئەو کۆڕو کۆمەڵانەی کە ئەمان سڵیان لێ دەکردنەوەو گومانیان هەبو کە لەوانەیە دڵسۆزیان نەبن ، ئەمیان بن ، و نەئەویان ، تەنها لەوانەن کە دەستیان گرتوە بە کڵاوەکانیاندا (با) نەیبات .. هتد چونکە سیناریست خۆیشی دەزانێت کوێی دێشێت ..! بەهەست‌و هونەرمەندی لەچەوساندنەوەو دادۆشین‌دا .. بۆنی ئەوەی کردوە ، کە بخایەنێ‌و سەرومڕ ، کەرەسەو ئەکتەرەکانی (ممثل).. بابەتەکەی ، « نەهێنی » پیشەکەی (سیناریست)یان لەبەرچاو هەڵدەماڵرێت‌و ئاشکرا دەبێت ، ئیتر لەبەر چاویان دەکەوێت ، وەیا بە کۆستی خۆیاندا دەکەون‌و لێیان دەقەومێت ، ئەوسا ئەمیش پرزەی دەبڕێت ..! هەرچۆنێ بێت بابەتەکەی ئەم کەوا بەو جۆرە خۆیی پێوە شەکەت کردوە ، و خەڵکیش دووچاری نەگبەتی‌و مەینەتی‌بەرگە ناکات و بەردەوام نابێت ..، ئەوسا

(١)

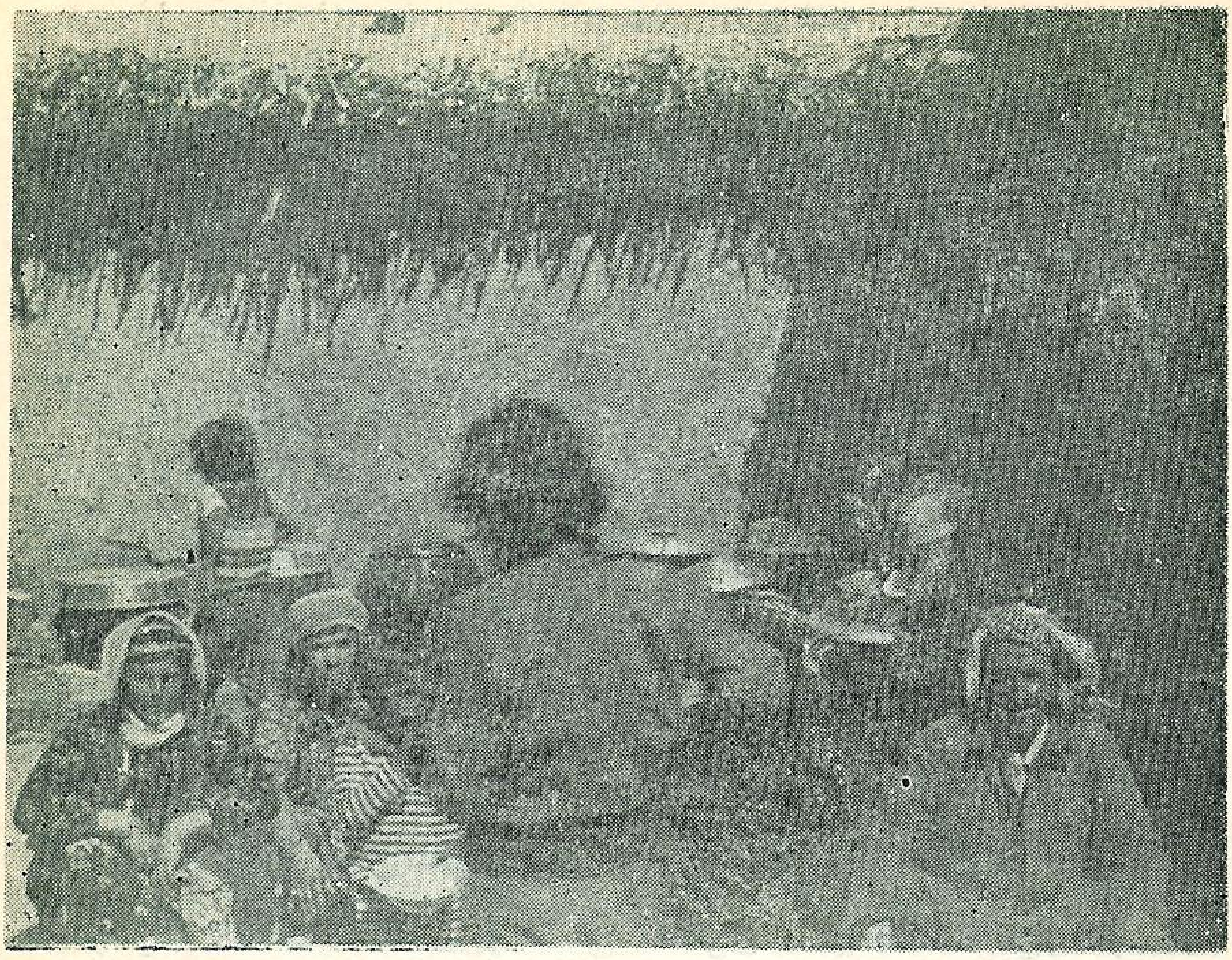

(٢)

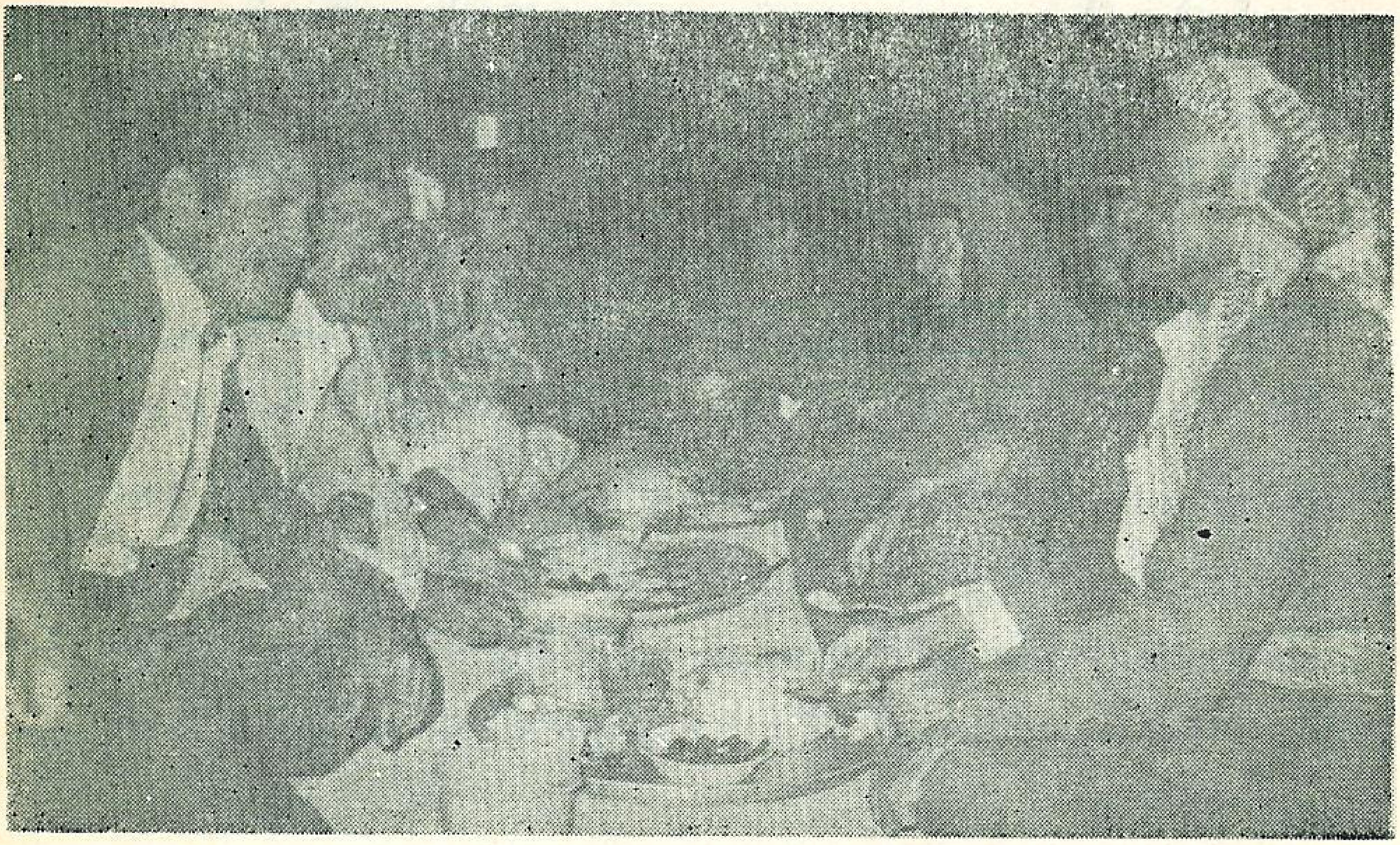

٢٠١ ـ نان خۆری سەر سینی بەکن ••• نان‌و نمەك لەبەیندایە •••

گوێ گرو تەماشاکەرانیش ، کە خەڵـکی وڵاتەکەن ، و مەڵبەندو ، وڵاتیان بوە بە شانۆیەك بۆ شانۆگەریە نەگریسەکەی ئەم •• وەهەندێ کەسیش نەك هەمویان ، لەو کۆڕو کۆمەڵانە ، کە ڕێزوڕیزێـکی تایبەتیان هەیەو (سیناریست) بۆ مـەبەسی تایبەتی خۆی خستونیە هەلەکەساماو ، ئاوملی فڕو فێڵی کردونو دواجـار هـەر دەبنەوە بە قوربانی فڕوفێڵ ••! وەیا کردونی بە توێکڵ بۆ کاکڵیبابەتەکەی (الموضـوع) •• وەیا ئەکتـەرو شەکەرۆکە (الراقص)و کەرەسەی (سیناریۆ)کـەی ، کەپەیتا ، پەیتا لاسایی ئەمو دەمەلاسکێی هەقیقەتو ڕاستی دەکەنەوە ••!! لە نەفامیەوە بێت ، یا لە فامیدەییەوە ، ئەگـەر لەنەفامیەوە بێت شایانی گلەیی نی یە ؛ گفتارەکانی ئـەم دەجونـەوەو کردویانـە بەدروشـێمك دژی (هەقـە) هاونیشتمانیە کانیان ، کەلە هەمو ڕوویەکـەوە ، بێوەزنگـن ••! ئەمـە لەلایەك ، لەلایەکیتریشەوە خەڵـکی وڵاتەکە فێر دەکەن هەر لەیەکتری بخوێنو بەربنـە سـەرو پۆتەڵاکی یەکتری و چەواشـە بنو نەپەرژێنە سەر ئەوەی کە (سیناریست) بۆ بەرژەوەندی (مشتێك)! لەچاوچنۆکە جیهان خۆرەکانی وڵاتەکەی خۆی سامانی سەروژێری خاکی وڵاتەکەیان بە تالان بۆئەوان کێشەوەو مسۆگەر دەکات ، بۆ ئەم مەبەسەش بە پێی بەرنامەکەی خۆی لەکاردایە ، نەخشەیەکیان بۆ بکێشێت کە خێر لـە خۆیان نەبینن هەمیشە دوودەست بەناڵەو دەسـتندە خۆری ئـەوان بن ، ساڵبەساڵ خۆزگە بە پار ، و بە سەردەمی ئەوان بخـوازن ••!! بـەڵام سەرئەنجامو کۆتایی شانۆگەریو چیرۆکەکەی بە نیسبەت ئەوانەوە کـە دەبنە ئەکتەر ، وەیا میکروفون بۆ دەنگ دانەوەی گفتـارو پەسندکـەری کردارەکانی •• کوتومت لە کۆتاییەکانی چیرۆك گێڕانەوەی کوردەواری خۆمان دەچێت کە ئاسایی (عادة) بەمڕستەیە کۆتایی دێت : (لەوسەرەوە کە گەڕاینەوە •• هیچیان نەدایـنێ ••!) ئیتر ئاو بێنەو دەست بشۆ ئەمـە

هەمو دەستکەوتەکەیە لەم پیشەیە ٠٠!

بەکورتی (سیناریست) وەیا مستر (سی ٠ جی ٠ ئەدموندز) ئەویش هەر لەگوماندایە و دوودڵە ، لەوانەی کەوا (ئەم) ، ئەو ڕاوە ژیشکەیان(١) پێ دەکات و پشتیان پێ دەبەستێت ، وە ئەم بەیت و باڵۆرەیەو ئاوازەیان پێ دەسپێرێت و پێ لێ دەدات دورنی‌یە کە وا ڕۆژێك لە ڕۆژان لەم بەندوباوەی ئەم تێدەگەن ٠٠ ئیتر تەوژمیان لە مەسەلەکەی (ئەمدا) سارد دەبێتەوە ، وەیا خود بە هۆی هەندێ کارەساتی‌ترەوە کە لەناوچەکەدا ڕوو دەدات ، ناوچەیەك کە لە قەمچی دەسەڵات و ژێر ڕکێفی ئەمدا نی‌یە بەمە باری هەڵسەنگاندن و موعادەلەکۆمەڵایەتیەکەی کەرەسەکانی بابەتەکە ئەمیش لاسەنگ بکات ٠٠ ! هەروەها دەگونجێت کاریگەری (التأثیر) ئەم کارەسانانە سەرجەم بنە پارسەنگێك بۆ ئەوان ـ «هەقەکان»ـ وباری لاسەنگی یەکتری ڕاست کەنەوە کوردواتەنی (دۆستی دۆستم ٠٠ دۆستمە٠٠دوژمنی دوژمنم دۆستمە)!!ئیتر ئەم کەڵەك و کوڵەکەی «ئەمیش» سەرنەگرێت ٠٠ چونکە ئەگەر سیناریست لێرە دەستی بڕوات ، لەولایەی کە ئەو جۆرە کارەساتانەی تێدا ڕوو دەدات دەفی‌دەنگ نادات ٠٠ وەیا ناتوانێت کارلە هەمو کارە ساتەکان بکات بۆ سودی مەسەلەکەی‌خۆی ،

---

(١) لە هەندی لادێی کوردستاندا بۆ ڕابواردن و گاڵتەوگەپ ، بە یەکێکی ناشی‌و نەشارەزا (ڕاوەژیشکی) بۆ دادەمەزرێنن : سەر لەئێوارە چەند کەسێك لەگەڵ کابرای ناشیدا دەچنە قەراغ دێ گونیەیەکی خاڵی‌و تەنەکەیەکی ئەدەنێ ٠٠ دەڵێن تۆ لەتەنەکەکە بدە ٠٠ ئنجا ژیشك کۆ دەبنەوە بیان گە گونیەکەوە ، ئیتر ئەمان خۆ یان دەدزنەوە ٠٠ ئنجا کابرای ناشی تا بە خۆی دەزانێت کە ئەنجامی تەنەکە لێ دانەکەی هیچ نی‌یە ، وە ئەم جۆرێکە لەگاڵتەوگەپ ٠٠! لەوانەیە تابەرەبەیان هەر تەنەکەی بەتاڵ بکوتێت٠٠ ئنجا گونیەی خاڵی بباتەوە بۆ ماڵی خانەخوێکەی٠٠!!

ئەمە لەلایەك ••، لەلایەکی تریشەوە لەناو کۆمەڵگە فراوانەکەی کە (هەقە)کان بەشێکن تیایدا گەلێك کۆڕو کۆمەڵی تر هەن ، کە سیناریستو ئەکتەرو هاوکارانیشیانی دەدزی (ڕقی لێیان دەبێتەوە ••؛) بالە بەر خاتری چاوی ڕەشی (هەقە) کانیش نەبێت بەڵکو لەبەر بەرژەوەندیو کارسازی خۆیان ••! دیسانەوە دەگونجێت هیتریش هەبن ، لەبەر مەینەتیو کوێرەوەری خۆیان ، هەرنەیان پەرژێتە سەر ئاوڕدانەوەیەك لە سیناریۆکەی ، وەیان هەر تێی نەگەنو سەرنجیان ڕانەکێشێت چونکە کۆمەڵگە بێشەیە هەموشتێکی تێدایە ••! واتە کاکی سیناریست ، ئەوسا بەقەلەندەری بمێنێتەوە بە دەردی کابرا سیوەیلیەکەی لێبێت ، کەلە تاقی خۆیدا کوڕوکاڵ دەوری دابو •• هتد کە کوڕەکانی پێگەیشتنو هەر یەکەیان چو بە پای کاری خۆیەوەو لێی جیابونەوە ••، دۆستێکی دێرین توشی بێت هەوالێ ماڵو منداڵی دەپرسێت ••، کابراش بە هەناسە ساردیەکەوە دەڵێت : (ماوینەوە ، ئەمنو حەنیو سوزنو بەنێ ••!!) حەنی واتە (حنیفەی خێزانی)!

بە کورتی تەماشاکەرانی شانۆگەریەکەی تێکڕا کەوا زوربەی، زۆری کۆمەڵگەکەنو بون بە چیرۆکیش بۆ شانۆگەریەکەی لەدیمەنی ڕووپامایی (Flattery) ، و بەپەرۆشیەکەی مستر (سی • جی • ئەدموندز) بۆ موقەدەساتی کۆمەڵگەکەیان بێزی لێی بکەنەوەو لێی وەڕس (Antipathy) بن چونکە بەش بەحاڵی (ئەم) ئەو هەوڵ وتەقەلایەی جۆرێکە لە دوو ڕوویی ، چونکە دەیەوێت موقەدەساتی خەڵکەکە وەکو لە پێشەوە وتمان کە (ئەم)فڕی بەسەر هیچ موقەدەساتێکی ئاینیەوە نییە ، موقەدەساتەکەیان دەکات بە مایەی ئاشوبو ئاژاوە بۆ مەبەسی تایبەتی خۆی•• بە واتەیەکی تر بۆ کارسازی خۆی ، دەستکاری موقەدەساتو هەمو کەرەسەو بابەتێکی کۆمەڵایەتیان

دەگـــات ودەیشێوێنێت ، تا خەڵـکەکەی لێ دورگەوێتەوە ، وەیا ئـەو کەرەسەو بابەتی ڕوشنبیریە ، لەخەڵـکەکە دورخاتەوە بەهەر ناوێـکەوە بێت ، تا لەمێـژووی خۆیـان دوربـن ، تا دووچـاری سـەرکویریی‌و سەرگەردانی‌و تامۆیی (Alienation) ببن ، لە ئەنجامدا : خزمەتکاری‌و نۆکەری بە ئازادی‌و سەربەستی ، و گەدایی‌و سواڵـکەریش بە پادشایەتی نەدەن ..! هەمیشە وابزانن ئەو نانەش کە دەیخۆن هەر هی (ئەوانە) لەوانەوە دەستیان کەوتوە...!ئیتر لەم ڕێڕەوەدا کە بە ئامانجی خۆی گەیشت هتد کەرەسەو ئەکتەرو هاوکار یەعنی یارمەتدەران،یارو یاوەرانی جارانی تاك‌تاك‌و جوت‌جوت پەڕدەکات ..، گۆران واتەنی ئەوسا زمـانی حـاڵی دەڵێت : (کەی تۆم دیوە ..، کەی ئەتناسم .. کەی کەی کەی ..!؟) ئەمە لەچاکترین وەزع‌و باردا .. ئەگینە ئاشناو ڕۆشنای تازە بۆ قۆناغـی تازە دەگرێت کورد واتەنی : (بۆرە نەبێت بازە بێت دەست هەوسارەکەی تازە بێت ..!) ئنجا کە تازەش هات کۆنـە خەڵاتـە ، یـارو یاوەرانـی کۆنیش دەبەخشێت بەو خەڵـکەی کەئەمان لێیان بوبونە مووی لووت‌و مڵۆزم‌و پواز .. هتد یەعنی دوای سەرەشکێنەو دوژمنایەتـی پێ‌کـردن دەیان‌داتە دەست دوژمنەکانیان ، واتە سەریان دەتاشێ‌و ئاوێنەکەشـیان دەداتە دەست ! بەم چەشنە پشتیان بـەردەداو ، بەپەندیـان دەکـات‌و ، بەرەوڕووی ڕقی خەڵـکییان دەکاتەوە !! لەگەڵ ئەوپەڕی ڕێزمدا بـۆ هۆنەری بەڕێزی ئینگلیز (شکسپیر) کە وتویەتـی : (ژیـان شانۆیـەو خەڵـکەکەش ئەکتەرن « ممثـل ») ، لەگـەڵ داوای لـێ‌بوردن لـە هونەرمەندانی شانۆوشانۆگەری ، چونکـە لەپێنـاوی ڕوون کردنـەوەدا کاسەوکەوچکی ئەمانم خواستوەو زاراوەکانیانم بەکار هێناوە ..

بـۆ زێدەڕوون‌کردنـەوە تـا پتـر لـە کـاریـگەری (التـأثیر Effectiveness) کارەساتە کۆمەڵایەتیەکان بگەین لەگەڵ کاسەدراوسێتی‌و

گەڕەکی بەڕۆژ

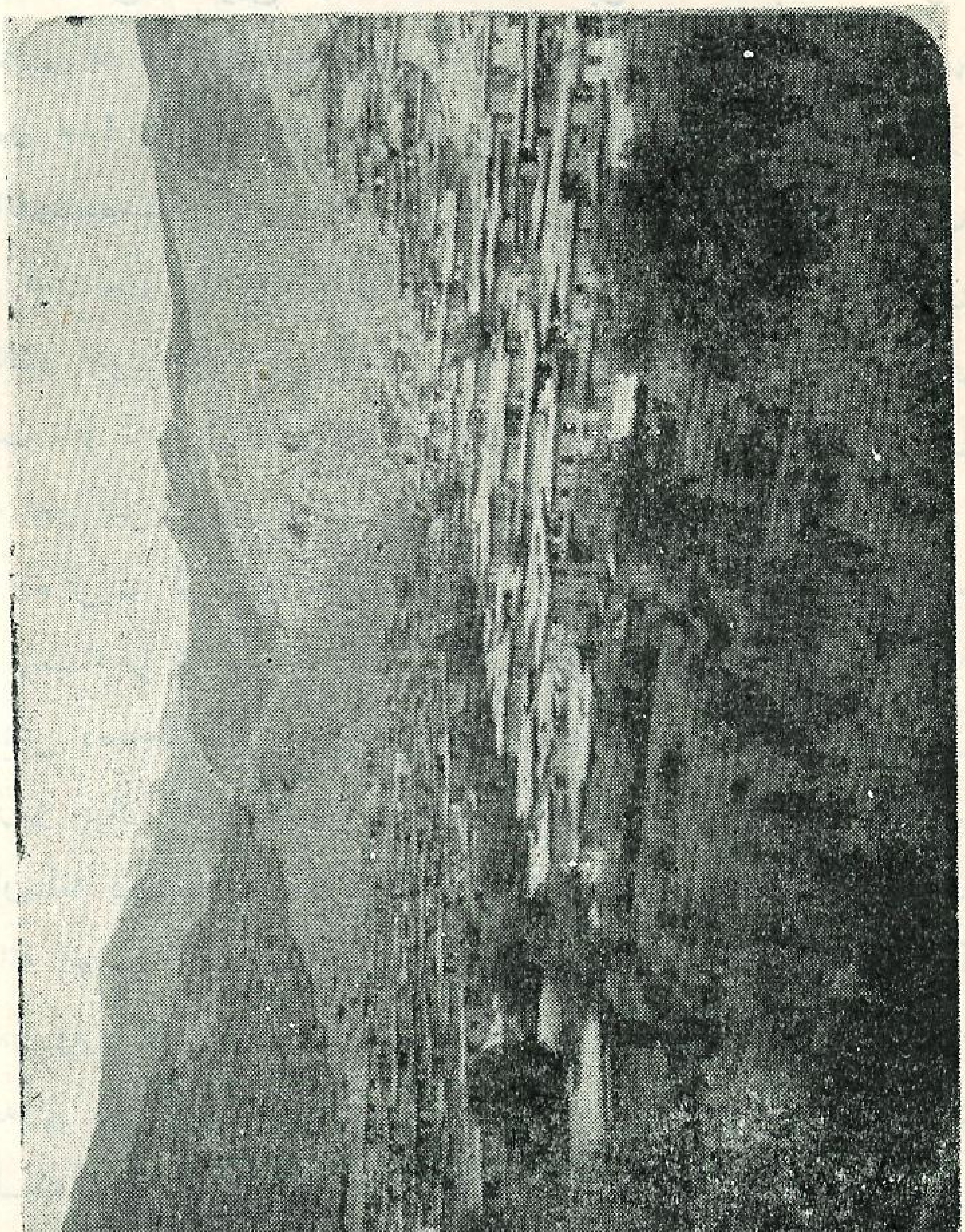

دۆڵی سەرگەڵو

گەڕەکی نسێ

دەستیاویاندا بە سەریەکتریەوە لە بزوتنەوەی کۆمەڵگەو گۆڕانیدا ٠٠ هتد لەم ڕووەوە لە پیاوێکی داناو شارەزایان پرسی وتیان : زانیاری کۆمەڵایەتی لە هەڵسەنگاندنو بەراورد کردنیدا بە زانیاریەکانی تری وەکو : (فیزیا ، کیمیا ، وبایۆلۆجیا ، ئەندازە ، و ماتماتیك ، و جەبر ٠٠ هتد)لەکامیان دەچێت ٠٠!؟ هەر چەندە ئەم زانیارانە لە ڕێڕەویاندا ، سەرومڕ کار لە کێشەی کۆمەڵایەتیو گیروگرفتی (سیاسەت) دەکەن ٠٠٠! لە وەڵامدا ووتی : (زانیاری کۆمەڵایەتی کە سیاسەت « بەرزترین پلەیەتی » زۆرتر لە زانیاری جەبر دەچێت ٠٠، بۆ نمونە ژمارەی (٤) هێنایەوە وە وتی : ــ (بەپێی ماتماتیك ژمارەی چوار ، هەرچوارە نرخو بایەخی ناگۆڕێت ٠٠ ئەگەر بڵێین ٠ سێونیووسێ چارەك ئەمە هەڵەیەو چوار ناگرێتەوە ، و ناگاتە چوار ٠٠، بەڵام لە (جەبر)دا بە بوون ، وەیا بە پەیدابونی نیشانەیەك لەبەر دەمی چوارەکە وەیا هەر ژمارەیەکی تردا ، لە بنەڕەتەوە نرخو بایەخی چوارەکە ، وەیا ژمارە ناوبراوەکە ، دەگۆڕێت یەعنی : ــ٤ جیایە لە + ٤ وەیا $٤^{٢}$ جیایە لە$٤^{٣}$ ٠٠) هتد ئەم چوارانە لەنرخو بایەخیاندا جیان لە یەکتری ، ئیتر بەم پێودانە بایەخو نرخی کارەساتە کۆمەڵایەتی و سیاسیەکانو بۆچووتیان لە گۆڕاندایە ، کە ئەگەر کارەساتو گیروگرفتێکی سیاسیو کۆمەڵایەتی تازە لەهەر لایەك بێت هاتەئاراوە ٠٠ بە کورتی نابێت : بەچاوێك بە (هەمانچاو) بەچاوەکەی جاران سەیری کێشە کۆمەڵایەتیەکان بکەینو موعادەلە سیاسیو کۆمەڵایەتیەکەیی بۆ ڕێك خەین ٠٠!

لەڕاستیدا مستر (سی ٠ جی ٠ ئەدمونــدز) لەم ڕووەوە زۆر سودی لەم پەیڕەوە (القاعدة) وەرگرتوە ٠٠، بەڵام بەپێچەوانەی سودی کۆمەڵانی خەڵکەوە تێکڕا و (هەقە)کان بەتایبەتی ، بۆیە هەر لەوساوە ، ترساوە کە بە هاتنەپێشەوەی چەند کارەساتێکی نوێی تری

کۆمەڵایەتی‌یەوە کە لەتواناو ڕکێفی خۆیدا نی‌یە کارێکی وەها بکەن ئەمیش نابوت بێت‌و لێ بقەومێت ، و (سەگ شوانی پێکەوە بێتەوە) ، بۆیە هەر لەو وەختەوە (بنە)بۆ سیاسەتی : (پەرت‌کەوسەرکەوە = فرق تسد) دادەنێت ..!

مستر (ئەدموندز)یش بە پێی پێداویستی (الضروريات) ئەرکی فەرمان ڕەوایەتیە کەی ،دەزانێت لە مەسەلەیەکی کۆمەڵایەتی وەکو وەکو مەسەلەی (هەقەکان)دا کە لە دەم‌ودووی (شێخە)کەیانەوە ـ خوالێ‌خۆشبو (شیخ عبدالكريم)ی شەدەڵە ـ وە هەندێ (حیکمەتی دنیایی) تێدا دیوە ! لەکاروبارێکی وەها ئاڵۆزو ناسکدا بڕیاردان شتێکی ئاسان نی‌یە بۆیە تۆزێك بەشی ئەو سەرو بەشی (ئاشتی)تێدا دەهێڵێتەوە ، و تەواو شوڵی لێ هەڵناکێشێت ، گیرەشێوێنییەکە بەکەسانی‌تر دەسپێرێت‌و (خەتاسورێ لە خۆم دوورێ ..!) دەڵێت : بۆمیری مەترسیان نی‌یە ..و کردنەوەی قوتابخانە دەکات بە چارەسەری کێشەو بەرەکەیان ..! لاپەڕە (١٨٧)کتێبی (کرد ، ترك ، و عرب) دانەری « ئەدموندز » .

لە بەرئەوەی کە مەسەلەی کۆمەڵایەتی هەر تەنها بریتی نی‌یە ، لە لایەنێکی تایبەتی لە چالاکی ئادەمیزاد ، بەڵکو ئەنجامی کۆمەڵێکە لە چالاکی ئابوری‌و بیروباوەڕو پەیوەندیەکانی ناوکۆمەڵگە (Social Relations) ئەو پەیوەندایەتیانەی کە کۆمەڵگەی پێوە بەندەی لەسەری دروست بوە (Social Structure) ، و ئەوپەیوەندایەتیانەی کە گۆڕاوەو لەگۆڕاندایە ، بە درێژایی تەمەنی ئەو کۆمەڵگەیە .. بە درێژایی ماوەی سوڕانەوەی کورەی ئەرز بە دەوری خۆیداو بەرامبەر بە ڕۆژ .. هتد ئەو گۆڕانانە کە وا کەم‌و زۆر کار لە ویژدان‌و دەروون‌و

شێوازی بیر کردنەوەی هەمو کەس‌و ئەندامێکی ئەو کۆمەڵگەیەو ، کۆمەڵگەی ناوبرا دەکەن ۰۰۰، بریتیە لە گەلێك چالاکی ئاڵۆسکاو تێکەڵ‌و پێکەڵ‌و ئاڵۆز ، لەو باوەڕەدا نیم کە «تاکە کلیلێك» هەبێت بۆ هەمو قفڵەکانی بشێت‌و بتوانێت بیان کاتەوەو ئەو هەمو ئاڵۆسکاوی‌و گرێ‌و لچکەی پێ بکرێتەوە ۰۰۰ هتد وەیا ڕەچەتەیەکی تایبەکاری هەبێت بۆ هەمو دەردو مەینەتیەکانی بشێت‌و چارەسەری بکات ۰۰!

بەڵام شێوازەکەی مستر (سی ۰ جی ۰ ئەدموندز) کلیلێکە قفڵی گێرەشێوێنی‌و ئاژاوەو ئاشوب‌و خوێن ڕشتن دەکاتەوە ۰۰! ڕەچەتەیەکە بە کەڵکی دەردەسەری و سەر ئێشەکەی (الصداع) خۆیان دێت‌و پەس ـ گەرچی بۆ ماوەیەکیش بێت ـ ، بەڵام قفڵەکانی‌تر کە پەیوەندیان بە ژیان‌و گوزەرانی خەڵکەوە هەیە ، ژیانێك کە شایانی ئادەمیزاد بێت لایەقی ئەو زیندەوەرە (دووپێ)یە بێت ، کە داهێنەرو دروستکەری هەمو خێروبێرێکی سەر زەویە ، ئەو زیندەوەرەلە کە بەرەو ئاسمان چوەو بە ناخی ئەرزدا چۆتە خوارەوە ۰۰! ئەو زیندەوەرەی کەوا بە (تەن‌و لەش)یش گەیشتۆتە مانگ ۰۰، نازانم بوێرم بڵێم ئەو زیندەوەری کە پیروپێغەمبەران (لەوە)و بۆ (ئەوە) ۰۰!! ئەم کلیلەیان لای کۆمەڵانی خەڵك خۆیانە بۆ کاتێکە کە ئەو کۆمەڵانی خەڵکە ڕێ‌و ڕێبازی ژیان‌و گوزەرانی خۆیان بزانن‌و گومڕا نەبن ۰۰، بە کورتی لە تەجروبەو تاقی کردنەوەیانە وە فێر بن‌و شارەزا بن ، ڕەش‌و بۆر ، دۆست‌و دوژمن لەناو خۆیاندا جیا کەنەوە دۆست‌و دوژمنی ژیان‌و گوزەرانیان بناسن ۰۰ ئەوسا بە کلیلی ناسین‌و زانین دەرگای ژیان‌و گوزەرانیان بۆ دەکەوێتە سەرگازی پشت ۰۰۰!

بەڵام مستر (سی ۰ جی ۰ ئەدموندز) سنگێکەو دەی لەقێنێت ۰۰!

شتێکە ڕەگ‌و ڕیشەی لەناو خەڵکەکەو کۆمەڵگەکە خۆیدایەو پێیان دەفرۆشێتەوە ••، ئیتر تاڵو کرمێی لەسەر خۆیان‌و ئۆباڵی بە ئەستۆی خۆیان ••! بۆیە هەر لەسەتاوە هەوڵی داوە شان‌بەشانی تۆمەتەکانی کە (ئاراستیی (هەقە)کانی دەکات ناڵێم (سیاسەت) بەڵکو دەڵێم ڕەوشت‌و کردەوەی (پەرت‌کەوسەرکەوە)یان لەگەڵدا بەکار بێنێت ••، تا بیان‌کات بە ئاردی ناو دڕکان •! خۆیان خۆیان بخۆنەوە ! گەرچی بەم ڕەوشت‌و شێوازەی تا ماوەیەك سەرکەوتن یاور یاوەرێتی بەڵام سەرکەوتنێکی « وەختی » بۆ ئەمیش وەیا بۆ « ئەمانیش » هیچی تێ ناچێت •• ڕۆنی خۆیان دەداتەوە لەسەری خۆیان ••، سەرکەوتنێکە جێی ئومێد نی‌یە ، پشتی پێ نابەسترێت ••! چونکە (ماك‌و چەکەرەی) کێشەکۆمەڵایەتی ـ ئابوریەکە ، کەوا (هەقە)کان وەکو لەپێشەوە وترا ئاوێتەی ڕێبازەکەی خۆیانیان کردبو ، لەناو کۆمەڵگەکەدا هەرماوە ••، ڕۆژ کۆڕو کۆمەڵی تریش با بەشێوازێکی جیاوازیش بێت ـ دەخاتە سەوداو ئەندێشەی چارەسەرکردنی ئەو کێشانە ، واتە لەم ڕووەوە ، زیاتر ئاوەڵ‌و هاوڕێ بۆ (هەقە)کان پەیدا دەبێت ، گەرچی لە بنەڕەت‌و بۆچون‌و چۆنێتی (الکیفیة) چارەسەرکردنی ئەم کێشانەدا ، لە توندو تیژی شێوازدا ، لەوانەیە کە (هەقە)کان لە چاویاندا بەحەوت ئاو شۆرابنەوە ••!

لەپێشەوە وتمان کە مستر (سیسل • جون • ئەدمونـدز) چاوی گێڕاوە لەخزم‌و خوێشانی خوالێخۆشبو (شیخ عبدالکریم)ی شەدەڵە (بنە)یەك دانێت بۆ کردارە پەسندەکەی لەمەڕخۆیان ـ کرداری (پەرت‌کەو سەرکەوە) ـ ئەم چاو گێڕان‌و لەدەمەوەدانەو هەوڵ‌و تەقەلایەی بە خۆڕاییی‌و بێ‌سود نی‌یە بۆ ئەومەبەسە دورەی کە هەیەتی‌و بە تەمایەتی بەرامبەر بە (هەقە)کان کەیرتیبەلە : ١ـ کەرت‌و پەرت‌کردنی (هەقە)کان ولاواز کردنیان‌و لاوازکردنی ئەو مەترسیەش کە لەمانەوە

پەیدا دەبێت ـ کـــە هاوبەشێتیو تـەبایی‌و یەکسانێتیەکـــەیانە ـ ...،
٢ ـ لەکەدارکردنی ئەو بەرەیەش لە شێخانی سەربە (هەقە) کـــە وا لەسەرکردایەتیەکەیانەوە زۆر نزیکە ، بە نزیك‌کردنەوەیان لەخۆی‌و دام‌و دەزگاکەی خۆی ، کـە ئـەم دەستکاریـە ئەنجامێکی کوشندەی دەبێت بەنیسبەت (هەقە)کانەوە تێکرا ، چونکە ئـەو بەرەیـەی کە لەمـەوە نزیکە دەکەوێتە داوی‌یەوە ، قەرزداری دەستیاوێتی بەسەریـەوە ، ئیتـر دەبێت ئەو قەرزە ، ئەو کاسە ئاردە لەسەربەستی‌و ئازادیەکـەی خـۆی بداتەوە بەو ..! سەرەڕای کە ئەم دەست تێوەدانەی ، دەست وەشاندنێکە ڕاســتەو خۆ لـــە سەرۆکایەتی‌و لەپێشەوایەتیەکـــەیان ، بـــە واتەیەکـی‌تر ناوجـەرگ‌و (مەرکەزیەتەکەیـان) دەگرێتـەوە ، چ بـۆ (هەقە)کان‌و چ بۆهەر ڕێـکخراوێك کۆمەلایەتی بێت یا سیاسی ، لــە بنەڕەتەوە هەلی دەتەکێنێت .. دەبا تۆزێـکیش سەیرێـکی ئەم شێوازو ڕێبازە بکەبن ، نەختێك لێی وردبنەوە ، تاکو بەدەمـی (ئەو) کەسانـی بێ‌خەتا ، تاوانبار نەکرێت ، و لەکەدار نـەبێت ، تـەڕو ، وشـك پێکـەوە نەسوتی ، لەنەشارەزاییە وە مەبەسەکەی (ئـەو) بێتـەدی ، کـە ئەمـە یارمەتدانێکە ، وەیا بون بە پردو بەردەبازێـکە بۆ پەڕینـەوەی بیـروڕاو پیلانەکانیان بە بەلاشی‌و بە خۆڕایی .. !

مستر (سی . جی . ئەدموندز) لە کتێبەکەیدا (کرد ، ترك‌وعرب) وەکو خۆی دەیلێت : ١ ـ پۆلیس لە ڕەوشتی (هەقـە)کـان ئاگـاداریان کردوەو (افادە)یان داوە ... هتد .

ب ـ بازرگانە بەڕێزەکانی توتن بێزاریان دەربڕیـوە ، لای میـری شکاتیان لێ‌کردون بون بە شایەتی ئەو بەسەر (هەقە)کانەوە . دیارە لەم ئاوو هەوایەدا (مناخ) هەلبەتـە (مضبط) یەکـی چـل کـەسیشیان

لێ کراوەتەوە ... هتد کەوابو پێشەکیەك ساز بوەو هاتۆتە ئاراوە ، ئەو پێشەکیەی کەڕاستەو خۆ ، یا لابە لا (دەستودەمی) ئەم وەیا (ئەمانی) تێدابوە ، وە کوپێشتر باسکرا ..!! ئیتر (ئەم) وەیا مستر (سی . جی ئەدموندز) کە ئەو بەڵگەو نیشانە (خۆ کردانەی خۆیی !!) لا ئەدمۆندز) کەئەو بەڵگە نیشانە (خۆکردانەی خۆیی !!) لا کۆدەبێتەوە ئنجا پێویستە لەسەری بجوڵێت ، چونکە نوێنەرێکی بەرزی حوکومەتێکی داگیر کەرە لە وەزارەتی ناوخۆی وڵاتێکی داگیر کراودا ، هەمو تەماشای دەمی ئەم دەکەن ..! کە دەبێت (شخصیا) لەشوێنی کارەسات (محل الحادثة) ئامادە بێت‌و ئاگاداری ئەم مەسەلەیە بێت ، بۆ چارەسەرکردنی بە پیری‌یەوە بچێت ! چونکە قۆناغی فسك‌و هوڕو جرت‌وفرتی پیلان دانان بە ئەنجام گەیشت ، ئیتر مەسەلەکە ، کەوتە بارێکی‌ترەوە ..!! کە دەبێت لەم بارەیاندا، لەم مەلبەندەیاندا چارەسەر بکرێت ، کە ئەمیش باری یاسایی‌و قانونی‌یە ، کەوا میری پاسەوان‌و پارێزەرێنی ... هتد بۆیە مستر (سی . جی ئەدموندز) هەڵدەستێت دیدەنی‌یەکی خوالێ‌خوشبو (شیخ عبدالکریم)ی‌شەدەڵە دەکات ، لەماڵ‌و خانەقاکەیدا گفت‌و گۆی لەگەڵدا دەکات .. (حیکمەتێکی دنیایی) لەفەرمایشەکانی (شیخ)دا ، دەدۆزێتەوە .. ئیتر ئەوەندە ناخایەنێت خوالێ‌خۆشبوان (شیخ عبدالکریم)ی شەدەڵەو (حاجی شێخ عارف)ی سەرگەڵو دەگیرێن ، ئیتر میری دەکەوێتە ڕاوو دوونانیان ... هتد ئەم کەین‌و بەینە یەکسەر دوای دیدەنی‌و چاوپێ کەوتنەکەی (ئەدموندز) بە (شیخ عبدالکریم) دەست پێ‌دەکات ..!

لێرەدا پرسیارێك قوت دەبێتەوەو دێتە پێشەوە ...، بۆچی مستر (ئەدموندز) ئەوەندە بێ لوتفە لەگەڵیاندا ..!؟ ئایا هیچ شێوازێکی (اسلوب) دەم‌لووسی‌و دیبلوماسی ئەوتۆی نەبو کە لەئەرکی ئەم گرتن‌و

بردنە چ لەسەرشێخانی (هەقە)وچ لەسەر میریش کەم کاتەوە لە کاتێکدا
کە ئەم فەرمان ڕەوایەکی بەرزو گەورەبو ، دامو دەزگای وەزارەتـــی
ناوخۆکەی ئەو میریەدا ..، وەیا کارێکی وەها بکردایە ، باری هیچ نەبێت
(شێخە)کانیان بکات بە ئەنگوستیلەو بیان کاتە پەنجەی خۆیەوە ..!؟بەش
بەحاڵــی خۆم لەو باوەڕەدام کــە (ئەدمۆنــدز) لـەم ڕووەوە هەرگیـز
کەمتەرخەم نەبوەو درێغی نەکردوە ! چوونەکەی بۆ شەدەڵە بۆ خزمەت
(شیخ ئبدالكریم) نیشمانەیەکی زەقی چالاکیو لێهاتوویی بـوە ، بـۆ
بەرژەوەندی فەرمانڕەوایەتیەکەی ..! بەڵام وا دیارە کە خوالێخۆشبو
(شیخ عبدالكریم)ی شەدەڵەی بۆ نەرم نەکراوەو نەخوساوە ، بە کورتی
(شێخ)ی بۆ (تاو) نەکراوە ! لەگەڵ تەواوی ڕێزمدا بۆ ئەم زاتە ، کـە
ئەم وشەیە لایەقی ئەو نی یە .. بەڵام دەقاودەق شایانی ئەم جۆرە مامەڵەیەو
کردەوەیەیە ، مایە شانازیشە بۆ خوالێخۆشـبو (شـیخ عبدالكریـم)ی
شەدەڵە ، چونکە مستر (ئەدموندز)نەیتوانیوە هەڵی فریوێنێو لاســی
بدات ..! بێ گومان ئەم پێشنیاری هەبوە بەڵام (شێخ)قوبوڵی نەکردوەو
دەستی ناوە بە ڕوویەوە بۆیە بەو جۆرە لە (هەقە)و شێخانی سەربە (هەقە)
بە قینداچوە ! ئەوی پێی و توون ، پێیو توون (ل١٨٧) کتێبەکـەی
ئەدموندز (کرد ، ترك ، عرب) .. ئنجا ئەو کۆڕو کۆمەڵانەی کە بـــە
هەزارویەك پەت پابەندی ئەمو جڵەوی کاریان بە دەست ئەمــەوە بـوە ،
بەڕووپامایی دەهاتن قسەکانی ئەمیان دەقۆستەوە بە (هەقــە)کانیـــان
دەوتەوە..تەنانەت بۆ ئافەرین لە لایەن ئەمەوەو ڕەزامەندی (سلاو)یشیان
دەدایەوە ..! ئەمە هەموی سەبارەت بە فەرمان ڕەوایەتیەکەی ، کــە وا
لەبەڕێوەبردنی کاروباردا (بەخشیش)و بەخشندەیی (الكرم)و خەڵات
بۆ پاراستنی بەرژەوەندیو جێبەجێ کردنــی گیــرو گرفتــی فەرمانـــە
پێداویستیەکانی (الاوامر الضرورية) فەرمانڕەوایەتیو فریودانو لـــە

خشتەبردن ... هتد ، هەروەها لە ڕووی کۆمەڵایەتیی و درەوشانەوەو بریسكوهوڕی دەسەڵاتو گەورەیی ناو کۆمەڵگەو (سەرداریو سەروەریە) کەیەوە لە وڵاتی دواکەوتودا ئەم بەخشیشیو بەخشندەییە دەورێکی سەیرو ئەفسوناوی هەیە ..!

ئیتر مستر (ئەدموندز) لە کتێبەکەیدا بۆیە خوالێخۆشبو (حاجی شیخ عارف)ی سەرگەڵو دەکات بەداهێنەری (هەقە)یەتی ..، تا بیکات بەگورزی دەستیخۆیو بەربەرەکانی خوالێخۆشبو (شیخ عبدالکریم)ی شەدەڵەی پێبکاتو بە (حاجی شێخ عارف) هەڕەشە لەمبکات .. واتە یا (شێخ عبدالکریم) ئەگەر لە گەڵماندانەبێت ، لەخۆمان نەبێت لە جێگەی تۆهەیە ..! بەڵام لە (دەمەوەدانی) خوالێخۆشبو (حاجی شێخ عارف) بەم شێوەیەو یەوەمەبەسە بە کاکڵو توێکڵەوە دەغەڵیوناپاکیە ..! تەنانەت (حاجی شێخ عارف) خۆیشی ئەمقسەیەی (ئەدموندز) دەخاتە پشتگوێیو بەلایدا ناچێت ...، ئەگینە لەگەڵ خوالێخۆشبو (شیخ عبدالکریم)ی شەدەڵەدا بەجوت نەدەگیرانو ڕاوودوو نەدەنران..!

هەرچەندە خۆم ئەم زاتەم نەدیوەو بەخزمەتی نەگەیشتوم ، بەڵام ئەوانەی کەدیویانەو پرسیارم لێکردون تێکڕا باسی باشیو ژیریو دورئەندیشی خوالێخۆشبو (حاجی شیخ عارف) یانکردوە کەئەمە شایەتیەکی دەماودەم (تواتر)و جێی باوەڕو شایانی ستایشو ڕێزە بۆ ئەمزاتە .. !

خوالێخۆشبو (حاجی شێخ عارف)و یستویەتی لەگۆشەنشینو وکەنارگیریەوە ، بەهۆی ئەرزو ئاوەوە ، گوزەرانێکی هەبێت .. وا دیارە حەزی نەکردوە کەخۆی توشی سەرئێشەو گێژاوی (ارشاد)و گەڕوگێچەڵی مریدومەنسوبو مەحسوب بکات ..! ئەگینە لەم ڕووەوە ،

دەبوایە جێ‌دەستی چالاکیەکی دیاربوایە ٠٠! خۆ ئەگەر بەربەرەکانی خوالێ‌خۆشبو (شیخ عبدالکریم)ی شەدەڵەی بکردایە ، وەیا هەڵوێستێکی ناحەزانەی هەبوایە بەرامبەری لە بابەت سەرکردایەتی کردنی (هەقە)وە ، ئەو دێهاتانەی کەلەو ناوچەیەدا لەژێر دەستیدا بو وەکو : (قۆمرغان ، و قەرانگوێ ، و تۆپزاوا ، و حاجیتان) کەدانیشتوانی (هەقە)بون‌و سەربە (شیخ عبدالکریم) دووچاری کێشمەیەکی ئێجگار زۆر دەبو ، لەگەڵیاندا ، وئیش‌وکاریشی پەکی دەکەوت ٠٠ ئەمە لەلایەن ، لەلایەکی‌ترەوە کەئەم لایەنەیان زۆرگرنگەو بایەخێکی تایبەتی هەیەو گەلێك مانا دە بەخشێت ! بەربەرەکانی کردنی خوالێ‌خۆشبو (شیخ عبدالکریم)ی شەدەڵە ، لەمەسەلەی سەرکردایەتی کردنی (هەقە)دا ، بەم بەربەرەکانیە زیاتر لەمستر (ئەدموندز)و داموودەزگاکە پێ نزیك دەکردەوە ، بۆ پاریزگاری خۆی لەم بارودۆخەیدا ، ئەوان‌دەبونە پشت‌وپشتیوان بۆی و ئەمیش بەناچاری هانای بۆ ئەوان دەهێنا ، کەئەم بارەی بۆ ئایندەوپاشەڕۆژی شایانی ستایش‌و جێ‌ی شانازی نەدەبو بۆی ٠٠٠! خۆ ئەگەر خوالێ‌خۆشبو (حاجی شیخ عارف) دوای قسەی مستر (ئەدموندز) بکەوتایە ، چارەنوسی خۆی‌و کوڕەکانیشی لەچارەنوسی (قانگەلاژك) بە دەم‌باوە باشتر نەدەبو ٠٠! بۆیە دورەپەرێزی یەکەی لەسەرکردایەتی کردنی (هەقە)و (هەقەیەتی)بە هەرچ بیانوویەکەوە بوبێت ٠٠٠ دوورئەندێشیەك‌و ژیری‌یەکی تێدابوە ، ئیتر هەرلەوساوە ، کوڕەکانیشی بەکەسابەتەوە خەریك‌بون‌و بەئیجارە گرتنی جۆگەی « چالاغ » لەسەرچەمی (تابین) ، و توخونی هیچ قۆمیتەو قومیتەکاریەکی دژ بە سەرکردایەتی (هەقە) ،و هی‌تر نەکەوتون ، بەهێمنی ژیاون تا نوسینی ئەم چەندێرەش ٠٠ !

(٩)

لەساڵی ١٩٢٧ز کەیەکەم بیری نەوت لەم وڵاتەدا لەلایەن گەلە کومپانیەکانی (I.P.C.) وە هەڵکەندراوەو لەڕووی بازرگانیەوە (نەوتە)کە نرخ و بایەخێکی پەیدا کردوە ، پێش ئەم سەردەمەش بە نیو چەرخ ـ ئەگەر چەرخێك صەدساڵ بێت ـ ئەم وڵات و ناوچەیە کە لەڕووی جوغرافیاوە لای ئەوروپاییەکان بە (Mesopotamia) میزۆپۆتامیا ، واتە دۆڵی دووڕووبارەکە = (وادی الرافدین) بەناوبانگە سەرنجی گەشتیارە ئەوروپاییەکانی ڕاکێشاوە .. بەگەلێك ناوەوە ، تەنانەت بەبەرگ و مێزەری ئاینی خەڵکەکەیەوە ! هاتون گوایا بۆ پشکنین و لێکۆڵینەوە ، و دۆزینەوە .، ئەمە لەکاتێکدا کەوریابونەوەکەی میللەتانی ئەوروپا ، ئەنجامێکی سروشتی ، بۆ ئەو شۆڕشەزانیاریانە یە، کەپێش ئەم بە چەند چەرخێك ئەو میللەتانەی خستبوە سەر ڕێبازی زانین بەهۆی لێکۆڵینەوەو پشکنینەوە ، کە بەڕووخانی ڕژێمی دەربەگی ، و پەیدابونی ڕژێمی سەرمایەداری لە ئەوروپادا دەستی پێ کرد .. لە ڕاستیدا ئەوی پێویستە بوترێت ڕژێمی سەرمایەداری لەسەرەتایدا بۆ گەشەکردنی ، پشتی بە زانیاری دەبەست ، ئەمە پێش ئەوەی بگاتە پلەی ئەمڕۆی کەوا ئیمپریالیزم وەیا « ئیستیعمارە » ..! هەرچەندە هەوڵ و

تەقەلا ، لە ڕووی دۆزینەوە ، و لێکۆڵینەوەو شارەزایی‌و شارستانێتی‌یەوە (الحضارة) لە هـەرلایەك‌و لەهـەر لایەنێـکەوە بێت کارێـکی پیرۆزو باشە لەم مەیدانەدا ، گەشتیارە ئینگلیزەکان پێشـەنگی کاروانـی ئـەم گەشتیارانە بون ••• سەبارەت بەوەی ، کە میللەتی ئینگلیز لەپێش هەمو میللەتەکانی‌تری ئەوروپادا ، هەر لەسەدەمی (ڕۆجرپیکن) ەوە کەوتنە سەرباری تەجروبەو تاقی‌کردنەوە ، و پشـکنین‌و دۆزینـەوە ئیتر بونـە پێشڕەوو کراس‌سوری بەر لەشکری ڕژێمی سەرمایـەداری‌و ، وەستاو بلیمەت تیایدا •• تەنانەت بونە تەڕاوێژ پێ‌کراوی یاسـایی (مستشـار قانونـــی (Legal Adviser) بۆ هەمو ڕژیمێـکی سـەرمایەداری لەهەر لایەك بێت ••!

بێ چەندوچون ، ئەگەر زانین‌و زانیاری‌و شارەزایی بەپێچەوانەی خێروخۆشی وەیا گۆڕان‌و پێشکەوتنی کۆمەڵانی خەڵـکەوە بەکارهێنرا ، وەیاخود خرایە پێناوو پاراستنی مەبەسێـکی تایبەتیەوە ••! ئەوسا دەبێتە هۆی مەینەتی‌و کولۆلی بـۆ کۆمەڵانـی خەڵـك •• وەکـو پزیشـکێك کەزانیاریە پزیشکایەتیەکەی خۆی (Medical Sciences) تەنها بۆ بون‌و دەوڵەمەندی ! تەرخان کات‌و بەکار بهێنێت وبیکات ، دەستمایە بۆ ئـەم مەبەسە •! دیارە لەم بارەدا « قازانج سەری مایە دەخوات » زانیاریەکەش سوك‌و ڕسوا رەبێت •• لەم ڕەوەوە یەکێك لە زانایان و تویەتی : (بیردۆزە ئەندازیاریەکانیش « النظريات الهندسية » ئەگەر چاکەی مرۆڤ‌و خەڵـکی تێدا نەبوایە ، و بەکەڵـکی کەس نەهاتایـە ، هەرگیـز خەڵـکی ئـەو بیردۆزانەیان نەدەسەلماندو دەیان گۆڕین ••!) بۆیە شتێکی سەیر نی‌یە کەوا جموجوڵ‌و چالاکـی ئـەو گەشـتیارو پشکنیارانـە زانیـن‌و شارەزاییەکەیان لای خەڵـکی وڵاتەکەو (خانەخوێ) ! جـێ‌ی گومان

سڵ کردنەوە بێت ، تەنانەت لەگەڵێك (لا) هەندێکیان چارەنوسێکی پەستو غەمناکیان هەبوە ..!

با لەبابەتەکەمان زۆر دوور نەکەوینەوە ، چونکە بەلای منەوە ـ گەرچی لەهەقەو هەقەیەتێدا (لا)نیمو لەوان نیم ، تەنها بۆ مشتومالّ کردنی ڕاستیو حەقیقەت ، ئەم مشتومڕە دەکەم ،دیسانەوە بەپێداویستی سەرشانی هەمو ڕۆشنبیرێکی دەزانم کە دەبێ بەرامبەر بەو کارەساتانەی کەلەنزیکیەوە ڕوو دەدات بیروڕایەکی ڕاستو دروستی هەبێت لە ئاستی تاکو : أ ـ نەبێتە نیچیرێکی دوودڵیو ڕاڕایی .. ب ـ واتەی ناحەزو دوژمنی هەمولایەك بە ڕاست نەزانێت ..! ئنجا بینا لەسەر ئەم دوانە بڕیار بدات ، دیارە ئەنجامەکەش ، بۆ ڕۆشنبیریتی (الثقافة) شێواندنو تێکدانە ، وە بۆ ڕوشنبیرەکەش (المثقف) لەگەڵ مەڕدا شێوەنو لەگەڵ گورگ‌دا شایی کردنە ..!!

ئیتر ئەو قسەو قسەلۆکەش ، کە دوای (هەقە)کان خراوە ، ئەو تەقو تۆقەی لەمان کراوە ، ئەو ڕاونانو ئازارەی کەوا ئەمان چەشتویانەو بەسەریان هاتوە .. هتد ـ دڵیان لە خۆیاندا نەمێنێ ..! ـ بەشێکە هەمووی نییە ، لەو کێشەو بەرەیە ، کەلە پێناوی مەسەلە سەرەکیەکەدا هەمو میللەتی گرتبوەوە ، و ئاوقای هەموو هاونیشتمانیەکی دڵسۆز بوبو ، بە کورتی : سزابو ، تۆڵەبو ، (تۆڵە)ی ئەڵقە لەگوێ نەبونو (کوڕنوش) نەکردن ، لەڕێڕەوی مەسەلە سەرەکیەدا ، کەوا گشت شارەزاییو چالاکی گەشتیارە ئینگلیزەکانو پسپۆڕەکانیانی سەرجەم بەرەو ڕوو کرابوەوە ، بەمستر (سی . جی . ئەدموندز)یشەوە ، هەمو لەخزمەتو پێناویدا بون .. لە پێناوی ئەو « ببرەنەوتانە »دا کەوا کانگای سامانێکی بێ شومار بونو خرابونە ژێر چەپۆڵەی گەلە کومپانیەکانی نەوت ، بۆ

دەرهێنانی و کێشەوەکردنی ئەم سامانە بەتاڵانی ! بۆ سودی مشتێك لە بازرگانانی ئەم پیشەسازیە – پیشەسازی دەرهێنانی نەوت و پاڵاوتنی – لە پێناوی پاراستنی ئەم بەرژەوەندیە چەورەو ٠٠! لە هۆشیار بونەوەو (وریا) بونەوەی خەڵکی وڵاتەکەو خێر نەبینین لەم سامانەیان ٠٠!

ئنجا دروستە ئەگەر بڵێم : تێکوشانی خەڵکی وڵاتەکەو نیشتمانپەروەران و ئازادیخوازانی تێکرا ، ئەوەندەی بەرمیلی نەوتی کێشەوەکراو ٠٠ ئەوەندە بەرمیلە فرمێسك و خوێنی پێوە بوە ٠٠! چیرۆکی ئەشکنجە و ئازاریش لەم ڕێڕەوەدا بوە بە (بەیتی بلە !) ناڵێم هەر کۆتایی نایەت ٠٠، بەڵام دەخایەنێت ٠٠! ئەمە نەك هەر لێرە هەیە٠٠ بەڵکو لە هەمو ئەو وڵاتانەدا کە بۆنی نەوت وەیا بۆنی هەر سامانێکی تری چەوری لێ دێت ، هەمان ئاش بەفرمێسك و خوێنی خەڵکەکەی و هاونیشتمانیانی لە کاردایەو دەگەڕێت ! گەرچی ڕێبازو شێواز ، جیاوازیش بن بەڵام ئامانج و مەبەس هەر یەکە ٠٠!

لەم بارو دۆخەدا مەسەلە کومەڵایەتیەکە ، و هتد دەخرێتە بریتی (سیاسە) تەوە ! سیاسەتیش لەپێناوەو خزمەتی ئابوری و (اقتصاد)دایە ، بێ گومان ئەمیش دەستیاوی !بەسەر سیاسەتەوە هەیە ، دەبێت پاداشی بداتەوە ، واتە ئەمیش یەعنی ئابوری و (اقتصاد) دەبێت لەپێناوو خزمەتی سیاسەتدا بێت ٠٠ کوردواتەنی : (هەمو ڕێگەیەك بۆ « بانە » دەچێت ٠!) واتە هەمو ڕێباز و شێوازەکان لە سیاسەتدا یەكدەگرێتەوە ، و دەچێتەوە بۆ سیاسەت ٠٠ ئنجا ئەوی وێڵی ڕەواو ناڕەوایە ، وەیا هەق و ناهەقەو بەدوایدا دەگەڕێت تەواو ماندوو ، چەواشە دەبێت ٠٠، تا دەی گاتێ و پێ ی شاد دەبێت – لەم ڕێڕەوەدا – توشی گێرەو کێشەیەکی بێ ئەندازە دەبێت ٠٠! ئەم کێشەو بەرەیە کوتومت لە چیرۆك و تەلیسمی (قەڵایچەی

دەرهێنانی و کێشەوەکردنی ئەم سامانە بەتاڵانی ! بۆ سودی مشتێك لە بازرگانانی ئەم پیشەسازیە – پیشەسازی دەرهێنانی نەوتو پاڵاوتنی – لە پێناوی پاراستنی ئەم بەرژەوەندیە چەورەو ••! لە هۆشیار بونەوەو (وریا) بونەوەی خەڵکی وڵاتەکەو خێر نەبینین لەم سامانەیان ••!

ئنجا دروستە ئەگەر بڵێم : تێکوشانی خەڵکی وڵاتەکەو نیشتمانپەروەرانو ئازادیخوازانی تێکرا ، ئەوەندەی بەرمیلی نەوتی کێشەوەکراو •• ئەوەندە بەرمیلە فرمێسكو خوێنی پێوە بوە ••! چیرۆکی ئەشکنجەو ئازاریش لەم ڕێڕەوەدا بوە بە (بەیتی بلە !) ناڵێم هەر کۆتایی نایەت ••، بەڵام دەخایەنێت ••! ئەمە نەك هەر لێرە هەیە•• بەڵکو لە هەمو ئەو وڵاتانەدا کە بۆنی نەوت وەیا بۆنی هەر سامانێکی تری چەوری لێ دێت ، هەمان ئاش بەفرمێسكو خوێنی خەڵکەکەیو هاونیشتمانیانی لە کاردایەو دەگەرێت ! گەرچی ڕێبازو شێواز ، جیاوازیش بن بەڵام ئامانجو مەبەس هەر یەکە ••!

لەم بارو دۆخەدا مەسەلە کومەڵایەتیەکە ، و هتد دەخرێتە بریتی (سیاسە) تەوە ! سیاسەتیش لەپێناوەو خزمەتی ئابوریو (اقتصاد)دایە ، بێ گومان ئەمیش دەستیاوی ! بەسەر سیاسەتەوە هەیە ، دەبێت پاداشی بداتەوە ، واتە ئەمیش یەعنی ئابوریو (اقتصاد) دەبێت لەپێناوو خزمەتی سیاسەتدا بێت •• کوردواتەنی : (هەمو ڕێگەیەك بۆ « بانە » دەچێت ••!) واتە هەمو ڕێباز و شێوازەکان لە سیاسەتدا یەك دەگرێتەوە ، و دەچێتەوە بۆ سیاسەت •• ئنجا ئەوی وێلی ڕەواو نارەوایە ، وەیا هەقو ناهەقەو بەدوایدا دەگەڕێت تەواو ماندوو ، چەواشە دەبێت ••، تا دەی گاتێو پێی شاد دەبێت – لەم ڕێڕەوەدا – توشی گێرەو کێشەیەکی بێ ئەندازە دەبێت ••! ئەم کێشەو بەرەیە کوتومت لە چیرۆكو تەلیسمی (قەڵایچەی

ڕاخستوەو سـوالْ دەکـەن ••• فەرمانڕەواکە دەپرسێت ئەمانە چ کارەن ؟! یاروياوەرەکانی وەڵامـی دەدەنـەوە دەڵێن : ئـەم دووانە زۆردەمێکە لەم شوێنەدا سوالْ دەکەنو برايەتيان زۆر خۆشە موو بـە بەینیاندا ناچێت •! ئێواران کە ڕۆیشتنەوە ، هەرچیەکی دەستیان کەوتبێت، بە يەکسانیو بەتەبایی وەکو برا بەشی دەکەن •• ئنجا فەرمانڕەواکـە ئەمە دەزانێت لێيان نزيك دەبێتەوە پارەيەکيان بۆ فڕی دەداتە ناو دەستە سرەکەيانەوە بە دەنگی بەرز دەڵێت : (ها ئەمە لیرەیـەك ••!) ئێـواری کە دەڕۆنەوە ، وەکو جاران حيسابی دەسـتکەوت بکەنو بەشـی بکـەن (لیرە)کەی تێدانی‌یە ، لەيەکتری دەکەونە گومانەوەو دەبێتە مشتومڕيان بەگژ يەکدا دەچن ••!! بۆ بەيانـی لەبەر دەرکـی مزگەوتەکـە بـە لێوولووتی ئاوساوو ناوچەوانی هەڵتۆقیوو لەش‌ولاری بریندار بە پـلاری کوێری ••، دەيانبينن ! هەريەکەيان ڕووی کردوتە لايەكو پشت لـە هاوڕێی جارانی غەمبارو کزومات دانیشتون ••!

تاکو چۆنێتی کۆششەکە بۆخوێنەری بەڕێز پتـر ڕوون کەینـەوە ، کەوا چۆن چڵێسی و چاوچنۆکـی ، وەیـا بـارە نالەبارەکـەی لەمـەڕ (سیاسەتی اقتصاد)و ئابوری‌لەلايەن بێـگانەی داگیر کەرەوە لەناو وڵاتی داگیرکراوو دەست‌بەسەردا لەپشت ئەم کارەساتە کۆمەڵايەتيانەوە خـۆی مەڵاس داوە ، بەجۆرێك کە پەنجەی تاوانو خەتا و ڕووی دەم ڕاستەوخۆ ئاڕاستەيان نەکرێت •، سەرگورشتەيەك لەگەنجینەی ژيانی کۆمەڵايەتـی خۆمان ، دەگێڕینەوە ، کە پوختەکەشی دەماودەم بڵاوبۆنەوەو بوە بـە قسەيەکی نەستە !

دەڵێن :ـ ئۆباڵی بە ئەستۆی ئەوەی وتی-پیرێ‌ژنێك لە سامانی جیهاندا بۆ سەرماو سۆڵەی زستانو تەنگانەی چلەکەی کوپەڵەیەك ڕۆنی خۆماڵی

نایابی لە ترسی پیاوخراپ ، لە پشتیرەکەیاندا شاردبوویەوە ، چونکە داپیرە هەستی کردبو ، کە (هەباس) ناوێك بە کوپەڵە ڕۆنەکەی قیـر بوە ..! ئیتر بۆ ئەوەی بەسەر کەسدا نەچێت و کەس خەتابار نەکات ، وە بۆ دۆزینەوەی دزی ڕاستەقینەش کەوتە پیلان و تەگبیر ..! ئنجا هاتە پشتیرەکەو دەوروبەری کووپەڵەکەی ئاوڕشێن کرد .. بە جۆرێك تا بو بە قوڕێکی خەست ، سا بەشکو شوێن پێی دزەکە هەڵگرێت ..، وەیا ئەگەر دزەکە بەمەی زانی خۆی لەقەرەی کوپەڵەکەو شوێنەکەی نادات .. دیارە ئەم هەوڵ و تەقەلایەی داپیرە بۆ بەرگری لەسامانەکەی و پاراستنی شتێکی دروست و بەجێیە !

بەڵام (هەباس) ی چلێسی چاوچنۆك ، کە بەم کردو کۆشەی داپیرە دەزانێت ، دێت هەر لەپشتیرەکەدا سواری گوێدرێژ کەی پیرەژن دەبێت ، هەر بەسواری ئەوەوە خۆی دەگەیەنێتە ئاستی کۆپەڵەکەو چنگێکی باشی لێ دادەگرێت و بەسواریەوە دەگەڕێتە دواوە ، کوێدرێژەکەش لە جێگەکەی خۆیدا دەبەستێتەوە ! دوایی داپیرە کە بەمە دەزانێت لەبەرخۆیەوە دەڵێت : (سم سمی کەری و چنگ چنکی هەباسی ... ئەمن سەرم لەم کارە دەماسێ ! واتە دەئاوسێ) .

ئیتر داگیرکەری بێگانە بۆ گەیشتن بەمەبەسی خۆی و بەرگری و پاراستنی بەرژەوەندیەکانی ، بە تەنها خۆی پێی هەڵناسێت و نای کات .. خۆی ناخاتە بەر چاوودەم ، بەڵکو ئەم ئەرکە بە کەسانی تری خەڵکی وڵاتەکە دەسپێرێت ، ئەو کەسانەی کە بۆ مەبەسی ئەو بشێن و بگونجین و لەڕووی ڕەوشت و خوو کردەوەوە لە هیچ شتێك باکیان نەبێت ، ئەوسا بەسواری ئەمانەوە ، بەهۆی ئەمانەوە دەگاتە ئامانجەکانی خۆی ..! تا سەر لەهاونیشتمانیانی دڵسۆز بشێوێنێت «ئەونە ناسن» ! وسەریان لە ئاستی

کارەساتەکان بماسێت ـ بئاوسێت ـ و سەرسام‌بن وەیا باری هیچ نەبێت ، خەڵکی وڵاتەکەو هاونیشتمانیان بەیەکتریەوە ، بەخۆیانەوە خەریك بن‌و شوێن پێ‌ی ئەم هەڵنەگرن‌و ئەم‌ئەدۆزنەوە ، وەیا تا ئەم دەدۆزنەوە ، لەم کەشمەکەشەدا خەڵکی وڵاتەکە تەواو ماندو شەکەت دەبن ، وەلە ڕێڕەوی ئەم کەین‌وبەینەو زۆرانبازیەدا ، داگیرکەری بێگانە تاقمێکی باشی لەئاشناو ڕۆشناو گوورزی دەست بۆ خۆی پێکەوە ناوەو پەروەردە کردوە ۰! ئەوسا هاو نیشتمانیان لە هێزوتواناوە یەخەی ئەوان ناگرن ، بەڵکو لەلاوازی‌و زەبونیەوە بۆی دێنە مەیدان ۰۰!

ئنجا دوای ئەوەی کەئەم بیرە نەوتانە دەرامەت‌و سامانیان زیادی کردو کەوتە ناوەوە ، نوێنەرو کوێخا ڕەسمیەکانی ئەم بەرژەوەندیەش لەناو دام‌و دەزگای ئەوسای میریدا دەسەڵاتیان پەیداکرد ، ئەگەر نەڵێین خۆیان دەسەڵاتی تەواو بون ! لەم بارودۆخەدا پێویستەدا پێویستە ئەم بیرە نەوتانە ، ئەم سەرچاوەی‌وزەو سامانە وەکو : « شەتڵە ڕەیحانەی ساوا ۰۰ لەچاوی بەد دووربێت » ! واتە لە چاوی خانەخۆی ، لە چاوی میللەتی وڵاتەکەو هوشیار بونەوەیە یان !! بۆیە دەبوایە خۆیان بەرگریان لە خۆیان بکردایەو خۆیان بپاراستایە ۰۰۰ بۆ ئەم مەبەسەش دەبێ کوێخاو گزیرو پاسەوانی جۆربەجۆر هەبن بەبەرگی سیویل‌و نیشتمانیەوە بە کورتی بۆ ئەم ئامانجە یا چەردەیەك لە دەرامەتی نەوتەکە نەیکات ، لابەلایان ڕاستەوخۆ بەرەو ڕووی ئەوان بکرێتەوە ۰۰ وەمیریش چاوێکی لێ‌یان بێت‌و دەستێك بێنێت بە شان‌وملیانداو جێ‌ی لوتف‌و لایەنیان بێت‌و نازیان بکێشێت ۰۰۰!! هەروەکو میکرۆبی « سیل » کە دەچێنە لەشەوە ، بۆ پارێزگاری خۆی وەکو قەڵغان‌و قەزاوەگێر ژەهرێك کە پێ‌ی دەڵێن : (ئەنتی تۆکسین Anti Toxine) بە دەوری خۆیدا دەڕێژێت ۰۰

ئەمانیشن بەم جورە (ئەنتی‌تۆکسین)ی خۆیانیان ڕشت ..، ئاشناو ڕۆشنای خۆیانیان بە ناو کۆمەڵدا بڵاوکردەوە ، بوونە (هێلێکی‌لاری سەر بەوان لەناو حیزبێکی سیاسی گەورەو فراواندا کە تێکڕا کۆمەڵگەو سەروەر هاونیشتمانیانە ..!! ئیتر بێ‌دەنگ بون بە بەرەیەکی چەوت‌و نەگریس‌و نالەبار لە مێژووی نیشتمانیدا ! ئنجا هەروەکو پیسی‌وچەپەڵی یارمەتدەری میکروبن (نەزانی‌و نەفامی)و هەرچیەکی لەم دوانەوە داکەوێت‌و پەیدابێت‌و بوەشێتەوە ...، بە کورتی کەم‌وکوڕی‌و ناتەواوی کۆمەڵگە باروباوەڕی ئاشناوڕۆشناکانی ئەم گەلە کومپانیەیە بون ..!

(١٠)

سەبارەت بەوەی کە مەڵبەندی (هەقە)کان گەلێك لە دێهاتەکانیان نزیك وەیا لەناوچەی بیرە نەوتەکاندایە، بە تایبەتی بەشی سەرووەو سەروی ڕۆژهەڵاتیان سەرپەرشتکارانی ئەم « بیرانە »ش دوای هەوڵدانێکی زۆر نەیانتوانی پیرو شێخەکانیان بکڕن‌و بیان‌کەن بە کوتەکی دەستی خۆیان ..! لەهەر ڕوویەکەوە بوبێت بەڕاستی ئەمەیان مایەی شانازیە بۆیان .. ئیتر لەڕێڕەوو ئەنجامی ئەم هەوڵ‌و کۆششەیاندا ئەوسەر پەرستکارانە بۆیان دەرکەوتبو ، گەیشتبونە بڕواو قەناعەتێك Certainty مادام نەبون بە پیاوو نۆکەریان ، کەوابو بۆ بەرژەوەندیەکەیان وەزنگیان هەیە ..! ئیتر کەوتنە هاندان‌و تیژکردنی « ئەم‌وئەو » لە (هەقە)کان بەهەرناوێکەوە بێت بۆ کێش کردنیان بەلای ! (گەڕی‌بارەترێ)و شەڕی لابەلادا ..!! یان خەریك کردنیان بەم بەزم‌و ڕەزمەوەو لەبیر بردنەوەی مەسەلەکەیان‌و ناشیرین کردنیان لای خەڵکی ..! خۆ ئەم سەرپەرستکارانی بیرەنەوتانە .. لەم ڕووەوە ئەوەندە کارامەو لێهاتون باوەڕ ناکەم بۆ بابەتەکەیان لەسەرناوو ناتۆرە ، وەیا پەلپ‌وبیانو پەکیان بکەوێت ..! گەرچی ڕووکارو دیکورو ! (عنوانی) هاندان‌و بەهانەکەش ژن‌وژن خوازوتەنگ چەڵەمەی کۆمەڵایەتی‌و وەیا جۆگەو ئاوو کێشەی

(تسویه)بێت ! ئەم کێشەیە کەلەبنەڕەتدا بۆ قوڵکردنەوەی ناکۆکی نێوان خەڵك و تێکدانو ، وێرانکاری لە کاردا بوە ..!

تەنها لەڕووی بەڵگەو ڕوونکردنەوەوە دەیهێنینەوەو هیچی تر ئەمەیان نیشانەیەکی زەق و ئاشکرایە بۆ ئەوکردوکۆشە (الاجراءات)کە دژ بە (هەقە)کان لە کاردا بوە . مامۆستا (شاکر فتاح) کەوا خۆی ئەوسا (قائمقام)و لێپرسراوی یەکەمی ئاسایش بوە لەقەزای (چەمچەماڵ)دا ، « لەکۆمەڵە ڕۆژنامەی ـ چەمچەماڵ ».ە کەیدا بڵاوی کردۆتەوە ، وەکو ئەو دەڵێت (هەقە)کان لە (٣٥) دێی ناوچەکەیدا هەبوە دیارە مامۆستا (شاکر فتاح)یش سەبارەت بەجێ و شوێنی فەرمانڕەوا یەتیەکەی ، لەبارەی پەیوەندایەتی ناو خەڵکەوە ، چ بەنیسبەت ئاژاوەوە بە هۆی لایەنگری و لاسەنگ کردنی میلی تەرازووی داوەریەوە (العدالة) ..چ لە دامەزراوی و پتەوکردنی ئاسایش بەرکەماڵیدا سەربارەت بەداوەری ، وپەیڕەوکردنی یەکسانی و بە یەکچاو سەیرکردن و پاراستنی بەرژەوەندی خەڵکەوە ، بەبێ جیاوازی ، لەبەر ئەم جێگە تایبەتی و گرنگەی مامۆستای ناوبراو وتەکانی لەمووەوە بایەخێکی تایبەتی هەیە .

لە ژمارە (١) ڕۆژی ١٩٤٦/٧/١دا لەلاپەڕە (٩/٨)دا لەبارەی (هەواڵی چەمچەماڵ)ەوە لە کۆمەڵە ڕۆژنامەی (چەمچەماڵ)دا بەناوونیشانی شەڕو ئاژاوە : [لە ناوەندی دەستەی « شیخ عبداللەی گوپ‌تەپە »و دەستەی « سەید احمدی خانەقا »دا لەسەر ئاوی دێی « عەسکەر » لەمانگی پێشودا شەڕە تفەنگێك و هەراو هوریایەك ڕوویدا یەکێك لە دەستەی (شیخ عبدالله) کوژرا بەڵام فەرمان ڕەوایی زوو فریا کەوت ، شەڕەکەی کوژاندەوە ، لەشکری (حقەکانی شیخ عبداللەی

گۆك تەپەی) بڵاوە پێ کرد ، پێنج کەس لە (حقە)کانو هەر چوار کوڕەکانی شیخ عبداللەی خستە بەندیخانەوە ، پیاوێکی سید احمدی خانەقایشی گرت (ئاوەکەی عەسکەر)یشی خستە بەردەست سید احمدی خانەقا کە بەفەرمانی پارێزگاری کرکوك درابوە دەستی]تەواو .

لەمەدا بە کای کۆن بەبا کردن ـ سەرەڕای ئەوەی کەپێشینانمان پەسندیان نەکردوە ـ ناگەینە ئەو ئەنجامەی کەوا چۆن گەلێك جار ، تانوپۆی پیلان بۆ (هەقە)کان هونراوەتەوە ..!؟ چونکە لەتەپو تۆزی ئەو بەباکردنو شەنو کەوەدا ، ڕاستیو حەقیقەت نوقوم دەبێت ، جگە لەهەندی ئەنجامی نالەباریتریشی لەڕووی کۆمەڵایەتیەوە ..! هەروها ناکرێت ئۆباڵی کەمتەرخەمیو دریغ لەڕوونەدان وەیا ڕوودانی تاوانو کوشتن لەم کارەساتەدا کەخاوەن کۆمەڵەڕۆژنامەی چەمچەماڵ دەگێڕێتەوە بخەینە ئەستۆی کەس .. تەنانەت ئەستۆی لێپرسراوی یەکەمو پارێزەری ئاسایشی ئەوسای ناوچەی چەمچەماڵیش ..! چونکە ئەم تەنها واشەرێك وە یابورغیەك بوە لە دامو دەزگای مەکینەیەکی زلدا .. بەتایبەتی بۆ دوژمنایەتی کردنی (بەرە)یەك کە دەمێك بو دروشمی ئافەرۆزکردنیان ڕاستەوخۆ ، لە کوێخاو گزیرەکانی (بیرەنەوتەکانەوە) ..! (هەڵکرا بوناویان کەوتبوە ناو ناوانەدە ، وکەتبونە بەرچا و ودەموخوێنیان کرابوە کاسەوە ..! بەرامبەر بە (بەرەیەك) کە دوژمنایەتی کردنیانو کەوڵیان قیمەت دەکات ..! ئەمە سەرەڕای هەوڵو تەقەلای تریشو گەمارۆدانیانو سەغڵەت کردنیان ، لەلایەن فەرمانڕەوایانی ئەوساو هەندێ دەستەوتاقمی سەربە (میری)و سەربە (بیری !) کە هەمیشە لەکاروگەڕدابون دژ بەوان .. هتد ، دیارە لە وەزعو بارو تێکەولێکەیەکی وادا ..!و لەبە جەرگترین هەڵویستدا ، هەڵوێستێك کە نەهێنی مەبەس ، وەیا مەبەسی نەهێنی ، لە وەزعو

باروتێکەولێکەکەدا ببێتە ناوئاخن‌و ئاشکرا نەبێت ، ئا لەم جۆرە هەڵوێستانەدا ، تا ڕادەیەك مەردایەتی‌و ، ویژدان ، وئازایەتی فەردی ـ تاکە کەسێك ـ وون دەبێت چونکە : (ڕەواو ماف‌و هەقێك) پێشێل دەکرێت ، بۆیە کەس پرکێشی ناکات ، پێ بنێت بەو پشکۆیەدا وەیا بچێتە ژێر ئەو دارە شکستەوەو دان بەکردوکۆشەکەی خۆیدا بنێت‌و بە (دۆی خۆی بڵێت ترشە ‎٠٠) ! چونکە ئەو کەسەش ، لەئەنجامی شاردنەوەی مەبەسی نەهێنی بەنیسبەت خۆیەوە ، دوو دڵە لە ڕەواو ناڕەوایی کردەوەکەی خۆی دڵنیا نی‌یە ‎٠٠ بۆیە پێ دزێی لێ دەکات تا بەشی (ڕۆژێ لە ڕۆژان) بهێڵێتەوە ، بۆیە لەباس‌کردن‌و ناوهێنانی سڵ دەکاتەوە و قورقەپێ لێ دەکات ‎٠٠! خۆ ئەگەر وانەبێت زوو کەڵەشێری سەربارەدار خۆی بەکرپارو بەخەڵکی دەناسێنێت ‎٠٠!

بۆ زێدە ڕوون کردنەوە ، تاکو حەقیقەت‌و ڕاستی لەم (هەراوهوریا) یەدا دەرکەوێت ، کە میلی تەرازووی داوەری (العدالة)لەو ناکۆکیەدا بە لای چلایەکیاندا لاسەنگ کراوە ! جگە لەمەش (سڵاو)ی بۆ دراوەتەوە ‎٠! بۆ ئەمە بەسە پوختەیەکی سەرژمێری (Statiatics) کارەساتەکەو ئەنجامەکەی پێشکەش ڕۆشنبیران دەکەین تا ئەوان لەسەر پوختەی‌ئەنجامەکەی بڕیاری لایەنگرتن لەو کارەساتە دراماتیکیەدا بدەن بە ڕۆشنبیرێتی خۆیان زاڵم‌و مەزلوم ، لایەن‌وپشتگرتن لەو بێنەو بەرەو گرت‌و بردەدا ساغ کەنەوەو بدۆزنەوە : ـ

أ ـ یەکێك لە دەستەی (شیخ عبداللە کەلە (هەقە)کانە کوژرا :	١
ب ـ پێنج کەس لە (هەقە)کان گیران	٥
ح ـ چوار کوری « شیخ عبداللە » خرانە بەندیخانەوە	٤
گیراووکوژراو =	١٠

لەم سەر ژمێرەیەوە (دەکەس) لە (هەقە)کان دووچاری زیان بون ئەمە ئەگەر دەست دانەگرین ، کوشتن لەم کارەساتەدا هەر بە (زیان)! دابنێین و بەس .

بەڵام لایەنەکەی تری ناکۆکیەکە ، تەنها یەك کەسیان لێ گیرا .. خۆزگە ئەم (قلە)ش نە دەگیرا ..! ئەمە وادەگەیەنێت کە ڕاژەی (نیسبەتی)زیانی لاکەی تر لەچاو زیانی (هەقە) کاندا یەك بە دەیە (١ : ١٠) ، ئەنجامەکەش ئاشکراو ڕوونە : (ئاوەکەی عەسکەر)یش بە بەراوەکانیەوە ، بە فەرمانی پارێزگای کرکوك درایەوە بە سید احمدی خانەقا ، وەکو لەکۆمەڵە ڕۆژنامەی ـ چەمچەماڵ‌دا نوسراوە . ئاو بێنەو دەست بشۆ .. ئیتر ئەم کوشتن و گرتنە لەپێناوی چیدا کە پێشتر لە لایەکی ترەوە بڕیاری ئەنجامەکی درابێت ..!؟

ئنجا نازانین ئەو هەراوهوریایەی کە لێ پرسراوی یەکەمی ئاسایش زوو فریای کەوتوە مەبەس لەبەرپاکردنی ئاووتبنوێتی بوە ، ئەو ئاوەی کە بناوانەکەی لە سەرەوە بەفەرمانی پارێزگاری کرکوك هەڵبەسترابو ، زووتریش بڕیاری لەسەر درابو ..! یان تەنها تینوێتی بوە بۆ کوشتن و گرتن و شەڕ فرۆشتن بە (هەقە)کان ..؟! دیسانەوە گرتنی چوار کوڕی « شێخ عبدالله »و پێنج کەس لە (هەقە)کان ئەم دوو ژمارەیە کە لە یەکتریەوە زۆر نزیکن و ئەوەندەیان بەین نی‌یە ، لە ڕووی کۆمەڵایەتی . وڕێڕەوی چون‌یەکی ئەوسای ناوخەڵکیدا ، مانایەکی تایبەتی هەیەو گەلێك شت دەبەخشێت .! ئەم دووژمارەیە وا دەگەیەنێت کەلە بەڵاو مەینەتیدا ، لەناو سرەوڕیزی(هەقە)کاندا یەکسانی و تەبایی و جۆرە دیموکراتیەتێك لەناویاندا هەیە ..! ئەگینە لەکارەساتێکی وەهادا بە دەگمەن (کوڕەشێخ ، کوڕەئاغاو بەگزادە ..!) بە ژماردە ، ئەوەندەی

دەست پێوەندەکانیانو بەقـەدەر ئەمان پێـوە دەبـن ! بەڵـکو لـەم جۆرەکاروبارانەدا ، لە زەبرو زەنگ‌دا ، لەگرتنو بردنو سەغڵەتیدا زیاتر بە شی (مسکێنو ڕەعیەتو مریدو مەنسوبو مەحسـوبی) پێوەیـە ، وە زۆرتر خەڵـکی‌ترو جەماوەرەکە دەگرێتـە وە وتووشـی دەبـن نـەك ئەوان ..!

هەرچۆنێك بێت ئەنجامی دەست‌کەوتو زیانی بە هەردوولایەنـی ناکۆکیەکە ، لەو هەراوبەزمو ڕەزمەدا ، تەواو دیارەو هیچ پێویستی بـە ئەنگوست نی‌یە .. لە ڕاستیدا ئەمە گەرو گێچەڵ کردن بە (هەقە)کـان دەرخات لە هەراو هوریایەکدا کە لێ‌پرسـراوی یەکەمـی ئاسایشـی چەمچەماڵ بە قسـەی خـۆی زوو فریـای کەوتـوە ..! لە زوو فریاکەوتنەکەشی ، زووتر ڕای خۆیی بەجۆرێـکی گشتی ، بەرامبەریان دەربڕبوە و کردونی بە بەرەیەك لە (اسـماعیلیە)کان کـە بـە زەبـری (بێهۆش‌داڕو) گێژو ، وێژ کـراون ، لاپـەرە (١٠١/١٠٢)کۆمەڵـە ڕۆژنامەی چەمچەمـاڵ .. خـۆ ئەگـەر پەبدابوونـی وەزعو بارێـکی کۆمەڵایەتی ، بە داوودەرمان ئامـادەبکرێت ، ئەوسـا کـۆڕو کۆمەڵانـی ئیستیعمارگەران ، بەئاسانی دەتوانن بەسەر ڕێڕەو چارەنوسی کۆمەڵایەتی میللەتاندا زاڵ‌بن ..! دەتوانن ڕەچەتەی (ڤالیوم)ێك سازکەنو مێشکیان بشۆنو بیان هێننە ژێربار ..! ئیتر پێویست بەچەکی (بیرولەش)! ناکات بۆ بەکارهێنان لە زۆرانبازیو تێـکۆشاندا ..! خـۆ ئەگـەر کـردەوەو ڕەوشتی (هەقە)کان بە بێهۆش داڕوو بوبێت ، وەکو ئەو دەڵێت .. ئەوسا بۆسۆیەك وەیا هەر بۆنێـکی‌تری کەسکون بدرایە بەلوتیاندا ، لەوانەبـو بهاتنایەوە هۆش خۆیان .! ئیتر هیـچ پێویست بە ئەرکـی پێشـنبازی دوورخستنەوەی پیرو شێخەکانو میری لێ هاندانیان ناکـات وەکـو لـێ پرسراوی یەکەم لەئاسایشی ئەوسـای ناوچـەی چەمچەمـاڵ لەکۆمەڵـە

ڕۆژنامەی چەمچەماڵە کەیدا دەری بڕیوە ..!وا دیارە بەرنامەکەی مستر (سی . جی . ئەدموندز)ی زۆر بە دڵداچوە ، بۆیە هەستو هەڵوێستی بەرامبەر بە (هەقە)کان لەداخو زوخاو پێ ڕشتن دەچێت ..

بە شێوەیەکی گشتی لاسایی کردنەوە : گیانی لێوردبونەوەو لێکۆڵینەوەو بیرکردنەوەو (عقل)و ژیری پەك دەخات ، مرۆڤ دەداتە دەست ئاهی نەگرفتە ! و بەرەو ڕووی گریمانێکی (Assumption) بێ جێی دەکاتەوە ..! دەدەی کاتە کینەیەکی قوڕمیشکراوی بێ هەستوگیان ، ڕەوشتو کردەوەی شێوەیەکی دینامیکی (Dynamic) ڕووتی دەگرێت ، چونکە لەقەبارەی ڕاستەقینە زیاتر دەخاتە سەر (کابرای لاسایی کەر) لەبارەی توانای خودی خۆیەوە (Ego) چونکە لە بەشی یەکێکی تر - واتە (لاسایی کراوەکە) دەخاتە سەرخۆیو ناشییانەش بەکاری دێنێت ! وەکو یەکێك : حەز لەدەستێك جل بکات لەبەری کات بەڵام خۆی ئەو جلوبەرگەی نەبێت ، ئنجا بێت ، لە یەکێکی تری بخوازێتو بەقەدەر خۆی نەبێت ..! ئەمە لەبارەی خۆیەوە ، کە خۆیی پێوە سەغڵەتو گرانبارو ناشیرین دەکات ..، لەبارەی ڕادەی تێگەیشتنو ڕۆشنبیریتی کۆمەڵگەکەیەوە بێت بەرامبەر بەهەڵسو کەوتو کردەوەکانییەوە لە ناویاندا ..! بەپێی پێوەرو گێجی (المقاییس) وەختو زەمانو ئەندازەی پێشکەوتنی کۆمەڵگەکەی ... هتد ، ئەوساڵەو بارو دۆخەی کە هەیە (واقیع Reality) لا دەدات ، دەبێت بەگژ واقیعەکەدا بچێت ، بە پێی بیرو باوەری خۆی بیگۆڕێت .. هتد بەڵام ئایا مەکینەیەکی قوڕمیشکراو توانای بیرکردنەوەی هەیە ، تا باوەڕو بڕوایەکی هەبێت ..! ئەگینە لەم حاڵەتەدا واقیعەکە ، وەکو کردارێکی بەرپەچدانەوە (Reaction)

بە گژیدا دەچێتەوەو یەخەی دەگرێت ••، بۆیە لاسایی کردنـەوە لـە ڕەوشتی کۆمەڵایەتیدا کارێـکی نەنـگ‌و ناشیرینـە ••! لـەم ڕووەوە پێشینانمان دەریارەی گرانبـاری لاسـایی‌و ئەنجامەکەی بە نیسبەت گیان‌لەبەرو ، تەنانەت باڵندەی وەکو (قازومریشـکی)ەوە بڕیارێـکی بەجێیان لەسەر داوە ••!

خستنە سەر نێت:- چالاک
chalakmuhamad@gmail.com

(١١)

بێ گومان ئەگەر بێ « بڕیارێـکی‌پێشین »و بەچاوێـکی ڕەخنەگری ! پێشەنگ‌و بنچینـەی ، هەڵسەنگاندنـو بـەراوردو (شـیءی)کردنـەوەو پشکنین‌بن ئەم چەشنەهەوڵ تەقەلایە دەبێتە شێوازێـکی زانیارانە (عیلمی) ، جێی متمانـەو باوەڕ لـە ڕوون‌کردنـەوەو گەیشـتن بە (حەقیقـەت)و ڕاستی‌دا ٠٠! لەم کەلێنەوە بابگەڕێینەوە بۆ نوسینەکەی مامۆستا (جمال بابان) کە لە ڕۆژنامەی (العراق)ی ژمارە (٢٣٣٤) ڕۆژی ٥/١٠/١٩٨٣دا بڵاو کراوەتەوە ٠٠ لەسەرەتاوە باسی بابەتێکیمان کرد ، ئێستاش بـۆ دەرخستنی لایەنێـکی گرنگی ژیانی کۆمەڵایەتی (هەقەکان) ٠٠٠ لایەنی هێمنی‌و ئاسایشـی پەروەریەکەیـان ، کە لە واقیعدا ئاوێنەیەکـە ، کـەوا ڕەوشت‌و کردەوەیان خۆیی تێدا دەنوێنێت ٠٠! ناڵێم سەرومڕ ئاسایش وەیا « پەتی » وەیا هەر چۆنێك بێت چـونکە دەگـونجێت بـە زۆرەملـی (Coercion) بە جۆرێـکی ناقۆڵا (سلبی) تا ماوەیەك ئاسایشـی بەرکەماڵ بێت‌و کەس لەکەس نەکەوێت ٠٠، بەڵام ئەمە چ ئاسایشێـکە کە بە زەبری داپڵۆسین‌و تێ‌کوتەوتێ‌بڕە ٠٠!! دامەزراوێت ٠ ئەمەیان خۆی لەخۆیدا ئاسایشە دەڵێم کە لە هۆش‌و هەستەوە هاتبێت ٠٠ وەبە جۆرێـکی

باش (ایجابی) بارودۆخی چۆنێتی دەروون (سایکۆلۆجی)و لایەنەساغ و سەلیمەکەی ...، نەك لاینە نەخۆشەکەی کە یرتیە لەشپرزەیی (القلق Anxiety) ، ئەو شپرزەییە کە پۆپەی پەشۆکانەو ڕاستەوخۆ کار لەباری ئاسایش و هێمنی دەکات و دەی شڵەقێنێ و دەی کاتە ئاشوب و ئاژاوە ..! بۆیە نوسینەکەی هەر وەکو (افادە)ی شایەتێك ، کوتومت دەنوسمەوە ، تۆزێك گفت و گۆی لەسەر دەکەین تا کفت و گۆی دڵی بە پەرۆشان و وێڵ بوان بەدوای (حەقیقەت و واقیع دا) بنیشێتەوە ..! مامۆستا (جمال بابان) دەڵێت :

[یەکەم : ئاسایش : ئەو ماوەیەکە لەوناوچەیەدا بوم ، جارێك نەمبیست شەڕ یا هەرایەك لەناو (هەقە)کاندا ڕووبدات ، یاخەرمانێك ، یاخانوویەك بسونێ یادزی ماڵ و ئاژەڵ بکرێت ، یاخود ژن هەڵبگرێت کە ئەمانە لەدێهانەکانی تردا ئەوڕۆژە ڕەمەکی بون .. زووزوو دووپات ئەبونەوە .. تاکو ڕۆژێك نەمدی یەکێك لە دانیشتوانی دیهاتی « هەقە »کان بێن لەپۆلیسخانە ، لای مدیری ناحیە شکات لەیەکتر بکەن ، یاخود یەکێك شکاتیان لێ بکات ، هەر بەقەستی چاوەڕوانی شتێکی وام ئەکرد ئێستاش نەمدی ..] ـ تەواو ـ

نامەوێ لەنوکەوە دەست پێ بکەمەوە ، بەڵام هەر بۆیاداوەری دووپاتی دەکەمەوەو دەڵێم : « ئەوژیانە کۆمەڵایەتیەیان کەلەسەر شیرازەی یەکسانی و تەبایی لە دابەش کردنی خێروبێرو بەرهەم پێك هاتبو .. »وە جۆرە هاوبەشێتیەکی (الاشتراکیە) ساکاری تێدا بەدی دەکراو دەهاتەدی ـ ئاوڕدانەوەیەك لە بزوتنەوەی هەقە (مصطفی عسکری) ـ لەئیش و فرمانیشدا ، یارمەتی و هەرەوەزکاری دەوری تێدا دەبینی ـ (بەندی دووەمی نوسینەکەی مامۆستا جمال بابان لەڕۆژنامەی ـ العراق ـ ڕۆژی

١٩٨٣/١٠/٥دا بڵاو کراوەتەوە ..!) ، ئنجا سەبارەت بەم یەکسانیەو سودمەندبونیان « چونیەك » لەبەری ڕەنجی خۆیان ، لەبەر ئەم یەکسانیو تەبابیە ، هەمویان بە یەکچاو سەیری کەلەوپەلو تفاقو ماڵو ئاژەڵی یەکتریان کردوە ، هەریەکەیان ئەو شتومەکانەی کە هەیانبوەو بۆ سودی گشتی بەکاریان هێناوە ، بە هینی خۆیی زانیوە .. ئیتر چۆن دزی لە خۆی دەکات ..!؟ هەر بەهۆی ئەم یارمەتیو یەکسانیەوە بو ، لەکاتێکدا کە دێهاتەکانیان بون بەژێر ئاوی ئەستێلکی (دوکان)ەوەو ماڵیان لێتێك چوو ، بەم لاولادا گوێزرانەوە ، لە تەنگانەو لێقەوماندا خۆڕاگربونو باکیان نەبو ئەنجامەکەشی پێیانەوە دیار نەبوو ..!

هەمیسان لەڕووی ژن هەڵگرتنیشەوە ، وەکو لەپێشەوە وتمان : لەبەر ئەوەی کە ئاسۆی تێڕوانین یان بەرامبەر بەئافرەت فراوانتر بوو ، لەچاو ئاسۆی کۆمەڵگە گەورەکەی کە تیایدا دەژیانو لەڕوانگەیەکی تاریكو لێڵەوە سەیری ئافرەتیان نەدەکرد ، چونکە بە ئادەمیزادێکی ئیشکەریان دەزانیو دادەنا ، لەبەر ئەمە جێگەیەکی تایبەکاری هەیە لەناویاندا .. ئەمە لەلایەك لەلایەکی تریشەوە ، لەبەر نەبونی جیاوازیەکی ئەوتۆ لەناویاندا لەژیانو گوزەرانی ڕۆژانەیاندا ، جیاوازیەك کە ئەندامانی کۆمەڵگەکەیان لەیەکتری هەڵبوێرێتو جیاکاتەوەو بیانکان بە چەند دەستەو تاقمێکی (خواروژوور)! وەیا بە بەرەی (خانەدان)و (بۆرەپیاو) ، کە ئەم جیاوازیە هەستی مرۆڤایەتی ، سەر کوتو سەر کوێر دەکات ..! لەبەر نەبونی ئەم جیاوازیە : ژن هێنانو شوو کردنیان ئازادیەکی تێدایەو هەر لەبەر ئەمە پێویستیان بە لادان ! و سەرپێچی ، وەیا هەڵگرتنی ئافرەت (Woman - Abduct) نی‌یە ..! خۆنەریتی ژن هەڵگرتن لە وڵاتی ئێمەدا شتێکی ئاشکرایە کەوا ڕژێمی دەرەبەگایەتی یەکەمین هاندەرو پشتیوانو پەنا ، تەنانەت « داڵدەی » هەڵگرو

هەڵگیراوبوە •• هتد ، وە لەهەمان کاتیشدا ناو بژی کەرو برای مەسڵحەتیش بوە •• چونکە : أ ـ ئەم ڕەدوو کەوتن و ژن هەڵگرتنە مایەی ئاشوب و ئاژاوەو ڕق و کینەو شلۆق کردنی پەیوەندیەتی ناوخەڵکی بوە •• هتد ب ـ لەناوبژی کردن و مەسڵەحەتیشدا سودی گیرفانی کاکی دەرەبەگی تێدابوە ••! بەکورتی داهات و دەستکەوتنی مادی و مەعنەوی لە ژن هەڵگرتندا ، دەڕژایە گەنجینەی پڕستەمی ڕژیمی دەرەبەگایەتیەوە ••

ئنجا بەم بۆنەیەوە دەڵێم ئەگەر یەکێك بێوێرایە ، دەستی بۆ ئافرەتێکی دەرەبەگەکان بهێنایەو هەڵی گرتایە ، وەیا ئافرەتەکەیان پێی لەجەرگی خۆی بنایەو ڕەدووی کوڕە لاوێك بکەوتایە ، بەمەرجێك لەبەرەی کۆمەڵایەتی خۆی نەبوایە ، ئەگەر شانس و ڕێکەوت یارمەتی بدانایە سرگوم و سەرنگون نەکرانایە •• بێ گومان هەردووکیان نامۆو سەرگەردان دەبون و مەرگی خۆیان بە ئاوات دەخواست •• ئیتر ئەنجام و چارەنوسی ئەم ڕەوشتی هەڵگرتنە هەرچۆنێك بوبێت ! بەڵام کردەوەکە : هاوارە ، سەرپێچی یە ، یاخی بونە لەداب و دەستوری کۆمەڵگەیەك ، کە ڕێگە لە خاوێن ترین پەیوەندیەتی دوو ئادەمیزاد دەگرێت ، لەڕێڕەوی ژن هێنان و شووکردن و ڕێبازی هاوسەررێتیاندا (الزواج) کە بەبێ ئەم هاوسەرێتیە کۆمەڵگەی ئادەمیزاد دەپوکێتەوەو گەشە ناکات ••! بەم بۆنەیەوە ئەوی دەبێت بوترێت کە لەواقیعیشدا بەڵگەیەکی زەق و ئاشکرایە بۆ یەکسانی و تەبایبەکەی ناو ڕیزی (هەقە)کان ، گەرچی لەم ڕووەوە پێویست بەناوهێنان ناکات •• لەژن و ژنخوازدا ، شێخانی سەربە (هەقە) بێ پەروا کچی خۆیانیان داوە بەمریدەکانیشیان با مریدەکەش لەڕیزوسرەی شێخەکانیان نەبوبن ••، چ لەڕووی بنەچەشێخێتیەوە وەیا لە ڕووی بون ونەبونەوە ••! کەچی چینە جیاوازەکانی تر کەلەبارەی کۆمەڵایەتیەوە لەسرەی پێشوەی کۆمەڵگەدان مریدو بۆرەپیاو (العوام) بەشایستەو

لایەقی ئافرەتانی خۆیان نازانن ••و هەرچونێك بێت پڕ کێشمی ناکەن کە ژنیان بدەنێ ، دیارە ئەوی باسم کرد نیشانەیەکە لەنیشانەکانی یەکسانیو جۆرە دیموکراتیەتێك لەناو (هەقە) کاندا •• بەڵام نێرینەکانی چینە جیاوازەکان ، بەئاسانی توانیویانە کە ئافرەت لەچینەکانی‌تری خوار خۆیانەوە بخوازنو بهێنن ••!

ئیتر کۆمەڵگەیەك کە یەکسانیو تەبایی لەهەمو سەرێکەوە باڵی بەسەردا کێشابێت دیارە ئەندامەکانی لەهەمو ڕوویەکەوە جیاوازن لەئەندامانی کۆمەڵگەیەکی‌تر کەیە چاوی خۆیان دەبینن ، ڕۆژی صەدجار هەمو بایەخێکی مرۆڤایەتیو ڕەوشتو خوو (الاخلاق) پێشێل دەکرێت، تەنانەت ئەم باڵ‌بەسەرداکێشانە کار لەچۆنێتی بیرکردنەوەی ئەندامانی کۆمەڵگەکە دەکەن ، یەعني ئەوی‌لای خەڵکی‌تر واقیعو حاڵە •• لای ئەمان تێ‌ی ناگەن بەتاڵە ••! بۆنمونە : ـ

لە دوای جەنگی دووەمی جیهانی (شیروودایدی)ناو کە پەیامنێری (المراسل) ڕۆژنامەیەکی ئەمەریکایی بو ، بەسەردانێك دەچێتە وڵاتی سۆڤێتو (مۆسکۆ) ، لەوێ دەچێتە باغچەیەکی منداڵانەوە ، دوای خۆ پێناسین یەکێك لەمنداڵەکان پرسیاری لێ‌دەکاتو دەڵێت : ـ ڕاستە لە وڵاتی ئێوەدا (ئەمەریکا) تاکە زەلامێك بۆی هەیە کارگەیەکی هەبێتو بەچەند کەسێکەوە ئیش بۆ ئەو کابرایە بکەن ••!؟ (شیروود ایدی) لە وەڵامدا بە فیزێکەوە ، کە گوایا وڵاتەکەی ئازادی کەسێکی (الحریة الفردیة) تێدا مسۆگەرە دەڵێت :ـ بەڵێ ئەمە ڕاستە تاکە زەلامێك ، وەیا کابرایەك بۆی هەیە کە چەندەها کارگەی هەبێتو بە هەزاران کرێکاری تێدا بێت ••! منداڵەکان واقیان وردەمێنێو سەرسام دەبن : هەمو بە یەك دەنگ هاواردەکەنو دەڵێن: (ئای ، ئەی بۆچی میریتان ئەو تاکە زەلام ،

ئەو کابرایە ناگرێت‌و لە بەندیخانەی توندکات ..!

ئیتر (هەقە)کان بەم یەکسانی‌و تەبایی‌و هاوبەشێتی‌یەیان لە ژیان‌و گوزەرانی ڕۆژانەیاندا ، لەگەڵ بوونی ئەم یەکسانی‌و تەبایی‌و هاوبەشێتیە ، بە پەرگەماو شیرازەی کۆمەڵگەکەیان تا ڕادەیەکی زۆر ، پرزەی دەغەڵی‌و ڕق‌وکینەیان بڕیبو .. ، لە ڕاستیدا شەیتانیان کەڵەمەو (شەیتان‌لغاو)کردبو ..! ئەو ڕەق‌و کینەیەی کە ئەنجامەکەیان هەر ئادەمیزاد کۆڵەوار ناکات‌و خەرمان‌و خانو گڕ تێبەر نادات .. هەتد بەڵکو (کلك‌وگوێ)ی گوێ درێژو بێ‌زمانیش لەئەنجامی سامناکیان ڕزگاریان نەبوە !! بۆیە لەم ڕووەوە وتەکانی مامۆستا (جمال بابان) کەلەسەربنچینەی (ظاهر) بینی‌بوە ، شایانی باوەڕو جێی متمانەیە ..!

مامۆستا (جمال بابان) لەهەمان وتاری بڵاوکراوەیدا لە ڕۆژنامەی (العراق)ی ڕۆژی ١٩٨٣/١٠/٥دا لەبابەت (شطحات)و قسە نزڕکاندنەوەوە کەوا لەگەڵ ڕێبازی (تەسەوفدا) ناگونجێت‌و دەبێتە لەکەیەك‌و هۆی تەکینەوەی خەڵك لە خاوەنەکەی‌و سڵەمینەوە لە (هەقە)کان دەڵێت : (شێخ عبدالکریم لە سۆفیەکانی ئەداو بەتوندی لەگەڵیانا ئەجولایەوە کە ئەو ڕێگایە نەگرن بەجۆرێك داوای مەخفەرێکی پۆلیسی کردبو لەوێ .. بەڵام شەپۆلەکە هێند بەهێزبو شێخ عبدالکریمیشی ڕادا ..) ـ تەواو ـ لەمەدا ئەوەندەی من بزانم لەبابەت کردنەوەی مەخفەری پۆلیس لەسەرگەڵودا ، وەکو لەدەمی دوو ئامیر مەخفەریانم دەبیست کە بەرودوابون بە ئامیر مەخفەری ئەوێ ، ئەم دوانەش خوالێ‌خۆشبوان (حامد اسعد)و (سید رشیدی جەباری)بون.. تەنانەت خوالێ‌خۆشبو (حامد اسعد) ژنی دووەمی سەرگەڵوییە ، وەخۆیشی خاڵی هۆنەری نەمر (گۆران)ە کە بۆ دیدەنی جاروبار دەهاتنە

لای باوکم‌و ده‌یان‌وت : مه‌خفـه‌ر له‌سه‌رگه‌ڵـودا له‌سـه‌ر داخـوازی‌و داواکردنی خواڵی‌خۆشبو (شیخ حمه‌صدیقی کوڕی شیـخ عثمـان)و پێشنیاری مستر (شپرد) که ئه‌وسا پشکنیاری گشـتی (مفتشـ عـام) پۆلیس بو کراوه‌ته‌وه ، سکالایان ده‌کردو ده‌یان‌وت : ئیتر ـ سه‌رگه‌ڵو ـ ئه‌وه‌نده هێمن‌و بێ‌ده‌نگه هیچی تێدا ڕوو نادات ۰۰۰، که‌چی هه‌مو سه‌ری مانگێـکیش ڕاپۆرت‌و لیسته‌ی سه‌رپێچی‌و تاوانیان لێمان‌و ده‌وێت ، نازانین چی بکه‌ین ۰۰!؟ باوکیشم به‌لاقرتیه‌که‌وه پێ ده‌وتن ، که‌وابـو خۆتـان شتێك دروست‌که‌ن ۰۰!

له‌و باوه‌ڕه‌دام له‌باره‌ی مه‌خفه‌ری پۆلیسه‌وه ئه‌م ڕایه ڕاسته ، چونکه ئه‌گه‌ر خوالێ خۆشبو (شیخ عبدالکریم) پۆلیسی بویستایه ، ده‌بو بـۆ « شه‌ده‌ڵه » بۆ لای خۆیی داوا بکردایه ۰۰ خۆ ئه‌گه‌ر له‌سه‌ر داواکردنی فه‌رمانبه‌رانی ئه‌وسای گوایا میری نیشتمانی بوایه ، ده‌بو مه‌خفه‌ره‌که لـه (شه‌ده‌ڵه) بێت چونکه ئێره مه‌رکه‌زبو نه‌ك سه‌رگه‌ڵو ۰۰! له‌لایه‌کـی تریشه‌وه (به‌ره‌ی خوالێ خۆشبو شیخ عثمان) له‌سه‌ر گه‌ڵودا له‌گه‌ڵ (هه‌قه)و (هه‌قه)یه‌تیدا نه‌بون ، سه‌باره‌ت به خاوه‌ندایه‌تی (کێڵگه‌و ڕه‌زو باغ‌و ئاشه‌کانی به‌ردێ) به‌رژه‌وه‌ندیه‌کی تایبه‌تیان هه‌بو ، بۆیه له وروژانی خه‌ڵکی‌و جم‌وجوڵی جه‌ماوه‌ر ـ هه‌رچۆنێك بوایه ـ سڵیـان ده‌کرده‌وه ، به‌نوشوستیان ده‌زانی بـۆ ده‌سه‌ڵاتیـان له سه‌رگه‌ڵـودا ! دیسانـه‌وه داوا کردنه‌که‌شیان ، خۆی له‌خۆیدا جۆرێك بوه له (پاکانه) بۆ خۆیـان ! و(ئاگره‌سورێ ۰۰ له‌خـۆم دورێ) ! تـا له‌ده‌مه‌وه نه‌درێـن‌و لای میـری ناشیریـن نه‌بـن‌و تاوانبـار نه‌کرێن که‌گوایـه : ڕه‌نـگه ئه‌مانیـش لـه (هه‌قه)کان بن ۰۰۰ چونکه له سه‌رگه‌ڵودان ، وبه‌خزمایه‌تیش‌له شێخانـی سه‌ربه (هه‌قه)وه نزیکن ۰۰ به‌تایبه‌تی ئه‌مـه له‌کاتێـکدا که‌وا میـری لـه (هه‌قه)کان‌وه خۆ که‌وتبو له‌سه‌ر چز بو لێ‌یان ۰۰!

نابێت لەبیرمان بچێت یەکەم کەسێك ، کە سنگەکەی لەقانـــدو سەردەقی پڕۆپاغەندەی شکاند دژبە (هەقە)کان •• وە (فەتوا)ی لـەئاین لادانی ئەمانی ئاراوە مستر (سی • جی • ئەدموندز) بو وەکو پێشمـــتر باسکرا (لاپەرە ١٨٧ کتێبی ـ کرد ، ترك و عـرب ـ دانـەری مستر (سیسل • جون • ئەدموندز) وەرگێڕانی مامۆستا جرجیس فتح‌الله • هتـد) لەلایەن ئەو داموو دەزگایەوە گەمارۆ دران کە مستر (شپرد) پشمـــیان پشکنیاری گشتی (مفتش عام) پۆلیسیان بو ••! لەلایەن ئەو دەستەو دایەرەیەوە پەلامار درانو هێرش برایە سەریـان ، کە ئـەو جوتـەو گەلێکی‌تری وەکو ئەمان کە سەرۆکی ڕەسمی ، وپێشمەوای ڕاوتەگیر ، وئەندازیاری دەروونو مامۆستای هەستو هەڵوێستیان بون ••!! ئاشکرایە ئەوی ئەوسا ئەمانە نەیان کوشتنایە کوردواتەنی نەدەمردن ••! دیـارە بەدگۆیی‌و زەم‌کردن لەلایەن دوژمنی دەغەڵو ناپاکەوە بەرامبەر بەهـەر لایەك بڵێت نیشانەی پاکی ئەو لایەیە •••، خۆ گەر ناپاکانیش ستایشی (مدح) هـەر لایەك بـکەن بێ مەلامەت نی‌یە ••! بەم مانایە هۆنەری عەرەب (احمد ابو طیب المتنبي) وتویەتی :

اذا اتتك مذمتي من ناقص فهي الشهادة لي بأني كامل

ئیتر ئەوی لە وتارەکەی مامۆستا (جمال بابان)دا بایەخێکی تایبەکاری هەیەو پێویستی بە ڕوون کردنەوەیەکی هێنانەو لەسەر خۆ هەیە ، چونکە مەسەلەیەکی ناسکە •• سەبارەت بەوەی کە ڕاستەوخۆ پەیوەندی بەکارو بارێکەوە هەیە کە زۆر لەمێژە میللەتەکەمان لەگەڵیدایەولەڕووی کۆمەڵایەتیەوە ئالودەی بوەو دەقی پێوەگرتوە ، بەوپەڕی لەخۆ بوردوبی‌و ئازاییەوە بەگەلێك شێواز بەرگری لێ کردوە ، تەنانەت خۆیی ناوەتـە پێناوی‌یەوە ، بوە بە بەشێك لەمێژوومان بۆیە لێ‌دوان لەمەسـەلەیەکی

وەها وریایەکی دەوێت ..! دەم تێوەدانو دەستداگرتن لێی خزمەت ناکاتو ئەنجامێکی پێچەوانەی دەبێت ، ئەو بەشە بایەخدارەش لە وتارەکەی مامۆستا (جمال)دا ، یەکەمیان خوا لێ‌خۆشبو (شێخ عبدالکریم)ی شەدەڵە ، هەرگیز حەزی بە (شطحات)و قسە بزرکاندن نەکردوە لەبارەی ئاینەوە .. ئەمە شتێکی ڕاستە : چونکە بزوتنەوەیەك کە بنچینەکەی لە سەر ئاینو ، بەپەیڕەوی ئاین پاراو کرابێت ، قسە بزرکاندن (شطحات) لەبارەیەوە لادانە لەفەلسەفەکەیو پەیڕەو بیرو باوەڕەکانی ، سەرەڕای ئەمە ، بزوتنەوەکەش بێ فیکرەیەکی (ئایدیۆلۆجیا) ئاشکراو ڕوون دەهێڵێتەوە ..! ئینجا لەم حاڵەدا بەڵگە نەویستە (بدیهی) پیاوێك سەرکردەی ڕێبازێکی سەر بەئاین بێت ، چۆن بە بزرکاندن (شطحات) قایلە کە واڕەنجی لەپەرستندا (Adoration) بەفیڕو دەدات ، بۆ باوەڕە کەی زیانی هەیە ..!؟ هەمیسان بزوتنەوەیەك ئەگەر فیکرەیەکی ئاشکراو دیاردی نەبێت ، بێگومان ئەو بزوتنەوەیە توشی گەلێك تەنگو چەڵەمە دێت ، ئەنجامەکەشی چەواشەو سەرلێ‌شێوانە ..! تەنانەت کەسانی سەربەبزوتنەوەکە دەکەونە گێژاوێکەوە هەرچی ڕیشی سور بو لای ئەوان هەمزاغایە ..! بەکورتی بزوتنەوەکە بەلاشو خۆڕاییو کەساسو پاشەڕۆژێکی کوڵۆڵو تاریکی دەبێت ..! دوەمیان :ـ دووپاتی دەکەمەوە خوالێ خۆشبو (شێخ عبدالکریم)ی شەدەڵە تا دوا هەناسەی ژیانی لەگەڵ (شطحات)و بزرکاندا نەبوە ، وەهەرگیز بزرکاندن لەبابەت ئاینەوە (شێخ)یشی ڕانەماڵیوە ، بەڵکو وەکو پیاوێکی ئاینی ئاغو ڕێزی خۆیی پاراستوە ، چونکە چارە نوسەکەی چاکترین شایەتێنی ، کەوا هەژاریو بەپلارێکی نەهێنیەوە (الاغتیال) سەری ناوەتەوە ، وهیچی وەهای بەجێ نەهێشتوە بۆ وەچەکانی – چ لەشارو چ لەلادێ کەوا ئەمرۆ خۆیانی

پێوه (با) بدەن ..!

خۆ ئەگەر (شطحات)و بیدعەت گۆییەك ڕووی دابێت ، سەبارەت بە فراوان‌بونی بزوتنەوەکەو لەئەنجامی پێشوازی کردنیەوە بوە بە گەرمی لەلایەن جەماوەرانی هەژارو نەدارای لادێکانەوە ، چونکە یەکسانی هاوبەشێتیەکەی لەمەڕ ڕێبازی (هەقە)کان ، ژیان‌و گوزەرانێکی مسۆگەری بۆ ساز کردبون .. هتد . ئەویەکسانی‌و تەباییەی کە بەگوێ دەیان بیست ، وبەچاو نەیان دەبینی،و هەستیان بەبونی نەدەکرد ..! بەڵام لای (هەقە)کان ئەمە هەبێت کوردواتەنی ئاسمان ئەستونی دەوێت ..! بۆیە قەڵەباڵغیەکی بێ‌شوماریان تێ‌وروکابو ، بەجۆرێك کەڕێکخستنی لە وزەی خوالێ‌خۆشبو (شیخ‌عبدالکریم)ی شەدەڵەدا نەبو ، یەعنی لەڕکێفی سەرکردایەتیەکەیاندا نەبو ، کە بتوانێت ، ئەو قەڵەباڵغیە ئامۆژگاری‌و تەمێ ، وتەسکین‌و دابین بکات وەیا دەسەڵاتی بەسەریدا بشکێت دەرەقەتی بێت ... ، ئەمە لەلایەك لەلایەکی‌تریشەوە ئەم پێشوازی‌و بەپیرەوەچونی جەماوەرو قەڵەباڵغیە ، دەرگای خستە سەرگازی پشت بۆ هاتنە ژورەوەی کەسانی (ڕاسپێرراو)و (نێرراو) !!و تێکەڵاو بونیان بەبزوتنەوەی (هەقە) بۆ تێکدانی ڕیزیان‌و ناشیرین‌کردنیان ...!! مادام ناحەزو دوژمنی یەکسانی‌و هاوبەشێتی ، وتەبایی لەناو کۆمەڵگە فراوانەکەی کە (هەقە)کانی‌تیایدا دەژین بەسەر زیندون‌و جێی دەست‌و دەمیان هەیە ..!!

(١٢)

ئیتر دوای ئەوەی کەهـــەوڵو تەقـــەلای لەخشتە بـردنی (شێخ‌عبدالکریم)ی شـەدەڵە وشێخانی سەربە(هـەقە)و ڕاکێشانیـان بۆ ڕیزی ڕەسمی ســەری نەگرت ئنجا کنەکردن لەژێرەوە (القاعدة) لەناو (هەقە)کاندا دەستی پێ‌کرد بۆ هەڵخلیسکاندنیانو سەرکـەوتنی ئـەو پیلانەی کـەلە ئارادابو بۆیان •• دورنی‌یە لەڕێبازی ئەم کردوکۆشەدا، دامو دەزگاکەی مستر (سی•جی•ئەدموندز) باربوی نەکردبن ! پیـاوانی سەر«بەم» نەچوبنە ناویانەوە ، ڕێبـازی بزڕکاندنو (شطحات) بۆ خۆش نەکردنو پیشان نەدابن •• تابزڕکاندن پیشان نەدابن •• تابزڕکـاندن بەئاینـەوە بـکات بـە دروشمو سفەتی سەرەکیـان ، تابسرەوێنێتە سەرکردایەتیەکەیان ، مادام ئەم سەرکردایەتیەی بۆ لاس نەدراوە •• ! کەوابو با لەئەندامو کەسانی لاسـار ، ولاجلەوەو هەڵمەتە کاسەکانیانەوە دەستپێ بـکات ••! دەگونجێت ئەوانەی کـە بەئاینەوە دەیان‌بزڕکاند ، وەیا ئەو ڕێبازەیان گرتبو (ئەدموندز) ناس‌نەبوبن •• چونکە (شطحاتو بزڕکاندن) شتێکی فیکریە ، لەهەموو بزوتنەوەیەکدا ــ هەر بزوتنەوەیەك بێت ــ ئەمـە نەخۆشیەکی فیـکری بزوتنەوەکەیە ••! خۆ (ئەدموندز)و

دامودەزگاکەی هەزارویەك شێوازیان هەیە بۆ تەشەند پێدانی ئەم نەخۆشیە ٠٠ بۆ کارتێکردن لەمێشك و بیرکردنەوەی کەسانی سادەو ساویلکەو ئاڕاستەکردنیان بۆ ئەو مەبەسەی کەخۆیان دەیانەوێت ، سەرەڕای ئەوە ، کە کەسانی لاسارو ، لاجلەوو ، هەڵمەتەکاسە لەڕووی ڕەوشت و خووەوە (الاخلاق) بەرامبەر بەم نەخۆشیە فیکریە وەیا (پەتا)بە بەرگە ناگرن و مەناعەیان (Immunity) نی‌یە ٠ تەنانەت مستر (سی٠جی٠ئەدموندز)و هاوکارانی گوێ‌گرەوەکەیان بە دەستەوە بو ، چونکە خۆیان میری و تەواوی دەسەڵات بون بکوژو ببڕ هەر خۆیان بون ٠٠! پێشتریش باسمان‌کرد کە چۆن پۆلیسەکانی ئەوسای سەرگەڵو بەشداری وروژانی (هەقە)کانیان دەکردو لەمانیش بە جۆش‌تربون ٠٠! ئیتر هاندان وجولاندن،و دڵخۆشی دانەوەش لەسەروو هەمویانەوە ٠٠!!

بزرکاندن‌و ، وڕێنە ، وەیا (شطحات) هەروەکو دیمەنێکی ناساغی فیکری (ئایدیۆلۆجی) ! بەلەسەبون‌و لەپرست دەرچونێکە لەو پەیوەندایەتیە فیکری‌یەی کە ئەندامانی بزوتنەوەکە ، بەیەکتری‌و بەمەسەلە فەلسەفیە سەرەکیەکەیانەوە دەبەستێتەوە ، ئیتر زۆر ڕۆیشتن‌و بەرەڵایی تیایدا ٠٠٠، وەیا توندگرتن‌و دەستداگرتن لەم پەیوەندایەتیە فیکریەو جۆری بیرکردنەوە لێ‌ی ، لەگەڵ دەربڕینی ، وەکو هەڵوێست وڕەوشتێك ، بەتایبەتی لەقوناغێك وبارو دۆخێکی دیاردی بزوتنەوەکەدا ئەم بەلەسەو بەرەڵاییە پەیدا دەبێت ٠٠ هتد شتێکی ئاشکرایە ، ئەندامانی بزوتنەوەکەش ـ هەربزوتنەوەیەك بێت ـ لەڕادەو (مستوی)ی بیرکردنەوەو فیریاندا چون یەك نین ، خۆ کوردەواری خۆیشمان وتویانە : پەنجەکانی دەستیش وەك یەك نین ٠٠ هتد ، ئنجا ئەم (شطحات)و بزرکاندن‌و وڕێنەیە هەر تەنها لەمەسەلەی تەسەوفدا نی‌یە ٠٠ گەرچی

مێژووی تەسەوفو وڕێنەکەرو (شطحات)وبیدعەت گۆیسەیرو مەزنی دیوە •• هەندێکیان بون بەقوربانی ئەم (بیدعەت) گۆیی‌و (شطحات)ە ، گیانی خۆیانیان لەپێناویدا بەخت کردوە ! ئنجا دوای ئەوەی کە گۆچی دواییان کردوە (ردی اعتبار)کراون ، وبە (أولیاء)و پیاو چاك دراونەتە قەڵەم •• هتد تەنانەت گڵکۆکەیان بوە بەنزرگەو گڵەکەشی مایەی فەڕ وموفەڕك ••!! ئیتر وە نەبێت ئەم (شطحات‌و بزڕکاندن‌و ، وڕێنەیە) تەنها دیمەنێکی تایبەتی تەسەوف بێت‌و بەس • بەڵکو لەبزوتنەوەو ڕێکخراوە کۆمەڵایەتی‌و سیاسیەکانیشدا بوونی (شطحات‌و بزڕکاندن ، وڕێنە) شتێکی ڕەمەکی‌و ئاساییو (عادة) هەیە ، ئەوەتا دیمەنی جڵەوشل‌گرتن‌و زۆر ڕۆیشتنەکەی لەبیروڕادا بەچەپڕەو Left وە توند گرتنەکەشی تا ڕادەی تاساندن‌و فلیقاندنەوەی !! بە بەڕاستڕەو Right (١) ناو دەبرێت • بەڵام هاندەری دەروونی (سایکۆلۆجی) وەیا هۆی بنەڕەت لەبزڕکاندن‌و (شطحات)دا • چ لەتەسەوفو ، چ لە (لادانە) ڕاست ڕەو وچەپڕەوەکەی لەمەڕ ڕێکخراوە کۆمەڵایەتی‌و سیاسیەکاندا بێت دەگەڕێتەوە بۆ :

١ ـ تێنەگەیشتن‌و پەی‌پێنەبردنی ، هەندێك لەکەسانی سەربە بزوتنەوەکە ، لە وردەبابەتەکانی ڕێڕەوی مەسەلەکەیان کەوا ئەندامێکن تیایدا •• هتد •

٢ ـ بێزارو ، وەڕس‌بون لە درێژە کێشان ، وخایاندن ، وبەتەمابون لەگەیشتن بە ئاواتی دێرین‌و ئامانجی دوا مەنزڵدا •

٣ ـ هەست‌کردنی هەندێك لەکەسانی سەر بەبزوتنەوەکە •• ئیتر

---

(١) ئەم دوو زاراوەیە (چەپڕەو ، ڕاستڕەو) لە شۆڕشی ساڵی ١٧٨٩ی فەرەنسەوە پەیدابوون •

سەبارەت بە لێهاتویی خویانەوە بێت ، یان هەستکردنەکەیان جۆرێك بێت لە خود پەسندیو نەرجسیەت

و بەخۆدا ڕاپەرمون .. کەگوایا لەناو بزوتنەوەکەدا ، پلەی جێوشوێنیان نزمەو حەقی خۆیانیان نەدراوەتێ .. ئەمە هەر وەکو ئەنجامێکی چەوت (نتیجة سلبية) لەبەکار هێنانی لێهاتوویی وزرنگیەکەیان ..! بەڵام کۆمەڵگەکانی ئادەمیزاد هەر چەندە بچوكو تەنگەبەریش بن . دابودەستورو پەیڕەو ، وەیا (مەرکەزیەتێکی) خۆیانیان هەیە کەلەناخی فەلسەفەکەیانو بیروڕاکانیەوە هاتوە .. لەهەمان کاتیشدا (سەنگیمەحەکە) چالاکیو جموجوڵی کۆمەڵگەو ئەندامەکانی پێتاقی دەکرێنەوە ، پێی ئاڕاستەو ئامۆژگاری دەکرێتو لێیان دەپرسرێتەوە ، کەدەرچون لەو (مەرکەزیەتە)و دەستورو پەیڕەوەکانی ، دەرەچونە لەکۆمەڵگەکە تێکڕا ..! بۆیە بزرکاندنو ، وڕێنە (شطحات) ، وەیا لادانو (انحرافات) دروست نییە ، کەچی دروستیش دەبێت ..!

٤ ـ وەیا جێوشوێنەکەیان لەقەبارەی توانای خۆیان زیاترە .. یا وەهای دەبینن ! ئەو ساڵە خۆیان بابیو باغر دەبن ..! زمانی حاڵیان کوردواتەنی دەڵێت : (ئەزم هەڵدەبەزم) ! ئەمە ئەگەر (شطحات) گۆگان وەیا (منحرف)و لادەر ،و لەڕیزدەرچوەکان بەسوسەیەك ، سوکەپەیوەندایەتیەکیان نەبێت ، بەهێڵ وەیا بەتیرەیەکی دژ بەبزوتنەوەکەوە ...!

٥ ـ سەبارەت بەپەیدابونی کارەساتو بیروڕایتو .. هتد خاوەن بیروڕای باسکراو ، لەچارەنوسی بیروڕاکەی دەکەوێتە ترسەوە .! بۆبەرگریو پاراستنی (توندی دەگرێت!) ، ئەم توندگرتنەش لە

ئیعـلانی (حوکمی عورفی) وەیا (حاڵەتی طوارء) دەچێت کـە حوکومەتەکـان لەتەنگانەو مەترسیـدا ، بۆ چارەسەرکردنی کێشەکانیان ، پەنای دەبەنە بەرو بەکاری دێنن •• بەم توندگرتنە ، بیروباوەڕە کەلـە خەڵکی دوور دەکەوێتەوە •• هتـد دیارە بیروباوەڕیش چالاکیـەکی ژیرو بیـری (عقل) ئادەمیزادە ••، دورخستنەوەی لەخەڵکی ، بەمـانا نەمانو فەوتاندنێتی • ئنجـا لەمنەمانوفەوتانی بیرو ڕایەدا (چەپڕەو ، وڕاستڕەو) یەکدگیر دەبن بەواتەیەکی‌تر : ڕاستڕەو بە توند گرتنەکەی دەیتاسێنێ ، چەپڕەویش بەبەرەڵاییەکەی بەقەڵبەیەکیدا دەداو هەڵی دەوشێنێ•!!

بـەم بۆنەیەوە نابێت لەبیرمان بچێت ، سەبارەت بەوەی کـە : بزڕکاندنو (شطحات) دەیا لادانو (انحرافات) هەردووکیان لەسەرچاوەو بنـەڕەتی فەلسەفیاندا جیـاوازنو لەیەکتری ناچن •• هەمـان دەستور لەشێوەو چـۆنێ نیشیاندا هـەر جیـاوازن ، لەبزوتنەوە کۆمەڵایەتیو سیاسیەکـاندا ، تەجروبـەو تاقی کردنـەوەیەکی ، دیـاردی،و گشتی کۆمەڵایەتیە ، خەڵکی بەچاك یان بەخراپ دەی‌بینێت ، بڕیاری لەسـەر دەدات ، چونکە کۆمەڵگە تاقیگە (المختبر) کەیەتی ! بەڵام لەتەسەوفـدا تەجرویەیەکی شەخسی‌یە ، لـەو کەسـە بەولاوە ، کـەسی‌تر پەی پێ نابات ••!!

هـەرچۆنێك بێت بزڕکـاندنو ، وڕێنەو لادان ، وەیا (شطحـاتو انحرافات) لەڕووی فیـکری‌یەوە : بەرەڵایی ، وبەلەسەیی ، ولـەڕیز دەرچونە ، ئەنجـامەکەشی بۆ بزوتنەوەکـە ، نوشوستیو دووبـەرەکی جیابونەوەیە (Secession) ، هەروەکو لەبابەتی (حمەسور)دا باسێکی دەکـەین •••، ئیتـر ئەوەی کەوتمان ، دەبێتە کەلێنوکەلەبەرێك

لەبزوتنەوەکەدا ناحەزو دوژمنانی ، لێوە بچنە ناوی‌یەوە ... هتد خۆ ئەگەر بەتەن‌و لەش نەچن ، بەڵام لەڕووی فیکری‌و ئایدیۆلۆجیاوە ، بیروڕاو شێوەی بیرکردنەوەی خۆیانی دەدەنێ ، بەمەبەسی تێکدانی‌و تەپاندنی لەناوەوە ، تاکو هێرش‌بردنە سەری لەدەرەوەیەوە ئاسان بێت، وئەرکێکی وای نەوێت ..! بەڵام بەنیسبەت بزوتنەوەکەوە تێکرا ، ئەوەیان گرنگە ، کەئایا دەست بەرداری ئامانجە سەرەکیەکانی بوە ، وەیا لەبناغەی بیروباوەڕە فەلسەفیەکەی خۆی بە (کردار) لای داوە ، وخۆی دۆڕاندوە یانە ..؟! لەمەدا بڕیاردان ئەوەندە ئاسان‌نی‌یە .! وەڵامەکەی لای وەخت‌و زەمان ئەو ڕووداوەکارەساتانەیە کە سەرجەم ، بەچاك یان بەخراپ کار لەئەنجام‌و چارەنوسی بزوتنەوەی ناوبراو،و «لادان»و جیابونەوەکەی دەکەن تێکرا ، چ لەناوەوەی بزوتنەوەکەو ، لادانەکەیەوە ...، چ‌لە دەرەوەیانەوە ..!! هەروەکو هەمو بزوتنەوەو لادان‌و جیابونەوەیەك لە (جیهانی سروشت)دا ، لەبارەی تواناو بەرگەگرتن‌و مانەوەیەوە ..! ئەگینە (بزوتنەوەکە) یان (لادان‌و جیابونەوەکە)ی یەکێکیان بەرەوگۆڕستان ، وەیا وەکو زاراوە سیاسیەکە دەڵێت ، بێ‌غەم‌و پەژارە : «بەرەو سەرەنوێلکی مێژوو دەچێت» ..!

خۆ ئەگەر (هەقە)کان ویستبێتیان‌ژیانی دنیای ڕوون‌یان تۆزێك ڕووناکی تێدابێت ـ بەکردار نەك بەگفتار ـ هەروەها جۆرێك لەهاوبەشی‌و تەبایی‌و یەکسانی‌و هەرەوەزکاری باڵیان بەسەردا بکێشێت‌و حوکوم فەرمابێت لەناویاندا ... ئەمە هەرگیز لەخوا یاخی‌بون نی‌یە ، وە لەم ڕێبازەشدا ئەگەر سکاڵایان کردبێت‌و درکاندبێتیان کە خوابەرداری نی‌یە ، زوربەی زۆری خەڵکی لەبرساندا قوڕەی سکی بێت ، وەکەمایەتیەکیشمیان لەتێریدا مرەی بێت !! وەیا ئەگەر کارێکی وایان

کردبێت ، کە کەسیان یەخەی خۆی لەدەست هەژاریو نەبونی دانەدڕێت ٠٠! وەیا بەدەست کێشەی دنیایانەوە دانەمێنن‌و لەکوردەی هەردوو جەژنان نەبن ٠٠! خۆ پێغەمبەریش (د٠خ)فەرمویەتی : (کاد الفقر ان یکون کفرا) ! ـ گولستانی سعدی ـ ، ئەو هەژاریو ئەو بارەنالەبارە ، کە ڕەگی هەموشتێکی پێوەیە ٠٠ هتد ، ئیتر تێکۆشان بۆ ڕزگاربون لەم بارەناهەموارە ، هەرگیز سەرپێچیو لادان نی‌یە لەئاین‌و بڕوا خۆ ئەگەر خوانەخواستە ، ئەمە سەرپێچی ولادان بێت ، ئەوسا ئاین‌و بڕوا بەجووت دەبن بەیارویاوەری : هەژاریو ئاتاجیو ڕەجالی ، وبەندایەتی ٠٠! بەم پێ‌ودانەش هاوبەشیو یەکسانیو تەبایی ، هەرەوەزیو ئازادی تێکڕا دەبنە دوژمنی ئاین‌و بڕوا ، وەیا ئاین‌ویڕا دەبێ ببێتە دوژمنی ئەوان ٠٠!! ـ والعیاذ باللە ـ ئیتر ئەگەر کوردەواری خۆمان ، وتبێتیان : (برسێتی ڕەگی هاریو هەژاریش ڕەگی گولی پێوەیە) !! بەهەڵەدا نەچون ، ئەو هەژاری‌یەی کەکار لەبیروباوەڕیش دەکات ، هەر وەکو کابرا هەجیجیەکەی کەسکالای لە دەست هەژاری کردو وتی :

خوا گەدابای ٠٠٠ خوا گەدابای ،
هەفتەودوهەفتە چون من گەدابای ،
هەمانە لەکۆڵ ، کلاش لەپا بای !!
چێوی گەدایت گرتایە جە دەس ٠٠٠!
ئەوسا ئەتزاتی حاڵی گەدا چەس ٠٠!

دیسانەوە سەرگورشتەکانی (کفر احمد) کە کابرایەکی ئەفسانیەییە (شخصیة اسطوریة) ، ئەو چیرۆک‌و (سەرگورشتانەی ئەو) کە دەماودەم بەسەردەمی خەلکەوەیەو بلاو بۆتەوە ٠٠ لەگەڵ هەندێ لەهۆنراوەکانی

(وەلی دێوانە) ئەمانە نمونەیەکن بۆ چۆنێتی هەستی ناسۆری نەهاتیو کوێرەوەریو باشەلەقەکانی هەژاری ••!

لەم باسەدا تاکو سەرەداوی فیکری بابەتەکانمان لێ وون نەبێتو نەئالۆسکێت وەئەوەندەی لەتواناو بێت بتوانین شتێکی پوخت لەکێشەوبەرەی کۆمەلایەتی لە لێکۆلینەوەیەکی ڕاستو دروست لەبارەی (هەقە)و (هەقەیەتیەوە) پێشکەش بە خوێنەری بەڕێز بکەین • تاکو پەنجەی خەتاوتاوان بۆ هیچ لایەك درێژ نەکرێت لە مستر (سی•جی• ئەدموندز)و هاوکارانی بەو لاوە ••! ئەو هاوکارانە کە شوێن پێی ئەمیان هەلگرتبو ، چ لەزانینەوە بوبێت ، زانینێك کەوا بەندە بە بەرژەوەندیانەوە ، یان بێ ئەوەی کە خۆیان بزانن و هەستکەن بەرژەوەندیەکەیانی پێوە بەندە ••• هتدا چ لەلاساریو سوربونەوە بوبێت لەسەر نەزانین بەئەنقەست ، کە لەئەنجامدا بوبونە پردو بەردەباز بۆ پەڕینەووەی «پیلان» بۆسرەواندنە (هەقە)کان بە ناهەق ••! وەیا سوکە بەشداربونێك بوبێت لەبەر خاتران ! بۆ ڕسواکردنی (هەقە)کان لەناو کۆمەلگە فراوانەکەی کە تیایدا دەژین ••، ئەم هەولو تەقەلایانە سەرومڕ ، دەڕژانە دۆلیاتی ئاشی ئەو پیلانو دەسیسانەی کە بۆ ئەم (هەقە) بەسەزمانانە لەکاردا بو •• ئنجا ئەم هەلوێستە دوژمنکاریە جۆربەجۆرانە ، تێکڕا لەگەل کردوکۆشی مستر (سی•جی•ئەدموندز)و، وردە ئینگلیزەکانی تر کە بۆبەرژەوەندی ولاتەکەی خۆیان ڕوویان کردبوە ئەم ولاتە ، کەتیایدا بوبونە پیاو ماقولو ڕوشنبیرو کوێخاو ئاغا ••! یەکی دەگرتەوە ••

تەنانەت خاتو (هێنی هارۆلد هانسن) لەکتێبەکەیدا کە بەناوونیشانی (ژیانی ئافرەتی کوردە)و مامۆستا (عزیز گەردی) لەئینگلیزیەوە کردوویەتی

بەکوردی لەلاپەڕە (٣٤٦ - ٣٤٧)دا ، هەمان قسەکەی مستر (سی.جی. ئەدموندز)بە (هەقە)کان دەڵێتەوە . خۆ ئەگەر (ئەدموندز) هەروەکو سیاسی یەك شتێکی تێداهێشتبێتەوەو زۆر نە هاتبێتە پێشەوە ، تا ڕێی پاشەکشێی هەبێت ..! بۆیە دەبینین تەنانەت ، تێبینیەکانیشی لەبارەی (هەقە)کانەوە دەداتە پاڵ ئەو پۆلیسانەی کەچوبون بۆ (هەڵەدن)بۆ تەبلیغات .. لاپەڕە (١٨٧) - کتێبی (کرد ، ترك وعرب) ...

بەڵام خاتو (هێنی) کەبە زمانی مستر (گاوان)ەوە دەی گێڕێتەوە ، بێ چەندو چون ، خوالێخۆشبو (حاجی شێخ عارف) دەکات بەسەرۆکی پەیڕەوی (ڕووتی - بەرەڵایی) ئەو بەرەڵاییەی کەوا (هەقە)کانی پێ تاوانبار کراوە ...، ئەم (سەرۆکایەتیە !) دەداتە پاڵ ، ئەو (حاجی شیخ عارف)ەی کە باوکی خوالێخۆشبو (شیخ تەیفور)ی خانەخوێکەی خۆیەتی ..! کە لە « تۆپزاوا »و ئەو ناوچەیەدا (شیخ تەیفور) چاوساغ و دەلیلی بوە ..!

لەمەدا بەنیسبەت ئەم ئافرەتەوە ، ئەگەر خزمەت و نانونمەکی لێ دەرکەین کەوا داب و دەستورێکی کۆمەڵگە ڕۆژهەڵاتیەکانە ، کە لای ئەوان شەپقە داگرتنێك ! وەیا بەچەند وشەیەکی سوپاسنامەی سەرزارەکی کۆتایی بێت و ئیتر هیچیان لەهیچ !! بەڵام دووبارە کردنەوەی وتەکانی (ئەموندز / گاوان) لەبارەی (هەقە)کانەوە بێ چونەبنج وبناوان و لێکۆڵینەوەیەکی یەکی عیلمی ..، جنێوێکە بێ پەروا ئاڕاستەی باوکی خانەخوێکەیی کردوە ..! لەکاتێکدا ئەم (خاتونە) گوایا بەگەشتێکی زانیارانە (سفرة علمية) هاتبوە ناوچەکەیان ..!

لەم کەلێنەوە یۆمان هەیە کە بڵێین : ئەگەر وەکو مستر (ئەدموندز / گاون) دەڵێن و ئەمیش دەی ڵێتەوە ، ئەگەر خوالێخۆشبو

(حاجی شیخ عارف) داهێنەری ڕێبازی بەرەڵایی بوبێت لەناو (هەقە)کاندا - لەگەڵ تەواوی ڕێزمدا بۆ ئەم زاتەو کوڕوکوڕەزاو وەچەکانی چونکە ئەمە بیروڕای ئەو دوانەو دەستوپێوەندەکانیانە ، ئەمە وا دەگەیەنێت ، ئەم زاتەو ئەوانەی پەیوەندیان پێوەی هەبوە خاوەنو نوێنەری تەوژمی (تیار) ، بەرەڵایی و ، بەرەڵاییخوازی بون لە ڕیزی (هەقە)کاندا ..! ئیتر بۆچی ئەم بەرەڵاییە بەسەربەرەی خوالێخۆشبوان (شیخ عبدالکریم)ی شەدەڵەو (مامەڕەزای) برابدا ساغ بکرێتەوە ، لەسەرئەمانو لەسەر هەمو (هەقە)کان بکرێت بەماڵ ..؟! بەڵام وادیارە مەترسی لەمەسەلەی (هەقە)دا ، لەلایەن بەرەی خوالێخۆشبوان (شیخ عبدالکریم / مامەڕەزا)وە ڕووی کردبوە پاشەڕۆژی دەسەڵاتی (ئەدمونز / گاون)و دەستو پێوەندەکانیان ، نەك لەلایەن بەرەڵاو بەرەڵاییخوازانەوە ، بۆیە لەبەد گۆییو پرۆپاغەندەکردندا دژی (هەقە)کان بەگشتی دەستیان دادەگرتو دەمیان نەدەسرەوت ..! بەکورتی بەهۆی بەرەیەکەوە شانی هەمویانیان ئارداوی دەکرد .. بەواتەیەکی تر کردەوەی بەرەیەك - درۆ بێت یان ڕاست - کردویانە بەنمونە ، وەیا (پێخۆر) ! بۆ سوكوڕسواکردنی هەمویان ، بەوبەرەیەشەوە ، کە ئاشناو ڕۆشناو چاوساغیانن ! ئاوها پاداشیان دەدەنەوە - بەش بەحاڵی خۆم لەوباوەڕەدام کەئەو تێبینیانەی (خاتوهێنی)ش ، لەم ڕووەوە فڕی بەسەر حەقیقەتو ڕاستیەوە نییە ..! - تەنانەت سەربەستی ئافرەتیش خاتو (هێنی) بەژنبەرستی دەداتە قەڵەم ، بۆیە سەربەستی ئافرەت لەناو (هەقە)کاندا وشەو ڕستەیەکی نابەجێی دەداتێ ..! ئیا ئەمانە لە وڵاتەکانی خۆیاندا دەتوانن ئەم کردەوانە بنوێننو نەبن بەبابەتی لاقرتیو تانەوتەشەری خەڵکی وڵاتەکەی خۆیانو ڕای گشتیان ..! نازانم چۆن بوە کە بارودۆخی ئافرەتە (هەقە)کانیان نەکردوە بە ئافرەتە (ئەمەزۆن)یەکان ، کەبە پیاو بەزێن

جۆرەها چیرۆکیان بۆ هەڵبەستون ..!

هەر چۆنێك بێت ئەم خاتونە بە گەشتێکی زاتیارانە (سفرة علمیة) هاتبو دەیتوانی بۆئەو ژنپەرستیە » مشتێك وە یاچەند نمونەیەکی (عینات) لێ بهێنایەوەو پێشکەشی بکردایە .. بەتایبەتی دانەری کتێبەکە ، (ژیانی ئافرەتی کورد) ، خۆی ئافرەتە بەئاسانی دەیتوانی بچێتە ناو وردەبابەتی باسەکەیەوە ، بێ ئەوەی لەخۆیەوە قسە فڕێبدات ، وەیا بەڕاپورتەکەی (ئەدموندز ـ گاون) دابچێتەوە ..! خۆئەم (خاتوهێنی)یە تا لەباسەکەیدا سەرکەوتوبێتو دانەمێنێت ، بەدوای دەنکە موورویەکی بێ کونیشدا گەڕاوە ... بەڵام ڕەنگە لەوە ترسابێت کە نمونەکان (عینات) بەدڵی دۆستانیو دەزگاو دوکانی (کالسیرگ)و (ڕاسکوسنید)[1] نەبن کەوا بەهەمو بارێکدا باربوویان کردوەو ، یارمەتیسان داوە ، ئەم جوتە دەزگاودوکانە کەلە پەنای عیلمو بەناوی (ائنوگرافیا)وە ئەرکێکی تریان لەسەرشانەو بەئەنجام دەگەیەنن ، دیارە ئەم خاتونەش لەڕەسەنو بنچەی سیاسی (ئەدموندز / گاون)ە کوردواتەنی : (توخمەتخیلێ)یە ... ئیتر کاری مامۆستا (عزیز گەردی) ڕاست بێت کە وا لە لێبینیەکانیدا لاپەرە (٣٤٨) ـ هەمان سەرچاوە ـ باری لاسەنگی ڕاست کردۆتەوە ..

بۆ ڕوونکردنەوەی ئەم گێرەشێوێنیە کە (گایبنە) تیایدا ..! پیاوانی بێگانەی داگیرکەرو کەسانی سەربەوان بون ، کەوا لەم کارەساتەو گەلێك کارەساتی ترو (دزەخورجێنە)ی ! سیاسیو کۆمەڵایەتیدا ئاڕاستەکەر (موجە)بونو دەستێکی باڵایان هەبوە تیایدا .. ، تەنانەت

---

(١) تەکایە بە وردی تەماشای ئەوپێشەکیە بکە کە خاتو (هێن) خۆی لە کتێبەکەیدا (ژیانی ئافرەتی کورد) نوسیویەتیو مامۆستا (عزیز گەردی) کردویەتی بە کوردی .

(شیخ حسین)ی خانەقا ، لەلاپەرە (٥٩) پەراوێز (٦٣) - ئاوڕدانەوەیەك لە بزوتنەوەی هەقە - مصطفی عسکری ، بێ پەرواو ئازایانـە دەڵێـت : (لەوڕۆژەوە کە ڕێبـازی کۆمەڵایەتـی لەنـاو هەقەکـانا دەرکـەوتوە ئینگلیزەکان لێیان کەوتنە ترسەوە ، ئیتر هەرچیان بەسەرا هات دەستی ئەوانی تیابو ... م . م . ك) - تەواو . ئایا ڕێبازە کۆمەڵایـە تیەکـەی (هەقە)کان دەبێت جی بێت کە ئەوان لێی ترساون ..!؟ هەرئەوە نەبوە کە : - ویستویانە بەشێوازو ڕێبازو ڕێبـازی : (یەکسـانیو تەبابـیو هاوبەشیو ، هەرەوەزکاری ..) لە نەبونیو هەژاری ڕزگاریان بێت ! خۆ نەیانویستوە ، ڕژێمی کۆمەڵایەتیو سیاسی لەدورگـەی بەریتانیـادا بگۆڕنو (هەقە)یەتیان بـۆ بنێرن ..! ئیتـر بۆچـی لێیـان کەوتنـە ترسەوە ..؟ بەڵام وادیارە مەترسـیان لـە (مشـتەی ناو هەمانەکـە) ، لەیەکسانیو تەبابیو هاوبەشێتی یەکەی لەمەڕ (هەقە)کان هەبوە ، کەوا بۆ بارخانە نەوتینەکەیانو سامانەکەی زیانی هەیە ..!

ئیتر بۆ دەرخستنی حەقیقەتو ڕاستی لەم مەسەلەیەدا ناچار دەبم ، کەجاروبار هەندێ فیکرە ، بگرە هەندێ ڕستەش دووپات بکەمەوە ، بەم بۆنەیەوە داوا لەخوێنەری بەڕێز دەکەم لێم ببورێت ، چونکە وەکو دەڵێن : (قسە قسە دێنێت ..!) سەرەڕای ئەمەش کارەساتو ڕووداوە مەزنەکان ، لەکۆبونەوەی وەردە بابەبەتە لەیەكچوەکان لەبارەی چۆنێتی یانەوە ، پەیدا دەبێت ... هتد لە ئەنجامی ئەم (جەمعوتەرح)و کردارە ماتماتیکیە بە سەر ژیانی کۆمەڵایەتیەوە ، تێکڕا ژمارەی ناکۆکـی (التناقضـات) وردە بابەتەکانی بارە ناهەموارەکە زیاد دەکات ، بەرامبەرەکەشی واتە گـۆڕانو کارەساتە مەزنە داهاتوەکان - خـۆیان کـۆ دەکەتـەوەو ناکۆکیەکانیـان کەمدەبێتەوە ، بەکورتی (کۆكتر) ! دەبن ئەوسا ئەم زیادو کەمیە ، ئەم گۆڕانکاریە لەچەندایەتی (الكمية)یەکەیدا ، کار لەچۆنێتی (الكيفية)

مەسەلە کۆمەڵایەتیەکە ، تێکڕا دەکەن‌و دەی گۆڕن بەبارێکی تردا ، کە بۆ ژیان‌و مانەوەو پێشکەوتنی بەرەی ئادەمیزاد سودێکی هەیە ..!

بۆ نمونە :- شۆڕشە کۆمەڵایەتیەکان لەژمارەیەکی بێ‌شومارو زۆری (وردەبێزاری) ناوخەتکیەوە پەیدا دەبێت ..، (بێزاری) لەو کردەوانە ، لەو بارە ، کە (هەڕەشە)لە ژین‌یان دەکات‌و ژیان‌و گوزەرانیان ، دەخاتە مەترسی فەوتانەوە ..! ئەنجا بۆ ئەوەی وێنەیەکی ڕاستەقینە لەواقیع پێشکەش بکەین ، تۆزێك لەباسەکە لا دەدەین - تکایە لێمان‌ببورن - چونکە لادانەکەش نیمچە پەیوەندیەکی بەباسەکەوە هەیە ولایەنێکی ڕوون دەکاتەوە .. هتد .

دوای ئەوەی کەئینگلیزەکان سەرکردایەتە (هەقە)و شێخانی سەربە (هەقە)یان بۆ هەڵنەخەڵەتاو ، بۆیان لاس نەدرات ئەمانیش خوا هەڵناگری بەئارەزووی ئەوان نەبون‌و کوڕنوشیان بۆ نەبردن !!، ئنجا هاتن لەژێرەوە ، لەناو ڕیزی (هەقە)کاندا کەوتنە کار بۆ ڕسواکردن‌و پیشاندانیان بە جۆرێکی ناشیرین‌و نەشاز ..! ئەوانەی ئەم دەورانەیان دەبینی هیچیان خەڵکی دورگەی بەریتانیاو ناوچەی (وێلزو ، ئیسکوتلاندە) نەبون ، وە هیچ پەیوەندیەکی ڕاستەو خۆیان بەئینگلیزەکانەوە نەبوە ، بەڵام ئەمان تەنها سودیان ، لەلایەنێکی چالاکی‌و لێهاتوویان وەرگرتوە ، لە چالاکی زاتی‌و شەخسی (Ego) ئەو کەسەی کەلەناو ڕیزی (هەقە)کاندایە ، وەیا دوورو نزیك پەیوەندی پێیانەوە هەیە ...، ئەم لایەنەیان بۆ مەبەسی خۆیان پەروەردەو بە خێو کردوە ..! وەیان هاتون ، ناکۆکیە سادەکانی ناویان ، ئەو ناکۆکیانەی کەلە هیچەوە دیارنی‌یەو ، جێی هیچ ناگرێت ! زل‌و ئەستوریان کردوە بەجۆرێك کردویانە بە دەلاقەیەکی گەورە ، وەیا وەهایان پیشان داوە ،

تا لەیەکتریان تیژکەن بیان‌کەن یەگژ یەکدا ، بەتایبەتی بەگژ سەرکردایەتیەکەیاندا ..! خۆ ئەگەر هەوڵو کۆششیان لەگەڵ خوالێ‌خۆشبو (حاجی شیخ عارف)ی سەرگەڵودا سەری نەگرتبێت ، سەبارەت بە ژیری‌و دوورئەندیشی ئەم‌زاتەوە بوەو خزمایەتیەکی نزیکی لەگەڵ خوالێ‌خۆشبو (شیخ عبدالکریم)ی شەدەڵەدا ، لەگەڵ گەلێك هۆی تریش ، کە لەوانەیە شەخسی ڕووت بوبن ، بەکەڵکی نانەوەی دووبەرەکی نەهاتون ، وەیان ئەنجامێکی پێچەوانەیان دەبو ، لەکەرت‌کردن‌و دووبەرەکیەکەی کە دەیانویست ، ئەو دووبەرەکیەی کە بەکەڵکی ئەوان بێت‌و خزمەتیان بکات ..!

بەڵام لەناوڕیزی (هەقە)کاندا هەیە بۆ ئەم مەبەسە بشێت‌و سەری پێوە نەبێت ، ئەمە لەلایەك ، لەلایەکی‌تریشەوە ، کە ئەم لایەنە یەکسەر پەیوەندی بە چۆنێتی ڕێبازی (هەقە)کان‌و ئەونەریت‌و پەیڕەووە هەیە ، کە لە ناویاندا حوکوم فەرمایە ، ئەمیش ئەو یەکسانی‌و تەبایی‌و جۆرە دیموکراتیەتەیە کەلە ناویاندا هەیە ...، چونکە جیاوازیەکی ئەوتۆ نی‌یە ، لەناو پیرو مریدەکانیاندا ، کە شایانی باس بێت‌و پەنجەی بۆ ڕاکێشرێت ، کە ئەم ڕەوشتە لەناو ڕێبازە کانی تری تەسەوفدا بەدی ناکرێت .. ! دیارە مشورخواردنیش بۆ ئەم ئیشمە ، بۆ دووبەرەکی‌و ئەرکەکەی ، پێویستی بەتێبینی‌و لێکۆڵینەوەو دەراسەیەکی قووڵو فراوان هەیە ، کە زۆر دەمێك بو کردوکۆشێکی تایبەکاری بۆ تەرخان کرابو ، ئیشی ڕۆژێك‌و دوان نەبو .. تاکو دەست‌نیشانی پاڵەواتی لێ‌هاتوی کارامە دەکرێت بۆ ئەم ئەرکە بۆ ئەم قۆناغ‌و هەڵوێستە ، کەوا هەمو هەل‌و مەرج‌و مواصفاتێکی تایبەتی‌و شەخسی بۆ ئەم دووبەرەکیە تێدا بێت ..!

(١٣)

لەم بارەیەوە سەرچاوەیەکی وامان نی‌یە کەیارمەتیمان بدات ، بۆ لێ‌دوان لە کێشەی جیابونـەوەو دووبەرەکـی‌و کـەرت کـردن لەنـاو (هەقە) کاندا جگە لەکتێبەکەی مامۆستای پارێزەر (مصطفی عسکری) - ئاوڕدانەوەیەك لە بزوتنەوەی هەقە - لەگەڵ نوسینەکـەی مامۆستا (رشید محمد علی) کە لە گوڤاری (کاروان) ژمـارە (١٥) کانونـی یەکەمیساڵی ١٩٨٣ کە بە ناوونیشانی (مەسەلەیەکی مەزن‌و هەوڵێـکی کەم) بڵاوکراوەتەوە ، کەوا هەردووکیان بەجوت باسـی پەیدابونـی (حمەسور) دەکەن لەبزوتنەوەی (هەقە)دا ، هەروەها بۆ لێکۆڵینەوەو دەراسەی (حمەسور)یتی ، هیچتر - ئاشکراو دیاردی - شك نابەیـن لەم دوو سەرچـاوەیە بـەولاوە ٠٠، بۆیە دەبینـن ناچاریـن لـێ‌دوان‌و گفت‌وگۆو ، شیتەڵ کردنەوەو چەندوچونمان ، هەر لەسەربنچینەی ئەو ، وت‌و وێژانەیە کە ئەم دوانە لەم ڕووەوە کردویانە .

پێش ئەوەی ، کە بچینە ناو باسەکەوە - هەروەکو لەدەرگادانێك - چـەند پرسیارێك دێتە پێشەوە : - حمەسور کێ‌یە ٠٠؟! لەبزوتنـەوەی (هەقە)دا پێش جیابونەوەی ڕەوشتی چۆن‌بوە ٠٠! دوای جیابونەوەکەی،

ئەو بەرەیەی کەئەم بوبە پیروپێشەوایـان دابو دەستورو ڕەوشتیان چی‌بو ...؟! وەڵامی ئەم‌پرسیارانـە تا ڕادەیـەك ڕووناکیـەك ئاڕاستەی ئەنجامی کـەرت‌کردنەکـە دەکـەن ، چ کێ‌یە ...؟! لەبزوتنـەوەی (هەقە)یەتیەوە ...، چ بەنیسبەت چارەنوس‌و پاشەڕۆژی جیابونەوەکەو خودی کەرت کردنەوەکەوەوە ....!

(حمەسور) پیاوێـکی نەناسراوبوە ، نەناوی باوکی دیارە ، نەهی باپیریشی ، هەروەکـو لەلاپـەڕە (٣١) - لەکتێبی ئاوڕدانەوەیـەك لەبزوتنەوەی هەقە - دانەری مامۆستا (مصطفی عسکری)دا هاتـوە ، گوایا خەڵـکی ئالان‌و سیوەیلە ...، دیسانەوە مامۆستا (رشید محمد علی)یش لەنوسینەکەیدا - گوڤاری (کاروان)ژمارە (١٥) کانونـی یەکەمی سالی ١٩٨٣ لاپەرە (٧٠)دا دەڵێت : (حمەسور) خۆی‌و توویەتی کە خەڵـکی دەوروبەری (مـاوەت)ە .. ئیتـر (حمەسـور) خەڵـکی هەرلایەك بێت ، لە ڕێڕەوی ژیان‌و گوزەرانی تایبەتی خۆیدا ، بەوەدا کـە باوك‌و باپیری ، بێ‌ناو ، و نەناسراون ، وا دەردەکەوێت لەسەرەتادا ژیانێکی پڕستەم‌و کلۆڵ ژیاوە ، بە تایبەتی لـە تافی منداڵیدا ، ئـەم مـاوەیەی بەکوێرەوەری‌و سەرگەردانی بردبێتە سەر ، تا گەورەبوەو ئیسقانی ڕەق بوە ..! لای خوالێ‌خۆشبو (شیخ عبدالکریم)ی شەدەڵـە خـۆی گرتۆتەوە ، لەوێ چەپ‌و ڕاستی خۆیی ناسیوەو چاوی کراوەتەوە ! ئەم تەمەنە منداڵیە پڕ ستەم‌و مەینەتی‌یەی (حمەسور) وەنەبێت خەوشێك بێت بۆی ، بە ناشوکوری ناڵێم منداڵی بەختەوەر کەمە .. کەچی بەپێچەوانەوە منداڵی کەساس‌و وکوڵۆڵ زۆرو زەبەندەیە..! بە تایبەتی لەلادێکانماندا، کە ڕژێمی دەرەبەگایەتی دەسەڵاتدار بو ، ئیتـر نەخۆشـی‌و مەینـەتی کۆمەڵایەتی ، دەقێك‌و چوارچێوەیەکی ڕەمەکی‌و ئاسایی‌و عادەتی بـو ، کەم‌کەس هەبو لەبینینی منداڵی شرۆڵەو کۆلۆڵ‌و پەرێشان دڵی ڕابچڵەکێت!

سەبارەت بەم جوتە نەگبەتیە : هی نەخۆشیو هی کۆمەڵایەتی ! بەشێکی زۆر لەمنداڵی بەسەزمان ، هەر بەساوایی هەتیوو ، بێ کەکەسو قەلەندەر دەبو ..! هەمیسان بەناشوکوری ناڵیم ، ڕژێمێکی کۆمەڵایەتی ئەوتۆش نەبو ، کە چاودێری منداڵی لێقەوماو بکات ، ئامۆژگاریو پەروەردەکردنی بخاتە ئەستۆی خۆیو دەستێك بێنێت بەسەریداو بێ کەسی پێوە دیار نەبێت تا گەورە دەبێتو لە خەم دەڕەخسێت ..! دوور نی یە لەناو ئەم منداڵانەدا (کەڵە فەیلەسوفو داهێنەرو ، ڕۆشنبیرو ، وێژەوانی بلیمەت هونەرمەندی لێهاتویان تێدا نەبێت) ! ئەگەر دەرفەتو هەلو مەرجی گونجاویان بۆ هەڵ بکەوتایە ..، بەڵام بەنامۆیی ، بەسەرگەردانیو بەئاتاجی ، بێگومان بلیمەتیو لێتوویەکەشیان ڕوودەکاتە لایەنێکی نەگریسو نالەبار (سلبی) ، وەیا پڕوپووچ ..! خۆ ئەگەر ئەم منداڵانە بە داروبارو تەنولەش پتەوو قایم نەبونایە ، واتە لەڕووی بایۆلۆجی یەوە بەهێز نەبونایە ، بەرگەیان نەدەگرتو نەدەمانەوەو زوو جوانەمەرگ دەبوون ..! ئیتر ئەرکی ژیانو خۆ بەخێوکردنو هەڵسوکەوتو کەشمەکەشی ناو کۆمەڵگەشیان دەکەوتە سەرشانی خۆیان هەرلە شوانی کارەگەلو بەرغەلو گۆلکەوانیو ئنجا ڕەنجبەریو ئاشەوانیەوە پێدا دەهات تا دەگەیشتە بەردەرکی : « دیوەخانی ئاغاو بەگ ، یان تەکیەو خانەقای شێخەو مجەوری مزگەوت » ..!!

دیارە ژیانی کۆلۆلیو پڕستەمی سەردەمی منداڵی ، شوێنەوارێکی پڕستەمترو سەخت ، لەدەست سەردەمە پڕمەینەتیەکەی ، کە لە هەڕەتی منداڵیەکەیدا دیوێتیو چەشتویەتی لەدەروونی منداڵە کەساسەکەدا بەجێ دەهێڵێت ..! وەکو برینێکی سارێژی شوێن دەمی تیغێك ، وەیا شوێن ڕووشاوی یەك بە ڕووکاری ڕەوشتو خوویەوە دیارە ، لەگەڵێك بارو ، هەڵوێستو موناسەبەتدا خۆی دەردەخاتو دەردەکەوێت ..

لەشێوەی وەڕسیو بێزاریو ڕقویاخیبون بە هەستوعاتیفەیەوە دیارەو خۆی دەنوێنێت ... هتد چونکە ئەو بارو هەڵوێستو بابەتە ، کوێرەوەریە دێرینەکەی خۆیی بیر دەخاتەوە ، برینەکەی دەکولێنێتەوە بۆیە توخونی ئەو جۆرەبابەتە ناکەوێتو خۆی لەقەرەی نادت وەیا لەئاستی هەڵدێت ! ئەمە لەلایەك ، لەلایەکی تریشەوە ، ئەم منداڵە کەساسو کوڵۆڵانە ، سەبارەت بەوەی کە بە تاقە تەنیا زۆرانبازیان لەگەڵ ژیاندا کردوەو بەسەریدا زاڵ ، جۆرە شارەزاییو خوبرەو تاقی کردنەوەیەکی تایبەتیاد لا کۆ دەبێتەوە ، ئەمە جۆرێك لە هەستی بەخۆداڕاپەرمونو خودپەسندیو فەردیەت ، تەنانەت دەماری سەرپێچیو یاخیبونیش ، لەدەروونیاندا چەکەرە پەیدا دەکات ..!

ئنجا وا دیارە (حمەسور) لەڕووی سایکۆلۆجیەوە ، هەڕەمەیەك بوە لە ناکۆکیەکان (التناقضات) ، کە لە ئەنجامی ئەو هەمو مەینەتیو کوێرەوەریو کوڵۆڵیەوە پەیدا بوبون کەلە هەڕەتی منداڵیدا گرفتاری بوبو ، وەتیایدا ژیابو ..!!

(حمەسور) سەرەتای ژیانی تەسەوفیەکەی لەخزمەت خوالێخۆشبو (شیخ عبدالکریم)ی شەدەڵەدا بوە ، پێڵاوی دەربەدەریو ئاوارەیی ، بەرگی هەتیوی لای ئەم زاتەدا کەندوە .. پێویستە بزانین ڕەوشتو کردەوەی لەم قۆناغەی ژیانیدا چۆنبوە ..!؟

مامۆستا (رشید محمد علی) دەڵێت : (حمە سور)یەکان چایان نەخواردۆتەوە • هەروەها لەزەمانی (شێخ عبدالکریم) خۆیدا چاخواردنەوە قەدەغە کرابو .. هتد (تەواو) ـ گوڤاری (کاروان) ژمارەی (١٥) ساڵی ١٩٨٣ ـ .. ئەوی ئاشکرایە خوالێخۆشبو (شیخ عبدالکریم) لەساڵی ١٩٤٢دا کۆچی دوایی کردوە ، ئەمە وادەگەیەنێت

کەسێ ساڵەکەی پێش‌مەرگی (شێخ) لەو ساڵە شومانە بوە ، کە جیهان لەگەرمەی جەنگی دووەمی جیهانیدا بوە ..، ئەو ساڵە پرمەینەتیانــەی کە خەڵکی چایان بەخورمـاو مێـوژ دەخـواردەوە چونکـە بەهۆی جەنگەکەوە شەکر قاتی بو .. خۆ ئەگەر (شێخ) قەدەغەشی کـردبێت لەو باوەڕە دام کەئێشێکی باشی کردوە ، چونکە شیرینی تری خۆماڵـی هەبو کەوا جێگەی شیرینی شەکـر بگرێتـەوەو تامـەزرۆی شەکـر بشکێنێت‌و لەمیش باشتر بێت لەڕووی خۆراکەوە (التغذية) ..، بایزانین (شێخ) هەڵوێستی چۆن بوە ..!؟

مامۆستا (رشيد محمد علی) لەهەمان سەرچاوەدا دەڵێت : [بەڵام حمەسـور خۆی لـە باسی چانەخواردنەوەکەیاندا ئەڵێ : « ڕۆژێـکیان کۆمەڵێـکی زۆری سۆفی‌و شێخان لە تەکیە کۆبونـەوە منیش چومـە ژورەوە گوێم لێ‌بو « شێخ » ئەیفەرمو مریدی من نابێت چا بخواتـەوە ـ واتە حمەسور بەدەنگـی بەرز قیژاندم وتـم : « مـن دەیخۆمـەوە » شیخیش فەرمور : « شێتە لەگەڵ تۆم نی‌یە » ...] ـ تەواو ـ

ئەوی لەم هەڵوێستەی (حمەسور) دەوەشێتەوە : أ ـ « حمەسور» خۆی لە شێخ سور کرۆتەوە ، بەو شێوە ناشیرینە بەسەریدا دەشیرێنێ‌و بەو جۆرە ناشیرینە بەرپەرچی شێخەکەی ، مامۆستاکەی (ئوستادە)کەی دەداتەوە . لەسـنوری وێـڵ‌و نەزاکـەت دەردەچێـت بەرامبـەری .. ب ـ لەپەیڕەوو فەرمانی (ئوستادەکەی) یاخی دەبێت‌و دەڵێت : مـن دەیخۆمەوە) ، کەچی ناشی‌خواتەوە ، ئنجا چاخواردنەوەش قەدەغـە دەکات ، ئەمە وا دەگەیەنێت کە (حمەسور)لەو کۆمەڵەدا ویستویەتـی (شێخ) بشکێنێت ، بەڵام شیخیش ناڕەزایی‌و زویر بونی خـۆی لـەو هەڵـگەڕانەوەی ئەو لەناو ئەو کۆمەڵەدا بە : (شێتە لەگەڵ تۆم نـی‌یە)

چارەسەر دەکات ..! خۆ ئەگەر (حمەسور) ئەم کردەوەیەی بەرامبەر هەرشێخێکی تری (ارشاد)بنواندایە ، لەو شوێنەداو بەو زەقی یە ، بێگومان وەلامەکەی هەر (شێتە لەگەل تۆم نی یە) نەدەبو ...! بەلام وا دیارە (شێخ) بەمریدی خۆیی نەزانیوە ، بۆیە لەگەل ئەوی نەبوە .. - ئیتر (حمەسور) مەگەر هەر خۆی بزانێت مرید ، وەیا ڕاسپێرراوی کێ بوە ..!؟ خۆ ئەگەر ڕاسپێرراویش نەبوبێت خزمەتی ڕاسپاردنی کردوە ..! وەیا بێ ئەوەی کە بە خۆی بزانێت کێلگەی تاقیگەیەك (حقل التجارب) بوە ..!

لەبارەی (حمەسور)ەوە مامۆستا (مصطفی عسکری) لەکتێبی ئاوڕدانەوەیەك لە بزوتنەوەی هەقەدا ، لاپەرە (٣٢) کە بەزمانی مەلا سەلامی ترێخۆرەوەیە ، دەلێت(کەشێتی پەیدابو حمەسور یەکێك بو لەشێتەکانو « شیخ عبدالکریم » بەشێتی یەکەی ئەو (؟) ڕازی نەبوە ... هتد) ئەگەر شێتیو سۆفێتی لەو بارودۆخەدا ئامرازوئاوەلی یەکتری بن ، وەیا (دوو دیوی پارەیەك) بوبن ..، هەرگیز ئەم کردەوانەی (حمەسور) سۆفێتیو دلبەندی نەبوە بەشێخەوە ، ئەودلبەندی یەی کە بەردی بناغەی نێوان (شیخ ومریدە)و یەکەمهەنگاوە لەڕێڕەوی (تەسەوف)دا ، هەر وەکو گوێڕایەلی (الاطاعة)وایە بۆ (مەرکەزیەت) لەژیانی حیزبایەتی وسیاسیدا ..! بۆیە (شیخ عبدالکریم) باشی ناسیوە ، تا هەقی نەبوە کەبە (شێتی)یەکەی ، وەیا بە سۆفێتی یەکەی (ڕازی) نەبێت ..، وەیا سلی لێ کردبێتەوەو گومانی لێی هەبوبێت ..!! وەیا شێتی یەکەیی بەشێتی یەك زانی بێت کە دەست لە (عاقل)یش بوەشێنێت ! بەکورتی (شێتی عاقل..ێ!) بێت .

(حمەسور) هەرچۆنێك بوبێت لەناو کۆمەلگەی (هەقە)دا ،

ئاوات‌و نیازی خۆیی نەشاردۆتەوە •• ئەویش ئەوە بوە کە بەمیراتی (شیخ) شادبێت ••• هتد ئەوەتا لەلاپەڕە (٣١) کتێبی ناوبراودا (مامۆستا مصطفی عسکری) بە زمانی مامۆستا (حمزة عبداللە)وە دەڵێت : (حمەسور پاش مردنی شیخ عبدالکریم مێزەرەکەی لەسەر خۆی ئەنێ‌و جبەکەی لەبەر ئەکا ئیدیعای شێختیی ئەکات ، بەڵام شێخەکان ملی بۆ کەچ ناکەن لەشەدەڵە دەری ئەکەن •• هتد) ـ تەواو ـ

لەم هەنگامەدا (حمەسور) پاشەکشێی لێ دەکات ، چونکە بەتاقی تەنیا دەرقەتی ئەو داب‌و دەستوری کۆمەڵگەیە نایەت ، کە دەیەوێت سەرومڕ خۆی بکات بەپیروپێشەواو شێخیان ، بۆیە خۆی‌و دەستەو تاقمەکەی ڕوو دەکەنە (کلاوقوت) لەوێ بە نامرادی جێ‌نشین دەبێت ••، لەم بارەیەوە مامۆستا (محمدی ملا کریم) لەلاپەڕ (٣٢)هەمان کتێبدا باشی بۆ چوە کە دەڵێت : ـ (••• حمەسور وەکو گوتمان ڕەشە مسکێن بوە ، تێکەڵاوکردنیشی‌و چونەناوکاروباری ئەوێ‌و ئەوەش ، ئەبێ پشت‌بەزەمینەیەکی کۆمەڵایەتی پتەوببەستێت کە (حمەسور) بە پێی داب‌و نەریتی کۆمەڵ نەیبوە •• هتد) ـ تەواو) دیارە ئەو زەمینە کۆمەڵایەتیەی کە ئەو نەیبوە ، بەپێی داب‌و دەستوری کۆمەڵگە بۆپێشەوایەتی ئەم ئیشە ، یەعنی (ارشاد) ، دەگەڕێتەوە بۆ بنەچەی ، کە دەبێت : بە ڕەسەن بچێتەوە سەر یەکێك لەنەوەکانی (امامی علی) ئەم ئیسپاتی وەراسەت‌و بڕوانامەیەی هەبێت ! ئەوسا بۆ ئەم ئیشە (ارشاد) دەشێ‌و لەسەری دەخوات •••! ـ ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ ئەو تێکۆشان‌و زۆرانبازیە کە زۆر لەمێژە پەیدا بوبو ، لەسەرحوکمڕانی کردن لەناو کۆمەڵگەی موسوڵمانەکاندا ، کە ناکۆکیەکەی (امامی علی)و (معاویەی کوڕی ابی سفیان) پۆپەی ئەو تێکۆشان‌و زۆرانبازیەبو ••! ـ ئەگینە دەبێت (ئەوکەسە) لەڕێی عیبادەت‌و بەجێ‌گەیاندنی مەراسیم‌و پەیڕەوی

ئاینیو پەرستنەوە (پێبگات)و سەڵاویشی بداتەوە ئنجا دەبێت بە (شێخ)..! کە بەم جۆرە شێخانە لە وڵاتی ئیمەدا پێیان دەوترێت (شێخی بەرماڵ)! وا دیارە (حمەسور)یش پەلەی بوە ، ویستویەتی بەسەر قۆناغەکاندا باز بدات ، بۆیە نە پەرژاوەتە سەر ئەم خەبات و تێکۆشانە !! بۆ گەیشتن بە ئاوات و ئامانجەکەی ، وە هەر بۆیە لەم ڕێبازەدا نامراد بوە ... هتد هەرچەندە لە کاروباری (ارشاد)دا ، لەڕووی کۆمەڵایەتیو متمانەو باوەڕەوە بۆ ئیشی (ارشاد) ، شێخی بەرماڵ تامی ئەو شێخانە نادەن کەوا ئەو (ئیسپاتی وەراسەت و بڕوانامەیان) هەیە کە وا باسمان کرد ...، بازاڕی (ارشاد)و نازو ئیعجازیان لای خەڵکی وەکو هی ئەوانی تر گەرمو گوڕ نییەو نانوێنن ...! تەنانەت کابرایەکی (سنەیی) ساویلکەی دەڵبەندی (سەیدوسادات) ، باوەڕومتمانەی ، بە کورتی « خۆشەویستیەکەی » بەرامبەر بەم بەرەیە ـ واتە بەرەی سەید ـ دەگاتە ڕادەیەك ، فەزڵو چاکەی (گوێدرێژە) کانیشیان دەدات هەمو گوێ دایژێك کەدەڵێت : ودەیانکات بە گەورەو سەرداری تێکڕا هەمو گوێ درێژێك کەدەڵێت : (کەرگەل سەی گەل .. سەی گەل کەرگەل) !! لێرەدا (گەل) ئەداتی جەمعە .

لە لاپەڕە (٣٣)ی کتێبەکەی مامۆستا (مصطفی عسکری) ـ ئاوڕدانەوەیەك بزوتنەوەی هەقە ، بە زمانی مامۆستا (محمدی مککریم)و مامۆستا (حمزة عبدالله)وە هاتوە کەگوایا : [حمەسور بەپێی ئەوەی کەپێشتر وترا لەبنەماڵەی شێخان نییەو لەڕیشەی کۆمەڵایەتیەوە ئەچێتەوە سەرجوتیارانی ڕەنجکێش ، لەوانەیە بەکردەوە باسکراوەکانیان وای هەڵسەنگێنین کە نوێنەری هێڵێکی ڕادیکالی مەشرەبە لەبزوتنەوەی هەقەدا لەگەڵ دەمارێکی باش لە واقیع و دەورو پشت نەگەیشتن ، کەفو

گوڵ دامرکاندنەوەی زووبەزوویشی ئەم ڕایەمان زیاتر ئەچەسپێنێت ..!
ماموستا (حمزه عبدالله)یش لایەنی ئەم ڕایە ئەگرێت بەرەی حمەسور بەبەرەیەکی « چەپڕەو » ئەداتە قەڵەم ... هتد] ـ تەواو ـ

ئەم چەند دێڕە ، کەبەم جۆرە تۆمار کراوە ، ناوئاخنی بیروڕاکانی پێویست بە ڕوون کردنەوەو لێدوانێك دەکات :

بێگومان هەمو بزوتنەوەیەکی کۆمەڵایەتی بەپێی بنچینەی ئایدیۆلۆجیاکەی خۆی (چەپڕەوو ڕاستڕەوو ، ڕادیکالی‌و کلاسیکی‌و ڕۆمانتیکی .. هتد) تایبەتی خۆیی هەیە ، بەڵام تەقەلادان بۆ لێکدانەوەو هەڵسەنگاندنی بزوتنەوەیەك بەکێش‌و تەرازووی بیرو باوەڕی بزوتنەوەیەکی کۆمەڵایەتی‌تر ، کە لە بنچینەی ئایدیۆلۆجیەتیاندا لەیەکەوە دووربن ئەمە هەوڵێکی بێ‌سودو بەهەڵەدا چونە ..! خۆ (هەقە)کان لەسەربناغەی ئایدیۆ لۆجیای تەسەوفەکەیان مابونەوە ..، بڕیاریان نەدابو جاف واتەنی (گاڵیان وەگوێزن) بولایەکی‌تر ..! دیسانەوە هەوڵدان بۆ هەڵسەنگاندن‌و لێك‌دانەوەی کارەساتێك کەچەند چەرخێك لەمەوپێش ڕووی‌داوە ، بەپێی بایەخ‌و بیروباوەڕەکانی ئەمڕۆ ، گەرچی لە هەندێ وردەبابەتی گشتیەکەیاندا لەڕووی کۆمەڵایەتیەوە لەکارەساتی ئەم سەردەمەش بچێت ، بێ‌چەندوچون ، ئەم هەوڵ‌و تەقەلایەش مەبەس نادات بەدەستەوەو سەر دەکات ، وەیا بە لای کەمەوە ، غەدر لەکارەساتەکە دەکرێت ..! هەروەکو : بێین سەرزەنشتی ئەو کوروکاڵ هەرزەکارانە بکەین کە جاران کورتەك‌و شەرواڵی پزو خامەکیان لەبەر دەکرد .. بڵێین بۆچی پانتۆڵی (کاوبۆی ، وەیا فلاتیان) لەبەر نەکردوە ..!؟ هەروەها هەوڵدان‌و کۆشش بۆ جێ‌بەجێ‌و چارەسەرکردنی کێشەی کۆمەڵایەتی‌و کارەساتەکانی ئەم سەردەمە ، بەپێی بیرو باوەڕو کێش‌و

تەرازووی دێربن هەمان دەستور ئەمیش هەوڵێکی بێسودە ، مەبەس و (هدف) ناهەنگێوێت .. بەڵکو کورت دێنێت ..! هەروەکو یەکێک بۆ بڕینی ڕێگایەکی دوورو درێژ (وڵاغ) بەباشتر بزانێت لە (ئۆتۆمۆبیل) ئیتر ڕاستترین زاراوەو ، وشە بۆ ئەم جۆرە ڕەوشت و هەڵوێستەش (کۆنەپەرستێتی) پڕ بەپێستێتی ..

دیسانەوە لەڕووی چینایەتیەوە ئاشکرایە ، لەژیانو گوزەرانی ڕۆژانەشدا دەیبینین هەرکەسێ لەبنەچەدا بچێتەوە سەرجوتیارانی ڕەنجکێش ، مەرج نییە کەببێتە نوێنەری هێڵێکی ڕادیکالی ، ئەمە چ لەبزوتنەوەی (هەقە)دا ، وەیا لەهەر بزوتنەوەیەکی کۆمەڵایەتی فراوانتردا بێت ...، دیسانەوە مەرج نییە هەرکەسێك کە نوێنەری هێڵێکی ڕادیکالی یا نوێنەری هەر هێڵێکی‌تر بێت ، دەبێ هەر بچێتەوە سەرجوتیارانی ڕەنجکێش ، وەیا چینێکی تایبەتی ، وەیا ببێتە نوێنەری ئەو بنچینە کۆمەڵایەتیەی کە خۆیی لێوە هاتوە ..! هەمیشە ، لەهەمو کاتێکداو لەهەمو جێگەیەکدا دروست نییە کەوا نوێنەرایەتی هێڵێك و چینێکی تایبەتی سەرومڕ بەستریت ، بەبەرەیەکی تایبەتیەوە ..! چونکە لەژیانو گوزەرانی ڕۆژانەی کۆمەڵگەدا ، گەلێك ڕووداو (الاحداث) دەبینین کە بەپێچەوانەی ئەو بۆچوونەوەیە ...، زۆر کەس هەیە لەبنەچەیەکی ڕەنجکێشە کەچی بەدیمەنو دیکۆرو بیرکردنەوەیدا هەرگیز بەلای بنەچەکەی خۆیدا ناچێت لافێکی‌تر لێ دەدات .. دەتوانین بڵێین نوێنەری لایەکی‌ترە ، لەناو بنەچەکەی خۆیدا .. بەڵام بۆچی ئەم جیاوازیەو لەڕیزدەرچونە لەناو کەسانی بەرە جۆربەجۆرەکاندا هەیە ..؟! ئەمە دەگەڕێتەوە بۆ ئەوکەسانە خۆیانو ئەو کێشانەی ڕۆژانە دەیهێنێتە بەردەمیان ، ئەوسا جێبەجێو حەل کردنی کێشەکانی ڕۆژانەی خۆیان لەبەرەکەی‌تردا دەبینن ، ئیتر تا زۆرتر بەتەنگ خۆیانەوەبن ،

غەمی خۆیان بخۆن ، بەپەرش تەنگ و چەڵەمەکانی خۆیانەوە بن و بەس ..! زیاتر بازبازۆکێ و ئەمبەروئەوبەر دەکەن ! ئنجا « دامردنەوەی زووی کەف وکوڵ »یش وچان و پشوویەکە بۆ (گێڕ گۆڕین) ، پێشەکیەکی سروشتی‌یە بۆ گوڕخواردنەوە بۆ قەڵەمبازو گوژمێکی‌تر ..!!
خۆ لە فیزیادا هەیە : ئەو مادانەی کە زوو گەرم دەبن زوویش سارد دەبنەوە ..! بابە زاراوەی فیزیا بی‌ڵێین : گەرمیەکە دەدەنەوە ..! چونکە ساردبونەوە بارێکی وزەیە (الطاقة)لە مادەکەدا .. هەروەها ئەوانەی هەچ بیروباوەڕێك و ڕێبازێکی کۆمەڵایەتی بەئاسانی و زوو بگرنەبەر ، هەمان دەستور بەئاسانی و زوویش دەی گۆڕن و دەی‌دەن بە دەستەوە ..! چونکە ئەگەر گەرمی (الحرارة) وزەیەك بێت بۆ بزوتنەوەی مادەو گۆڕانی لەبارێکەوە بۆ بارێکی‌تر ، هەروەها بیروباوەڕی کۆمەڵایەتیش وزەیەکە ،وەزەیەکی کۆمەڵایەتیە (Emergy - Social) بۆ ڕەوشت و ڕێباز گرتن و کردەوەی کۆمەڵاتی، بۆ بازبازۆکی و ئەمبەروئەوبەر کردنیش لەناو کۆمەڵگەدا ..!

خۆ ئەگە بە وردی سەیرێکی ئەنجامی کردەوەکانی (حمەسور) بکەین دەردەکەوێت وەکو مامۆستا (محمدی ملا کریم) لەکتێبەکەی مامۆستا (مصطفی عسکری)دا وتویەتی : (ئەو دەمارە باشەی کەلەواقیع و دەورو بەر نەگەیشتندا) حمەسور هەیبوە ، دەڵێم نەك هەر سەری لە (هەقە)کان شێواندبو ، وە بوبوبە (پواز) ..! وەیا کەرتێکی سەربەخۆ لەناو بزوتنەوەی (هەقە)دا بەڵکو بوبوە (لەکە)یەك بۆیان لەناو کۆمەڵگە فراوانەکەدا ، چونکە نانێکی لەگەڵ (هەقە)کاندا خواردوبو ، کردەوەکانی ئەم لەسەر (ئەوان) حیساب دەکراو بەسەر ئەواندا ساغ دەبووەوەو دەسەپا ..! خۆ ئەگەر لەقۆناغێکی تایبەتی بزوتنەوەی نیشتمانیدا (حمەسور) دۆست بوبێت ، ئەمە لەڕووی کۆمەڵایەتیەوە شتێکی

سەیرنییە •••! تەنانەت گەلێك لەدەرەبەگەكان ، لەگۆشەی كۆمەڵایەتی و ناوبانگ و درەوشانەوەی خۆیانەوە لەناو كۆمەڵگەدا ، لەقۆناغێكی تایبەتیدا دۆستبون لەگەڵ بەرەیەكی نیشتمانی ، وەیا لەگەڵ چەند كەسانێكی بەرەیەكی تایبەتی نیشتمانیدا ، پەنایان داون ، پاراستویانن ، كە ئەم مایەی شانازیە بۆ ئەوان پێش پەناهێندەكان ••! تەنانەت تیایاندا هەبوە ، چارەنوس و ئاوات و هیوای خۆیی بەستۆتەوە ، بەو بەرەنیشتمانیەوە ، كە خۆی بەدڵی بوەو پەیوەندایەتی لەگەڵیدا هەبوە ، چالاكی و ئازایەتی لەناویاندا ئاشكراو جێ دەستی دیاربوە ••!

بەم بۆنەیەوە ڕوداوێك دەگێڕمەوە - گەرچی گاڵتەو گەپ ئامێزیشە - بەڵام لایەنی دراماتیكیەكەی لەڕووی كۆمەڵایەتیەوە ، مانایەكی تایبەتی هەیەو قوژبنێكی گرنگی هاندەر (الحافز) ڕوون دەكاتەوە ، بۆیە بەنمونە دەیهێنمەوە تا خوێنەری بەڕێز لەڕچەو ڕێبازی مەسەلە كۆمەڵاتیەكان نزیك بێتەوەو یارمەتی بدات لەتێگەیشتنیدا •

دەڵێن : - ئۆباڵی بە ئەستۆی ئەوەی وتی - لەساڵانی جەنگی دوومی جیهانیدا گیرفان بڕین بەجۆرێكی سامناك لەشاری (القاهرة)دا تەشەنەی كردبو •• لێپرسراوانی ئاسایش و پۆلیس ،بۆ دانانی سنورێك و بنەبڕكردنی ئەم تاوانە ، كەوتنە خۆیان ، بازووی هیمەتیان لێ هەڵماڵی •• هتد ، ئنجا هاتن لێهاتوترین بەڕێوەبەری (مدیر)پۆلیسیان دەست نیشانكرد بۆ هەستان بەئەركی دۆزینەوەی شێوازی گیرفانبڕینەكەو ، بنكەو ڕێكخراوەكانی گیرفان بڕەكان ••• هتد هەروەها بەجۆرێكی هونەری (فنی) هاتن میكیاجی بەڕێوەبەری دەستنیشانكراویان كرد ، هەیئەت و قیاوتیان گۆڕی و خستیانە شێوەی سواڵكەرێكەوەو فەرمانیان دایە كە هەفتەی دووجار بە بێدەنگ بەپۆستەدا ڕاپۆرتیان بۆ بنێرێت ••!

بۆ ئەم ئیشە پشووی دوو مانگیان دایە بەموچەوبەراتی (الراتب والمخصصات) تەواوەوە ، تا دوو سێ هەفتە پەیتا پەیتا ڕاپۆرتی دەنارد ، لەپڕ ڕاپۆرت ناردن کۆتایی هات ..! بەڵام پاش ماوەیەك نامەیەکیان لەلایەن بەڕێوەبەری نێرراوو فرستادەکەیانەوە بۆ هات کە تیایدا دەڵێت :ـ [ئەم نامەیەم بە وازهێنان (الاستقالة) دابنێن لەفەرمانبەرایەتیەکەم ، چونکە ئەم فرمانەی ئیستام بۆمن قازانجترە ..!] هەرچۆنێك بێت ئەم پیاوەتی کردوە ، کە وا خۆی بەسەر لایەکدا ساغ کردۆتەوەو کوردواتەنی : نەبوە بە کەری ناو جۆگا : قەپاڵێك لەملاو ، قەپاڵێك لەولا ! وەیا نەبوە بەهاوڕێی کاروانو هاوکاری جەردە ..!

بابێینەوە سەرەوکاری باسەکەمان ، ئیتر وەکو دەڵێن ئەگەر : (نیشتمان هیءه موان بێت) .. هەمو کەسێك بۆی هەیە دەم لەنیشتمانپەروەریەوە بدات ، ئنجا بۆ ئەوەی ڕێ بۆ (سپڵە)یی خۆش نەکەین ، با ئێمەیش هەرەوەکو ئەو دوو مامۆستایە (محمدی ملا کریمو حمزة عبدالله) دەڵێن : لاپەرە (٣٣) کتێبەکەی مامۆستا (مصطفی عسکری) هەروای (هەڵسەنگێنین کەوا حمەسور نوێنەری هێڵێکی ڕادیکالی مەشرەبە لە بزوتنەوەی هەقە)دا ... هتد سەرەڕای ئەمەش (سەڵاو)ی بۆبدەینەوە بڵێین لەگەڵ بزوتنەوەی نیشتمانیدا دۆست بوە .. گەرچی لەکاروبارو مەسەلەی کۆمەڵایەتیو نیشتمانیدا ، بڕیار لەسەر کۆتایی ، کوردواتەنی (کەوش لەبێ کردن) و !دوا ئەنجام بدرێت باشترە ئەو ئەنجامەی کەچرای ژیان تیایدا دەکوژێنەوە ، ئەوسا بڕیارەکە ، جۆرە ئازادیو سەربەستیەکی تێدایە !! وەکابرای باسکراویش لەسنوری وزەی کومەڵایەتی Emergy - Social چۆتە دەرەوە ، وەکو پێشتر باسکرا ...
ئنجا ئەگەر (حمەسور) لەگەڵ بزوتنەوەی نیشتمانیدا پەیوەندی باشو

دۆست بوبێت •• بەڵام بۆ (هەقە)کان بەکشتی ، وە بۆ کۆمونەکەی لەمەڕخۆی بەتایبەتی کۆست بوە ••! لەوە کۆست‌تر کە بەمنداڵ نەبون ، ویە وەجاخ کوێری ، لەسەر خۆو بەشێنەیی بڕیاری فەوتاندنی داون ••! خۆ ئەگەر (حمەسور) وەکو مامۆستایان(محمدی ملا کریمو حمزة عبدالله) دەڵێن : (چەپڕەوڕادیکالی) بوبێت بەم بەرنامەیەی : « لەبەر بورە منداڵ نەبون » ••! لەکۆمۆنەکەیدا ، بەم کردەوەیەی قوڕی بۆ چەپڕەوی‌و ڕادیکالی گرتۆتەوە ، هەردوکیانی زیندبەچاڵ کردوە ••! چونکە) چەپڕەوی ، ڕادیکالی ، شۆڕشگێڕی ، دیموکراتی •• تێکڕا هەمو بایەخێکی مرۆڤایەتی‌و کۆمەڵایەتی ••) ئەم جۆرە وشەو زاراوانە ، هی ئادەمیزادەو بۆ ئادەمیزاد •••! ئیتر ئەگەر ئەم بەرەیە (الفصیلة)یە نەماو فەوتا ••، ئنجا وەکو کابرای کوردە دەبێت بڵێین : (پاش باران کەپەنك) ! ئەوسا نەوەستای کەپەنك‌و نەکەپەنك لەبەریش دەمێنێت ••!

ئەم بەرنامەیەی ئەم ئەگەر مەوداو ، سنورو ، چوارچێوەو ، شێوازی لێ دەرکەین شان لەبەرنامەی (بۆمبانیۆترۆن)یەکەی لەمەڕ ئەمەریکا دەدات کە خۆیی پێوە هەڵدەکێشێت‌و هەڕەشە لەژیانی (گیان‌لەبەر) ، چونکە تەنها کار لەشانەکانی (الخلایا) لەشی زیندەوەر دەکات‌و هەڵیان دەوەشێنێت‌و تەرتیبیان تێك دەدات ، خۆ ئەگەر خوانەخواستە بەر هەرشارێك بکەوێت شاری خاپورو بێ‌ساحێب دەمێنێتەوە •••، هەروەکو چیرۆك خوانەکان لەچیرۆك‌و بەسەرهاتە دێرینەکاندا دەیان گێڕایەوە ، ودەیان‌ووت (کەباب لەسەر وەجاخ دەسوتا •••، دوکان‌و بازار کرابوەوە ، بەڵام کەسی بەدیارەوە نەبو ، هەمو بوبون بەبت‌و مردبون ••!) بەڵام ئەمڕۆ کانگای سامانی سروشتی‌و پیشەسازیەکانی سەروژێری خاکی ئەو وڵاتەی کە تووشی ئەم بەڵایە

دەبێت ، هیچی لێ نایەن ، دامەزراو (المؤسسات)و کارخانـــەو بانکەکان ساغ و سەلیمن و دەرگایان لەسەرگازی پشتە ، بەڵام لەبت و مردوو زیاتر کەسی تری بەدیارەوە نابینرێـت ، بە ڕاسـتی پرۆگـرام و بەرنامەیەکـی جەهەنەمیە ..! مەگەر هەر بەبیری پیاوخراپ و دزو جەردەو (ئەرسـین لۆبین)دا هاتبێت .. (ئەرسین لۆبین)ی ڕاستەقینەی ئەمسەردەمە ..!

ئیتر مەسەلەکە هەر چۆنێـك بێت ، هـەردوو بەرنامەکـە (بۆمبـای نیۆترونی و قەدەغە کردنی ، بونی منداڵ) لەڕچەك بڕینەوەی ئادەمیزاددا یەك دەگرنەوە ، ئەو ئادەمیزادەی ، کە داهێنـــەرو دروستکەری هەمـو پایەخێـکی مروڤایەتیە ..! ئنجا لەڕەوشتی (چەپڕەوی)و (ڕادیکالیێتی) حمەسوردا چرا هەڵـکەو چی تیاماوە ..!؟

ماموستا (رشید محمد علی) لەگوڤاری (کاروان)ی ژمـارە (١٥) دادەڵێت : (مەسەلەیەکی تری گرنگ ماوە ، کەلای (حمەسور)یەکـان هەیەو کاك مصطفی عسکری نەك هەر بەکورتی و تەنها جارێـکیش باسـی نەکردوە ، بەڵـکو هەر بەلایشیدا گوزەری نەکردوە ئەویش مەسەلـەی (منداڵ نەبون)ە ، ئەم مەسەلەیـە لای ئەمـان هەیـە ، لای هیچ کـام لەبەشەکانی تری (هەقە)و هیچ تاقم و کۆمەڵ و تایەفەیەك لە وڵاتی خۆماندا نەمبیستوە هەبێت ، ئەو کۆمەڵەی بەیەکەوە ئەژین هیچ منداڵیان نابێت ..) - تەواو - . ئەم مەسەلەیەی کەوا ماموستا (رشید محمد علی) باســی دەکات پێویستی بە ڕوون کردنەوەو شی کردنەوەیەکی تایبەتی هەیـە ، تا بگەینە پوختەی ئەوئەنجامەی کە (حمەسور)یەکان تا چ ڕادەیەك فڕیان بەسەر (هەقە)یەتیەوە هەیە ..؟! چونکـە ئـەم مەسـەلە سـاماناکە - قەدەغە کردنی منداڵ بون - کەوا ئەم باسی کـردوە ، تەنهـا لای

(حمەسور)یەکان هەبوەو بەس ، لای (هیچ کام) لەبەشەکانی تری (هەقە) نەبوە ..

خۆ ئەگەر بەتەرازوویەکی وردی ئەلەکترۆنی ئەم کردەوەیە (هەڵسەنگێنین) کە لەناو ئەماندا هەبوە ، لەناو (هەقە)کانی تردا نەبوە ، ئایا دەتوانین بڕیار بدەین کە (حمەسور) (هەقە)بوە ..؟!سەرەڕای ئەوەش کە خوالێخۆشبو (شیخ عبدالکریم)ی شەدەڵە ، لەکاتی خۆیدا بەشێتی یەکەی (حمەسور) وەیا بەسۆفیتی‌یەکەی ڕازی نەبوە ..! (ئاوردانەوەیەك لەبزوتنەوەی هەقە ـ مصطفی عسكری) .. لەلایەکی تریشەوە مامۆستا (رشید محمد علی) لەڕچەو ڕێڕەوی نوسینەکەیدا بەبیری خۆی (حمەسور)یەکان بەبەشێك لە (هەقە) دادەنێت ... هتد ! لەگەڵ تەواوی ڕێزمدا بۆ ئازادی بیرکردنەوە ...، بەڵگەنەویستە (بدیهی) ئەگەر دوو کەس ، لەسەر شتێك مشت‌ومڕیان بۆ ، بێگومان یەکێکیان لەسەر حەقەو ڕاست دەکات ئەوی‌تریان پەڵپو بیانو ، گەڕوگێچەڵو کردەوەیەکی وێرانکاریە ..! لەم بارەدا مامۆستا (رشید محمد علی) دەبوایە ، هەروەك ڕوشنبیرێك ، بۆ ڕاستی‌و حەقیقەت‌و حەقەکە بگەڕایە کە لای کامیانە ..! بەڵام هەرچۆنێك بێت نوسینەکەی شایانی سوپاسە ، ڕەنجەکەی بەفیڕۆ نەچوە ، یارمەتی داوە لەڕوون‌کردنەوەی بەشێك لەحەقیقەتێکدا ..

بەڵام ئایا لەبەرچی مامۆستا (مصطفی عسكری) بەلای مەسەلەی منداڵ‌نەبون‌و قەدەغەکردنی منداڵ‌بون‌دا نەچوە کەلای (حمەسور)یەکان هەیە ..، ڕەنگە سەبارەت بەوە بێت کە مامۆستای ناوبراو خۆی لەشێخانی (هەقە) یەو (حمەسور)ی نی‌یە ، وە (حمەسور)یشی بەرەیە کەلە (هەقە)کان جیا بۆتەوە هەرچۆنێك باسی بکردنایەو ، یان لەسەری

بنوسینایه لەوانە بو ، بایەخێکی ئەوتۆی نەدەبو ، بەتایبەتی ئەگەر نوسینەکەی مەیلەو ڕەخنەو ڕەخنەکاری بوایە ، بەرامبەر بە (حمەسور)یەکان •• هەمیسان دوور نی‌یە لەم ڕووەوە سڵی لەوە کردبێتەوە ، کە بە بۆنەی ئەم (حمەسور)ی منداڵ نەبونەیانەوە ، برینی کۆنی پڕۆپاغەندەی دژ بە (هەقە)کان بەگشتی بۆچی بکولێنێتەوە ••!؟ هەرچۆنێك بێت ئەو خۆی وەڵام بداتەوە گەلێك باشترە ••

(١٤)

بۆ ئەوەی لەسەرجەمو تێکڕای (عمومیات) مەسەلەی (حمەسور) تێبگەین ، واباشە لە وردەبابەتە تایبەتیەکانیەوە دەست پێبکەین ، لەوردەبابەتە دیاردیەکانیەوە . لەسەروو هەمویانەوە ، لەهەمویان سامناکتر (منداڵ نەبونەکەیانە) کەوا مامۆستا (رشید محمد علی) باسی کردوە .

مامۆستای ناویراو لە وتارەکەیدا لەگۆڤاری (کاراون)ی ژمارە (١٥) ساڵی ١٩٨٣دا لە (حمەسور)ی پرسیوە کە هۆیچیە منداڵیان نابێت ..!؟ ئەمیش وەڵامی دەداتەوەو ، دەڵێت : (ئێمە خۆمان ناهێڵین منداڵمان بێت بەپێی فەرمودەی خوای گەورە کەلە قورئانی پیرۆزدا ئەفەرموێت : « واعلموا انما اموالکم واولادکم فتنة ، بەڵکو ماڵو داراییش دەگرێتەوە کە (حمەسور) ئەم ئایەتە پیرۆزەی کردوە بە نەزەریەو دروشم بۆ منداڵ نەبونەکەیان .. ئەوی لەم ئایەتە پیرۆزەدا ئاشکرایە ، (فتنة) وەیا ئاشوب هەر بە تەنها (منداڵ) ناگرێتەوە ، بەڵکو ماڵو داراییش دەگرێتەوە کە هەمان دەستور هەر لەچوارچێوەو سنوری ئەو (فتنة)و ئاشوبەدایە ..! ئیتر ئەوی لەنوسینەکەی مامۆستا (رشید محمد علی)دا زەقو ئاشکرا دیارە ، بەش بەحاڵی خۆم بەڕاستی دەزانم چونکە (ڕەنجە بەکۆمەڵو

هەرەوەز بنچینەکەیەتی) ، مامۆستا (رشید) دەڵێت : « حمەسور »یەکان (دەرامەتێـکی باشیان هەیە بەیەکەوە پەیدای دەکەنو دەیخۆن ••)ئیتر لەم حاڵەتەدا بەپێی بەهاتەکەی حمەسور بۆ منداڵ نەبون ، بەپێی ئایەتە پیرۆزەکە ، دەبوایە وازیان لەماڵو دارایش بهێنایە چونکـە لـەڕووی (فتنة)وە لەئایەتەپیرۆزەکەدا ئەمیان ، واتە مـاڵو دارایـی پێش (اولاد = منداڵ)کەوتوە ، کەچی بەپێچەوانە هەڵوێستیان بەرامبەر بـە (منداڵ) ئەمان بایەخێـکی تایبەکاریان داوە ماڵو دارایی کەوا لەگـەڵ منداڵدا بەجوت (فتنة)و ئاشوبن !!

لەم دوو هەڵوێستە ناکۆکەدا بەرامبەر بە وەزعو بارێـکی تایبەتـی کەوا ماڵو دارایيو منداڵ دەگرێتەوە بەبێ جیـاوازی ، (حمەسـور) لایەنێـکیانی لەلا باشـەو پەسـندی دەکاتو هەوڵـی بـۆ دەدات بـەڵام لایەنەکەیتری کە (منداڵە)کە بێچوی ئادەمیزادەکە مرۆڤە ، کە پەیدا کەرو دروستکەری هەمو بایەخێکی مادیو مەعنەوی ئادەمیزادێتییەوە••، ئەمەیان بەچاك نازانێتو پەسند ناکاتو قەدەغەی دەکات ••! مەسەلەکەی لا بوە بە (کەمتیار) کە دەڵێن گوایا : لایەکی دەخورێتو لاکەی تـری نە، ••!!

نامەوێت زۆر لەسەر (حمەسور)و بەرنامەکەی برۆم کەوا لەناو کۆمۆنەکەیدا بەئەنجامی گەیاندوە بەمە نەك هەرسرەواندویەتە چارەنوسی ئادەمیزاد •• بەڵـکو سرەواندویەتە هەستی مرۆڤایەتی ئـەو کەسانەشـ کەبەوپەڕی دڵسۆزیەوە بۆ ئەو ، لەناو کۆمۆنەکەیدا پێـکەوە دەژین ، وە لەبەئەنجامگەیاندنی ئەم بەرنامە ڕەشەیدا ، بـون بەکێڵـگەی تاقیگـەی (حقل تجارب)ئەو ، کەوا بەزاوزێ نەکردن ، بە وەجاخ کوێرییەکـی ئەنقەست تەمەنیان لەگەڵیدا بردۆتەسەر ! ئەمیشـ بـەو جـۆرە پاداشـی

داونەوە ...، وە بەو شێوەیە بڕیاری فەوتاندنی داون کە داوێتی ..!!

لێرەدا چەند پرسیارێك خۆی فەرز دەکاتو دێتە پێشەوە : بۆچی (حمەسور)بۆ بەرنامەو نەزەریەکەی لە (فتنة)و ئاشوبەوە دەست پێ دەکاتو لە (زینة)وە جوانیەوە دەست پێ ناکات ..؟! ونایەت ئەم ئایەتە پیرۆزە (المال والبنون زينة الحياة الدنيا والباقيات الصالحات خير عند ربك ثوابا وخير املا ..) ئایەتی (٤٦)سورەی (الكهف) ، بکات بەنیەتو نەزەری‌یەی کاروباری خۆی لەم ڕووەوە ..؟! لەبەرچی وەها بەو جۆرە بەڕەش‌بینی سەیری منداڵ وەیا بێچوی ئادەمیزاد دەکات ..؟! وەلە منداڵ بەو جۆرە بەقیندا چوە ، تەنانەت چاوی بەرایی نادات کەلەناو کۆمۆنەکەیدا بیان بێنێت ..؟! وەکو مامۆستا (ڕشید) دەڵێت ..

دوور نی‌یە ئەم هەڵوێستەی بەرامبەر بەمنداڵ ، کەوا دیمەنێکە بۆ چۆنێتی دەروونی (سایکۆلۆجیەتی) ئەو ، نەگەڕێتەوە بۆ ئەو کوێرەوەری‌و مەینەتی‌و کەشمەکەشەی کەلەسەردەمی منداڵی دیوێتی‌و تیایدا ژیاوە ، کە بەبینینی منداڵ برینی کۆنی دێتەوە سوێ‌و دەکولێتەوە ، وەیا کوڵۆڵیەکەی ئەو سەردەمەی خۆیی بیر دەکەوێتەوە ، وە کوپێشتر باسکرا ، وە هەر لەبەر ئەمەش بوە ، کەبایەخێکی تایبەتی داوە بەباری (دارایی‌و ئابوری) خۆیان ، چونکە ئەمەیانی بە هۆی سەرەکی کوڵۆڵی وکە ساسیەکەی سەردەمی منداڵیەکەی خۆی زانیوە، کە تەنا هەر لەمەدا ڕاست بوەو بەهەڵە نەچوە ..!

لە لایەکی تریشەوە ، گەرچی سەرپێ بڕیاردان ، بەبێ دەستکەوتنی بەڵگەیەکی بەتینی بایۆلۆجی .. ، بەکورتی بەبێ لێکۆڵینەوەیەکی علمی - بایۆلۆجیانەو

(فحصـــس) (Test) لەبابەت نەبونی منداڵەوە ، بەبێ ئـەم پێشەکیـە بڕیاردان کارێـکی نابەجـێیە •• بـەڵام لـەڕووی کۆمەڵایەتیـەوە (سوسیۆلۆجیا)وەو بەپێی پەیڕەوی ئیسلام و شیانو دروست بونی ژن هێنان تاچوار ••! ئەمە فەحس (Test) کردنێـکە بـۆ نێرینەکـەو بەڵـگەیەکی بەهێز لەبارەی وەیانەبونی منداڵەوە پێشکەش دەکات •••• هتد خۆ بە ناشوکوری ناڵێـم لـەڕووی کۆمەڵایەتـیو پەیوەندایەتـی نێرومێوە ، لەکۆمەڵـگەی ئێمەدا بە ژن دەوێرین ••! دیـارە ئەمیشـ لەژنێك زیاتری هێناوە ••! ئیتر دەگونجێت بۆ شاردنەوەی ، کەموکوڕی ئەم لایەنەی ژیانی ، هاتبێـت « منـداڵ نەبونـی » بەسـەر ناقمەکـەیو کۆمۆنەکەی لەمەڕ خۆیدا پەسندو فـەرز کردبێت ، ئەمـە هەروەکـو شێوازێـکیش بۆ لێهاتویی‌و ئیعجازو خواریقی (شێخێتیە)کەی !! بۆیە دەبینین ، بۆ بەهانەی ئەم ڕەوشتەی پشتی بەو ئایەتە پیرۆزە بەستوە کە مامۆستا (رشید محمد علی) باسی کردوە • ئنجا کەموکوڕیو ناتەواوی، لەملایەنەوە ، زیاتر پاڵی ناوە بە (ڕەش‌بینی)یەکەیەوە بەرامبەر بەبونـی منداڵ ، زیاتر پشتیوانی ئەم هەڵویستەی بوەو پتەوی کردوەو خستویەتیە هەستێـکەوە ، وەیا هەستێـکی پێ‌پەیداکردوە وەکو هەستی هۆنەرەکەی کەو تویەتی :

ئەگەر باغی من بێ سەمەر بێ سەمەر بێ

بە منچی باغی عالەم جوملە بەربێ ••؟!

کەوابو باهی ئەوانیش ، هی ئەندامانی کۆمۆنەکەشی ، وەکو هی خۆی بێ‌سەمەربێت ••!

هەر چۆنێك بێت ئەم کـردەوە ناهەمـوارانـە (شـاذ) لـەڕووی کۆمەڵایەتیەوە شتێـکی ئاساییو ڕەمەکیە ، لەو وڵاتانەدا ، کەدووچاری

ئیستیعمارو فرستادەکانی دەبن ••، بە ناو لەژێر پەردەی کردو کۆشی پیرۆزدا (تابو) لەگەلێك شوێندا ڕوو دەدات بە تایبەتی ، لەناوچە دوورەدەستەکانی ئەمەریکای لاتینیو ئەفەریقاو ئاسیادا •• هتد لەم ڕووەوە ، تەنانەت کوشتاری بە گەلەش قەوماوە ، وەکو لەم سالانەی دواییەدا لەئەمەریکادا ڕوویدا : قەشەی (ئەبرەشی) یەك ، دێت شەرابی مەرگ دەرخواردی نزیکەی (٩٠٠)کەسی سەربە (ئەبرەشیە)کەی خۆی دەداتو هەمویان بەجارێك دەمرن •••! ئیتر بۆچی دەبێ (حمەسور)و کردەوەکانی بدرێتە پاڵ (هەقە) لەکاتێکدا (هەقە)کان لەکردەوەکانی بەری بن •••!

دیسانەوە دوور نیيە سەبارەت بە نەناسراوی بنو بنەچەی (حمەسور)و ڕەنگو ڕوخسارو سفەتە تایبەتیەکانی وەکو : (سوروسپیتیو شینیچاوی)بە بێچوەڕووس لەقەڵەم نەدرێت •• تا بەئاسانی بدرێتە پاڵ ئەومیللەتەی کەیەکەمجار لەمێژووی تایبەتیەکانی وەکو : (سوروسپێتیو لەولاتەکەیدا دامەزراندوە ، هەروەکو (سورو سپێتیو چاوشینی)!! تەنها سفەتو پێناسی ئەو میللەتەیە کەڕژیمیسۆشیالیستی لە ولاتەکەیدا بنیات ناوە ••! خۆ میللەتانی (ئەنگلۆسکسۆن)یش ، بەتایبەتی ئینگلیزەکان سورو سپیو چاوشینو لەپێش هەمو میللەتێکی تری ئەوروپادا هاتونەتە ئەمولاتەو شارەزامانو پێمان فێربون ، وە بەسامانی سروشتیمان تێر بون ••! گەرچی تێرخواردنیان نیيە ، ئەمە هەموی لەپێناوی ئەوەدایە ، کەوا بیروڕاکانی مستر (سی • جی • ئەدموندز)و هاوکارانی بەرامبەر بە (هەقە)کان بەتایبەتی ، وەیان بەبۆنەی (هەقە)کانەوە ، ئەو بیروڕایانەی کە بلاویان دەکردەوە بەرامبەر بە بەرەی سۆشیالیستی بەگشتی بەڕاست بگەڕێت ••! بە کورتی دەیانەوێت بڵێن : (خەلکینە ئەمانەن نمونەی سۆشیالیستی ، ئەمەیان ئەگەر وابێت ، ئەوی تریان دەبێت

چی تری تێدا بێت ... هتد)؟! بۆیە کوردەواری خۆمان بە هەڵـەدا نەچون کە وتویانە : (سەگی سپی بۆ بارخانەی لۆکە زەرەرە ! یەعنی توکی سپی سەگەکە ، لە لۆکەکە دەچێت ، گەرچی لۆکەش نییە ، لەهەمان کاتیشدا لۆکەکە گلاو دەکات ..!

ئیتر ئەگەر (حمەسور)و بەرنامەکەی بەواتەی (ناحەزو نەشارەزا)و سەبارەت بەوەی کە تەنها لەکردو کۆشیاندا ، لە ڕووی ئابوریەوە ، ڕەنجی بەگەلەو هەرەوەز دەوری تێدا دەبینێت ، وە لەدابەشکردنی بەروبوومیشدا یەکسانیو تەباییەکی تێدابوە .. ئەگەر هەر تەنها لەبەر ئەم لایەنە سۆشیالیست بوبن ... هتد کە لە ڕاستیدا سۆشیالیستی ڕژێمێکی ، هەروەکو سەرمایەداری کە چۆن هەموکەلو قوژبنێکی ژیانی ئابوریو کۆمەلایەتیو فیکری ئادەمیزاد دەگرێتەوە ، ئەویش هەروەهایە ، دەبێت هەمو لایەنێکی ژیانی ئادەمیزاد سەرومڕ بگرێتەوە ، خۆ ئەگەر تەنها هەر لەبەر ئەو لایەنەی کەباسمان (هەرەوەزکاریو یەکسانی) سۆشیالیست بوبن .. بەلام بەمندالی نەبونەکە ، سۆشیالیستیان وەجاخ کوێر کردوە ..، کەوابو بە حسابی سۆشیالیستێتی ئەمان ، دەبێت لەماوەی ئەم (٦٧)ساڵەی تەمەنی سۆشیالیستی گەورەدا (یەکیتی سوڤیت) ، ژمارەی نفوسو وزەی مرۆڤایەتیان (Human - Emergy) ، بهاتایە کزیو لاوازی ، لە پێنج وەیاشەش ملیۆن کەسیان زیاتر نەمابێت ، چونکە ئەوانیش زاوزێیان نەکردەو ئەوی (مابێ)تیش ،پیرو کەفتەکارەو سەری لەگۆێی قەبر دەلەرزێت ..! ئەوسا خۆشی لەکۆڕو کۆمەلانی بەئیستیعمارو سەرمایەداری کەوا دژرەکەیان ، وەیا(هەوێ)کەیان هەر بەروەنەمانو پوکانەوە دەچێت ..! ئایا ئەمە هیچ فرێکی بەسەر جیهانی واقیعو ڕاستیەوە هەیە ..؟!

شتێـکی‌تر ماوه له‌م باره‌یه‌وه ـ له‌بـاره‌ی منداڵ نه‌بونه‌وه ـ کـه ده‌بێت تۆزێك باسێـکی بکه‌یـن ، کارتێ‌کردن (التأثیـر) له‌مێشـك‌و بیرکردنه‌وه‌ی خه‌ڵـکی‌و سنوردانان بۆ ڕه‌وشت‌و کرده‌وه‌و بیرگۆڕین . گه‌لێك له‌چالاکیه کۆمه‌ڵایه‌تیه‌کان کاری تێ‌ده‌کـات ، بـه‌ره‌و لایه‌کـی تایبه‌تی ، که ئامانج‌و مه‌به‌س بێت ڕای‌ده‌کێشێت‌و ئاڕاسته‌ی ده‌کات، وه‌کو: (پڕۆپاغه‌نده‌و ، به‌گوێ دادان‌و دووپات‌کردنه‌وه ، جۆره‌کانی هونـه‌رو شتی‌تری له‌م بابه‌ته)به مه‌به‌سی ، چه‌سپاندن‌و ئیسپات کردنی فیکره‌یه‌ك ، یان ده‌رپه‌اندنی فیکره‌یه‌کی‌ترو ، هێنانی یه‌کێـکی‌تر ، له‌پێناوی گرتنی ڕێبازێك‌و هه‌ڵوێستێـکدا ..! چونکـه ئاده‌میزاد هه‌ر بریتـی نی‌یـه له‌کۆمه‌ڵێك کرداری بایۆلۆجی ڕووتی بـه‌ڵـکو بیرکردنه‌وه‌و فیکـره ، وڕه‌وشت‌و کرده‌وه‌ی کۆمه‌ڵایه‌تی‌و کردارو ئیش‌و فرمانیشه ..

گریمان (حمه‌سور)توانیویه‌تی به هۆی په‌برە‌وکردنی هه‌ره‌وه‌ز له‌فرمانداو یه‌کسانی‌و ته‌بایی له‌ئاموژگاری‌و په‌روه‌روه‌کردنیانـدا ، باری ژیانی تاقمه‌که‌ی خۆیی چاك کردبێت‌و پاراسبنی له‌نه‌بونـی‌و هـه‌ژاری‌و ئاتاجی ، وه له‌گه‌ڵ هه‌ندێ ڕه‌وشتی کۆمه‌ڵایه‌تی تایبه‌تی خۆیدا چوبێتـه دڵی تاقمه‌که‌ی خۆیه‌وه ، به‌جۆرێك شه‌یـداو دڵپه‌نـدی بوبـن‌و کـاری له‌بیرکردنه‌وه‌یان کردوه که منداڵیان نه‌بێـت باشـه (منداڵیشـس زیـاده مه‌سره‌فیکه ..) ! به‌ڵام منداڵ بونه‌که ، زاووزی کردن خۆی له خۆیدا کردارێـکی بایۆلۆجیه که له‌به‌یه‌ك گه‌یشتنی (نێرومێ) له‌نـاو هه‌مـو هه‌مو زینده‌وه‌رێـکدا پێك دێت ، جگـه له‌به‌ره‌یه‌کی‌نـزم نـه‌بێت له‌زینده‌وه‌ران ، که‌وا ئه‌ندامی نێرومێ‌یان هـه‌ر به‌خۆیانه‌وه‌یـه وه‌کـو به‌ره‌یه‌ك (کرم) ..! هه‌ربۆیه‌ش په‌یوه‌ندایه‌تی نێوان نێرومی له‌ناوبه‌ره‌ی ئاده‌میزاددا ، په‌یوه‌ندایه‌تیه‌کی مرۆڤایه‌تیه ، ده‌بێت له‌چوارچێوه‌ی سنوری کۆمه‌ڵایه‌تی ، کۆمه‌ڵانی ئاده‌میزاد به‌ده‌ر نه‌بێت ..! به‌ڵام له‌باره‌ی منداڵ

نەبونەوە لەناو ئادەمیزاددا ، مەگەر یەکێکیان ، یان هەردووکیان لەو نێرومێیە لەڕووی فسیۆلۆجیەوە بەکەڵکی زاوزێ نەیەن و ناتەواوبن ، بەکورتی (قسر)بن ••• هەروەها جێی باوەڕنی یە ، ئەم کۆمەڵەی « حمەسور » ، ئەم تاقمە تێکڕا بەنێرومێیانەوە ناتەواو ، ونەزۆك بن •• تەنانەت (حمەسور) خۆیشی دانی بەوەدا ناوەو وتویەتی : (خۆمان تاهێڵین منداڵمان ببێت ••!) وەکو مامۆستا (رشید محمد علی) دەڵێت •

ئاشکرایە بۆ منداڵ نەبون چەند ڕێبازێکی پزیشکیانە هەیە (طبی) کەپەیڕەو کردنیان ، دەبێتە مایەی منداڵ نەبون ، گەرچی ئەنجامەکانیان لەبەرگەلێك هۆ،بەنیسبەت نەبونی منداڵەوە لەصەداصەد مسۆگەرنی یە •• هەروەها گەلێك نیشانەی لابەلای نالەبارو ، مەیلەو نەخۆشیو ناساغی ، ئەوتۆیان دەبێت کە واز لێ هێنانی دەبێتە دەرمانێکی سەرەکیو تاکە چارەسەر بۆ ڕزگار بون لەوباری ناساغیو نەخۆشیە(١) • سەرەڕای ئەمەش ئەو ڕێبازانە شارەزاییەکیان دەوێت ، کە بە پێی باری کۆمەڵایەتی تاقمەکەی (حمەسور) ئەم شارەزاییەیان نی یە •••، تا ئێستا لە وڵاتی ئێمەدا نەبیستراوە کەوا (گژوگیا)یەکی سروشتی ناسراوی ئەوتۆ هەبێت بۆ ئەم مەبەسە بەکار هاتبێتو ئەنجامێکی تەواوی ، دابێت بەدەستەوە •• ئنجا دەگونجێت ئەمان ڕێبازو ، زانیاریەکی کیمیاییان بەکار هێنابێت ، بۆ تێكدانی ڕێڕەوی منداڵ بون ، کە ئەمەش هەمیسان لەڕێکیفی ئەوانو توانای علمی (حمەسور)دا نی یە •• وەیا خوبرەوشارەزایی (فارمۆکۆلۆجی)و دەرمانسازی کەسان وەیا (لایەکی) تریان ! فریا کەوتبێتو لەخزمەتو پیناویاندا بوبێت ، بۆیە ئەنجام گەیاندنو جێبەجێ

---

(١) لەم باسەدا زۆر سوپاسی پزیشك دکتور كاك دلێر نوری دەکەم •

کردنی ئەم مەبەسەیانو ، بۆئیسپاتکردنی شێختێتیو ئیعجازی (حمەسور) •• وەکو ئیعجازی شێخەکەی (یالآنقوز) ••!

ئەوی شایانی باسەکاروباری کیمیاگەری هەر لەدێر زەمانەوە ، وەکو تێکنۆلۆجیایەك ••! بۆ چاوبەستی جەماوەری ساویلکەو لەخشتەبردنو بڕواکردن بە « توانای نەهێنی » بەکارهاتوە ••! ئەمە هەرگیز ئەوە ناگەیەنێت کەوا (خراپیەکە) لەکیمیاو کیمیاگەری‌دایە ••، بەڵکو لەچۆنێتی بەکارهێنانی ئەم زانیاریەو ، ئەنجامەکانی دایە بۆبەرەی ئادەمیزادو کۆمەڵگەکەی‌سەرجەم •

ئیتر لەبەر ڕووناکی ئەم پێشەکیانە ، هەرچۆنێك بزوتنەوەی (حمەسور) هەڵسەنگێنین ، وەیا وەکو مامۆستای قوتابخانەکان دەڵێن « نمرەی » بۆ دانێین •• ناتوانین لەوە زیاتر بڵێین کە : (حمەسور)و بزوتنەوەکەی لەناو (هەقە)کاندا ، لەکەرتو پەرتو جیابونەیەکی وێرانکاری کە پێشتر بەتەمای بوەو سور بوە لەسەری (مع سبق الاصرار) ••! لەمە بەولاوە زیاتر هیچی‌تر نەبوە بۆ (هەقە)و (هەقەیەتی) ••! ئنجاکێ ••، چ لایەك لەپشت ئەم چالاکیەی (حمەسور)وە بوە ••؟!

لەمەشدا باهەر بچینەوە سەرەوکاری ئەو نوسینانەی کەمۆستا (مصطفی عسکری) لەکتێبەکەیداو مامۆستا (رشید محمد علی) لەگوڤاری (کاروان)ی ژمارە (١٥) ساڵی ١٩٨٣ بەناوو نیشانی (مەسەلەیەکی مەزنو هەوڵێکی کەم) •• بلاویان کردۆتەوە ، لەوانەیە لەتوێی نوسینەکانیاندا ، شتێکمان دەست کەوێتو ، وەلامێك بێت بۆ پرسیارەکانمان ، وەیا ڕووناکیەك بۆ ڕێ‌بەدی‌کردنو گەیشتن بە وەلامەکە ••

مامۆستا (رشيد محمد علي)دەڵێت : (حمەسور ، خۆی دوای شیخ عبدالكريم بەخاوەن حەق‌ئەزانی لەڕابەرایەتی بزوتنەوەکەدا ، وە خۆی زۆر جارو تویەتی : « کەس‌و کاری شێخ » غەدریان لێ کردم من بێ‌کەس بوم ، ئەوان داگیریان کرد بۆ خۆیان ئەگینە دوای شێخ بۆمن دانرابو ••) ـ « تەواو » ـ

ئایا چ‌هەقێك کە ئەم خۆی بەخاوەنی زانیوە ••؟! بۆچی لەکاروبارێکی کۆمەڵایەتیدا هەرچەندە باسی ئازادی‌و سەربەستی‌و دیموکراتیەتی تێدا بکرێت ، تەنانەت ئەم بایەخ‌و مانایانە کرابێت بەمافێك ، وەبۆ هەمو کەسێك بەیاسایەك مسۆگەر کرابێت ••، ئایا ئەم حەقە ، ئەم مافە نابێت بەپێی داب‌و دەستورێکی هەبێت وەیا هەل‌و مەرجێکی تێدابێت ••؟! بەتایبەتی لەکاروبارێکی وەکو (ارشاد)دا ، کە ئەم مرخی لەسەرۆکایەتی‌و ڕابەرایەتیەکەی خۆش کردبو ••، لەکاتێکدا کە ئەم بەکێش‌و تەرازووی ئەو کۆمەڵگەیە ، وەکو مامۆستا (محمدی ملاکریم) لە کتێبەکەی مامۆستا (مصطفى عسكري) ـ ئاوڕدانەوەیەك لەبزوتنەوەی هەقەدا ـ دەڵێت : کە ئەو ، واتە (حمەسور) ، زەمینەیەکی پتەوی نەبوە ••! لەپێش هەموشتێکەوە ، ئەو ئیسپاتی وەراسەتەو ، بڕوانامەیەی کە پێشتر باسمان‌کرد •• بۆیە بەزەیی بەخۆیدا هاتۆتەوەو خۆی بەبێ‌کەس‌و ، قەلەندەر زانیوە لەناویاندا ••! ئنجا بۆگەیشتن بە ئامانجی خۆی ، لەناو ئەو کۆمەڵەدا ـ کۆمەڵەی هەقە ـ ڕێگەی ناهەموارو خواروخێچی گرتبوە بەرو کەڵکەڵەی کەرت‌کردن‌و جیابونەوەی (الانشقاق) کەوتبوە کەلەوەو بەم ڕێبازەدا ڕویشت ••• هتد ، ئیتر بۆ بەشەکەی خۆیشی ، بۆ تاقمەکەی لەمەڕ خۆی ، لە ڕچەڵەك بڕینەوەیان بە (منداڵ نەبون) لەمە بەو لاوە ، هیچی‌تری پێ نەبو تاکو (هەقە)کانی تری پێ راکێشێت بۆ لای خۆی‌و ببێت بەزوربە(الاكثرية) لەناویاندا ••!

بەم بۆنەیەوە ، فەرمودەیەکی بەنرخی (شێخی سعدی)م ، بیر کەوتەوە کەبەڕاستی فەرمودەکانی لەڕووی کۆمەڵایەتیـەوە زۆر گرنگـن ٠٠، ئێستایش ، لەکۆڕی کۆمەڵایەتیدا تامو بۆیان هەر تازەیە !! لەگولستانەکەیدا ، فەرمویەتی :

کەس نیاید بزیر سایەی بوم
ور « هما » درجهان شود معدوم

واتە کەس نایەتە ژێر سێبەری کوندەبەبـووەوە ، با لەجیهانیشـدا (هما) کە باڵندەیەکی پیرۆزە نەمابێت ٠٠، وا دەگەپەنێت ، ئەوەی بـۆ ژیان کەڵـکی نەبێتو شومو بەربێت ، کەسـ توخونـی ناکـەوێتو مەرقوزە ٠٠!

ئیتر ئەو مافەی کە (حمەسور) خۆی بەمافندی کراو (محـروم) دەزانێت لێی ، وە بەو جۆرە ، خۆیی پێوە ماندوو ، شەکەت کردبو ، ئەگەر بەهەڵبژاردنیش بوایە ، ـ هەرچەندە ئەم پێشەوایی‌و ڕابەرایەتیە لەناو (هەقە) کاندا بەهەڵبژاردنە ـ لەدەنگ دانیشدا لەوانە بو (ئەم) ئەو ڕاژەیەی (نسبة) نەبوایە کەبی‌گەیاندایە ئامانجەکەی خۆی چونکە مونافیسی لەم لەپێشتر هەبو ، کـە وهەل‌ومەرجـی ئـەم پێشـەوایەتی‌و ڕابەرایەتیەی تێدا بێت ! (حمەسور) خۆی پێ ناگیرێتو دەی‌درکێنێت و دەڵێت : (ئەگینە دوای شێخ بۆ من دانرابو) ٠٠! سـەرچاوە پێشـو، (کاروان) ١٥ ساڵی ١٩٨٣ .

لەم ڕستەسکاڵائامێزەدا کە لە دەمی (حمەسور)ەوە ، وەرگیراوە ، بۆمان هەیە کە بڵێین : کێ ٠٠؟ چ لایەك ٠٠؟ دەستی داوە بەپشتیدا بـۆ ئەم ڕابەرایەتی‌و پێشەوایەتیە هانی داوەو پێشەکی ئەم کۆڵەباڵەی لـەبەر کردوە ٠٠!؟ ئەمە ئەگەر پیلانێك نەبوبێت ٠٠! هەڵبەتە شێخانی سەربـە

(هەقە) دەیانزانیو لەشەدەڵە دەریان نەدەکرد ..، بەڵکو دەهاتن ، بە دەستی خۆیان (جبەو مێزەرەکەی شێخیان) لەسەر دەنا ... هتـد گریمان ئەم شێخانەش ئاگادارنەبوبن ، بەڵام خۆ دەبـو خوالێخۆشبو (شیخ عبدالکریم)ی شەدەڵە ، لەم ڕووەوە لای یەکێك شتێکی هـەر بدرکاندایە ، کە گوایا (حمەسور)ی بەدڵە..و بۆجێگەکـەی خـۆی دەشێو لێی دێت ..! بەڵام هیچ شوێنەوارێـکی دیاردیو ئاشکرا ، بۆ ئەم کەینوبەینە نییە ..، لەقسەی (حمەسور)خۆی بەولاوە ..!

لە ڕێبازی کردوکۆشی (حمەسور)دا ، وا دەردەکەوێت ، کـە لەناو بزوتنەوەی (هەقە)دا لەقەبارەی خۆیی زیاتر ، وەجۆرە نازێـکی درابێتێ بۆ ئەوەی ئەم (کەتنە)ی ! پێبکەن ـ کەتنیو شەقو پەق‌کردنی بزوتنەوەی (هەقە) ، وەیا بیخەنە وەزعو بارێکەوە : ئەگەر (هەقە)یەتی دۆستی وای هەبێت ئیتر دوژمنی بۆ چییە ..!؟ ئنجا هاتون کردوویانـە بەنێچیرێـکی پەلوپۆشکاوی (ستایشو هەڵدان !!) ، دوور نییە لـەم ڕێبازەدا مەرگی خوالێخۆشبو (شیخ عبدالکریم)ی بەئاوات نەخواسبێو بەسەعـاتو دەقیقە نەژماردبێتو لەمردنی بەپەلە نەبوبێت ..! ئەم هەر ئەو مریدە نەبوە ، لەبارەی چانەخواردنەوەوە ، لە مەجلیسـی سـۆفیو شێخەکاندا بەسەر شێخەکەیدا (ئوستادە)کەیدا خۆی دادەشرنیگێنێت ! هەر ئەو مریدە نەبوە کە خوالێخۆشبو (شێخ عبدالکریم) زوودەسـت نیشانیکردوە ، و بەشێتییەکەی ، بەسۆفیتییەکەی ڕازی نەبـوە ..!؟ لێرەدا پرسیارێك خۆی فەرز دەکاتو دێتە پێشەوە .. ئایا ئەم دەمارەی (حمەسور) لەکوێوە ، لەچ لایەکەوە گیراوە ، وکێ هەڵی داوە ..، وە بۆ ئەم ڕابەرایەتیو پێشەوایەتیە ، بەڵێنو گرەنتی داوەتێ ..!؟

ماموستا (حمزة عبدالله) لەکتێبی ئاوڕدانەوەیەك لەبزوتنەوەی هەقە ـ

ئانەری مامۆستا (مصطفى عسكری) لاپەڕە (٣١)دا دەڵێت :ـ [حمەسور پاش مردنی شێخ عبدالكریم مێزەرەكەی لەسەر خۆی ئەنێو جبەكەی لەبەر ئەكاو ئیدعای شێخێتی ئەكات ، بەڵام شێخەكان ملی بۆكەچ ناكەن ، لەشەدەڵە دەری ئەكەن ، ئەویش ئەچی بۆ ناو شوان ، پاشان ئەچێ بۆ كركوك بۆ لای سەیدئەحمەدی خانەقا ، ئەویش هەروا ، نای گرێتە خۆی گوناهی (بیدعەت داهێنانی) ئەداتە پاڵو دەری ئەكا ، ئیتر ئەویش لەگەڵ دەستەو دایەرەكەی خۆی ئەچێتە «كلاوقوت» ولەوێ سەقام گیر ئەبێ ٠٠]

ـ تەواو ـ

ئەوی لەمانای ئەمو تەیەوە دیارە : ـ ١ ـ حمەسور بەتۆراوی بەنامرادی پشت دەكاتە شەدەڵەو بەجێی دەهێڵێت ٠٠، ٢ ـ دەچێت بۆ ناو شوان ، لێرەش ئۆقرە ناگرێت ٠٠٠، ٣ بە هەناسەی ـ ساردەوە دەچێت بۆ كركوك ٠٠، ٤ ـ وەكو ماڵە باوان ڕوو دەكاتە ماڵی سەید ئەحمەدی خانەقاو زوخاوی خۆی لای ئەوان هەڵدەڕێژێت ٠٠٠!! بەڵام هەڵوێستی ئەمان بەرامبەر (حمەسور) ئەوەبوە كەوا دەریان كردوەو گوناهی (بیدعەت) داهێنانیان داوەتە پاڵ كوردەواری خۆمانو تویانە پرسیار عەیب نی یە ـ ئێمەش بینا لەسەر ئەم پەندو حیكمەتە چەند پرسیارێك دەكەین ٠٠!

بۆچی (حمەسور) لەم بارەناسكەی كە تێی كەوتوەو شێخانی سەربە (هەقە) لە شەدەڵە دەریان كردوە ، كەچی ڕوو دەكاتەوە كركوكو پەنا (حەجە)كەو بیرە (نەوتە)كان ٠٠!؟ بەتایبەتی ماڵی سەیدئەحمەدی خانەقا ٠٠٠، خۆ ئەمان بەخزمایەتیش بێت لەشێخانی (هەقە)وە نزیكن ٠٠! ئەمە دوای ئەوەی كە (حمەسور) لەناوچەی « شوان »یشدا خۆی تاقی دەكاتەوە ٠٠ ئەگەر (حمەسور) بیدعەت گۆنەبوایە ، ئەو ئیسپاتی

وەراسەت‌و بڕوانامەیە ـ واتە (شجرة الانساب)ی سەیدێتی کەبۆ (ارشاد) پێویستە ، هەیبوایە ، ئایا بیدعەت گۆیەکەی لێ نەدەبو بەنەخش‌و .. بە لەم حاڵەتەیدا ئەو ماڵە دەستیان دەنا بە ڕوویەوە ، یان هەڵوێستێکی (خەواریقی) نەهێنی پیشەکە (ارشاد) بۆی لەقەڵەم نەدەدرا ..؟ ئایا باشتریان لەگەڵیدا دەبو ..!؟ بۆچی (حمەسور) لەم تەنگانەیەیدا ئەمانی بیر دەکەوێتەوە ، وسەریان پێوە دەنێ‌و بەسەریان دەکاتەوە ..!؟ وەڵامی ئەم پرسیارانە هەرچۆنێك بێت ، کۆمەك کردن بەشەق‌و پەق کردنی کردنی بزوتنەوەی (هەقە) ، لەگەڵ هەوڵ‌و تێکۆشانی مشور خۆران‌و ئاشنایانی گەلەکومپانیەکانی (نەوت)و کردوکۆشی مستر (سی . جی . ئەدموندز)دا ، بۆ سرەواندنە (هەقە)کان‌و دەست لێ وەشاندنیان بە (داخەوە یەك دەگرێتەوە) ..! ئیتر با (حمەسور) بەچاوەشینەکانیدا بێچوە ئینگلیز نەبێت بێچوە ڕووس بێت .. با خەڵکی ئاڵان‌و سیوەیل ، وەیا دەوروبەری ماوەت بێت یانەبێت ..، ڕەنگ‌و ڕوخساری ئەم هیچ لەبابەتەکەو ڕەگ‌و ڕیشەی کۆمەڵایەتی بابەتەکە ناگۆڕێت ! بەڵێ خۆپاراستن‌و بەرگری لەخۆکردن کارێکی ڕەواو دروست‌و بەجێیە .. بەڵام لەڕێڕەوی ئەم زۆرانبازیەدا ، بون بە پردو بەردەباز ، وەیا شێوازی خواروخێچ گرتن‌و بون بەدۆستی دوژمن ، بەکورتی ناپاك‌و دەغەڵ بە دۆست ناسین ... (فەرمودەکەی خوالێخۆشبو (شێخ عمری ضیاءالدین ـ ازیار به اغیار گرویدت چ قاعده ..!) یادی مەردان بەرگی دووەم ـ دانەری مامۆستا (ملا عبدالکریم مدرس) ..، ئەمەیان لە ڕووی ڕەوشت‌و خووی کۆمەڵایەتیەوە ، ئیشێکی ناشیرین‌و نابەجێیەو هەرگیز نابێتە مایەی شانازی بۆ خاوەنەکەی !

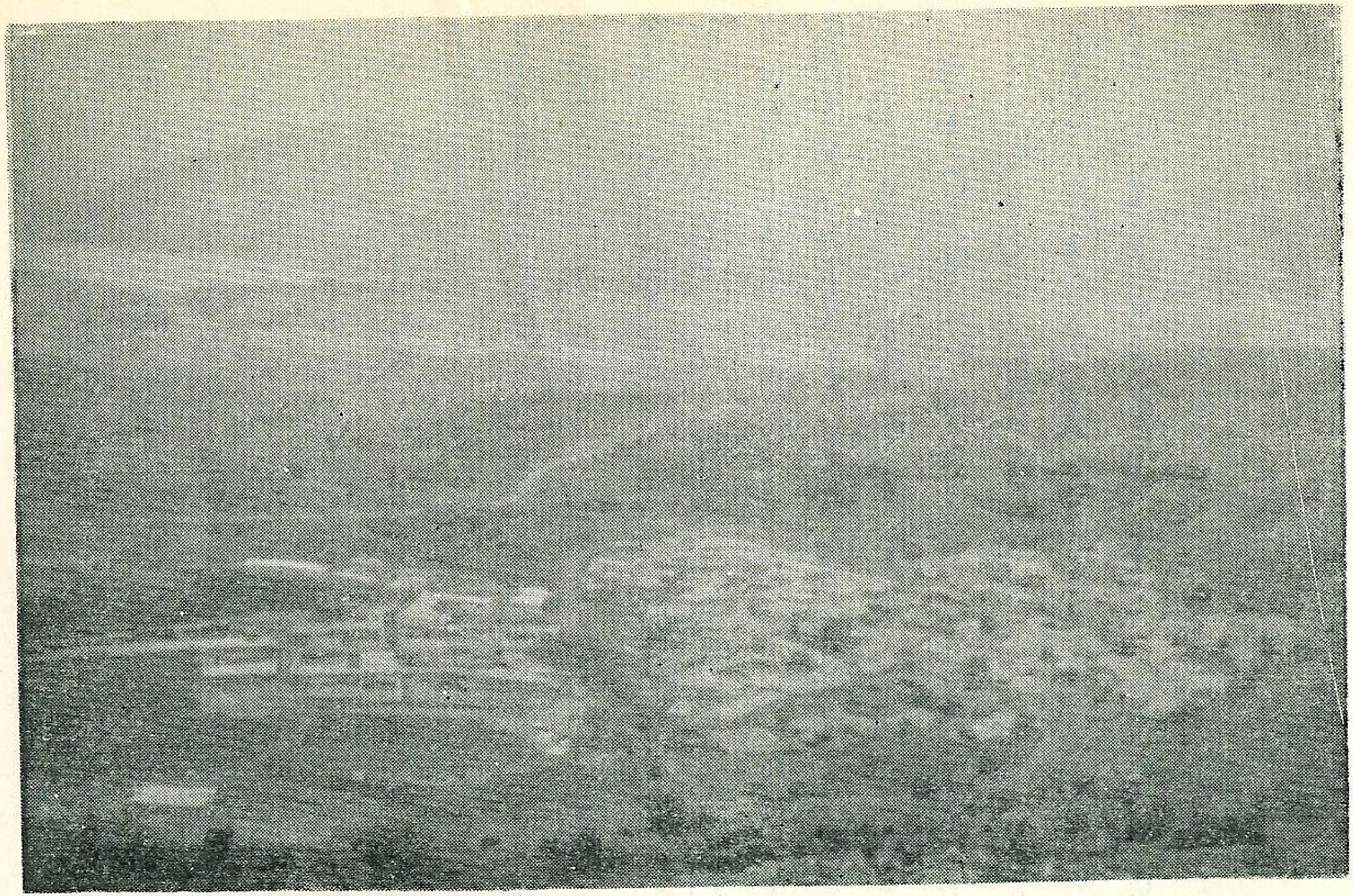

دێی کەڵکەسماق
نیشتەجێی خوالێخۆشبو (مامە رەزا)

(١٥)

لە ساڵی ١٩٤٢دا خوا لێ خۆشبو (شیخ عبدالکریم)ی شەدەڵە کۆچی دوایی دەکات ، بەهەڵبژاردن (مامەڕەزای) برای جێی ئەو دەگرێتەوە ٠٠ تاکوبتوانین دەست نیشانێکی (تشخیص) ڕاستو دروستی خوالێخۆشبو (مامەڕەزا) بکەین دەبێت ئەو بارو دۆخەمان لەبیر نەچێ کە ئەم زاتە پێشەوایەتیو سەرکردایەتی کۆمەڵەی (هەقە)ی تێداکردوە ٠٠، ئەمە سەرەڕای تواناو چالاکی تایبەتی خۆیشی ٠٠، کە تێکڕا گوڕێکیان دا بەو دابو دەستورەی ، کە کۆمەڵە (هەقە) پەیڕەویان دەکرد ، ئەو دابو دەستورەی کە زووتر مستر (سی ٠ جی ٠ ئەدموندز) لەسەرەتای چاوپێکەوتنەکەی بە خوالێخۆشبو (شیخ عبدالکریم)دا بۆنی کردبو ! وە (حیکمەتێکی دنیایی) لەقسەکانی (شێخ)دا بەدی دەکات ٠٠! ـ کتێبی (کرد ، ترکو عرب) لاپەرە (١٨٧) ـ دانەری مستر (سی ٠ جی ٠ ئەدموندز) ئەو حیکمەتە دنیاییانەی کە بۆ (دنیای ئەوان !)وەزنگی هەیە ٠٠ بۆیە بەڕاستو چەپدا تۆمەتو بوختانو پیلانیان بۆ سازدەکردن ، بە کورتی ئەو هەمو گفتارە ناڕەوایانەی کە دوای (هەقە)کان خرابو ، وە درابوە پاڵیان پەڵی (ئەوان)بو بە ناوشانیانەوە ٠٠!

سالآنی پێشەوایەنی (هەقە)کان لەلایەن (مامەڕەزا)وە ، ڕێکەوتی ئەو سالانەی کردوە ، کە جیهان لەجەنگێکی خوێنین‌دابو دژی (نازیتی‌و فاشستێتی) ئەم جووتەڕژێمەی کە لەڕێڕەویاندا ، بڕەو بەبازاڕی زۆرەملی‌و ستەم دەدەن ٠٠! لەم ڕووەوە لە سەرتاوەو لەپێشەوە دەستیان بەمیللەت‌و نەتەوەکەی خۆیان ڕادێنن‌و دەبنە ملۆزمێکی چەتون‌و نەگریس بەسەریەوە ، تا تەواو کەنفت‌و کۆڵەوار دەبێت ، ئەوسا دەبنە دوژمنێکی سەرسەختی گەلانی‌تریش ٠٠! ئیتر بەشکاندن‌و بەزینی ئەم دوو ملۆزمە - نازیتی وفاشیستێتی - وتەفروتوناو ، ئاوابونیان لەسەر شانۆی بەربەرەکانی‌و زۆرانبازی نێو دەوڵەتان ، وەکو هێزێکی دەوڵەتی سەر بەخۆ ، بەم ئاوابونەیان کۆمەلانی خەڵك ئاهێکیان هاتەوەبەر ، گوڕو تەوژمێکیشی دا بە وشەی ئازادی‌و دیموکراتیەت لەهەمو جیهاندا ٠٠٠ هتد ، گەرچی بوونی دیموکراتیەت‌و ئازادی بەفراوانی لەبەرژەوەندی‌و سودی ئەو ڕژێمانە نی‌یە ، کە لە سەرچاوەوە ، لەسەر چەوساندنەوە بەندە - چەوساندنەوەی ئادەمیزاد لەلایەن ئادەمیزادی برایەوە - ئنجا لەکەف‌و کوڵی ئەم کارەساتانەی دوای جەنگەکەدا ، خوالێخۆشبو (مامەڕەزا) پێشەوایەتی کۆمەڵەی (هەقە)ی کردوە .

ئەم بارو دۆخە تازەیە ، کاریان لەکۆمەلانی خەڵك کردبو ٠٠ تەنانەت ئەوانەی کە لە سرەی پێشەوەی هەندێ کۆڕو کۆمەڵدا بون‌و خۆیان بە پێشەوای بەرەوتاقمێك دەزانی ، بەپێی نەریتی ڕێبازە کلاسیکیەکۆنەکان ، لەناو کۆمەڵگەکەیاندا ، ئەمانیش دەمیان لە وشەی وەکو : ئازادی‌و دیموکراتی‌و سەربەستیەوە دەداو گڕوگاڵیان پێوە دەکرد ٠٠، وەیا نان‌و پیازیان پێوە دەخوارد ٠٠٠! ئیتر خوالێخۆشبو (مامەڕەزا)یش هەروەکو خەڵکی‌و کەسانی سەردەمی خۆی ، ئەو شەپۆلە ، ئەو تەوژمە بەبارێکی باشدا بردی .

لەسەرەتاوە وتم : لەبەر ئەوەی لەکاتی خۆیدا باوکم مامۆستای قوتابخانەی سەرگەلو بو ، وەهەندێ لەکوڕە شێخانی سەربە ! (هەقە)ش لەوێ قوتابی بون وەکو خوالێخۆشبو (شیخ مصطفی‌ی کوڕی مامەڕەزا) ••، بەم بۆنەیەوە ، وا دەردەکەوت کە دۆستایەتیەك لە نێوان (مامەڕەزا)و باوکمدا هەبوبێت ••، لەکاتێکدا کە (مامەڕەزا) دور خرابوەوە بۆ هەڵەبجە ، گەلێك جار بۆدیدەنیو پێڵاو بەدروستکردن دەهاتە دوکانی (عبدالله زهدی) برام ••، دوای هەواڵپرسین دەیفەرمو ئێوە برازامن •• کە ئەمە نیشانەیەکی بەوەفاییە ، بە ڕاستی منیشس بەش بەحاڵی خۆم پڕ بەدڵ تاسەی بینینو بەخزمەتگەیشتنیم دەکرد •

زۆرجار لەبابەت (هەقە)وە گفتوگۆمان دەکرد ••، با لە توێی (بێلایەنیدا) ! ڕاستیو دروستیو نەشارمەوە ، چونکە حەقیقەتو ، واقیع هەرلایەنێکی هەیەو بەس ••! ئەویش لایەنەکەی خۆیەتی •• بۆ حەقیقەتو مێژوو هەندێ فەرمایشەکانی لەگەڵ ئەو وشانەدا کە خوالێخۆشبو (مامەڕەزا) خۆی بەکاری دەهێنان لەناو دوو کەوانەدا کوتومت تۆمار دەکەمو دەنوسمەوە •

لەبارەی ڕێبازەکەیانەوە پرسیارم لێدەکرد ، خوالێ خۆشبوش بە زەردەخەنەیەکەوە وەکو موجامەلەیەکی بە نەزاکەتو بەسۆز ، تاکو چونە ناومەسەلەکەوە ، لای‌منیش ئاسان بێتو پێشەکیەکی هەبێت •• دەیفەرمو : (تۆ نەسۆفیتو نە دەرویش ، بەڵام ئەوەندە بزانە پەکێك لە « سفەتە » گرنگەکانی « ئەهلی تەسەوق قەناعەتە » ••!) وتم ڕاستەو گومانی تێدانی‌یە ، وایە ••، ئەو قەناعەتەی دەفەرمو کە خوالێخۆشبو (شیخ ضیاءالدین)ی نەقشبەندی ، نەی‌ویستوە ڕاسواو شەرمەزاری کات ! وەکو لەپێشەوە باسکرا •• دیسانەوە فەرموی : [ئێمە چۆن

دەتوانین ئەم « قەناعەتە » لەناو مریدەکانماندا پەرەی پێ بدەین ••، هەر تەنها بە « وەعظو نەسیحەت ، وارشاد »و ئاموژگاری‌و بەس ••، ئیتر سنورێك بۆ چاوچنوکی‌و (تەماع)دا نەنێین ••! وەیا هیچ دەستێکی بۆنە هێنین ؟! کە لەم (حاڵە)تەدا دەبینە یارمەتدەرێکی باشی چاوچنۆك‌و (تەماعکاران) چونکە لێیان بێ دەنگ دەبین •• وەیا بەتین‌ترین زەبرو زەنگدا بەرامبەریان ، « حەواڵە »ی خۆایان دەکەین ••، کە بەمە هیچ باکیان نی‌یە ، چونکە لە (تەماعکاریان) خواردوەو (لەزەتیان لێ دیوە •• بەم پێیە ئێمەش دێین بە ناوی قەناعەتەوە ، دەبینە یارمەتدەری (تەماع‌و تەماعکاری) بە دەم کوت‌کردنی مریدەکانمان ، چونکە قورقەپیان پێ دەکەین کەناوی کەس نەهێنن ••!

دیسانەوە چۆن دەتوانین (تەماعکاری) بنەبڕ کەین ئەگەر دەست نەبەین بۆ ڕەگ‌و ڕیشە ئابوریەکەی (اقتصاد) ، کە « مڵکیەتی فەردیە » واتە خاوەندایەتی تاکیە •• کەوا خۆراك‌و هاندەری یەکەمە بۆ (تەماع‌و تەماعکاری)و ! نەبەین نەی گۆڕین‌و نەی کەین بە (مڵکیەتی گشتی) ••! ئەگەر وانەکەین نە (قەناعـەت) لەناوماندا گەشە دەکات وە نە دەسەڵاتیشمان بەسەر (تماع‌وتەماعکاریدا) دەشکێت •!] ـ تەواو ـ

بە ڕاستی لەم ڕوون‌کردنەوە سادەیەو پڕمانایەی ئەو زاتە ، لەگۆشەی ڕێبازەکەی خۆیەوە واتە لە (گۆشەی تەسەوفە)وە ، لەم حیکمەتە دنیاییەی ئەم !! منیش سەرسام بوم • هەروەها فەرمووی : ـ [ئێمە ـ (هەقە)کان ـ هیچی وامان پێ نی‌یە کەلە خەڵکی بشارینەوە ، مەگەر ناحەز شتی ناڕەوامان بدەنە پاڵ ! ئیتر وەکو دەڵێن:مەنزڵ هەرپاك دەی‌بڕێت ••!] لەپاشا وتم : ئایا دەزانن ئەم دەست درێژکردنە (مڵکیەت)و خاوەندایەتی توشی گێرەوکیشەیەکی فەلسەفیتان دەکات ، کـە لـە وزەی

ئێوەدا نی‌یە ••!؟ فـەرمووی بەڵێ دەزانم ••، ئەم هەمو بوختان‌و درۆو دەلەسانە کە دوای ئێمە خراوە ، ئەو هەمو تەق‌و تۆقـەی کـەوا لەئێمـە دەکرێت ••! لە ئەنجامی ئەم نیازو ڕێبازەمانەوەیە ، ئەمانە هەمووی بەشێکن لە هونەرو ،وێژەی ! ئەو گێرەو فەلسەفیە •••، بۆ زێدە ڕوون کردنەوە فەرمووی : بۆچی لەم (دنیا یەماندا •• خاوەندایەتی لە (خواوەندێتی) جیا نەکرێتەوە ••! یەعنی خاوەندێتی لەلایەن ئادەمیزادەوە •• هتد ، کە لە ڕێڕەو ، ئەنجامی ئەم تێـکەڵ کردنەدا هەرچی ناڕەوایی‌و خراپیەکـی خاوەندایەتی هەیە ، لەم (دنیا)یەماندا ••، لەناو کۆمەڵـگەدا ئاوقـای (خواوەندێتی) دەبێت‌و یەخەی ئەم دەگرێتەوە •• ئەی ئەمە بۆ باوەڕو بڕوا زەرەری نی‌یە ••!؟ منیش وتم گومانم نی‌یـە وایـە •• چونکـە فەرمایشەکانی ئەوەندە ڕێك‌و بەجێ بو ، بواری نەسەلماندنی نەبو ••!

هەر بۆ نمونەو پاڵپشتی ئەم ڕاو بۆچون‌و فەرمایشەی خوالێ‌خۆشبو (مامەڕەزا) دەڵێین : ئەگەر سەرزەنشتی ، کەسانێـکی – بەڕواڵـەت ئاین‌پەروەرکرا – لەسەر هەندێ کردەوە ، کـە پەیوەنـدی بەژیـان‌و گوزەرانی کۆمەڵایەتیەوە هەیە •• کەوا ئەنجامەکەی بە دزی‌و گزی‌و ، درۆزنی‌و حوقەبازی بەکورتی بەخراپەو ئازاری ئادەمیزادو (خەلقندەی خوا) دەشکێتەوە ••! هاتو لەگەڵ ئەم کردەوە ناهـەموارانـەدا بـەرەو کرانەوەو کەوتنە بەر پرسیاری : پەیڕەوی ئاینی‌و ئەم کردەوانە کوجـا مەرحەبا ••؟ بێ‌گومان ئەگەر لەئاستی ڕاستی‌و حەقە ڕەقەکە ، دەمیان گۆ بکات‌و لاڵ نەبن ، کوتوپڕ دەڵێن : (ئەمیان جیایـەو ئەویـان جیـا ••، هەریەکەیان جێی خۆی دەگرێت ••!) ئەمە وادەگەیەنێت کە ئەمانیش بۆبەرژەوەندی خـودی خۆیان ، بۆ پاکـانە لەپێنـاوی هەڵوێستێـکدا ، کەکێشەیەکی وێژدانی تێدایە ، هاتون مەسەلەکەو کێشـەکەیان جیـا کردۆتەوە ••! ئەی ئەگەر بۆ بەرژەوەندی گشتی ، لە پێنـاوی ژیـان‌و

گوزەرانی کۆمەڵگەو ئاسودەیی ویژدانی گشتیدا ‎••،‏ مەسەلەکەو کێشەکانی جیاکرانەوە ! ئایا ئەمەیان هیچ بێباوەڕیو سەرپێچی‌یەکی تێدایە ‎••؟!‏

لەڕێبازی وتو ، وێژدا لەخزمەت خوالێخۆشبو (مامەڕەزا)دا وتم : خۆ ڕێبازەکانیتری (تەسەوف)یش ، تەکیەو خانەقا بەدامەزراوێك دەزانن (المؤسسة) کەوابۆ مریدەکانیانو دەستو پێوەندیان ، هەمان دەوری یەکسانیو هاوبەشێتی‌یەکەی لەمەڕ ئێوە دەبینێت ‎••‏ هتد ، لێرەدا خوالێخۆشبو (مامەڕەزا) خۆی پێنەگیراو دەستی کرد بە پێکەنین ، بەلاقرتیەکەوە فەرموی : (ڕۆلە : دەرەبەگەکانیش ، دیوەخانەکانیان بە دامەزراوێکی گشتی دەزانن ، کە هەمو کەسێك بۆی هەیە ڕووی تێ بکاتو پەنای بۆ بێنێت ‎••،‏ بەلام ئایا جێی هەمو کەسێکی تێدا دەبێتەوە ‎••‏ وەیا هەمو کەسێك بۆی هەیە کەوا ئەرکو مەسرەفی خانەقاو تەکیەو دیوخان بپرسێتو بکۆڵێتەوە ‎••!؟‏ خۆ ئەگەر یەکێك پرکێشی بکاتو لەسەری بڕوات ، وڵامەکەی لە : ڕزقێکەو خوا ناردویەتی ! بەولاوە زیاتر نی‌یە ، ئەمە ئەگەر خاوەن پرسیار جێگەیەکی تایبەتی هەبێت لەلایان ‎••،‏ ئەگینە وەڵامەکەی بە دڵ نابێت ! ئیتر پلەی دڵسۆزی بۆ دامەزراوە یەکسانیو هاوبەشێتی‌یەکان بەندە بەئەندازەی ئازادی لە لێپرسینەوەو لێکۆڵینەوەیاندا ، وڕێگە دان لەم ڕووەوە بەو کەسانەی کە گوایا ئەم دامەزراوانە ، بەهی خۆیان دەزانن‌و گوایا بۆ ئەوانە ‎••!‏ ئەگینە هەچ گفتوگۆیەك لەم بارەیەوە بێتە ئاراوە ، لە وتەیەکی ڕووت بەولاوە ، هیچی‌تر نی‌یە ، وتەی ڕووتیش کەس تێر ناکات ‎••!‏)

ـ تەواو ـ

لەفەرمایشەکەیدا بەردەوام بو ، فەرموی : ـ لەناو ئێمەدا چ پیاو چ

ئافرەت بۆی هەیە لەهەموشتێکی گەورەو بچوك بپرسێتەوە ، هەمو مریدەکانمان دەتوانن ، بەوپەڕی ئازادیەوە ، لەهەمو شتێك بدوێن و ، ڕەخنە بگرن ، بالێ دوانەکەشیان پەیوەندی بە شەخسی (شێخە)وە هەبێت و ئەم بگرێتەوە •• هەمو کەسێکمان بەش بەحالی خۆمان بۆمان هەیە پەنجە بکات بەچاوی کەمتەرخەم ، وەیا ئەو کەوا لە ڕەوشت لادەدات و دریغی دەکات ••! لەناو ئێمەدا کەس بۆی نی یە سەبارەت بەوەی کە دوو ڕکاعەت نوێژی سوننەت زیاتر دەکات ! ئیتر خۆی بەفریشتە بزانێت و خۆی بەسەر براکانی و ئەوانی تردا (با) بدات و لەخۆی بگۆڕێت ••! ئێمە چون یەك بایەخ بەمریدەکانمان دەدەین ، بەیەك چاو سەیربان دەکەین ، جەماوەرەکەمان دەکەین بەچاودێر (رقیب)بەسەر خۆمانەوە ••! لەتەنگانەشدا هەر پشت بەوان دەبەستین و ئەوان دێنە مەیدانەوەو هەر ئەوان پشتیوانمانن ••! ئەگەر وا نەکەین ، ئەم چاودێریە گشتی یە نەبێت ، زوو کەسانی موقتەخۆرو هەلمەتەکاسە لەناوماندا پەیدا دەبێت ، بە پەیدابوونیشیان ، مانای وایە هیچمان نەکردوە ، چ بەنیسبەت (تەماعکاری)یەوە کە دوژمنی قەناعەتە ، چ بەنیسبەت قەناعەتیشەوە ، ئەو (قەناعەتە)ی کە (صفەتێکی گرنگی ئەهلی تەسەوفە) ••!

بە ڕاستی فەرمایشەکانی لەڕووی کۆمەڵایەتیەوە ، شایانی بایەخ پێدانێکی تایبەتیە چونکە لەدەروونێکی ڕاست و ڕەوان و پاکەوە دەهاتە دەرەوە •• ئیتر بە داخەوە ، فەرمانی پێداویستی مامۆستایەتی ، لەم پیاوە چاکە لەم زاتە پاکە – پاك و خاوێنی حەقیقەت و ڕاستی – دووری خستمەوە •• دوای ئەم ووچانە لەخزمەت خوالێخۆشبو (مامەڕەزا)دا ، بابگەڕێینەوە بۆ کتێبەکەی (مامۆستا مصطفی عسکری) – ئاوڕدانەوەیەك لە بزوتنەوەی هەقە •

دیارە دوای ئەم پێشەکیانەو کارامەیی‌و لێ‌هاتویی خوالێ‌خۆشبو (مامەڕەزا) شتێکی سەیر نی‌یە کە مامۆستا (مصطفی عسکری) لەکتێبەکەیدا بڵێت : [« مامەڕەزا » گەیشتبوە ئەو باوەڕە ، کە ئەبێ کۆمەڵی (هەقە)بە شێوەیەکی نوێ ڕێك بخرێتەوەو شێوەی خەباتی کۆمەڵایەتی بە بزوتنەوەکەیان بدرێت‌و لەچوارچێوەی تەسکی سۆفی‌گەری ببرێتە دەرەوە ..] - تەواو -

گومانی تێدانی‌یە ، کە گواستنەوەی کۆمەڵەیەك - هەر کۆمەڵەیەك بێت - لەبارێکەوە بۆ بارێکی‌تر ، کارێکی ئەوەننە ئاسان نی‌یە ، چ بە نیسبەت کۆمەڵەکە خۆیەوە ..، چ بەنیسبەت ، ئەو کۆمەڵگە فراوانەی کەوا کۆمەڵەی باسکراو بەشێکە لێ‌ی ... چونکە گواستنەوەکە ، وازهێنانێکی تێدایە لە هەندێ لەو بیرو باوەڕو کاروبارانە کە وا کەسانی سەربەکۆمەڵەکەو ئەندامانی دەقیان پێوەگرتوەو بوە بە پێناسێکی تایبەتیان، کەوا ڕاهاتن‌و پەروەردەو فێربون دەوریان ئیدا بینیوە ، بەکورتی گواستنەوەکە گۆڕانێکە ..! ئەمە ئەگەر بنەتۆوێکی هاوبەش وەیا ناو کۆییەکی (قاسم مشترك) کۆمەڵایەتی ئەوتۆ نەبێت ، لەنێوان بزوتنەوەکەو هەنگاوی ئایندەو قۆناغی گواستنەوەکەیدا ..!

بۆ ڕوون‌کردنەوەی ئەم لایەنە نمونەیەك لەم جۆرە هەوڵ‌و کۆششە دەگێڕمەوە کەوا دوای جەنگی بەکەمی جیهانی ڕووی داوە :

کە ئینگلیزەکان (عیراق)یان داگیر کرد ، نێرراوێکی (بعثة) ئاینی مەسیحی ڕووی کردە دێ‌یەکی خوارووی عیراق ، پاش هەوڵ‌و تەقەلایەکی زۆر ، چەند کەسێکیان دەست کەوت‌و کۆکردەوە ، تا بیان‌کەن بە مەسیحی‌و بیان‌هێنیتە سەر ئاینی حەزرەتی (عیسی) ، دوای چەند مانگێك ، لەکۆبونەوەو ئامۆژگاری‌و دڵخۆشی دانەوەو (لوتف‌و

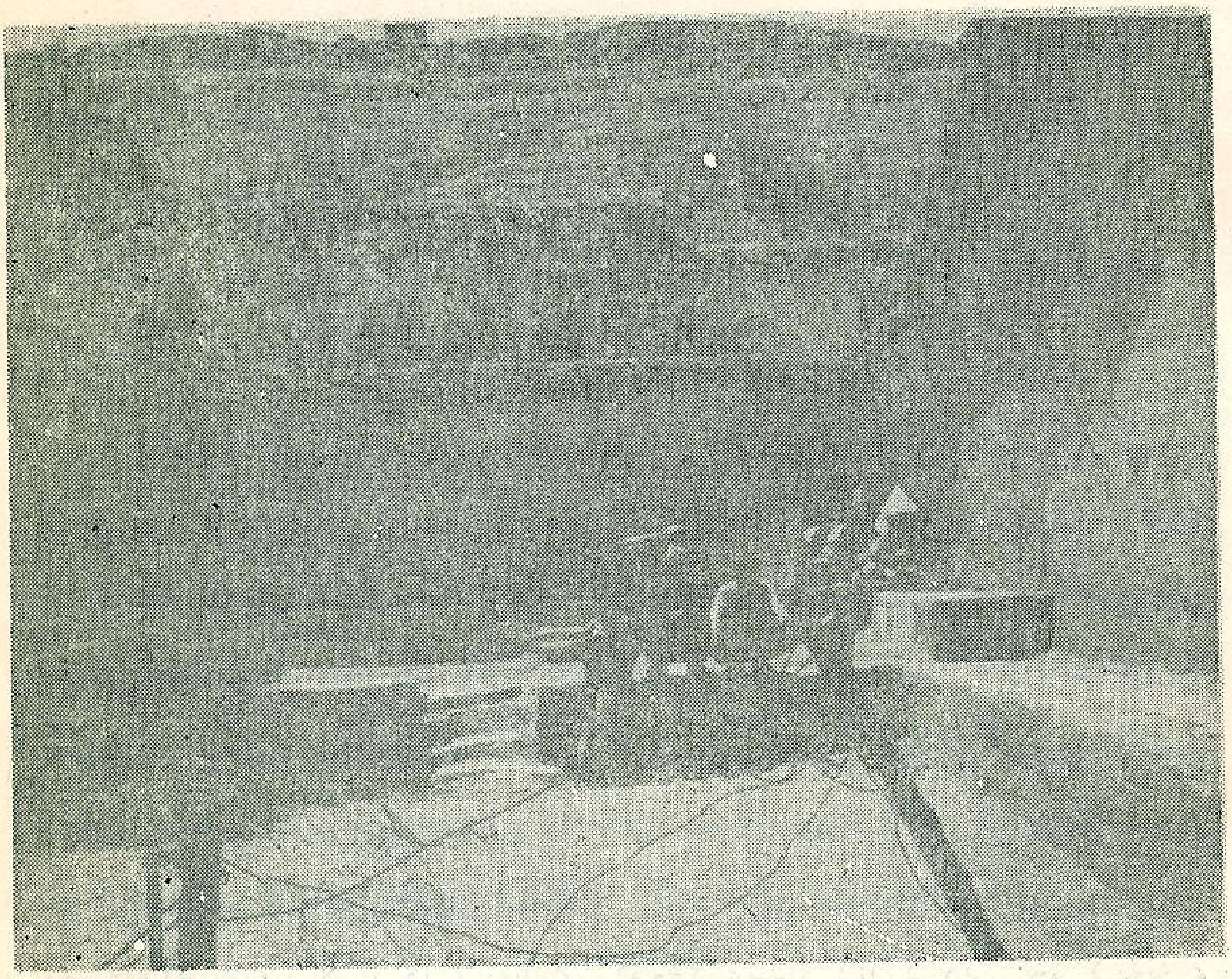

خانەقای دێی کەڵکەسماق

مەرحەمەت) ! ئنجا دوا قۆناغی بوونی ئەو کەسانە مەسیحی (تعمید) هاتە پشەوە بۆ ئەم مەبەسە سەرۆك‌قەشە وتاری کۆتایی‌و دوا (قداس) پێشکەش دەکات •• تیایدا باسی موعجیزەکانی حەزرەتی (عیسی) دەکات ! ئەوانیش لەکردەوەکانی حەزرەتی (عیسی) سەلامی خوای لێ‌بێت ، سەرسام دەبن •• هەمو بە یەك دەنگ ، بەجارێك سەڵاوات لەدیاری (محمد)ی نازداریان (د • خ) دەدەن‌و دەڵێن : (اللهم صلي علی سیدنا محمد وعلی آل سیدنا محمد ••) ئیتر دوای ئەم ئەنجامە دڵ‌تەزێنەو ئەم نامرادیە ، دێن هەمویان بەشێوەیەکی ناشیرین‌و پشتەملەو پاڵەپەستۆ دەر دەکەن ••!

بەڵام لە بزوتنەوەی (هەقە)دا ئەو بنەتۆوە کۆمەڵایەتیەی کە بریتی‌بو : لەیەکسانی‌و تەبایی‌و هاوبەشێتی ، ئەمانە ناوکۆیەك بون ، کەوا گواستنەوەکەیان ئاسان کردبو •• هەروەها چالاکی‌و لێ‌هاتوویی خوالێ‌خۆشبو (مامەڕەزا)ش کاریگەر بو لەپەرەپێدانی ئەو بنەتۆوەو گەشەکردنیدا ، سەرەڕای ئەمەش ، وەکو پێشتر وترا کارەساتەکانی دوای جەنگی دووەمی جیهانی یارمەت دەرێك بون ، بۆ کردوکۆشی خوالێ‌خۆشبو (مامەڕەزا)و دەمەزەردکردنەوەو مشت‌وماڵ کردن‌و بردنی مەسەلەکە بەبارێکی‌تردا ، بەباری کۆمەڵایەتیداو زاڵ کردنی ئەم لایەنە ، بەسەر لایەنی وشکەسۆفێتیدا ••!

بۆ ناسین‌و زانینی ئەم لایەنە کۆمەڵایەتیە ، چەند بڕگەیەك لەنوسینەکانی کتێبەکەی مامۆستا (مصطفی عسکری) ، ئاوڕدانەوەیەك لە بزوتنەوەی هەقە ، پێشکەش بە خوێنەری بەڕێز دەکەین ، بەتایبەتی لەبارەی بەرنامەکەی خوالێ‌خۆشبو (مامەڕەزا)وە بۆ ڕێکستنەوەی کۆمەڵەی (هەقە) ، کە بەڕاستی چالاکی‌و مرۆڤایەتی ئەم زاتەو ، پاكو

خاوێنی ڕێبازەکەیان بە جۆرێکی دیاردیو ئاشکرا خۆیی تێدا دەنوێنێت ـ ئەگەر بەندی یەکەمو دووەمی بەرنامەکەی لێ دەرکەین ، کە بریتیە لەچەند شتێکی گشتی کەلە هەموبزوتنەوەیەکدا ئاساییو ڕەمەکی هەیە ، بە جۆرێك بونیان وەیا سەرپێچیلێ کردنیان لە ڕووی کۆمەڵایەتیەوە ، وای لێهاتوە کەوا سەرنج ڕاناکێشێت ، چونکە لەکاروباری ناڕەوادا ـ نەك لەلایەن (هەقە)کانەوە ـ بەڵکو لەهەمو لایەکەوە ، ئەوەندە بۆ ئیشی نابەجێ لەکاردا بوە ، سواوە ، وەیا پێزی نەماوە ٠٠! بەڵام بەندی سێیەمیان کەباسی گیانی : هاوبەشیو دارایيو سامان دەکات ، ئەمەیان بایەخێکی تایبەتی هەیە ، چونکە بە ئەنجام گەیاندنێکی بەکردار بەکردار (تطبيق عملی)بۆ فەرمایشەکانی خوالێخۆشبو (مامەڕەزا) کە لەپێشەوە باسمان کرد ٠

مامۆستا (مصطفی عسکری) لە لاپەڕە (٣٩)ی کتێبەکەیدا دەڵێت : (بەپێی ئەم پەیڕەوە هیچ کەسێکی (هەقە) خۆی لەئاستی کۆمەڵەکەیدا بەخاوەن ماڵوسامانو زەوی نەزانیوەو هەر ماڵێکی بووبێت ، وا دانراوە هی کۆمەڵەکەیە ، نەك تەنها هی ئەو ، بە واتەیەکیتر ئەوماڵە بە ئەمانەت دانراوە لەبەر دەستی خاوەنەکەیدا ، شێوەی ژیانی هاوبەشیو هەستی یەکێتيو بێ تەماعی ناو هەقەکان ، وای دەر ئەخست کە باوەڕیان بە جۆرە سۆشیالیزمێك بوبێ ٠٠) تەواو

لەبابەت سەربەستی ئافرەتەوە لە شەشەمین بەندی بەرنامەکەدا دەڵێت :ـ (هەقەکان باوەڕیان وابو کە جیاوازی لەنێوان پیاوو ئافرەتدا نییە ٠٠ هتد) بێ چەندوچون ئەم باوەڕوڕایە شتێکی باشە ، شایانی بایەخ پێدانو لێدوانێکی زیاترە ٠٠٠، بە تایبەتی لە کۆمەڵگەیەکی دواکەوتوی وەکو کۆمەڵگەی ئێمە ، کە بەگەلێك

شێوازی ئابلۆقەی سەربەستیو ئازادی ئافرەتی تێدا دراوە ، خۆ ئەگەر چەردەیەکیش سەربەستی هەبێت ، سەبارەت بەوەی کە لە هەموو ڕوویەکەوە (چەوساندنەوە) (الاستغلال) هەیە ، ئابلۆقە دانەکەش سێبەرێکی سروشتی چەوساندنەوەکەیە ..! ئیتر دیمەنێکی سەیرنیە کە ببینین ئازادیو سەربەستی یەکەی لەمەڕ ئافرەت ، لەناو ئەم جۆرە کۆمەڵگایانەدا ، بە چەشنێکە ، کە ئادەمیزادێتیەکەی نوغرۆ کردوە ..! ئنجا لەکۆمەڵگەیەکدا (نێرینە) ، پیاو ! چەوساوە بێت .. ، بێگومان چەوساندنەوەی ئافرەت ، (مێینە) دووجار برژاوو خراپترە ..! هەروەها مامۆستا (مصطفی عسکری) بە هەڵەدا نەچوە ، لەهەمان باسدا - لاپەڕە (٤٢)ی کتێبەکەیدا ، بەو پەڕی ڕەوانبێژیەوە (الصراحة) پەچە لەڕووی سەروسەکوتی ئەو بیرو ڕاپەشانە ، لا دەبات کە ئازادیو سەربەستی ئافرەت بەشتێکی نەنگو ناشیرین دەداتە قەڵەم ! وە ئەم ئازادیو سەربەستیە ، بە جۆرێك لێك دەداتەوە کە لە گەڵ لەرزوتای دەروونی نەخۆشو ڕەوشتو خووی ناسازی خاوەنەکەیدا بسازێت ...! کە دەڵێت : (... ئیتر بۆ ئەبێ ئەو سەربەستەیەی هەقە بۆ ئافرەتیان داناو وا بکرێ بەهەراو پڕۆپاگەندەی لەدژ بکرێت ؟ بەڵام ڕاستیەکەی ئەوەیە ، هەقە لەناو کۆمەڵێکی دوا کەوتودا ، دانیان بەسەربەستی ئافرەتدا نابو کە خەڵکی ئەوەیان بەئاسانی بۆ قوت نەئەچو ..) - تەواو - واتە ئەو سەربەستیە ، لەگەڵ قۆناغی پێشکەوتویی کۆمەڵگە فراوانەکەی ، کە (هەقە)کان تیایدا دەژیان ڕێك نەدەکەوتو دیارە ونەدەگونجا ، بۆیە تێی نەدەگەیشتن و بە جۆرێکی تریان لێك دەدایەوە ..! یەعنی (هەقە)کان لەم ڕووەوە گەلێك پێشکەوتوتر بون لەکۆمەڵگە فراوانەکەی کەتیایدا بون ، وەبو پڕۆپاغەندە دژیان ناحەزانی ڕێبازەکەیان ، چ لەدەرەویدا خواخوای شتێکی وابونو هەمیشە لەسەرێی

بون بۆیان ٠٠!

لێرەدا پرسیارێك دێتە پێشەوە : باوەڕی (هەقــە)كـان بەنەبونـی جیـاوازی لـە نێوان پیـاوو ئافرەتدا لەچی‌یەوە هاتوە ٠٠!؟ بێگومـان لەو (یەكسانیو تەبایی‌و هاو بەشێتی‌یـەوە) هاتوە ، كـە لەژیانـی كۆمەڵایەتیاندا ، پەیڕەوی‌یان دەكرد بە تایبەتی لەبابەت : ئیش‌و فرمـان‌و بەرهەم هێنانەوە (العمل والانتاج) كەوا هەرەوەزكاری ورەنجی بەگەلـە دەوری تێدا دەبینی ، وە لەدابەش كردنـی بـەروبومیشـدا (التوزیـع) یەكسانی‌و تەبایی‌و هاوبەشێتی باڵی بەســەر كۆمەڵگەكەیاندا كێشابو ٠ ٠ لەم حاڵەتەدا ، تەنها لەم جۆرە كۆمەڵـگەیانەدا ، دەتوانین ، پڕ بەمانـای وشەكە بڵێین ئافرەت سەربەست‌و ئـازادە ٠٠٠ چونكـە هەرەوەزكاری‌و ڕەنجی بەگەلە ، چالاكی‌و لێ هاتویی (نێرومێ) وەیـا ئافرەت‌و پیـاو دەردەخات ، بایەخ‌و نرخ دەدات بە هەردوو لایان چون یەك ٠٠ سەبارەت بەوەی كە لە ژیانی كۆمەڵایەتی ئەو كۆمەڵـگەیەدا ، جێ دەستیان دیارە٠٠ جگە لەمەش لەم بارو ، دۆخەدا ئافرەت ئەركی ئیش‌و كار لەسەرشانی پیاو سوك دەكات ، كە ئەمە دەبێتە مایەی ڕێزو بەرزبونـەوەی جێ‌وشوێنـی ئافرەت‌و هەست كردنی بە ئادەمیزادێتی خۆی ٠٠ بۆیە زانایانی بایۆلۆجیـا باشی بۆچون كە وتویانە ، بە هۆی « ئیش‌و فرمانەوە » بوە ، كەوا مەیمون گۆڕاوەو بوە بە ئادەمیزاد ٠٠!

وا دیارە ئەو هاوبەشێتی‌و یەكسانی‌یەی كە لەناو (هەقە)كاندا هەیە، بگەڕێتەوە بۆ ئەو هاوبەشێتیە (الاشتراكیة) سادەیەی ، كە زۆر لەپێشـ پەیدابونی ئیسلامـداو هاتنـی بۆ كوردوسـتان ، لەنـاو كۆمەڵـگەی كوردەواریدا ، پەیڕەو كراوەو حوكوم فەرما بـوە ، ئـەم هاوبەشێتی‌و یەكسانی‌یەی لەمەڕ (هەقە)كانیش بەئەنجام گەیاندنێك (تطبیق) بوە بۆ

ئەو یەکسانیو تەبایییەی کە لەناو کۆمەڵگەی کوردەواری ئەوسادا هەبوە کەوا لەشێوەی نەریتوداب‌و دەستوردا ، ئێستایش شوێنەوارێکی هەرماوە، کەلە هاوبەشێتیو تێکڕا سودمەند بون لەبەکارهێنانـــی بەرهەمـی داری کێوەکانی کوردوستاندا خـۆی دەردەخـات ، وەکو تێـکڕا سودمەندبـون لەبەرهەمی (دارەبەنو هەرمێ کێویلەو دارمازووو گۆیژی کێـوی ٠٠! هتد) ئەمە لەبارەی دابەش کردنو بەکارهێنانەوە (التوزیع والاستعمال)٠٠، بەڵام لەبارەی ئیشو کارەوە (العمل) وشەی (هەرەوەز) یەعنی ڕەنجی بەکۆمەڵو بەگەلە ٠٠، ئەم وشەیە چاکتریـــن بەڵـگەو نوێنـەری ئـەو هاوبەشێتیە دێرینەیە ، کە (هەقە)کان ویستویانە ، بە ناوی (تەسەوفە)وەو لەپەنا ئەمدا لە ناویاندا پەیڕەو بکرێت ٠٠، وەیـا (تەســەوفە)کەیـان بگونجێنن لەگەڵ ئەو نەریتە دێرینە مێژوویەی کە لــە کوردوستانـدا هەبوە ، وەتا ئەمڕۆش وشەی (دەستیاو) مافی ئــەو (هــەرەوەز)ەی پاراستوە ٠٠!

بۆ نمونە : لەسەرەتای پەیدابـوونو خۆداکوتانـــی ڕژێمـــی سەرمایەداریو دەسەڵاتی لە ئەوروپاداو زۆرانبازی لەگـەڵ دەسـەڵاتـی (کەنیسە)دا ، گەلێك هەوڵو تەقەلا دراوە بۆ گونجاندنی پەیڕەوەکانـی (کەنیسە) لەگەڵ ئەو بارە تازەیەو لەگەڵ سفەتە تایبەتیە کۆمەڵاتیەکانـی (Socoal - Characteristics) میللەتەکاندا ، ئەو بارە تازەیەی کــە لەکێشی (کەنیسە)دا نەبو ، کەوا سەرومڕو ڕوو بەڕوو بەرەنگاری ئـەو گۆڕانکاریانە بوەستێتەوە کەلە کۆمەڵـگەکانی ئەوروپـــادا بارەتازەکـە هێنابویە کایەوە ٠٠! بۆیە گەلێك بزوتنەوەی فیکری - ئاینی ، لەملاو ، لەلاو ، وڵاتەکانی ئەوروپادا بەرپا بو ، وەکو : (پروتستانتی ، وکلفنی ٠٠ هتد) ، تەنانەت میللەتی ئینگلیز گەرچی زوربەیان هەر بەناو (کاثۆلێك)ن هاتن کەنیسەکەی خۆیانیان ، بەناوی کەنیسەی (ئەنگلیکان)یەوە جیـا

کردەوە لەکەنیسە (کاثۆلیك)یە سەرەکیەکەی ڕۆما ٠٠، ئەم جیاکردنەوەیە ، جیاکردنەوەیەکە ، کە لەگەڵ جیاوازیە تایبەتیە کۆمەڵایەتیەکانی ئنگلیزدا بگونجێت ٠٠٠! ئیتر پەیدابونی مەزەب و پەیڕەوە جۆربەجۆرەکانیش،لە هەر ئاینێك دا بێت،دەربڕین و گومانجانێکی تێدایە ، لەگەڵ باری سفەتە تایبەتیە کۆمەڵایەتیەکاندا کەلە دێر زەمانەوە ، لەمێژەوە ئەو میللەتەی پێ ڕاهاتوە ، ئاشکرایە هیچ کۆمەڵگەیەکی ئادەمیزادیش بێ مێژوو نی‌یە ٠٠!

کورد دەڵێت : گیا لەسەر بنجی خۆی دەڕوێتەوە ٠٠ ئەو بنچینە پتەوەی کەلەبارەی یەکسانی و تەبایی و هاوبەشێتیەوە لەناو کۆمەڵگەی (هەقە)دا هەبو ، لەگەڵ لێهاتویی و کارامەیی خوالێخۆشبو (مامەڕەزا)دا بەجوت گورێکیان دایەوەبە بزوتنەوەکەیان ئەمە سەرەڕای کارەساتی تری کۆمەڵایەتی و بگرە سیاسیش کەلە ناوچەکەدا ڕووی‌دا ، کەوا بون بە هێزێکی پاڵپێوەنەرو پشتیوان ، بۆ بەرەوپێش‌چونی کۆمەڵەکەیان لەبابەت یەکسانی و هاوبەشێتی‌یەوە ٠٠! بەڵام بەداخەوە تەمەنی کورتی خوالێخۆشبو (مامەڕەزا) سەکتەیەك بو بۆ بزوتنەوەی (هەقە) ٠

گەرچی خوالێخۆشبو (مامەڕەزا) پێشەوای ڕێبازێکی ئاینی و « تەسەوف » بو بەڵام لەکاروباری پێشکەوتنخوازانەدا ، کە ئەو سەردەمە لەئارادا بو ، زۆر بە پەرۆشەوە ، بە پیری‌یەوە دەچو ، وە ئازایانە بەشداری دەکرد ٠

ئیستیعمارگەران ، بە تایبەتیەتی ئیستیعماری ئەمەریکی لە هەردوو جەنگە جیهانیەکەدا سالانی (١٩١٤ تا ١٩١٨) و (١٩٣٩ تا ١٩٥٤) لەئەنجامی هەردوو جەنگەکەیان خواردبو تەواو دەوڵەمەندو مڕبوبون ! چونکە لە هەردوو جەنگەکەو هەردوو تاوانەکەدا کەسابەت و بازرگانیان

بەکوێرەوەری مەینەتی خەڵکیەوە دەکرد ! بێ ئەوەی لەمەڵبەندو ، وڵاتیاندا فیشەکێك پتەقێت ، وەیا گرمەی بۆمبایەك ببیستن لەهەردوو جەنگەکەدا ، جاف واتەنی : (شەقەی قەڵماسنگیان‌نە بیستبو)! ـ قەڵماسنگ یەعنی قۆچەقانی ـ ٠٠ سەرەڕای ئەمەش سەبارەت بە دۆزینەوەی وزەی ئەتۆم (الطاقة الذرية)و بەکارهێنانی وەکو بۆمبایەكو هێزێکی وێرانکار بەرامبەر بەشاری (هیرۆشیماو ناگازاکی)لە ژاپۆن ٠٠ هەر لەوساوە هەڵبژاردنو پەسندکردنی ئەم ڕێبازە ـ ڕێبازی تەمێ‌وهەڕەشە کردن‌بە ئەتۆم ٠٠! کردنی بەبەرنامەو شێوازێك لەلایەن کۆڕوکۆمەڵانی ڕەسمی وڵاتە یەکگرتوەکانی ئەمەریکاوە ، ئەو کۆڕوکۆ مەڵانەی کە لە ئەنجامی هەردووجەنگەکەدا دەمیان چەور بوبو ٠! ئەم ئەنجامانە زیاتر ئەو کۆڕوکۆمەڵانەی شێت‌گیر کرد ، گڕیان بەردایە گیانی دڕندەیی‌و چاوچنۆکی ئیستیعمارو دەست‌وپێوەندەکانی ، دانیان لەجەنگێکی‌تری جیهانی تیژکرد ٠٠، بە وزەی ئەتۆمەوە کەوتنە هەڕەشەو گوڕەشە لەژیانی بەرەی ئادەمیزادو چارە نووس‌و پاشەڕۆژی ٠٠!!

بەڵام بەرەی پێشکەوتنخوازان لێ‌یان ڕاپەڕین لەشاری (استکهولم)دا لەسوید ماف پەروەرانی دیموکراتی جیهانی ، مانیفیستی ئاشتی‌و پاراستنی ئاشتی جیهانیان ئیمزاو بڵاوکردەوە ٠٠، کۆمەڵانی خەڵك لەڕۆشنبیران‌و هونەرمەندان‌و زانایان‌و پیاوماقوڵان لە ئەورووپاو ئاسیاو ئەفەریقاو ، ئەمەریکاو ئاوسترالیادا ، بەگەرمی پێشوازی ئەو بەیاننامەیەی ئاشتیەیان کردو بناغەی ئاشتی نێو دەوڵەتانیان داڕشت ٠٠٠ هتد خوالێ‌خۆشبو (مامەڕەزا)ش ، یەکێك‌بو لەوانەی کە بەوپەڕی سۆزەوە بەپیر ئەم مانیفیست‌و بەیاننامەیەوە ، چوە ، وە بەوپەڕی دڵسۆزیشەوە ، لەم ڕێبازەدا (ڕێبازی ئاشتی‌و پاراستنی ئاشتی جیهانی) وەکو شەخسیەتێکی کۆمەڵایەتی ئاغرودوورئەندیش بەشداربوەو تێکۆشاوە ٠٠ تەنانەت بۆ

ئەم مەبەسە لەتاقمەکەی خۆیی بۆتەرخان کردبو ، وەکو خوالێخۆشبو (مەلا صابری سۆفی محمد) - لاپەڕە (٤٩) ئاوڕدانەوەیەك لەبزوتنەوەی هەقە - مصطفی عسکری .

بۆ ئەوەی بەچاکی لەڕێبازی (هەقە)و شەخسیەتی خوالێخۆشبو (مامەڕەزا) تێ بگەین با لەئاستی ئەم دوو ڕووداوەدا ، کە لەشێوازدا لەیەك دەچوو لەنیەت‌ونیازدا لەیەك جیا دەبنەوە .. تۆزێك بوەستین ، وەبە چاوێکی ڕەخنەگری‌و هەڵسەنگاندن‌و بەراوردکردن بە وردی سەیرێکیان بکەین .. ئەوسا ڕەوشتی ڕاستەقینەی پڕ لەمەردایەتی‌و مرۆڤایەتی خوالێخۆشبو (مامەڕەزا)ی پێشەوای (هەقە)کانمان بۆ دەردەکەوێت .. تا لە شوێنی شایستەی خۆیدا دای‌نێین‌و غەدری لێ نەکەین .. هتد

١ - لەدێی (س ..)دا جاڕی (اعلان) تەسویە دەدرێت .. ، ئاغای دێ بە تەمای دێبەروبەراوی فەلاحێك دەبێت کەلەسەر خۆیی تەسویەو تاپۆ کات ..! کابرای خاوەن دێبەروبەراو ملی بۆ نادات .. چونکە لەباوك‌و باپیریەوە ئەو زەویەی بە دەستەوە بوەو بەکاری هێناوە ، پێی ئەغز بوە بیدات بە دەستەوە ..! ئنجا ئاغاپیلانی شایەت‌و شایەتکاری دێنێتە پێشەوە بۆ ئەوەی بەئاواتی خۆی بگات ...! دوای چەند کوبونەوەیەکی نهێنی لە (دیوەخان)دا ..! دوو کەس پەیدا دەکات کەوا بە (پارەیەك) ! شایەتی بۆ بدەن‌و دێبەرو ، بەراوەکەی بۆ ساغ بکەنەوە .. ، بەلام بۆ ڕۆژی تەسویەو سوێندخواردن لەسەر (تەسەڕوف)و خاوەندێتی دێبەروبەراوەکە کە گوایا هی ئاغایە ، چی بکەن ..!؟ دوای وت‌وو‌ێژو چەند دانیشتنێکی نهێنی‌تر ، دەگەنە ئەوەی ، کەپێلاوەکانی ئەم دووشایەتە ، هەندێ لەگڵی ، زەویەکی ئاغای تێ بکەن ... ، ڕۆژی تەسویە بەو پێلاوانەوە کە لە گڵی زەویەکەی ئاغای تێدایە ، بچنە ناو زەوی

ناو براوەوە ، سوێند بخۆن کە : (ئەو خاکەی لەژێر پێیاندایە ، هی ئاغایەو مافی کەسی پێوە نییەو ئاغا بەکاری هێناوەو تەسەڕوفی کردوە ..!) بەم چەشنە زەوی ناوبراو بۆ ئاغا تەسویەکراو ، ساغ بوەوەو هەر بەم سوێندە (توریە)یە ، ئەم دوو شایەتە ساختەچیە لەتەنگ و چەڵەمەیەکی ویژدانو (اخلاق) دەربازبون ..! وە بۆ ساڵی ئایندەش تەدارەکیان بۆ وەرزی (حەج) ڕێکخست ، کە پێش ئەم سوێندە خێریان پێ دەشیاو ماری ڕەش یەقی بۆ دەکردنەوە ..!!

٢ ـ لەدێی (گەڵنێری)دا جارێ تەسویە دەدرێت ، ئاغاکانی ئەم ناوچەیە ، دەیانویست زەویو زاری ئەم دێیە لەسەر خۆیان تەسویەو تاپۆ بکەن ، فەلاحەکانو خاوەنی ئەسڵی زەویەکانی لێبەریو مافندیکەن ـ لاپەڕە (٣٧) ئاوڕدانەوەیەك لە بزوتنەوەی هەقە ـ مصطفی عسکری ـ .. فەلاحەکانی ئەم دێیە تینیان بۆ دێت ..، هانا بۆ خوالێخۆشبو (مامەڕەزا) دێنن ، کە فریایان کەوێت ! لەکۆششی ڕەشی ئەو ستەمکارانە ڕزگاریان کات ..، خوالێخۆشبو (مامەڕەزا) دێت دێی (گەڵنێری) لەسەر خۆی تەسەویە دەکات ، ئەو ئاغایانەش بەربەرەکانی (مامەڕەزا) ناکەن .! سەبارەت :

أ ـ بەجێو شوێنی خوالێخۆشبو (مامەڕەزا)لەو ناوچەیەدا . ب ـ تا دەمی شیرین کەنو فێری دەست درێژی بکەن . ح ـ لەبەرچاوی فەلاحەکانو ناوچەیە ڕەشیکەنو لە کەلەپووری کۆمەڵایەتی ئەم زاتە ، لای ئەوان کەمکەنەوە . ع ـ دواجارو سەرئەنجام ببێت بە یەکێك لەوانو بێتە ڕیزیانەوە ..!

بەڵام خوالێخۆشبو (مامەڕەزا) دوای تەکاندنەوەی ئەو ئاغایانە لەخاوەندایەتی زەویو زاری دێی (گەڵنێری) .. ئنجا دێت زەویو

جێ‌نشینی مامەڕەزا ـ شێخ کاکە حمەی کوڕی

زاری ئەمدێیەو کێڵگەکانی هەموی بە ناوی خاوەنەکانیەوە ، لەتەسویەدا بەشێوەیەکی ڕەسمی دەداتەوە بەخاوەنەکانی ٠٠! لەڕاستیدا ئەم کردەوەیە ، لەهەمو کەسێك ناوەشێتەوە ، گەئەگەر خاوەنی هەستوبیرو باوەڕێکی پتەوی پێشکەوتنخوازی کۆمەڵایەتی نەبێت ٠٠!

ئیتر بۆچی دەبێت (هەقە)و (هەقە)یەتی لەناو کۆمەڵگە فراوانەکەدا ، کە تیایدا دەژین بەچاوێکی سەیر تەماشا بکرێن ٠٠!؟ بزوتنەوەیەك ، کە بەش‌بەحاڵی خۆیان و ئەندامانیان ، بە هۆی یەکسانیو هاوبەشێتیەکەیانەوە ، توانیبێتی پرزەی دزیو درۆزنیو خراپەو بەدکاری ببڕێتو ڕێ ڕەوشت نزمی ببڕێتەوە ٠٠! ومانایەکی تازە بدات بەڕێبازی (تەسەوفە)کەیان ٠٠!؟ وەیا بۆچی دەبێت ڕوشنبیرانمان ـ هەرچۆنێك بێت پلەی ڕۆشنبیریتیان ـ واتەی داگیرکەری بێگانەی گێرەشێوێن بسەلمێننو بیڵێنەوە ، بێ ئەوەی کەوا تۆزێك خۆیان ماندوو کەنو بۆ بەڵگەیەکی دیاردیو ئاشکرا بگەڕێن ، تا بیکەن بەپاڵپشت بۆ دەرخستنو ڕوونکردنەوەی حەقیقەتێك وەیا بۆ بەپەرچدانەوەی بوختانو ئۆمەتێك کەلە بنەڕەتداو لەپەناوە ، لەکۆڕو مەڵبەندە ئاشکراو نەهێنیەکانی ، داگیرکەرو (جەردەی نەوتە)وە ! وبەفەرمانی ئەوان بەرامبەر بە (هەقە) هاونیشتمانیەکانیان دەهاتە دەرەوەو جێ پەنجەومۆری ئەوانی پێوەیە ٠٠!؟ بەکورتی لەهەڵبەستو ئاوازی ئەوانە ٠٠!

هەرچەندە بزوتنەوەی (هەقە) لەسەرچاوە فەلسەفیەکەیەوە ، جیاوازە لەم ڕوو داوەی ، کەوا کۆتایی باسەکەیانی پێ دێنم ، بەڵام لەسەر ئەنجامدا ، لەکاتێکدا کە ئادەمیزاد بەرەوڕووی ئازارو ئەشکنجو تەنگانە دەبێتەوە ٠ واتە لەکاتێکدا بەتاقی کردنەوەدا دەڕوات ٠٠ لە بوارەدا مەردایەتیو ئازایەتی دەردەکەوێت ، کەوا لە شێوەی بەرگریو قاراستنی

ئەو بایەخە مرۆڤایەتیانەدا خۆی دەنوێنێت‌و شەوق دەداتەوە ، ئەو نرخ‌و بایەخانە کە ئەو ئادەمیزادە خۆیی بۆ تەرخان کردبو ، وەبوبو ، بەبەشێك لەژیانی ۰۰! وەیا پێ‌ی کۆش کراوە ۰

هەروەها بەنیسبەت دوژمنانی مرۆڤایەتی‌و ئادەمیزادێتیشەوە ، بەلای ئەوانەوە کەپیشەیان بوختان‌و جنێو فروشتنە بە : نەقد (کاش) یان بەقەرزوقیست ۰۰!! کەرچی لە شێوازیاندا ، جیاوازیەکیشیان هەبێت ۰۰ ئەمانیش مەبەسی خۆیانیان پێ ناشاردرێتەوەو دەی‌درکێنن : کەوا ئامانجیان ئاساندن‌و تێك‌شکان‌و پێ‌شێل کردنی ئەو مرۆڤایەتیەو هەمو بایەخێکی ئادەمیزادێتیە ۰۰! ئیتر لێرە ناحەزی (هەقە) کان ، لەوێ دادگاو داواکاری کشتی (المدعي العام) ئیتالیا ۰

(ئەنریکۆمالاتیستا) ناو بەتۆمەت‌و تاوانی ئاشوب‌و ئاژاوەنانەوەو تێکدانی ئاسایش ۰۰۰ هتد دەدرێت بەدادگایەکی ئیتالیا : داواکاری گشتی ، لەدادگا دەخوازێت کە ئەم کابرایە بەتوندی سزا بدرێت ، چونکە گەلێك کاری لەڕەوشت‌و خووی کرێکاران کردوە ، بەجۆرێك کە دزی‌و خراپەو تاوانیان لەناودا نەماوە لەپاشا دەڵێت : ئەگەر خراپەو تاوان ، نەمێنێت ، ئیمەمانان‌و دادگا ئیشمان چی‌یە ۰۰!؟

ئیتر ئەگەر بزوتنەوەی (هەقە) ، تەنانەت بەش‌بەحاڵی خوێشیان بەیەکسانی‌و تەبایی‌و هاوبەشێتیەکەیان برەووبایەخێکیان داوە بە (چاکە) ، بەم پێ‌یە دەبێت ناحەزانیان ، بۆ مەرگی (خراپەو خراپەکاری)و بۆچارەنوسی (دادۆشین‌و چەوسانەوە و موفتەخۆری‌و قۆڵبڕین ۰۰) غەم پەژارە دایان گرێت ۰۰!هەروەها دەبێ بۆ پاشەڕۆژی تاریك‌و نوتەکی (هەژاری‌و ئاتاجی‌و ڕەجاڵی‌و بەندایەتی ۰۰) قوڕپێو‌ن‌و بێکەن بە گابۆڕ ! ئەگینە بۆ بەردەوام‌بۆن‌و مانەوەی ئەم کوێرەوەری‌و مەینەتیانە نەبێت ئەم

ناحەزانە ئەم جانەوەرانە ئیشیان چی یە ..!؟

خۆ ئەگەر وەکو کورد دەڵێت : مەڕ بەپێ خـوّی و بزن بەپێ خۆی لەبازاڕدا هەڵواسرێت ! هەمو کەسێك ، هەمو بەرەیەك بەشێواز (اسلوب)و کردەوەی خۆیەوە دەچێتە ئەوبازاڕەوەو دەچێتە مێژووەو ..! (هەقـە) کانیش بەیەکسانی و تەبایی و هاوبەشێتیـە کەیـان و ئەنجامـی ئەمانـە بەسەر کردەوەو ڕەوشت و شێوازیانەوە ، چونەتە مێژووەوەو .. هەروەها ناحەزانیان و ئەوانەی کە مستر (سیسل . جون . ئەدمۆندز)و میروکزیرز جەردەکانی (نەوت)و کۆڵ هەڵـگرانیان ..!! تفیان کردۆتە دەمیانەوە ، ئامانیش بێ بەش نابن ، دەچنە مێژووەو ..! بەڵام مێژوویـەك ، کـە مێژووی بەرەی ئادەمیزاد بێزی لێ دەکاتەوەو نەفرەتی لێ دەکات ..!!

تێبینی :

١ ــ لە ڕووی یارمەتیدانەوە زۆرسوپاسی ــ قوتابی پەیمانگەی تێکنۆلۆجیا شیخ‌دانای کوڕی حاجی شێخ کاکە حمەی کوڕی شیخ عبدالکریمی شەدەڵە دەکەم .

٢ ــ تکایە ئەوی وێنەی خوالێ‌خۆشبو (مامەڕەزا)ی لا دەست ئەکەوێت ــ بەهیمەت یان بەقیمەت نوسخەیەکمان بۆ بنێرێت پێشەکی سوپاسی ئەکەین ..

سەرچاوەکانی باسەکە :

١ ـ معجم مصطلحات العلوم الاجتماعية ـ الدكتور احمد زكي بدوي

٢ ـ (كرد ، ترك ، وعرب) دانەری (سی • جی • ئەدموندز) تعریب المحامي : جرجيس فتح‌الله ـ من منشورات (التآخي) •

٣ ـ ئاوڕدانەوەیەك لە بزوتنەوەی هەقە ـ مصطفی عسکری

٤ ـ ڕوژنامەی (العراق) ژمارە (٢٣٣٤) ڕۆژی ٥/١٠/٩٨٣

٥ ـ مجلة (کاروان) ژمارە (١٥) ـ کانونی یەکەمی ساڵی ١٩٨٣

٦ ـ ئافرەتی‌کورد ـ دانەری مسز (هێنی هارولّدهانسن) ـ تەرجومـەی ماموّستا عزیز گەردی •

٧ ـ یادی‌مەردان ـ بەرگی دووەم ـ دانەری ماموّستا (ملا عبدالکریمی مدرس)

٨ ـ احیاء علوم الدین ـ للامام الغزالي

٩ ـ کۆمەڵە ڕوژنامەی ـ چەمچەماڵ ماموّستا شاکر فتاح

١٠ـ لمحات من تاریخ العالم (جواهر لال نهروو)

نرخی (~~١٧٥٠~~) فلسە

خستنه سەر نێت:- چالاک
chalakmuhamad@gmail.com

لە کتێبخانەی نیشتمانی بەغدادا

ژمارە (٩٤٣)ی ساڵی ١٩٨٥ دراوەتێ